

Sv. Anton, prosi za nas Jezusa!

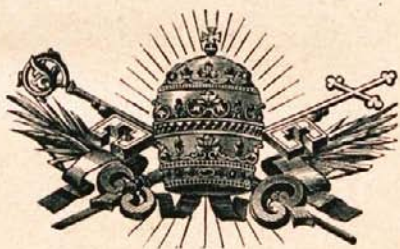
Drobtinice

UREDIL

DR. FRANCE LAMPE,

PROFESOR BOGOSLOVJA.

ZALOŽILA

KATOLIŠKA DRUŽBA ZA KRANJSKO.

J. Urhovec

V LJUBLJANI.

NATISNILA „KATOLIŠKA TISKARNA“.

1892.

II, B 19 265, b

030023846

SVOJIM VRLIM

PRIJATELJEM, SOTRUDNIKOM

PRI

„DOM IN SVET“-U

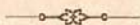
POSVEČUJE

HVALEŽNI

UREDNIK.

KAZALO.

Predgovor	Stran VII
---------------------	-----------

A. Nabožni del.

Duh sv. Franciška Saleškega	3
Enajsti del	3
Dvanajsti del	14
Trinajsti del	27
Štirinajsti del	34

B. Življenjepis.

Franco Ks. Kramer, poslednjič korar v Ljubljani	55
XIX. Moj poklic v Staro Loko	55
XX. Moj prihod v Staro Loko	56
XXI. Prenavljanje župnišča	59
XXII. Farni prihodki	61
XXIII. Leto 1848	64
XXIV. Moja služba ob času, ko sem izgubil prihodke	65
XXV. Odškodovanje desetine in drugih dolžnostij	66
XXVI. Farna cerkev	71
XXVII. Prva moja poskušnja z novo cerkvijo	75
XXVIII. Druga poskušnja, da bi zidali cerkev, izpodleti	76
XXIX. Cesta v Crngrob	77
XXX. Nova cesta k sv. Duhu	79
XXXI. Prenavljanje podružnic	80
XXXII. Podružnica sv. Nikolaja v Bitnem	80
XXXIII. Podružnica sv. Urha v Žabnici	82
XXXIV. Podružnica Matere Božje v Crngrobu	85
XXXV. Starost in usoda Crngrobske cerkve	86
XXXVI. Crngrob o mojem prihodu	88
XXXVII. Izpremema Crngroba	93
XXXVIII. Podružnica sv. Uršule v Pevnem	94
XXXIX. Podružnica sv. Urha na Križni Gori	95
XL. Cerkev sv. Gabrijela na Planici	96
XLI. Podružnica sv. Duha	97
XLII. Z novima ključarjema nova cerkev	98
XLIII. Usoda rožnivenške bratovščine pri Fari	101
XLIV. Prva znamenja nevidne roke se kažejo	104
XLV. Cerkev začne kazati rebra	107
XLVI. Moj zadnji nagovor	108
XLVII. Začetek osnove	109

	Stran
XLVIII. Opomin skrivnih nasprotnikov	110
XLIX. Pri kopanju temelja	111
L. Pilotiranje temelja	113
LI. Borba z vlado se prične	113
LII. Po oproščenju	117
LIII. Poslovljenje od stare cerkve	117
LIV. Popoldanska prigodba	118
LV. Blagoslovljenje vogelnika 28. junija 1863.	119
LVI. Usoda z zvonikom	121
LVII. Slabost stolpa stopa na dan	124
LVIII. Obravnava zastran novega stolpa	124
LIX. Hudi napadi nastopajo	127
LX. Usoda starega zvonika	129
LXI. Izdajalec se zvé	133
LXII. Začetek zvonikove stavbe	134
LXIII. Tesarska dela	137
LXIV. Konec dela v prvem letu	139
LXV. Prva služba božja v novi cerkvi	139
LXVI. Napredovanje stavbe v letu 1864.	140
LXVII. Kako se je z lesom godilo	141
LXVIII. Stolp se dalje zida	142
LXIX. Stolp pokrivajo	143
LXX. Napravljane notranje oprave v novi cerkvi	144
LXXI. Blagoslovljenje cerkve	146
LXXII. Usoda pokopališča	147
LXXIII. Nekoliko naprav v cerkvi	149
LXXIV. Posvečevanje cerkve	150
LXXV. Še druge reči se napravljajo	152
LXXVI. Od kod toliko denarjev	155
LXXVII. Moj poklic v Ljubljano	159

C. Raznoterosti.

Beseda o prvem slovenskem katoliškem shodu. Spisal dr. Fr. L.	165
Sveta suknja Jezusova v Treviru na Nemškem. Sestavil M. Močnik	171

Pesmi.

Iskrice	178
Marijina vrtnica	181
Popevka	182
Brez napisa	183
Pesem o zlati maši rajn. g. Blaža Krsnika, župnika v Železnikih	184
Žalostinka ob smrti gosp. zlatomašnika župnika Blaža Krsnika	185
Krstna obljuba	185
Lavdon	186
Pozdrav	186

Imenik udov Katol. družbe za Kranjsko leta 1892.	187
---	-----

Predgovor.

Tri reči so mi na srcu, katere bi enako tudi le srcu čitateljevemu rad razodel. Če se bode oziral nanje in jih umeval, umeval bode tudi bistvo in namen tega letnika „Drobtinic“.

1. Nekaterikrat mi prihaja misel, ali naj bi ne popustil „Drobtinic“, ali jih prepustil drugim rokam. Drugo bi rad storil, ko bi ne imeli naši delavni rojaki že itak veliko dela. Prvega storiti, „Drobtinic“ pokopati nikakor nečem. Če tudi ne segajo dandanes Slovenci po njih s takim veseljem, kakor so nekdaj, ko niso imeli drugih knjig, vendar so še vedno mnogim prijetna tovarišija in zabava. In ali ni v prid slovstvu in našemu napredku, da izide leto za letom poučna in hkrati prijetna knjiga ter vnema Slovence za pobožnost in pravičnost? Kako potrebna je Slovincem zlasti dandanes trezna, poučna in premišljeno pisana knjiga! Res je, da smo Slovenci v raznih stvareh napredovali, Bogu bodimo za to hvaležni! A res je tudi, da se je poleg dobrega napredka pokazal tudi slab napredek. Naše slovstvo se je razširilo, a na njivi se je pokazal med dobrim žitom tudi plevel, in ljulika dviga svojo glavico. Nekdaj smo imeli le en list, „Novice“. A kako premišljeno in umno so urejeni prvi letniki, kako veliko tvarine je v njih! Dandanes imam veliko časnikov, a žal — multiplastici gentem, non multiplicasti laetitiam. Ali delujejo vsi listi narodu v korist? Ali učé kreposti in varujejo slabosti? Imeli smo pred nedavnim časom šaljiv list, ki je sramota za ves narod. Ali je sedaj bolje? Ko berem nekatere politične liste, koliko puhlega, neresničnega nahajam v njih! Večkrat so si spisi nasprotni; danes se to zagovarja, a včeraj se je ista reč zametovala. Kako pogubna lahkomišljenost je zavladala v našem časopisju! Ni težko sklepati iz tega, da po tej poti ne moremo napredovati. Naravnost trdim, da lahkomišljenost v pisarjenju, nepremišljenost v važnih naših vprašanjih — to je naša glavna, a tudi pogubna rana, ako se ne spametujemo ob pravem času. Narod sam bode lahkomišljen, za pravo, trajno in umno delo ne bode imel veselja. Ne morem povedati, kaka žalost me navdaja, ko se spominjam tega. Kakšno odgovornost prevzema pisatelj ali urednik listov! Naj povem odkrito, da me vselej obhaja strah in me prijema nekaka mrzlica, kadar izročim polo v tisek. Ali ne bode treba

odgovarjati na sodni dan? O pisatelji in uredniki: bodimo previdni, bodimo natančni, resnični, da dajemu narodu dobrega berila in ne zmotnjav in praznih besedij!

2. Letos se končuje življenjepiš, ki ga je spisal pokojni kanonik Fr. Kramer sam o sebi. Dasi tudi je pot in prostor zaprl drugim spisom, vendar sem ga vesel. Ne dvomim, da ga bode vesel tudi bralec. Morebiti se bode kdo izpodtikal nad pokojnikovo prostosrčnostjo, češ, da je tako naravnost pisal, ali pa mu ne bode všeč, da tako „po domače“ govori o višjih osebah, škofu, i. dr. Gledé na to in na druge stvari opomnim, da sem popravljaj rokopis le toliko, kolikor so zahtevale današnje potrebe. Naj se kaže, kako je mislil in pisal pokojnik sam. Tako n. pr. utegnejo Ločani reči: „Tako piše o naših prednikih, tako se na dan vlačijo slabosti!“ A jaz mislim, da ni nihče brez slabosti in da je v življenjepisu za Ločane tako veliko prave in resnične hvale, da jim ni treba večje želeti. Kdo je pa zidal cerkev, kdo je pa dal dekanu denarja, da ni nikdar pošel, ako ne Ločani? — Da pisatelj piše o višjih osebah bolj po domače, to nam kaže njegovo naravo. Bil je mož, ki je govoril naravnost, kakor govori naš narod po Notranjskem in Dolenjskem. V mojem rojstvenem kraju vprašamo očeta: „Oče, ali mi bodeš dal kruha?“ in mater: „Ali ste že skuhala večerjo?“ — in mislim, da ne izpolnjujemo četrte zapovedi manj, kakor drugodi.

3. Naposled še Vam, dragi sotrudniki in prijatelji, katerim posvečujem ta letnik, kratko besedo. Previdnost božja mi je dala pero v roke, in sučem to orodje — upam da — zaradi božje volje. Prav glas božji mi je velel, naj izdajam leposloven list. Ta zavest mi lajša trud, vnema mi srce, daje mi plačilo. A, da morem na slabih ramah nositi to težko breme, to je Vaša zasluga, dragi prijatelji in sotrudniki! Nekateri sem tudi štel med prijatelje, a zapustili so me. Vi pa ste mi zvesti. In tudi požrtvovalni! Saj si pri tem delu ne zbiramo zakladov. Mnogokrat slišim o našem listu, da je gledé na tvarino in slike res po ceni. Nekateri mislijo da imam mecenate, ki stroške pri listu zalagajo z denarji. A oni mecenati — to smo sami, to so oni, ki delajo radi in vstrajno, če tudi ne prejemale nikakega plačila. Onim svojim prijateljem izrekam srčno zahvalo po tej poti in jim posvečujem ta letnik. Dasi ni v njem veliko moje lasti, a vendar — saj oni umevajo — je v njem trud mnogih, mnogih ur.

Dragi sotrudniki in prijatelji, Bog Vas ohrani, Bog pomnoži Vaše število v prospéh dobrega tiska, ki naj služi slavi Božji in naši domovini!

Fr. L.

A.
Nabožni del.

—◆—
Vernim Slovencem v pouk
in
dušni napredek.

DUH

svetega Frančiška Saleškega.

(Povzet iz spisov J. P. Camus-a, škofa Belleyskega.)

Enajsti del.

I. Poglavje.

Svetnik potolaži tretjo tožbo belleyskega škofa.

Tožil sem nekega dné svetemu možu, da se mi je primerila velika in posebna sramota.

Odgovori mi: »Ako bi imel opraviti s kom drugim, kakor z vami, tedaj bi se prizadeval, da ga pomirim in potolažim; toda zaradi vašega dostojanstva in čiste ljubezni, ki jo gojim do vas, ni mi treba tega truda. Nimam olja, da bi ga vlil na vašo rano, in lahko bi se zgodilo, da moje srčno sočutje samo pomnoži vaše vnetje. Nimam ničesar, kakor le kisa in soli, da ju denem na rano.

Na koncu svoje tožbe ste rekli: »Trebaja je prav čudežne in izkušene potrpežljivosti, da prenese molčé take napade.« Resnično, vaša ni preveč močna, ker tako hudo tožite.«

»Toda, preljubi oče«, odvrnem jaz, »saj tožim samo pri vas in na uho vašega srca. H komu naj se zateče dete, ako se mu pripeti kaka nezgoda, kakor k svojemu očetu?«

»O, pravi otrok!« pravi on. »Kako dolgo bodete pa še ljubili svoje otroštvo? Ali se sme še vedno obnašati kakor otrok oni, kateremu je dal Bog očetovsko čast in kateremu je izročil skrb

za druge v svoji cerkvi? Kadar je človek dete, pravi apostol ¹⁾, govori kakor dete; ako je pa postal mož, prilega se mu otročje govorjenje prav malo; kar se dobro podá dojenčku na naročju. ne podá se več odraslému. Naj-li vam ponudim mleka in otročje kaše namesto močnih jedil? Ali naj piham na rano, kakor dojlja? Niso-li vaši zobje dovolj močni, da zgrizejo kruh, in sicer trdi kruh bolečine?

Čudno vam pristojta, da tožite zemeljskemu očetu, ko bi morali z Davidom reči svojemu nebeškemu Očetu: *Umolknil sem in nisem svojih ust odprl, ker ti si storil.*²⁾

Vi mi bodete morda oporekali: To ni prišlo od Boga, temveč od ljudij, in sicer od množice brezbožnih ljudij.³⁾

Ej, ne morete-li spoznati dopuščajočé volje božje, ki večkrat porabi človeško hudobijo, da nas poboljša ali vodi h kreposti? Job je to bolje razumel, ker govoril je tako: *Gospod je dal, Gospod je vzel.*⁴⁾ On ni rekel: Hudič, tatovi so mi vzeli; temveč on vidi le roko božjo, ki dela vse te stvari in voli svoje orodje, kakor mu je drago.

Kako daleč ste od duha onega, ki je rekel: *Šiba in palica, s katerima me tepe Bog, sta moja tolažba.* Sicer sem brez pomoči in zapuščen, ali vkljub temu sem prost med mrtvimi. Enak sem gluhemu in nememu in ne odgovarjam na psovanja, s katerimi me obsipljejo; molčal sem in se ponižal in v svojih ustih zadržal najprimernejše besede, ki bi me bile opravičevale in branile mojo nedolžnost.⁵⁾

»Toda oče, ali bodete povedali, od kdaj ste pa tako ostri, kdaj ste premenili svojo milobo v neusmiljenost, kakor je rekel Job Bogu? ⁶⁾ »*Kje je tvoja stara miloba?*«⁶⁾

»Resnično, ta miloba je tako mlada in nova, kakor nekdam; zakaj Bog vé, da vas ljubim in da sebe ne ljubim bolj nego vas. To pa, kar vam očitam, očital bi tudi svoji lastni duši, ako bi bila kriva tolike slabosti.

Resnično, to je znamenje, da je vam razžaljenje prav malo všeč, ker tožite zaradi njega. Težko se primeri, da bi tožili čez reči, ki nam ugajajo, temveč veselimo se jih in všeč nam je, če nam tudi drugi zaradi tega voščijo srečo, kakor nam kaže ona prilika o najdeni ovci in o najdenem denarju.

¹⁾ I. Kor. 13, 11. — ²⁾ Ps. 38, 10. — ³⁾ Ps. 63, 2. — ⁴⁾ Job. 1, 21.

⁵⁾ Job. 30, 21. — ⁶⁾ Ps. 88, 50.

Kajpada govorite prav, tako mi pravite.

O, vi malovredni in malopotrpežljivi! Kaj pa naj storimo z evangeljskimi reki, po katerih moramo svoja lica ponuditi onemu, ki nas je udaril, dati še suktno tistemu, ki nam je vzel plašč? Kaj pravite o zveličanju preganjanih, o blagoslovu naših preklinjevalcev, o molitvi za naše preganjalce, o srčni in močni ljubezni do naših sovražnikov?

Mislite-li, da je to vse zaradi lepšega, in ne pečat našega nebeškega ženina, s katerim moramo po njegovi volji zapečatiti svoja srca, svoje roke, svoje misli in svoja dela?

Toda čujte, jaz vam odpuščam, da govorim z apostolom, iz milosti; pa le s tem pogojem, da se v prihodnje pokažete pogumnejšega, in ako vam Bog pošlje enakih milostij, da o njih popolno molčite, torej ne pustite, da bi veter razpihal njih prijetni duh, ampak zahvalite v srcu nebeškega Očeta, ki vam dá majhen kos od križa svojega Sina.

Kako? S tolikim veseljem nosite zlati križ na svojih prsih, in vi bi ne mogli nositi malega križa v svojem srcu, — vi bi ga metali ven s svojimi tožbami? Vi govorite o potrpežljivosti, a med tem vam uhaja. Radi bi, da vas imam za potrpežljivega, ako slišim vaše tožbe, kakor da bi bila glavna moč potrpežljivosti v tem, da se človek ne maščuje, in ne v tem, da ne toži?

Sicer pa tudi ni res, kakor se meni zdi, da vam more zaradi razžaljenja, o katerem govorite, pomagati veliki duh potrpežljivosti. Kaj naj počne ta močni pomagalec v tem vsakdanjem boju? Prav malo skromnosti in molčečnosti bi tukaj zadostovalo. «

Osramočen sem šel od njega. Dasi sem bil popolno potlačen, vendar sem se čutil jako pokrepčanega. Mislil sem pri slovesu, da vse razžaljenje na svetu ne premore toliko, da le enkrat potožim.

Svetnik je ponovil isti nauk v nekem svojem listu, kjer je pisal: »Nič na tem svetu nam ne more dati dušnega miru, kakor če večkrat premišljujemo težave, uboštvo, zasramovanje, obrekovanje, razžaljenje in poniževanje, katero je trpel naš Zveličar od rojstva do bridke smrti. Nismo-li krivični, ako imenujemo nezgode svojega življenja sitnosti, trpljenje in težave, ker so v primeri z onimi nezmernimi grenkostmi le neznatne? Ali se nam

ni treba sramovati, ako ga zaradi takih malenkostij prosimo za potrpežljivost? Saj ena kapljica pameti zadostuje, da prenesemo vsa razžaljenja, ki nas zadenejo, kakor pravimo.«

II. Poglavje.

O dobrem nagnenju.

»Ako imate po naravi dobro nagnenje«, rekel je naš svetnik, »tedaj pomislite, da so to darovi, zaradi katerih boste morali nekdam dajati račun, kako ste jih porabili. Porabite jih torej tako, da bodo služili onemu, ki vam jih je dal. Vsadite na ta divja debla mladike večne ljubezni, katere vam bode Bog rad dal, ako se s popolnim zatajevanjem pripravite zanje.

Marsikdo ima neko določno naravno nagnjenje do raznih čednostij, n. pr. do treznosti, pohlevnosti, ljubezni do bližnjega, ponižnosti, potrpežljivosti, molčečnosti itd.; in ako te čednosti le nekoliko gojé, dosežejo v njih veliko popolnost.

Poganski modrijani so jako sloveli, ker so gojili razne npravne kreposti. Ker si jih lahko pridobimo z naravnimi močmi, zato nam ni treba drugega, kakor da napredujemo v takih dobrih navadah, ali da se v njih vadimo, da večkrat ponavljamo taka dobra dejanja.

Kakor namreč telesne zmožnosti veliko pripomorejo, da se naučimo raznih umetnostij, tako tudi veliko koristi dobra narava naše duše, da napredujemo v krepostih. Toda kaj bi pomagalo kristijanu, ako ima tudi vse npravne čednosti, če pa pogubi svojo dušo, to se pravi, če teh čednostij ne oživlja, ne navdihuje milost in ljubezen. Apostol pravi, da vse to nič ne pomaga za nebeško kraljestvo.«

III. Poglavje.

Človek je lahko pobožen in zraven jako hudoben.

»Ne dajte se varati«, rekel mi je nekoč sveti mož; »človek je lahko jako pobožen, ali zraven prav hudoben.«

»Taki«, odvrnem jaz, »niso pobožni, temveč hinavci.«

»Nikakor ne«, pravi on, »govorim o pravi pobožnosti.«

Ker te zastavice nisem mogel razmotati, zato sem ga prosil, naj mi jo pojasni.

On začne tako: »Pobožnost je sama na sebi in po svoji naravi le dejanska in pridobljena krepost, nikakor pa ne božja in v nas vlita čednost, ker drugače bi spadala med božje čednosti, kar pa ni res.

Torej je pobožnost neka čednost, ki je podložna drugi kreposti, ki jo imenujemo vernost; ali je, kakor drugi pravijo, le neka vrsta vernosti; vernost sama za-se je zopet čednost, ki je podložna eni izmed štirih glavnih čednostij, katero imenujemo pravičnost.

Znano pa vam je, da so vse dejanske čednosti, dà, celó vera in upanje, ki spadata med božje čednosti, lahko zraven smrtnega greha. V tem slučaju so seveda popolnoma spačene in brez življenja; saj so oropane ljubezni, ki jim daje pravo podobo, ki je njih duša, njih življenje.

Ako ima človek lahko táko vero, da prestavlja gore, in zraven nima ljubezni; ako je lahko pravi prerok, zraven pa vendar hudoben človek, kakor so bili Savel, Balaam in Kajfa; ako lahko dela čudeže, kakor se misli o Judu, pa je zraven hudoben, kakor on; ako lahko razdeli vse imetje med uboge in trpi še celó mučeništvo v ognju, vendar pa nima ljubezni: ravno tako je človek še veliko lože pobožen, in sicer jako pobožen, zraven pa vendar hudoben, dà, še jako hudoben; ker pobožnost je po svoji naravi nekaka čednost, ki je manj vredna, kakor so poprej omenjene kreposti.

Ne sme se vam torej čudno zdeti, da sem rekel: Človek je lahko jako pobožen, ali zraven jako hudoben, ker človek ima lahko vero, je usmiljen, potrpežljiv in stanoviten do omenjene stopinje, zraven je pa omadeževan in pokvarjen od glavnih grehov, n. pr. napuha, nevošljivosti, jeze, nezmernosti.*

»Kateri človek pa je prav pobožen?« vprašam jaz.

Svetnik odgovori: »Rekel sem vam, da smo pri omenjenih pregreih lahko resnično pobožni in imamo pravo pobožnost, dasitudi je mrtva.*

Jaz odvrnem: »Kako more biti mrtva pobožnost — prava pobožnost?«

»To je vsekako mogoče, kakor je mrtvo truplo pravo telo, dasitudi je oropano svoje duše.*

»Toda«, pravim jaz, »to pravo telo ni pravi človek!«

»Seveda«, odgovori on, »ni pravi, celi, popolni človek; pa je vendar pravo telo človekovo, dasi tudi mrtvega človeka. Ravno tako je tudi pobožnost brez ljubezni prava, toda mrtva pobožnost. Prava, mrtva, spačena pobožnost je, ne pa prava, živa in resnična.

Ljubezen stori človeka dobrega. pobožnost pa pobožnega. Ako izgubi ljubezen, tedaj ni več dober, ampak je slab, lahko je pa še pobožen. In zato sem rekel, da je človek lahko pobožen, zraven pa tudi hudoben. Ko grešimo, ne izgubimo z grehom vseh dejanskih čednostij, saj nam ostaneta še celo vera in upanje, ako ju ne vržemo od sebe, to je, ako ne zavržemo božje resnice ali ne obupamo.«

IV. Poglavje.

O pobožnosti in poklicu.

Izmed glavnih nauk našega svetnika je bil ta, da ni le napačna ona pobožnost, ki nasprotuje pravemu poklicu vsakega človeka, temveč tudi ona, ki se mu ne prilega. Šel je dalje in trdil, da se pobožnost lahko združuje z vsakim stanom, in je enaka tekočini, ki sprejme podobo posode, v katero se vlije.

Kaj pa se pravi, da smo pobožni v svojem poklicu? To se pravi, vse dolžnosti in opravila, katera nam nalaga stan, opravljati vneto, delavno in veselo, in sicer v čast božjo, iz ljubezni do Boga, da se povečuje njegovo češčenje. Tako Boga častiti, to je neki način vernosti; živost, hitrost in ogenj pobožnosti pa je delo ljubezni. Kdor tako ravna, ta je popolno pobožen v svojem poklicu in služi Bogu iz ljubezni, na tak način, kakor on hoče. Tak je mož po njegovem srcu, živi in dela po njegovi božji volji.

Sv. Tomaž navaja po sv. Avguštinu tri vrste takih, katerih pravo pobožnost oživlja ljubezen, namreč začetnike, napredujoče in popolne.

V prvo vrsto šteje tiste, ki se ogibajo greha, premagujejo izkušnje, opravljajo dela notranjega in zunanjega zatajevanja in se vadijo v čednostih, dasitudi opravljajo vse to težko in s trudom.

V drugo vrsto spadajo oni, ki opravljajo vse to z večjo lahkoto, to se pravi, prizadevajo se manj in tako rekoč z odprtim srcem hodijo po poti Gospodovi.

V tretjo in zadnjo vrsto spadajo oni, ki ravno iste stvari opravljajo z veseljem, radostjo in iz ljubezni.

Prvi delajo sicer za Boga, toda nekoliko bolj težko; drugi ze nekoliko hitreje; tretji pa hité, tekó in leté veselo in radostno.

Med ljubeznijo in pobožnostjo je razloček, kakor med plamenom in ognjem. Zakaj ljubezen je duševni ogenj, katerega imenujemo pobožnost, ako zeló gori. Pobožnost ne pridene ljubezni drugega, kakor plamen, zaradi katerega je ljubezen hitra, delavna in pridna, da ne izpolnjuje le zapovedij božjih, temveč tudi božje svete in nebeška navdihnjenja.

V. Poglavje.

Notranja zbranost in sveti vzdihljeji.

Notranjo zbranost je imenoval druženje vseh duševnih močij v srcu, da govorimo tukaj z Bogom samim od srca do srca. To se lahko zgodi na vsakem kraju in vsako uro; ne družba, ne opravilo ne more motiti te samote.

Ako tako pogosto pogledamo k Bogu in k samim sebi, ali ako gledamo Boga v sebi, ali sebe v Bogu, to nas vzdržuje v dolžnostih na prečudežni način in nas obvaruje, da ne pademo; to tudi stori, da se hitro vzdignemo, ako smo padli.

Z vzdihljeji se povzdigne duša k Bogu; vzdihljeji so enaki pušicam naše duše, ki zadenejo naravnost srce božje in je ranijo na sveti način, kakor pravi Bog v Visoki pesmi.

Naš svetnik je želel, da bi nam bila ta vaja tako pogostna in tako domača, kakor nam je sopenje. On je rekel: »Vse duhovne vaje brez te notranje zbranosti in brez svetih vzdihljejev so enake žgavnim daritvam brez mozga, enake nebu brez zvezd, enake drevesu brez listja.«

Kdor zaradi potrebnih opravil ne more notranje in ustno moliti, ta namesti to nedostatnost z večkratno notranjo zbranostjo in z vzdihljeji. Svetnik je trdil, da tako lahko popravimo vso škodo in jako napredujemo v čednostih.

VI. Poglavje.

Bratovščine.

Sveti škof je rad svetoval onim, ki so ga vprašali za svet, naj le pristopijo k vsem duhovnim bratovščinam, ki so v njih kraju, da se udeležé vseh dobrih del, ki se tam opravljajo.

Pomiril jih je zaradi napačne skrbi, da bi se pregrešili, ako opusté nekatere bratovske vaje; pravila bratovščin jih ne zapovedujejo, pač pa svetujejo. Rekel je: »Ako nekatere zapovedi redovnikov same ob sebi ne vežejo ne pod smrtnim ne malim grehom, tem manj vežejo pravila bratovščin. Kar te priporočajo svojim udom, to je le svèt, ne pa zapoved. Kdor posluša in izvršuje ta svèt, deležen je odpustkov, katerih se oni ne udeležé, ki opusté naročene pobožne vaje; toda ako jih človek opusti, ni storil nobenega greha. Pri tem se lahko mnogo pridobi, toda nič ne izgubi.«

On se je le čudil, da se jih tako malo pridružuje tem bratovščinam, in je mislil, da so dvojni ljudje tega krivi: prve peče vest in se bojé, da si naložé breme, katerega ne morejo nositi; drugi pa, ker imajo premalo žive vere in ker štejejo za hinavce tiste, ki se pridružijo bratovščinam.

VII. Poglavje.

Ljubezen do besede božje.

Rekel je: »Eno izmed najboljših znamenj, da je koga Bog izvolil, je to, da rad posluša besedo božjo. *Kdor je iz Boga, posluša besedo božjo*¹⁾, pravi Kristus, in kdor ljubi Boga, ljubi tudi njegovo besedo in jo hrani v svojem srečju²⁾ Ako ovca rada posluša glas svojega pastirja, kaže, da je dobra; in taka bode enkrat stala na desnici in slišala glas: *Pridite vi, blagodarjeni mojega Očeta.*«³⁾

Toda hotel je, da ne bodimo le leni in nekoristni poslušalci božje besede. Zahteval je, da jo dopolnimo z dejanjem. Zato je razlagal, da Bog naše molitve uslišuje le toliko, kolikor smo vneti, kolikor se prizadevamo storiti, kar nam razodeva kot svojo voljo po ustih svojih poslancev.

Kakor prosimo v molitvi, naj nam Bog tako odpusti naše dolge, kakor mi odpuščamo onim, ki so nas razžalili, istotako je tudi On pripravljen storiti, za kar ga prosimo v molitvi, ako smo mi hitro pripravljeni storiti, kar zahteva od nas po svoji sveti besedi.

1) Jan. 8, 47. — 2) Jan. 14, 21. — 3) Mat. 25, 34.

VIII. Poglavje.

Duhovno branje.

Duhovno branje je priporočal kot dušno hrano, ki nas spremlja povsodi in vsak čas, katere nam ne bode nedostajalo nikdar; pridigarjev pa in duhovnih vodnikov ni vedno pri nas, in naš spomin se tudi vselej ne spominja natančno tistega, kar smo slišali v pridigah ali pri očitnem ali posebnem opominjevanju.

On je želel, da si človek omisli neko zalogo nabožnih knjig, ki naj podžigajo božjo ljubezen, in da naj nobenega dneva ne zgrešimo, ne da bi jih vzeli v roke. Tudi je hotel, da jih prebiramo z velikim spoštovanjem in s pobožnostjo, da jih imamo za pisma, ki nam jih pošiljajo svetniki iz nebes in s katerimi nam kažejo nebesko pot in nas vnemajo, naj hodimo po njej.

Treba je priznati, da ni zanesljivejših vodnikov, kakor so ti mrtvi, ki nam govoré iz svojih spisov tako živo. Bili so večinoma tolmači božje volje in poslanci Boga, deleči njegovo besedo; prinesli so malim kruha po svojem jeziku, ki jim je služil kot pero; in po njih smrti je postalo njih pero jezik, s katerim nam govoré.

Ako človek naleti na temna mesta, ki se težko razumejo, tedaj lahko prosimo učene in izkušene možé, da nam razložé in nas poučé. Na ta način nam mrtvi veliko pripomorejo na potu zveličanja, ko vodijo naše zveličanje v to, da služimo Bogu.

Prav posebno je priporočal, da berimo življenje svetnikov, in je rekel, da je to evangelij, kakor se izpolnjuje. Najmanjši dobiček, katerega pridobimo s tem branjem, je ta, da imamo veselje nad pobožnostjo, ako le s ponižnostjo beremo in želimo posnemati te svetnike.

Duhovno berilo je podobno mani, ki je imela tak okus, kakoršnega je kdo želel. Iz tako različnih cvetlic je lahko, kakor umetnim čebelam, nabrati medú izvrstne pobožnosti.

Dasitudi so znamenja božjega duha v dušah tako različna, dà, celó še bolj različna, kakor znaki na naših obrazih, vendar lahko najdemo nekaj, kar se dá posnemati, ali pa vsaj občudujemo milost božjo, ki je tako velike stvari storila v njih in po njih.

In ako bi nam ne ostalo nič drugega, kakor to občudovanje, vendar je to izvrsten način, da slavimo Boga in dela njegove milosti.

IX. Poglavlje.

Zakramenta sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa.

Ako smo govorili o teh dveh zakramentih, tedaj je navadno rekel, da sta dva tečaja krščanskega življenja. Po prvem se odpovemo grehu, uničimo vse strasti, premagamo vse izkušnje in odložimo starega človeka. Po drugem oblečemo novega človeka, Jezusa Kristusa, da hodimo v pravičnosti in svetosti in stopamo od kreposti do kreposti do gore popolnosti.

Posebno je hvalil misel sv. Bernarda, ki je opominjal svoje menihe, naj pridevajo vse zmage, ki so jih pridobili nad svojimi strastmi, in ves napredek v čednostih edino pogostemu prejetju tega zakramenta življenja, ker tu zajemajo z veseljem iz studenca Zveličarjevega.

Rekel je, da so oni, ki se opravičujejo, da se odtegnejo pogostemu sv. obhajilu, podobni gostom v evangeljski priliki, ki so se zamerili svojemu gospodarju, vkljub temu, da so se navidezno izgovarjali z dobrimi razlogi.

Nekateri pravijo, da niso dovolj popolni; toda kako naj postanejo popolni, ako se oddaljujejo od studenca vse popolnosti? — Drugi mislijo, da so preslabi; toda le tukaj najdejo kruha, kruha močnih! — Še drugi tožijo, da so bolni, in ne pomislijo, da jih tukaj čaka zdravnik. Nekateri pravijo, da niso vredni: kakor da bi cerkev tudi najsvetejšim ne pokladala besed na jezik: *Gospod, jaz nisem vreden, da greš pod mojo streho.*¹⁾ Nekateri tožijo zaradi preobilnih opravil; in ravno tukaj je Oni, ki kliče: *Pridite k meni vsi, kateri se trudite in ste obteženi, in jaz vas bom poživil.*²⁾ Drugi se zopet bojé, da prejmejo sv. zakrament v svoje pogubljenje; toda naj bi se rajši bolj bali biti pogubljenim, ker ga ne prejemajo. — Zopet drugi se zdrže sv. obhajila iz ponižnosti; toda večinoma je ta ponižnost napačna in podobna ponižnosti kralja Ahaca, ki se je ustavljal Bogu in ga ni hotel častiti, češ, da se boji izkušati ga. In kako naj se učimo božjega Zveličarja prav sprejeti, kakor ravno s tem, da ga prejmemo? Enako se vsake druge reči dobro naučimo le s tem, da se je večkrat vadimo.

¹⁾ Mat. 8, 8. — ²⁾ Mat. 11, 28.

X. Poglavje.

Prava pobožnost je v tem, da izpolnjujemo dolžnosti svojega stanú.

Naš svetnik je imel navado grajati neko nerednost, ki se nahaja večkrat celó pri takih, ki so posebno pobožni. Taki se tudi prizadevajo za čednosti, katere se prav slabo vjemajo z njih stanom, opuščajo pa druge čednosti, ki se jim bolj prilegajo.

»Ta nered«, rekel je, »izhaja navadno iz nezadovoljnosti, katera navdaja večino ljudi z njih razmerami in dolžnostmi.

Kakor se počasi priplazi mlačnost v samostane, ako se hočejo njih prebivalci vaditi le v takih čednostih, ki so za svetno življenje, takisto nastane zmešnjava po zasebnih hišah, ako hoče prenapeta in nespametna pobožnost tam vpeljati samostanske vaje.

Nekateri mislijo, da jako hvalijo svetno hišo, ako pravijo, da je pravi samostan, in da živé v njej, kakor v samostanu, pa ne pomislijo, da se to pravi: nabirati smokve s trnja in grozdje z osata.

Gotovo so dobre in svete take vaje, toda ozirati se je treba na kraj in čas, na osebe in okoliščine. Ako ljubezen prestopa meje reda, tedaj ni več ljubezen; v takem slučaju je podobna ribi izven vode in drevesu presajenemu v zemljo, ki mu ni prikladna.

Tako nespametno in nepremišljeno duševno prizadevanje je primerjal onim sladkosnedežem, ki niso zadovoljni s sadeži, ki jih daje vsak letni čas, temveč hočejo o božiču svežih črešenj, ledú v velikem srpanu. Te prenapete glave potrebujejo bolj čistilnega zdravila, kakor pametnega prigovarjanja.

XI. Poglavje.

Njegove misli o krepostih.

1. Več so vredne tiste čednosti, ki se pogostokrat, bolj splošno in navadno zvršujejo v življenju, kakor one, za katere se le redkokrat ponuja prilika.

2. Ni treba misliti, da se meri čeznatorna visokost ali nizkost kake čednosti po zunanjih delih; zakaj na videz prav neznatno delo lahko storimo z veliko milostjo in ljubeznijo, drugo pa, ki se nam dozdeva veliko bolj imenitno, storimo z manjšo

ljubeznijo do Boga, in vendar določuje samo ljubezen. kakšna bodi čednost, in koliko je vredna pred Bogom.

3. Splošne čednosti je bolj cenil nego posebne; ljubezen pa je vedno izločeval. Bolj je cenil n. pr. molitev, ki je svetilnica vsem drugim; bolj pobožnost, ki daruje vsa naša dela božji službi; bolj ponižnost, v kateri malo mislimo o sebi in svojih delih; bolj krotkost, s katero radi vsakomu odjenjamo; bolj potrpežljivost, ki nas navdaja, da radi potrpiamo: vse te je cenil bolj, kakor velikodušnost ali radodarnost, ker s temi poslednjimi ne delujemo tako pogostoma, kakor z onimi.

4. Sijajne kreposti so mu bile vedno nekoliko sumljive, ker se jih zaradi njih blišča rada polasti častizeljnost, ki je pravi strup čednostim.

5. One je grajal, ki čednosti le toliko cenijo, kolikor jih hvali prosto ljudstvo, ki je v takih stvareh prav slab sodnik. Taki bolj cenijo telesno miloščino, kakor duhovno, bolj cenijo onega, ki križa svoje meso, ki se posti ter biča svoje telo, kakor krotke in pohlevne ljudi, ali take, ki se zatajujejo v srcu; vendar so ti veliko boljši, kakor oni.

6. Tudi one je grajal, ki se hočejo le v takih čednostih vaditi, ki so po njih okusu, pa se ne zmenijo za one, ki so potrebne za njih opravila in dolžnosti; taki hočejo Bogu služiti na svoj način, ne pa po njegovi volji. In ta razvada je tako velika, da se ji prav mnogi udajo, še celo pobožne osebe.

Dvanajsti del.

I. Poglavje.

Kdor se pritožuje, greši.

Navaden pregovor našega svetnika je bil: *Kdor se pritožuje, greši.* Poslušajte torej, v kakem pomenu je to govoril, zakaj napačno bi ga umeli, ko bi mislili, da ni dovoljeno tožiti pred gosposko radi storjene krivice, ali v boleznih naznaniti svoje bolečine in zdravniku povedati svoje zlo, da je ozdravi.

Preostro bi sodili njegove besede, ako bi jih razlagali v tem pomenu. On je govoril o takih tožbah, ki so že blizu mrmra-

nja, in je rekel, kateri na ta način tožijo listi se pregrešé. Zakaj naša ljubezen do nas samih je tako krivična, da vedno povekšuje krivico, ki jo nam storé, in rabi prehude besede, da pové kako malo razžaljenje, katero bi imeli sami za malenkost, ako bi je bili mi storili drugim.

Nikakor ni grajal, ako je kdo iskal mirno in brez vse strasti zadostila pri svetnem sodniku za škodo, ki so mu jo naredili na časnem blagu, telesu ali časti. Toda človeška slabost je tako velika, da je celó pred stolom pravice težko ukrotiti razburjenost in ohraniti ravnodušnost. Zaradi tega je nastal pregovor, da v enem stotu pravde ni niti ene unce krščanske ljubezni.

Tudi je hotel, da v bolezni kar naravnost povémo svoje bolečine onim, ki nam lahko pomagajo, ker to je božja volja, ki je ustvaril zdravilstvo in zapovedal spoštovati zdravnika.

Razven v pravadah in boleznih je imel tožbe ne le za nekoristne, temveč tudi za većinoma krivične, ker je jako težko, da razžaljenec, ki trpi krivico, pri tožbah ne prekorači mej resnice in pravice. Naj se nam take krivice godé iz nezadolženih — ali pa zadolženih vzrokov, vselej moramo obrniti oči do prvega vzroka, in ta je — volja božja; Bog ravná vedno po neskončni modrosti: nekatere težave nam pošilja naravnost, druge pa na neki način pripušča, da nas ali poboljšuje, ali da bolj rastemo v čednostih; tako so naše tožbe vedno kolikor toliko obrnjene proti Bogu.

Mnoge osebe, ki so bile v raznih boleznih pri našem svetniku, posebno v njegovi smrtni bolezni, zatrjevale so mi, da niso nikdar slišale tožbe iz njegovih ust. Kar naravnost je povedal, kar je trpel in kako se je počutil, in ni ne povečeval, ne zmanjševal bolečin; popolno se je udal naredbam zdravnikov in je jemal zaukazana zdravila pogumno in celó z nekakim veseljem.

II. Poglavlje.

Sveto porabimo razžaljenje!

Navadno je rekel, da žetev čednostij je v tem, da pretrpimo grajanje in razžaljenje; ker tu se gnetejo mnoge čednosti, ki bi imele rade zraven svoj delež in se okrepčale. Imenoval je te-le čednosti:

1. Pravičnost. Kdo je, ki ne greši in torej ne zasluži kazni? Če ste bili razžaljeni, pomislite, kolikokrat ste razžalili Boga, in kako pravično je, da vas kaznujejo zato njegove stvari kot orodja njegove pravice.

2. Ako nas po pravici tožijo, tedaj moramo napako naravnost priznati, Boga in ljudi prositi odpuščanja in zahvaliti njega, ki nas spominja pregreška, ako stori to tudi neprijazno, zakaj grenka zdravila vplivajo vedno dobro, dasi je njih okus neprijeten.

3. Ako je tožba krivična, tedaj moramo resnico spričati mirno in brez razburjenosti, ker to smo dolžni ti čednosti in dobremu vzgledu bližnjega, ki bi se lahko pohujšal zaradi molčanja in si mislil, da s tem tiho pritrjujemo.

4. Ako se je to zgodilo, tožba pa se vkljub temu nadaljuje, tedaj se ne smemo dalje razgovarjati, temveč jezo potrpežljivo, mirno in pametno premagati.

5. Tudi modrost se tukaj pridružuje, ker ona razprši in izžene razžaljenja, ki jih zametujemo. Ako se pa ustavljamo z jezo, tedaj se zdi, kakor da smo res krivi.

6. Molčečnost pride tudi z modrostjo in opravi svoje delo, da nas namreč ukroti.

7. Moč in velikodušnost, kadar človek sam sebe premaga.

8. Zmernost tudi ne izostane in ukroti strasti, da ne zdivjajo.

9. Tudi ponižnost neče, da jo pogrešamo, in zvesta svoji naravi, nas ne uči samo, da spoznamo svojo nizkost, temveč tudi stori, da ljubimo poniževanje.

10. Še celo vera, ki nam po nauku sv. Pavla zapira žrelo levovo in v Kristusu kaže stvarnika in dopolnilca naše vere, tudi ta se prikaže in obrne naš pogled k Zveličarju, ki je med najsramotnejšim zasramovanjem zaprl svoja ušesa kakor glušec, in kakor mutec ni odprl svojih ust, da bi ugovarjal.

11. Pride upanje in stori, da pričakujemo veseli nezvenljive krone za kratke trenutke žalosti, ki jo ravno sedaj prestajamo.

12. Poslednjič vidimo, da pride tudi ljubezen, ki potrpežljivo, krotko, dobrotljivo in prijazno vse veruje, vse upa, vse trpi in vse prenaša.

O, kako srčno bi ljubili zasramovanje in zaničevanje, ko bi resno mislili na zveličanje! Kako mile bi nam bile take prilike, kjer nam ponujajo sredstva v enem in istem trenutku opraviti toliko Bogu prijetnih čednostnih del!

III. Poglavje.

Kaj je odgovoril svetnik, ako je zvedel, da so ga obrekovali.

Včasih so povedali našemu svetniku, da so ga nekateri obrekovali in o njem govorili prav čudne stvari; saj ne stoji nobeno solnce tako visoko, da bi ne imelo nič sence, in nobena krepost se ne sveti tako čisto, da bi ne bila varna obrekovanja.

A on se ni opravičeval in zagovarjal, ampak rekel je popolno krotko: »Ali ne govore nič drugega, kakor to? O potem še veliko ne vedó! Le prilizujejo se mi in mi prizanašajo. Pač vidim, da me bolj pomilujejo, nego zavidajo, in želé, naj postanem boljši, kakor sem, pa Bogu bodi hvala, jaz se hočem poboljšati. Ako morebiti nisem zaslužil v tej stvari, da me opominjajo, zaslužil sem v drugih rečeh; in vendar je vedno usmiljenje, da me opominjajo na tako lahek način!«

Ako ga je kdo zagovarjal in hotel pokazati ničevost obrekovanja, tedaj je navadno odgovoril:

»No, to je zame vsaj svarilo. Treba se prizadevati, da ne bode kaj takega resnica. Ali mi ne skazujejo milosti, ko me opozarjajo, naj se ogibam te pečine?

Ako je zapazil, da se je kdo jezil nad obrekovalci, rekel je: »Sem-li vam dal dovoljenje jeziti se mesto mene? Pustite jih, naj govore; to je le križ iz besedij, žalost, ki jo odnese veter, nje spomin izgine z glasom vred. Tisti je pač nežen in občutljiv, ki še brenčanja muhe ne more prenesti. Kdo nam pravi, da smo brez madeža? Morda vidijo bolje moje napake, nego jaz in moji prijatelji. Večkrat imenujemo resnico obrekovanje, ako nam ne ugaja.

Kako krivico pa nam delajo, ako slabo mislijo o nas? Nismo-li dolžni sami o sebi tako misliti? Taki ljudje niso naši sovražniki, temveč so še na naši strani, ker delujejo z nami, da uničijo v nas ljubezen do nas samih. Kako naj se jezimo

nad njimi, ki nam pridejo na pomoč zoper tako mogočnega sovražnika?«

Na ta način se je norčeval z obrekovanjem in zabavljanjem, ker je mislil, da molčanje in pohlevnost zadostujeta za obrambo, in ni potreba, da zaradi takih malenkostij porabljammo močno čednost potrpežljivosti.

IV. Poglavlje.

Potrpežljivost pri obrekovanju.

Posebno so mu bile všeč te le besede božjega apostola: *Ne delajte si sami pravice, preljubi, ampak dajte prostor jezi božji¹⁾*, in večkrat jih je zabičeval svojim poslušalcem. Krogle iz topov, ki razdrobijo vse, kar se jim ustavlja, izgube svojo moč v volni. *Sladka beseda — potolaži sovražnike²⁾*, kakor voda ugasi ogenj. Nič ne utolaži slona v zdivjanosti tako hitro, kakor če pogleda malo jagnje, in medved beži pred mačko.

Kristus je dal krotkim, potrpežljivim in ljubeznivim zemljo v posest, ker s krotkostjo se lasti on vseh. Kakor krotki lahko storé voljo drugih, istotako se tudi drugi radi upognejo njih volji.

Njegov glavni nauk je bil: Pri vsakem obrekovanju se ozrimo na božjega Zveličarja na križu, ki je kakor zavržen umrl, viseč med dvema razbojnikoma. To, rekel je, je ona bronasta kača brez strupa; kdor jo pogleda, ozdravi, ko ga je pičilo in ranilo obrekovanje. Pred to veliko predpodobo v križih in težavah se bomo sramovali tožiti, se bolj pa jeziti se nad obrekovalci.

Kako pa, ako se drugi pohujšajo radi mojega molčanja in mirnega potrpljenja?

Ako smo obrekovanje mirno in brez strasti zavrnil, smo lahko mirni; zakaj le pomislimo, da je bistven razloček, ali mi pohujšamo, ali se drugi pohujšajo nad nami. Druge pohujšujejo malopridni ljudje, pohujšujejo se slabotneži. Malopridni pohujšujejo s slabim življenjem; na drugi način pa lahko pohujšajo brez svoje krivde najbolj krepostni ljudje, ker se jim grehi pridevajo na napačni način. Tako so imenovali našega Zveličarja *kamen, ob katerega so se izpodtikali³⁾* in sam je rekel svojim apostolom, da se bodo v noči njegovega trpljenja pohujšali nad njim.

¹⁾ Rim. 12, 19. ²⁾ Sirah. 6, 5. ³⁾ Mat. 26, 31.

Tudi je rekel naš Gospod svojim učencem: *Blagor vam, kadar vas bodo kleli in preganjali in vse hudo zoper vas lažnivo govorili zovoljo mene; veselite se in od veselja poskakujte, ker je vaše plačilo obilno v nebesih.*¹⁾

S tem pa nikakor nečemo reči, da ne smemo pribežati k molitvi in Boga prositi, da nam vzame to šibo. Tako je molil David k Gospodu, da naj reši njegovo dušo z ustnic krivičnih, od jezikov prekanjenih, od obrekovanja ljudij, naj mu odvzame zasramovanje in zaničevanje, da tem laže izpolnjuje njegove zapovedi.

Kdor more v viharju obrekovanja ohraniti mir srca, ta je prišel daleč na potu popolnosti.

V. Poglavje.

Kako naj govorimo o Bogu.

O tem predmetu je rekel sveti mož: »Nikdar ne smemo o Bogu ali o stvareh, ki se nanašajo na njegovo češčenje, namreč o veri, govoriti po domače ali radi zabave; temveč to se mora vedno goditi z velikim spoštovanjem, veliko častjo in s srčno vnemo.«

Tudi je rekel: »Govorite vedno o Bogu, kakor moramo govoriti o Bogu, s spoštovanjem, pobožnostjo; ne kakor bi nam to bilo prazno delo, tudi ne s pridigarskim glasom, temveč v duhu krotkosti, ljubezni in ponižnosti.

Prvo opominjam one, ki so navajeni govoriti o verskih stvareh, kakor o drugih zabavnih predmetih, in se ne ozirajo na čas, kraj in osebe; taki ne govoré z drugim namenom, kakor da govoré in tratijo čas: to je res duševno uboštvo, o katerem je že sv. Hijeronim tožil svoj čas. V vseh umetnostih in znanostih so mojstri, ki se edini pogovarjajo o njih; le sveto pismo in bogoslovje, ki sta korenini vseh vednostij, ž njima se ravna tako zaničljivo, da se celo pri mizi pogovarjajo o tem, in sicer ne le v posameznih zasebnih hišah, ampak še po gostilnah. Lahkomiselni mladenič, nevedni delavec, nespametni starec, dà, ljudje vsake vrste izmed preprostega ljudstva se predrznejo soditi o najvzvišenejših skrivnostih sv. vere.

Drugič želim opomniti one, ki se v družbi radi kažejo učene in bi radi veljali za ljudi, ki so dobro izurjeni v pobož-

¹⁾ Mat. 5, 11, 12.

nosti in stvarih duhovnega življenja. Taki zagovarjajo svoje mnenje vneto, jezno, čemerno, nevoljno, prevzetno in veliko bolj kričijo, kakor oni, ki vedó vso stvar bolje od njih, pa nimajo tako trde glave in tako močnega glasú; kakor da bi glasno vpitje pripomoglo, da je dokaz veljavnejši!*

Zato je sklenil sv. mož to opominjevanje s temi-le besedami: »Ne govorite nikdar tje v en dan zaradi zabave o Bogu in o pobožnosti, temveč vedno pazljivo in spoštljivo. To pa vam povem, da se varujete neke posebne ničemernosti, ki se pri marsikom nahaja, ki živi pobožno in pri vsaki priliki svete in vnete besede meša v svoj govor, zraven si pa ne misli ničesar; misli pa potem, da je tak, kakor kažejo njegove besede, kar pa vendar ni.

VI. Poglavlje.

O zasmehovanju.

Ako je sv. mož zapazil, da so se s kom norčevali v kaki družbi, tedaj je pokazal z obnašanjem, da mu taka govornica ni po godu, in je pogovor zasuknil na drugo stran. Ako tudi to sredstvo ni pomagalo, tedaj je vstal in rekel: »Prehudo počenjate z ubogim človekom; to ni več družbena prostost, ker gre čez mejo. Kdo nam daje pravico, da se zabavamo na račun drugih? Kaj bi rekli, ako bi z nami tako delali in našo malenkost razkosali s škarjami jezika? Bližnjega z njegovimi napakami prenašati, to je znamenje velike popolnosti; narobe pa se kaže velika nepopolnost, ako jih tako razkosamo s zasmehovanjem!*

O tem je rekel, da je »najgrša lastnost človekova, ako je zasmehovalec; Bog posebno sovraži to pregreho in jo kaznuje včasih na strašen način.*

Neka gospodična se je šalila nekdanj vpričo njega z drugo žensko, ki ravno ni bila lepa, in se je norčevala z njenimi prirojenimi napakami. Na to odvrne on mirno: »Bog nas je ustvaril, in ne sami; dela Gospodova so pa popolna.* Ko se je pa ona še bolj norčevala, ker je rekel, da so božja dela popolna, reče ji on: »Verjemite mi, njena duša je veliko bolj ravna, lepša in bolj ustvarjena: in dovolj vam bodi, da to jaz vem!« S temi besedami ji je zaprl usta.

Drugikrat so vpričo njega zasmehovali nekoga, ki je bil popolno razrašen, zadaj in spredaj grbast; svetnik ga začne tako zagovarjati in pové ravno iste besede sv. pisma, da so dela božja popolna. »Kako naj govorimo pri tako razrašeni postavi o popolnosti?« odvrne eden, smeje se. Svetnik pa odgovori prav dostojno: »Mislite li, da ni ravno tako popolnih grbavcev, kakor so popolni ravno zrašeni?« Ko so hoteli od njega vedeti, o kateri popolnosti govori, ali o notranji, ali o zunanji, poneha on z besedami: »Dovolj je, da je to res, kar sem rekel; govorimo torej o čem boljšem!«

VII. Poglavje.

Drugih ne smemo soditi.

Človek vidi le, kar je zunaj, samo Bog vidi, kar je notri. Samo Bog more srca pregledovati in misli spoznavati. Zato je tudi naš svetnik navadno rekel o tem: »Duša bližnjega je drevo spoznanja dobrega in hudega; nje se dotakniti je prepovedano pod veliko kaznijo, ker si je Bog pridržal sodbo o tem.

Sveti mož je opazil, kako neenako sploh ravnajo taki ljudje, ki so od narave nagnjeni, da presoјajo, česar ne poznajo, namreč notranjost drugih; a strašno se bojé presoјati to, kar jim je znano, ali vsaj, kar bi jim moralo biti znano, namreč njih lastna duša. Prvo jim je prepovedano, drugo pa zapovedano.

Podobni so oni ženski, ki je ravnala celo življenje ravno nasprotno temu, kar je mož zapovedal, in je nazadnje utonila v reki. Ko je mož iskal nje mrtvo truplo, grajali so ga, zakaj išče po reki navzgor. On pa je odvrnil: Mislite li, da je smrt zmagala njeno oporekanje?

Ljudje vprašujejo, ali je dovoljeno sumničiti, ako kdo misli, da ima trdne vzroke? Odgovarjajo, da to ni nikakor prepovedano, ker sumničiti se ne pravi še soditi; to je le nekaka priprava za sodbo. Toda — treba je pač varno postopati in paziti, da se človek ne dá speljati napačnim znamenjem, in tako prehitro obsodi. In prav to je pečina, ob katero jih toliko zadene, ki sodijo predrzno.

Da bi se te hude napake ogibali, dal je naš svetnik izvrstno pravilo, ki je v tem, da vedno gledamo najlepše lice,

ako ima dejanje tudi sto lic. Ako kakega dejanja ne moremo opravičevati, zmanjšamo je vsaj s tem, da opravičujemo njegov namen. Ako pa tudi namena ne moremo opravičiti, zavračati treba krivdo na izkušnjave ali napako pripisovati nevednosti, prenagljenosti in človeški slabosti, in na tak način vsaj potruditi se, da se zmanjša pohujšanje.

Sicer pa oni, ki skrbé ohraniti čisto vest, prav redkokrat padejo v pregreho predrzne sodbe. Le lene duše, ki se same s seboj ne pečajo mnogo, obirajo dejanja drugih. Prav resnično pravi neki star učenik, da so oni ljudje zeló malomarni, da bi poboljšali svoje napake, katerih radovednost želi samo preiskovati življenje drugih.

VIII. Poglavje.

Obrekovanje.

Naš svetnik je večkrat rekel, kdor bi vzel obrekovanje svetu, odvezel bi ž njim vred velik del grehov. To je gotovo resnično. Ker vse grehe storimo ali z mislimi, besedami ali deli; najbolj navadni in večinoma najbolj nevarni so, katere storimo z besedo, in sicer zaradi mnogo razlogov:

Prvič zato, ker oni grehi, ki jih storimo z mislimi, škodujejo le onemu, ki jih goji v srcu: nobenega drugega ne pohujšajo, ne žalijo in mu ne dadó slabih vzgledov, tudi vé za nje edini Bog, ki ga žalijo, in lahko jih uničimo, ako se z ljubezni polnim kesanjem obrnemo nazaj k Bogu. Grehi z jezikom storjeni pa gredó še dalje. Zakaj izuščeno besedo moremo zahtevati nazaj le, ako jo ponižno prekličemo; in vkljub temu je srce bližnjega zastrupljeno, ko smo mu zavidali skozi ušesa.

Drugič pa, ker se morejo grehi, ki jih storimo s krivičnim dejanjem, javno kaznovati, ako se razglasé, obrekovanje pa se prosto zmuzne, ako ni prehudobno in ne škoduje na dobrem imenu. In zato pade toliko ljudij v to pregreho.

Tretjič, ker se tu tako malokrat govori o povrnitvi in odškodovanju. Pri ti stvari dušni voditelji preveč spregledajo; rekel bi, da so prestrašopetni.

IX. Poglavje.

O dvoumnosti.

On je zametaval nauk, kako se govori z dvoumnimi izrazi. Večkrat je rekel: »S to zvijačo hočejo imenovati laž sveto. Nobena olika ni tako dobra in toliko vredna, kakor preprostost. Svetna modrost in prebrisana zvijača mesa pristoja svetnim ljudem; otroci božji pa hodijo naravnost in njih srd je brez skritih predelov. Modri pravi: „*Kdor naravnost hodi, hodi varno.*“¹⁾ Laž, dvoumnost in hinavščina so vselej znamenja slabega in nizkega duha.

Ako ustaki lažejo, umoré dušo, kakor pravi modri, kaj ne napravi še-le goljufni jezik, ki govori iz dvojnega srca? On je rekel o tem nauku, ki je skovan v kovačnici očeta laži, kar je rekel naš Zveličar o pismarjih in farizejih, ki so jadrali čez morja, da so pridobili kakega privrženca, ki je po njih postal še slabši, kakor so bili sami. Oni, ki mislijo, da po ti zvijači rešijo resnico, umoré jo in zadušé dvakrat, ker nič tako ne žali resnice in preprostosti, kakor dvoumnost. — Kaj pa je bolj dvoumno nego beseda, ki ima dva pomena? rekel je naš svetnik.

X. Poglavje.

Nikomur ne smemo ugovarjati brez vzroka.

Nobena nprav ni človeški družbi tako sovražna nego oni, ki so svojeglavni, trdovratni in navajeni drugim ugovarjati. Taki ljudje so kuge za zabavo, bič za družbo in napravijo huda sovraštva. Krotke duše pa, ki so ponižne, voljne, gibke, udane, te so žive čarovne podobe, ki vsa srca nase vlečejo in pridobivajo.

Posebno je hvalil nauk sv. Ludovika, da ne smemo nikdar nikomur ugovarjati; drugače ne, ko bi bilo molčanje greh ali sploh komu v znatno škodo. Sveti kralj ni govoril tega iz človeške modrosti, katero je sovražil iz dna srca, tudi ni mislil na oni rek paganskega cesarja, da izpred poglavarja ne sme nikdo oditi nezadovoljen; temveč on je govoril iz pravega krščanskega

¹⁾ Pregovor. 10, 9.

duha, da bi zabranil vsak prepir, kakor svetuje apostol, ki opominja, da se ga varujmo skrbno.¹⁾)

Ali pa ni morda prevelika popustljivost, da človek tako spregleduje, in ali se ne udeleži tako zmote in greha svojega bližnjega, ako ne ugovarja, ko bi lahko storil?

Na to je naš svetnik odgovarjal to-le: »Ako je važno komu ugovarjati, in svoje mnenje trditi nasproti drugemu, mora se to zgoditi jako krotko in previdno. Nikoga ne smemo siliti, naj se nam uda, ker tako nič ne pridobimo, zlasti ako jezno ugovarjamo.

Ako čilega konja prehudo spodbadamo in ga kolikor mogoče gonimo, tedaj začne grizti brzde in uide z jezdecem vred, če ta hoče ali noče. Ako mu pa vajeti izpusti in ga neha pretepati in spodbadati, potem obstane in je krotak.

Ravno tako je tudi s človeškim duhom. Ako ga silite, tedaj ga tlačite, ako ga potlačite, tedaj ga razdražite k jezi, ako je pa jezen, tedaj krene popolno s svoje poti. On hoče, da ga prepričamo, ne da ga silimo; kdor ga sili, ga vjezi. Ako pride krotkost, pravi prerok, potem se bode poboljšal in udal.«²⁾

XI. Poglavje.

O molčanju.

Marsikdo je od narave molčeč in govori malo; drugi molčé iz prevzetnosti, tretji zaradi kratkournosti duha, še drugi iz jeze. Le malo jih molči zaradi kreposti, to se pravi iz premišljenega razsodka in iz zmernosti.

Vpričo našega svetnika so nekdam govorili o človeku, ki je hotel veljati za velikega moža zaradi svojega molčanja. »Ako je to tako«, pravi svetnik, »tedaj je prav po ceni kupil skrivnost, kako se pridobi imenitnost!« Potem počaka za trenotek in reče: »Nič ni modremu možu tako podobno, kakor molčeč bedak.«

Nikaka modrost ni to, da človek nič ne govori, pač pa je modrost, ako človek govori, kadar je potreba, in kakor se spodobi; in ravno tako da molči o pravem času in na pravem mestu.

Da pa postane molčanje krepost, treba zadeti pravo mero, kakor pri vsaki čednosti, in se ne sme zgoditi ne preveč in ne premalo.

¹⁾ 2. Kor. 12, 20. ²⁾ Ps. 89, 10.

XII. Poglavje.

Zamrze.

Marsikdo iztrga po velikem trudu in s pomočjo milosti božje iz svojega srca greh sovraštva, ki ga je imel do svojega razžaljivca. Kakor pa ostanejo pri drevesu, ki ga posekajo pri tleh, še korenine v zemlji in se dolgo časa ne iztrebijo, prav taka je tudi zamrza, ki pride za sovraštvom; teže se uniči, ker se nam zdi manj graje vredna, nego sovraštvo.

Vsakdo vé dobro, da mora sovražniku odpustiti, če nas je še tako hudo razžalil, ako namreč hočemo, da nam odpusti Bog; zato prosimo vsak dan nebeškega Očeta v molitvi, ki smo jo prejeli iz ust njegovega božjega Sina, našega Zveličarja. Kakor pa po velikem viharju valovi še nekaj časa bučé, ako tudi molčé vetrovi, isto tako mislijo tudi nekateri, da so že veliko storili, ako pravijo, da jim nič slabega ne želé, ako so pustili iz ljubezni do Boga sovraštvo do svojih sovražnikov. Ne pomislijo, da po povelju Kristusovem ni dovolj, svojemu bližnjemu nič slabega ne želeti (to se namreč pravi sovraštva ne več imeti), temveč moramo ga tudi ljubiti, to se pravi, moramo mu storiti dobro.

Mnogotere prisili moč teh razlogov, da pravijo: Jaz mu ne odpustim le razžaljenja, in mu ne voščim le nič slabega, ampak želim mu celo vse dobrote, naravno vso srečo, milost in čast, kakor sam sebi; vendar se ne morem odločiti, da bi ga pogledal in ž njim občeval, ker me strast napade, ako ga le vidim; bojim se, da se komaj zaceljene rane zopet ponové, ako se spomnim krivice, ki mi jo je storil.

To opravičevanje se dozdeva precej dobro, ako gledamo le na človeško slabost; saj je slabejša, kakor trst, katerega vsak veter pregiblje sem in tje. Toda, naj se dozdeva ta nezaupnost še tako hvalevredna, vendar je ničevna pred Bogom, ki hoče, da se v njem veselimo s strahom in tem bolj zaupamo njemu, čim manj zaupamo sebi. Zakaj njegova volja je, da se ponizamo pred njim brez malosrčnosti in se ne opiramo nase, temveč popolno na njegovo milost. To nas uči njegova sveta beseda, ko govori, da ne moremo ničesar iz sebe, temveč vse iz

Boga, brez katerega ne moremo ničesar storiti; z njim pa premoremo vse in razrušimo celó zidove vseh zaprek, — tako, da smemo upati, ako nam je dal, da smo hoteli in začeli, bode nam tudi po svoji dobroti volji dal, da končamo.¹⁾ Ako nam je dal milost, da smo sovražniku odpustili iz srca in mu ne želimo nič slabega, ampak celó še vse dobro, tedaj moramo tudi zaupati, da nam doda moč ustavljati se izkušnjavam, ki ki bi jih podnetil sovražnik našega zveličanja v spodnjem delu naše duše, ako vidimo njega, ki smo mu odpustili, ako je bilo naše odpuščanje le srčno.

A so pa še celo taki, ki so dobro prepričani o teh razlogih, pa vendar-le pravijo: »Jaz se ne branim videti svojega razžaljivca in se nikakor nečem ogibati, da prideva skupaj; toda nemogoče mi je govoriti z njim, ker se bojim, da mu začnem kaj očitati in ga tako zopet žaliti. In tako ne bode ugasnil ogenj sovraštva, ampak se še bolj podžgal, in tako bode zadnje sovraštvo huje nego prvo.«

Ako mrzličén človek ozdravi, pa vendar pije poželjivo, tedaj je to znamenje, da je ostalo še nekoliko vročine in razburjenosti v njegovih žilah. Naj se držé, kakor hočejo, vendar je brez dvoma pri takih, ki so zapustili Egiptev sovraštva, pa se še vedno nazaj ozirajo, ostala še neka skrita jeza v njih srcu.

Taki morajo paziti in svoje srce prijati z obema rokama, da to skrito jezo odstranijo z velikodušnim premagovanjem. Morajo pa tudi Boga prositi, naj na pomoč pride njih slabosti, z božjo pomočjo bodo izpolnjevali oni nauk in opomin evangelija, da naj storimo dobro onim, ki nas sovražijo, in hudo premagamo z dobrim.

Kar smo do sedaj povedali, hočemo zapečatiti s prelepim rekom našega svetnika. »Pagani«, rekel je, »ljubijo one, ki ljubijo nje; kristijani pa morajo tudi one ljubiti, ki jim niso ljubi, dà, celo take, kateri so jim jako nasprotni in zoprni.«

¹⁾ 2 Kor. 3. 5,

Trinajsti del.

I. Poglavje.

Pričujočnost božja.

Misel na pričujočnost božjo se je zdela našemu svetniku tako imenitna, da jo je priporočal kot vsakdanji kruh. Rečem, kot vsakdanji kruh. Zakaj kakor se pri telesni hrani kruh primeša vsaki jedi, ravno tako tudi ni nobene duševne vaje, ki bi se tako hladno in koristno primešala našim delom, kakor misel na pričujočnost božjo.

Rekel je: »To je najljubše opravilo zveličancev v nebesih, ali bolje, brezkončno delo njih zveličanja, kakor pravi Gospod: *Njih angeli v nebesih vedno gledajo obličje mojega Očeta, ki je v nebesih.*¹⁾

Ako je kraljica iz Sabe blagrovala sluge in dvornike Salomonove, ki so bili vedno pri njem in poslušali reke modrosti iz njegovih ust, koliko bolj srečni so še oni, ki vedno mislijo na pričujočnost njega, katerega gledati hrepené angeli,²⁾ dasi ga gledajo brez prenehanja! To živo hrepenenje jih vedno dela lačne. da bi gledali njega, katerega zmerom zró. Zakaj čim bolj gledajo njega, po katerem hrepené, tem bolj hrepené, da bi ga gledali, ker niso nikdar nasičeni, da se vedno nasičujejo.«

»Pomislite to-le, sestre moje!« rekel je nekoč pri zboru redovnic, »ako se zberete bodisi k delu, bodisi k oddihljeju ali kaki drugi vaji, tedaj je ena izmed vas odločena, da vas opomni te ljubeznive in koristne pričujočnosti. Spominjajte se vse sestre, reče pogostokrat, svete pričujočnosti božje! Spominjajte se tudi, tako pristavljaj, današnjega sv. obhajila, ako je namreč splošni dan sv. obhajila za celo družbo, kakor ob nedeljah in praznikih in ob četrtkih.«

»Največ napak,« rekel je navadno, »ki jih pobožni ljudje storé, izvršujoč svoje stanovske dolžnosti, izhaja odtodi, da ne mislijo dovolj na pričujočnost božjo.«

¹⁾ Mat. 18, 10. ²⁾ 1. Pet. 1, 12.

II. Poglavlje.

Strah in upanje.

Da človek varno hodi skozi to življenje, mora hoditi vedno med strahom in upom: med strahom pred sodbo božjo, *ki je veliko brezдно*¹⁾, in med upom na njegovo usmiljenje, ki nima ne števila ne mere in presega vsa njegova dela.

»Človek se mora«, rekel je, »bati sodbe božje, toda ne sme izgubiti poguma, in ako opazuje njegovo usmiljenje, mora biti pogumen, toda ne sme postati predrzen.« In ob drugi priliki: »Oni, ki imajo prevelik in napačen strah pred večnim pogubljenjem, kažejo, da bolj potrebujejo ponižnosti in udanosti, nego pameti. Globoko se moramo ponižati, spoznati svojo ničnost in izgubiti samoljubnost svoje duše; toda to se mora zgoditi s tem namenom, da jo pridobimo, ohranimo in rešimo. Vsaka ponižnost, ki nasprotuje ljubezni, je brez dvoma napačna ponižnost.

Ponižnost pa, ki pelje v brezpogumnost, obup in skrajni strah, je nasprotna ljubezni, ker ta zahteva, da delujemo za zveličanje s strahom in trepetom, zraven se pa ne damo nikdar zapeljati v nezaupnost do božje dobrote, ki hoče, da se vsi ljudje zveličajo in spokoré.

III. Poglavlje.

Samoljubje in ljubezen do samega sebe.

Te dve vrsti ljubezni se jako razlikujeta med seboj; zakaj ako je tudi vsako samoljubje ljubezen do samega sebe, vendar ni vsaka ljubezen do samega sebe samoljubje. Samoljubje je vedno hudobno; in ni nobenega greha, ne velikega ne malega, brez samoljubja, to se pravi, da se prostovoljno obrnemo do stvari, ali do sebe zoper voljo stvarnikovo. Ta ljubezen je tista, kakor govori sv. Avgustin, ki je zidala nesrečno mesto Babilon; njega zidovje se je razprostiralo do zaničevanja in sovraštva božjega.

Ljubezen do samega sebe ni te vrste; ker nam je zapovedana, ne more biti drugačna, nego dobra. Mi smo dolžni,

¹⁾ Ps. 35, 7.

ljubiti sebe v Bogu in pa po volji božji in si želeti dobrot narave, milosti in zveličanja in si jih dobiti, kolikor moremo.

Ta ljubezen do samega sebe je ali naravna, ali čeznaravna. Bolj naravna je, ako se ozira na naravne dobrrote; in te ima v mislih apostol, ki pravi: »*Nikdo ne sovraži svojega lastnega mesa.*«¹⁾ Ako je ta ljubezen v redu, nikakor ni Bogu nevšečna, ker on je začetnik narave in milosti. Čeznaravna je ljubezen do samega sebe, ako hrepeni po dobrotah milosti in zveličanja; in ta ljubezen je toliko nad ono, kolikor so dobrrote milosti in zveličanja nad dobrotami narave.

Čeznaravna ljubezen do samega sebe izvira ali iz upanja, ali iz zveličavne ljubezni. Ljubezen iz upanja je samopridna, ker po ti ljubezni ljubimo Boga kot svojo največjo dobroto, ne pa, ker je sam na sebi največja dobrota, tudi ga ne ljubimo zaradi njega samega, dasi je v tem čista božja ljubezen. Ta ljubezen je popolnoma brez sebičnosti, ker ljubimo po njej Boga le zaradi njega samega, sebe pa ljubimo v njem in zaradi njega in vse obračamo v njegovo čast.

Prava ljubezen do samega sebe bodisi naravna, bodisi iz upanja, ne velja vedno Bogu; toda gotovo jo lahko vselej uravnamo do Boga; sveta ljubezen pa se ne dá samo uravnati do Boga, temveč je že sama obrnjena k Bogu, bodisi zaradi stanovitne volje, ali iz storjenega sklepa, ali pa da mislimo na Boga.

»Zveličar, ki nas je odkupil«, rekel je naš svetnik, »zahteva brezpogojno, da ga ljubimo, ako se hočemo večno zveličati; in on zahteva, da se zveličamo, da ga ljubimo vekomaj. Njegova ljubezen hoče, da se zveličamo, in naše zvetičanje stoji na njegovi ljubezni.

Naše zveličanje bode v tem, da nas bode Bog poveličal s slavo v nebesih, in v tem, da bodemo mi s častjo in slavo poveličevali Boga. In v tem se motijo oni, ki govoré o večnem zveličanju, pa mislijo le na svoj dobíček, to je na slavo, ki jo jim bode dal Bog v nebesih, in se ne spomnijo poveličevanja božjega, dasi je to glavni, zadnji in najvišji namen, za kar je Bog vstvaril nebo, oni prvi pa je le manj važen in, rekel bi —

¹⁾ Efez. 5, 29.

postranski namen, dà, le pomoček ali sredstvo k prvemu; zakaj nikdo ne povelečuje Boga v nebesih razven tistega, ki ga tam povelečuje Bog sam.◀

IV. Poglavlje.

Mera ljubezni božje.

Vprašate me, kakšna je mera ljubezni božje? Na to odgovarjam s sv. Bernardom: Mera ljubezni božje je ta, da nimamo nobene mere, zakaj predmet te ljubezni je brezkončen, torej tudi ljubezen ne more imeti nobene meje.

Naš svetnik je imenoval one plašljive in lene duhove, ki so svojo ljubezen omejevali in so le nekatere dolžnosti izpolnjevali, več pa niso nikakor hoteli storiti, kakor da bi hoteli božjega duha ukleniti v svoje roke.

Ker je Bog neizmerno večji, kakor naše srce, kako neumno je tedaj uklepati ga v tako majhen prostor! Ne mere, ne meje ni poznala ljubezen Jezusa Kristusa do nas, kako nas mora oblitati rdečica, ako je naša ljubezen do njega le srednja! Ako morje in peklo nista nikdar rekla: »dovolj je«, kaj naj reče sveta ljubezen, katere plamen se imenuje v visoki pesmi bolj goreč, nego plamen v peklju.

Naš svetnik je rekel o tem besedo, ki je vredna, da se je spominjamo: »Ni mogoče dolgo časa obstati v istem stanju. Kdor pri tej kupčiji ne pridobi, izgubi; kdor po ti lestvi ne gre gori, gre doli; kdor ni v tem boju premagalec, je premagan. Sovražniki živimo v večnem boju; ako se ne ustavljamo, tedaj smo izgubljeni. Mi se pa ne moremo ustavljati, če ne premagamo, ne moremo premagati, če ne zmagamo. Za zmago pride slava in krona.◀

Sv. Bernard potrjuje ta rek, govoreč: »Kdor ne gre naprej, gre nazaj; brez prenehanja jadramo po valovitem morju, in vsakoga, kdor neha jadрати, zagrne tok valov.◀¹⁾

V. Poglavlje.

Storiti in govoriti.

Sin Božji, vzor vse popolnosti, *poglavar pastirjev in škof naših duš*²⁾, začel je delati, potem učiti.³⁾ Trideset let je porabil

¹⁾ Epistola CCCXLI ad monachos s. Bertini, u. 1. Ed. Ben. — ²⁾ 1. Petr. 2, 25. in 5, 4. — ³⁾ Dej. apost, 1, 1.

za delo in le tri leta je učil; pokazal nam je s svojim vzgledom, da moramo najpoprej delati, in potem govoriti.

Tudi je grajal učitelje tedanjega časa, ki so pač govorili, pa ničesar storili, med tem ko so drugim nakladali neznosna bremena, ki bi se jih sami še s koncem prsta ne hoteli dotakniti.

Zaradi tega pa nikakor ni hotel, da naj sodimo nauke po življenju in po vedenju tistega, ki uči; temveč hotel je le pokazati, koliko večjo moč ima nauk, če se opira tudi na dobro življenje učiteljevo. Kako naj sicer druge prepriča o taki stvari, o kateri sam ni prepričan?

To se pravi biti kakor trobenta, ki kliče v boj, sama pa ne gre zoper sovražnika; stopnicam, ki vodijo v stanovanje, same pa nikdar ne pridejo tje; kazalcem na cesti, ki kažejo pot, po kateri naj gre človek, sami se pa ne premaknejo.

VI. Poglavje.

Zatajevanje in molitev.

Mislil je, da je zatajevanje brez molitve kakor telo brez duše, in molitev brez zatajevanja duša brez telesa. To dvoje naj se ne loči, temveč naj se družijo, kakor Marta in Marija, brez prepira, in služi našemu Zveličarju. Primerjal ju je skledicama na tehtnici, katerih prva pada, ako se dviga druga. Da molitev vzdigne duha, mora zatajevanje ponižati telo; drugače zatare meso duha in ga ovira, da se ne more vzdigniti k Bogu. Lilija in vrtnica molitve in duhovnega premišljevanja se najbolj ohranita in najbolj vspevata pod trnjem zatajevanja. Pot k griču kadila, kakor se imenuje molitev, gre samo po griču grenke mire, griču zatajevanja. Da, celo kadilo, podoba molitve, razprostira svojo vonjavo le tedaj, ako je zažgemo. Tudi molitev se le takrat kot ljubezniva vonjava vzdiguje proti nebu, ako prihaja iz duše, ki je navajena zatajevanja.

Še le potem, ko smo odmrli sami sebi in svojim strastem, smo v Bogu, še le potem nas nasičuje v molitvi s kruhom življenja in spoznanja in z mano svojega navdihnjenja.

Naš svetnik je izrekel o tem besede, ki so vredne, da se jih spominjamo: »Na tem svetu treba tako živeti, kakor da je naš duh v nebesih in naše telo v grobu.« Prva polovica tega

reka se opira na besede: *Vaše prebivanje naj bode v nebesih,*¹⁾ druga polovica pa na mesto v psalmu: *Živeti moramo enako pobitim, ki spé v grobovih in se jih več ne spominjamo*²⁾ in biti *v temoti, kakor nekdanji mrličji tega sveta.*³⁾

VII. Poglavje.

O laži.

Vprašate me, kako naj se umevajo besede našega svetnika, da človek le redkokrat pové kako neresnico, če je tudi še tako majhna, da bi ne škodoval svojemu bližnjemu.

Beseda »redkokrat« nam lahko pomore iz zadrege. Vkljub temu pa lahko rečemo, da vsaka laž, če se nam zdi še tako malenkostna, vsakikrat žali ali nas same, ali druge, ker vedno rani resničnost in odkritosrčnost našega srca, in vsak človek, ki laže, ako tudi le v šali, kaže, *da govori z dvojnim srcem,*⁴⁾ sedaj s tem, sedaj z drugim. Vsakdo pa vé, da bode Gospod pokončal lažnive ustnice, in da so vsi lažnivi jeziki Gospodu gnusoba. Vaše govorjenje naj bo preprosto, odkritosrčno, naravnost in resnično, ako hočete biti otroci njega, ki je oče resnice in resnica sama po svojem bitju.

VIII. Poglavje.

Nepremišljeni razsodki.

Neznosno se mu je zdelo, ako so imenovali kakega človeka hudobneža zaradi katerega koli graje vrednega dejanja, »zakaj krepostnih navad, rekel je, ne uniči samo eno dejanje, ki jim je nasprotno. Tako n. pr. ne moremo reči: Ta človek je pijanec, ako je bil enkrat nezmeren; in ravno tako je z drugimi napakami.«

Ako je slišal, da so katerega človeka zaradi enega greha imenovali strastneža, tedaj se je potegnil za obdolženega, zmanjševal obdolženje in rekel, da je med grehom in strastjo velik razloček.

Strast pomeni navado; greh pa je le eno dejanje; in kakor ena lastavica še ne stori poletja, tako tudi eno samo grešno

¹⁾ Filipj. 3, 20. — ²⁾ Ps. 87, 6. — ³⁾ Ps. 142, 3. — ⁴⁾ Ps. 110, 3.

dejanje človeka še ne stori strastnega, to se pravi, da še ni navajen strasti, kdor je storil eno strastno dejanje.

»Toda ravno na ta način«, rekli so mu, »ne smemo sklepati, da je kateri človek v stanu milosti božje in ima ljubezen, če se tudi kaže svetega v dejanjih svojega življenja.«

»Ako se vera«, odgovoril je, »po besedah sv. Jakoba spoznava iz del, tedaj mora to še tem bolj veljati o ljubezni, ki je veliko bolj delavna čednost. Zakaj njena dela so kakor iskre, ki kažejo, da gori nekje. Ako tedaj tudi vidimo, da je kdo očitno smrtno grešil, in v takem slučaju rečemo, da je izgubil posvečujočo milost božjo, vendar ne vemo, ali ni morda Bog takoj po grehu predramil njegovega srca, in ali ni kesaje se zapustil hudobnega pota. Zato smemo soditi slabo o drugih le s strahom; popolno prosto pa nam je soditi dobro, ker ljubezen veruje in upa vse dobro o bližnjem, nikdar ne misli slabo o njem; veseli se resnice in dobrote, nikdar ne krivice.«

IX. Poglavje.

Kaj je glavni znak ljubezni.

Glavni znak ljubezni je, kakor je on rekel, ta, da Boga in njegovo voljo cenimo bolj, nego vse stvari.

»Najmočnejši dokaz, iz katerega spoznavamo, ali smo v stanu milosti božje, je ta, da ničesar nečemo, kar bi nasprotovalo božji volji. Zakaj, ako hočemo kaj takega, tedaj je jasno, da nekaj bolj cenimo kakor Boga, in potem nimamo več ljubezni, ker ljubezen umrje v istem trenutku, ko neha gospodovati.

Naša dolžnost pa ni le, da Boga bolj cenimo nego vse, temveč tudi ne smemo nobene stvari ljubiti tako, kakor Boga. »Ta ljubi Boga manj, kakor ga mora ljubiti«, pravi sv. Avguštin, »ki ljubi kaj zraven njega, kar ne ljubi zaradi njega«, to se pravi, z ozirom na Boga, ali česar ne podvrže božji ljubezni.«

Ne rečem, da človek ne more tudi drugih rečij ljubiti zraven Boga; zapovedano nam je, da ljubimo sebe in svojega bližnjega, kakor samega sebe. Toda kako stvar ljubiti bolj, kakor Boga, ali enako, to se ne more zediniti s sveto ljubeznijo. Ta namreč prevzame srce popolnoma in deluje na to, da so vse stvari pred stvarnikom kakor zvezde pred solncem.

X. Poglavje.

Kako različna so človeška dela.

Bogoslovci so razdelili človeška dela v štiri vrste: v živa, mrtva, umorjena in oživiljena.

Živa so ona dela, v katerih je milost božja glavni pogoj življenja in sicer večnega življenja, in ki smo jih storili v ljubezni in zaradi ljubezni.

Mrtva dela nimajo tega izvira; storimo jih v stanu smrtnega greha, to se pravi, nimajo tal in korenine ljubezni. In ako so taka tudi sama na sebi dobra in imajo nravno in naravno vrednost, vendar ne more, da govorim s sv. Gregorijem, ozeleneti ta mladika dobrega dela, ne more roditi pred Bogom dobrega sadu, ako ni združena s korenino ljubezni.

Umorjena dela so bila sicer storjena v stanu milosti božje in so pognala iz korenine življenja, pa potem jim je smrtni greh vzel vso svežost in moč, da so enaka rastlinam po zimi, ki bi popolno zamrle, ko bi mráz trajal vedno. Toda posije pomladno solnce, prinese zemlji nove gorkote, da poženejo nov cvet, listje in sadove, in jih vzbudi, kakor bi vstale od smrti, k novemu življenju.

In ta so *oživiljena*, t. j. obnovljena in od smrti zopet v življenje poklicana dela. To se zgodi, ako človek zapusti stan smrtnega greha in stopi v stan milosti božje. Potem zopet ožive vsa sveta dela, ki so bila umorjena po grehu in postanejo zelena in sveža, kakor so bila poprej.

Štirinajsti del.

I. Poglavje.

Ljubezen iz všečnosti.

Prava všečnost ali radost nad Bogom mora biti močno ukoreninjena in utrjena v ljubezni, izvirati mora iz pravega temelja ljubezni, ki ne pozna sebičnosti in vse obrača na Boga in

na njegovo čast. Ako hočemo, da se nas Bog veseli, tedaj mora biti naše največje veselje ta misel, da Bog je Bog, in da je njegova dobrotā neskončna, neizmerna.

»Duša«, rekel je, »ki se vadi v ljubezni iz všečnosti, kliče neprenehoma v svoji sveti tihoti: ‚Dovolj mi je, da Bog je Bog, da njegova dobrotā nima meje, in da je njegova popolnost brezmerna. Ali živim, ali umrjem, vse enako mi je, saj moj čez vse ljubljeni Bog živi večno, zmagovalno življenje.‘ Še celo smrt ne more užalostiti srca, ki ve, da živi On, katerega ljubi najbolj. Dovolj je za ljubečo dušo, da oni, ki ga ljubi bolj ko sebe, uživa večno, popolno veselje, ker bolj živi v ljubljencu, nego v sebi, da, ona celó ne živi več sama v sebi, temveč njen ljubljenec v nji.

Pravo veselje nad Bogom je to, da nam Bog ugaja zaradi sebe samega, in se veselimo zaradi veselja božjega, ne gledamo pa na to, ali ugaja nam, pač pa, ali ugaja Bogu. Tako družimo svojo radost z božjo radostjo, in tako nastane ljubezni polno veselje, katero ima naša duša nad njegovimi dobrotami zaradi Boga samega.

II. Poglavje.

Ljubezen iz dobrohotnosti.

V Bogu moremo razločevati dve vrsti dobrega: notranje in zunanje. Notranje dobro je On sam, ker njegova dobrotā ni različna od njegovega bistva, kakor tudi niso druge njegove popolnosti. Ker je pa to dobro neizmerno, ne moremo ga ne povečati s tem, da mu služimo in ga častimo, pa tudi ne zmanjšati s tem, da grešimo in mu nasprotujemo. Zunanje dobro ni nič manj njegova last, a vendar ni v njem, temveč v njegovih stvareh, kakor so zakladi kakega kneza sicer njegova last, pa so spravljene v zabojih njegovih zakladnikov. To zunanje dobro je čast, pokorsčina, služba in poniževanje, kar so mu dolžne stvari in mu tudi skazujejo. Vse to se ozira na njegovo božjo čast, ki je najvišji namen vseh stvari. S pomočjo milosti lahko Bogu želimo in dajemo to dobro, in tako množimo njegovo zunanjo čast, kakor jo tudi lahko manjšamo z grehi.

Z ozirom na to zunanje dobro lahko ljubimo Boga iz dobrohotnosti, ako vsa dobra dela, ki jih moremo opravljati, storimo

s tem namenom, da povečujemo njegovo čast, da ga hvalimo, slavimo, povečujemo z vsemi svojimi deli — in ako se zdržujemo vseh napak, ki bi kalile to slavljenje.

Ljubezen iz dobrohotnosti do Boga se pa ne omejuje le na to, temveč ker nam sveta ljubezen zapoveduje ljubiti bližnjega kakor sebe, storimo vse, kar nam je mogoče, da tudi njega privedemo do tje, da služi tej božji časti; spodbadamo ga, da stori vse mogoče dobro v proslavo božjo, po vzgledu kraljevega preroka. ki pravi: *Pridite, poveličujte z menoj Gospoda in povišujmo skupaj njegovo sveto ime.*¹⁾

Ta gorečnost nas tudi priganja in sili, opominja sv. apostol Pavel, da se ustavljamo slabemu, kar bi utegnil naš bližnji storiti Bogu, in da oviramo grehe, s katerimi se žali božja dobrota; to je ravno, kar imenujemo gorečnost. Od te gorečnosti je bil vnet prerok, ko je gledal, da se grešniki ne spominjajo Boga.²⁾

Vprašali so me tudi, ali ne moremo Boga ljubiti iz dobrohotnosti, oziraje se na notranje in neizmerno dobro božje, katero ima in je sam? Odgovorjam z našim svetnikom, da mu pač moremo želeli to dobro, razveseljevaje se zaradi tega, da je ima, in da je to, kar je. Lahko mu celó to dobro želimo, ako si predstavljamo nemogoče reči, ako smo izredno ganjeni in ako je naša ljubezen do njega brezmerna. Te vrste je bila ljubezen, ki se pripisuje sv. Avguštinu, ki je zaklical: »Gospod! jaz sem Avguštín in ti si Bog. Ako bi pa nemogoče bilo mogoče, ako bi jaz bil Bog in ti Avguštín, zamenjal bi rad s teboj, da bi bil jaz Avguštín in ti Bog.«

Lahko mu tudi želimo omenjeno dobro, da se veselimo nemogočosti, da ne moremo nerazumljivi neizmernosti in neizmerni nerazumljivosti, njegovi velikosti in popolnosti s svojimi željami ničesar dodati. O, svet, svet, svet si ti Bog, Gospod vojsknihi trum! Nebo in zemlja sta polna tvojega veličastva. Hvala Bogu v višavah neba!

III. Poglavlje.

Hrepenenje pri polnem nasičenju.

Kako naj razumemo besede sv. Petra, da angelji hrepené gledati Jezusa Kristusa (1. Petr. 12)? Zakaj hrepenenje meri na

¹⁾ Ps. 33, 4. — ²⁾ Ps. 118, 139.

oddaljeni predmet: kako morejo angelji po nečem hrepeneti, kar imajo?

Na to naj odgovori naš svetnik. »Izvoljeni«, pravi on, »so v svoji največji prijetnosti tako nasičeni z nebeškim veseljem, da zato nič manj ne hrepené, da se še bolj nasitijo. Zakaj čim srčneje okušajo božjo ljubeznivost, tem srčneje jo želé okusiti. Ko se nasičujejo, hočejo uživati, in ko uživajo, hočejo se nasititi.«

Razlagajoč pa to mesto sv. pisma, rekel je tako: »Poglavar apostolov pravi v svojem prvem pismu, da angelji sami želé gledati božjega Odrešenika. Kako naj se to razume? Vsekako ga gledajo vedno; ali to gledanje jih napolnjuje s takim veseljem in toliko radostjo, da jih nasiti njih prijetnost, pa jim ne vzame njih hrepenenja; užiga jim želje, in jim vendar ne jemlje zadovoljnosti. Užitek ne izgubi med željami ničesar, pač pa postane s tem bolj popoln, kakor tudi njih hrepenenje ne mine, ko uživajo, temveč se še bolj zedini.«

Morda se marsikdo še ne udá in ugovarja, kako se moreta dva tako nasprotna pojma: nasičenje in hrepenenje, združiti v istem bitju?

Gotovo spada to med čudežna dela milosti in veličastva božjega in presega naravo. To tudi trdi Odrešenik, ko govori, da oni, ki okusijo njegovo sladko milost, ne bodo le hrepeneli po nji, temveč bodo tudi nje lačni.

Kakor bučela méd s svojim zelom namoči in stori tekoče, ravno tako pusti tudi milost, katero sveto pismo primerja medu, vedno zélo hrepenenja, ker se hoče nasititi z ljubeznivostjo.

„To pač lahko velja o stanu milosti božje“, odgovoril bi morda kdo na to, „ki se v tem življenju lahko pomnožuje; v zveličanju pa je milost končana, in človeku se zdi, da se tako hrepenenje ne more strinjati s polnim uživanjem blaženih.“

Na to ugovarja naš svetnik to-le: »Uživanje kake dobrote, ki nas vedno napolnjuje z veseljem, ne mine nikdar, temveč se obnavlja brez prenehanja in cvete vedno; vedno je prijetno, vedno vzbuja hrepenenje. Vedno trajajoče veselje zveličanih duhov v nebesih vzbuja v njih vedno hrepenenje po radosti, kakor tudi vedno hrepenenje vzbuja vedno zaželeno veselje. Po minljivi dobroti nehamo hrepeneti, ko jo uživamo, in užitek mine, ko

nastane hrepenenje; zakaj ni mogoče po istem hrepeneti in je ob enem tudi imeti. Neskončno dobro pa stori, da hrepenimo, če tudi imamo, in imamo, ko hrepenimo, ker je možno, da nasičuje hrepenenje s svojo sveto pričujočnostjo, in da ta traja vedno zaradi velikosti svoje brezkončne vzvišenosti, ki vse, kateri jo imajo, napolnjuje z večno srečnim hrepenenjem in večno hrepenečim veseljem.

Vzvišenost večnega zveličanja! Kako prijetni so tvoji šotori, Gospod, Bog krepostij! En dan v tvojem prebivališču je več, nego tisoč dni drugodi. Kako srečni so oni, ki tam stanujejo! Slavili te bodo od vekomaj do vekomaj, brez konca. Čim bolj hvalijo Boga, tem bolj hrepené hvaliti ga: in čim bolj gotovo imajo, po čemer hrepené, tem srčneje hrepené isto imeti. Čim bolj molijo njega, ki ga ljubijo, tem bolj želé ga moliti; in čem bolj gledajo njegovo čarobno lepoto, tem bolj se veselé, da ga gledajo.¹⁾*

IV. Poglavlje.

Prepiri o verskih stvareh.

Posebno je sovražil prepir o verskih stvareh, zlasti ako ga je kdo začel pri mizi ali po jedi. Rekel je, da to so stvari, za katere se ne spodobi, da jih obravnavamo pri kozarcu. Nekdaj mu rečem zaradi tega, da, ako bi ubili te steklenice, zgodilo bi se le zato, da spravimo na dan svetilnice resnice, ki so sam ogenj in plamen. »Da«, odgovori takoj, »ogelj in plamen jeze in prepira, ki se le kadé in začrné, pa le slabo in malo svetijo.*

Prav izvrstno je pa tudi grajal, da so take prepire razlagali na leci. Tu moramo bolj zidati nego podirati, tu se mora npravnost urediti, ne pa določevati o prepirih, katere so začeli oni, ki so zunaj naročja sv. cerkve.

Toda reče morda kdo, da le zato zavračajo napačna mnenja nasprotnikov, da katoličane utrdé v veri.

To dozdevno oporekanje ni ravno posebno izdatno, kakor uči izkušnja. Ako se že ne oziramo na težave, ki se vedno nahajajo pri prepirih te vrste, tudi človeški duh je tako popačen po naravi in nagnjen k hudemu, da se rajši pomudi pri oporekanju, nego pri zavrnitvi in ima tako kačo za kruh.

¹⁾ Ps. 83.

Njegova navada je bila, da je pri pridigah in potrebnih pogovorih s protestanti razlagal proste in gole resnice sv. vere, kakor je znal posebno jasno in umevno. Resnica, rekel je, je v svoji preprostosti prijetna in lepa, in ne morejo se ji ustavljati tudi najtrdovratnejši duhovi.

Na ta način prepričati je umel posebno, ako se mu je posrečilo, da ga je kak protestant mirno in tiho poslušal, tedaj ga je razorožil in vsak ugovor mu je poprej zavrnil, predno je oni mogel ž njim na dan. In ako ga tudi ni pridobil takoj, vendar ga je ranil tako globoko, da se je kmalu vrnil, iskaje zdravila in ozdravljenja pri roki, ki ga je ranila tako srečno.

V. Poglavlje.

Skrivnost, kako naj se obravnavajo na prižnici verski prepiri.

Ta skrivnost ima več učinkov. 1) Propovednik skrije nožič v bombažu, in ko se pripravi, kakor bi hotel rano namazati z oljem, pritisne, da ostrina odpre kožo. 2) Verskim preprirom se vzame zopernost in nevolja, ki sta navadno v zvezi ž njimi. 3. Poslušalce iznenadi na prijeten način in stori, da se oklenejo resnice ne le brez težave, temveč tudi z veseljem. 4) Govornik je preprost in vkljub temu ima čudovito moč, ker premeni napadajoče orožje v braneče in pridobi celó iz ugovorov zmote najboljše dokaze za resnico.

Pri tem moramo postopati na ta-le način. Odgovori katoličanov na ugovore, ki jih protestanti navajajo iz sv. pisma, vjemajo se popolnoma z resnico, ki se uči v cerkvi. Zato se mora začeti s tem, da se razreši dvomljivi stavek in se natančno razložé vzroki tje spadajoči, ne sme se pa pokazati, da je to odgovor na ugovor, in potem naj se navedejo mesta v ugovoru, ki služijo resnici v mogočen dokaz. Za ta nauk zahvaljujem našega svetnika. Naj sledi vzgled, ki pojasnjuje vso stvar.

Protestanti zanikujejo resnično in bistveno pričujočnost Jezusa Kristusa v sv. Rešnjem Telesu in se opirajo na besede: *Duh je, ki oživilja, meso ne koristi nič.*¹⁾ Na to imamo dva odgovora,

¹⁾ Jan. 6, 64.

enega od sv. Krizostoma, drugega od sv. Avguština. Oni uči namreč, da meso samo, brez duha, to se pravi, brez Boga, ne bi koristilo nič. Ta pravi, da meseni, surovi nazori, kakor so jih imeli v Kafarnavmu, ne koristijo nič.

Da to zvijačo praktično porabimo, moramo le dokazati, da je meso samo na sebi, ako se ne združi z Bogom in iz njega izhajajočim posvečenjem, brez moči; božja natora je, ki Kristusovi človeški natori daje moč, da vpliva na ude in jim kot njih glava deli božjo milost. Ta duh božji in to posvečeno meso oživlja duše, ki se ga vdeležujejo pri sv. obhajilu.

Kar se tiče drugega mnenja, treba je le pokazati, kako surovo in nevredno je za veličastvo te skrivnosti mnenje Kafarnavmčanov, in kako daleč je katoliška misel od njega. Prav lahko potem sledi, kako resnične so besede našega Zveličarja, da bi meso nič ne koristilo v nobenem teh dveh pomenov. In tako se premeni ugovor zoper pravoverni nauk v najtrdnejši dokaz za njega.

On mi je rekel, da se je dolgo časa ravnal po tem načinu. Ta zakrije tako verski prepir, da bi ga poslušalci jako težko uganili, ako bi nič drugače ne pridigoval in bi jih posebej ne opozoril na-to.

Nekoč je pridigoval v adventu in postu v Grenoble-u, kjer stanuje mnogo protestantov, in ti so njegove pridige bolj marljivo obiskovali, nego pridige svojih lastnih pridigarjev, »ker ni bil prepirljivega duha«, kakor so rekli. Vendar je prvi del svoje pridige vselej porabil v to, da je označil resnice sv. katoliškega nauka, in sicer na ta način, kakor smo ravno povedali; drugi del pa je porabil za npravne nauke in pobožnost. Protestanti so se pa zelo čudili, da je dokazoval verske resnice sv. katoliške cerkve z istimi reki sv. pisma, na katere so sami posebno opirali svoje ugovore, ker niso spoznali bistrumnosti tega načina.

VI. Poglavje.

Pohleven in duhovit odgovor.

Sveti mož je izpreobračal protestante v deželi Chablaisu; temu poslu je daroval pet ali šest let svojega življenja in s tem je zaslužil ime apostola te dezele. Nekega dne je pridigoval v Thononu,

glavnem mestu te dežele, in sicer o tistem reku sv. evangelija, da moramo onemu, ki nas udari po levem licu, ponuditi tudi desno. Ko je zapustil leco, pride k njemu neki protestant in ga vpraša, ali je on mož za to, da tudi resnično v dejanju izpolni, kar je ravno učil, ali pa spada tudi med število onih, ki govoré, pa ne storé.

»Preljubi brat«, pravi on, »jaz sem reven in slab človek; toda vkljub temu, da sem tako reven, vendar mi Bog jasno pokaže, kaj naj storim. Ker je *duh voljan, meso pa slabo*,¹⁾ ne vem, kaj bi storil. Resnično je, da brez božje milosti ne moremo nič storiti, ž njo pa vse. V roki nebeske milosti postane šibki trst neomajljiv steber.«

»Ako moramo biti pripravljeni«, nadaljuje, »dati svoje življenje, da branimo svojo vero, koliko bolj smo dolžni trpeti kako zasramovanje, ako s tem ohranimo ljubezen. Ako bi pa tako malo poslušal milost, da ne bi pretrpel zaradi tega razžaljenja, tedaj uči sv. evangelij, ki kara one, kateri govoré dobro, pa ne storé, da naj poslušalci storé, kar jim povedó učeniki postave, da se pa ne smejo ravnati po njih delih.«

»Naš Zveličar«, odvrne protestant, »ni ponudil hlapcu velikega duhovna, ki ga je udaril za uho, še drugega lica, temveč je očital temu človeku, da je ravnal krivično.«

»Na ta način torej«, odgovori svetnik, »hočete našega Gospoda prištevati onim, ki govoré, pa ne storé; to pa je veliko preklinjevanje Boga. Mi mislimo bolj častno o tem vzoru vse popolnosti. Ako se ne oziramo na to, da se ne spodobi soditi dejanja onega, o komur verujemo trdno, da ni storil ničesar, kar bi ne bilo popolno in katerega ne smemo vprašati predrzno: zakaj si tako storil? — spoznamo, da mu je naš Zveličar očital to hudobno dejanje zato, ker ga je silila gorečnost za dušno zveličanje tega brezbožneža, da ga vzdrami h kesanju. Potem ni ponudil le lica udarcem onih, ki so ga topli, temveč je daroval celo telo ranam, s katerimi je bil obdan, kakor Job, od temena do podplatov.

¹⁾ Mat. 26, 41.

VII. Poglavje.

Njegova resnost in njegova krotkost.

S pomočjo milosti božje je strinjal naš svetnik te dve čudoviti lastnosti popolnoma v svoji osebi. Žarek vzvišenosti in časti, ki ga je razprostirala milost božja čez njegov obraz, ublaževal je s tako veliko prijaznostjo in krotkostjo, da bi ga lahko primerjali Mojzesu, ki je zakril svoj bliščeči obraz, da je lahko prijazno občeval s svojimi brati.

Ako je pa ljubezen odstranila prijaznost, tedaj je bil tudi tako resen, da se ga je moral vsak nehoté bati ali ga vsaj častiti. Ta spoštljivost pa je bila tako polna ljubezni, da sem jih poznal več, ki so se stresli, ako so ž njim govorili, in sicer ne zaradi strahu, da mu ne ugajajo, — ker vsakdo je vedel, da mu ugaja vse in da je najbolj surove ljudi vedno sprejemal dobrotno, temveč, ker so se bali, da mu dovolj ne ugajajo.

Očitno moram priznati, da me je zelo veselilo, ako sem kaj storil, kar mu je bilo všeč; bil sem kakor v nebesih, ako mi je svojo zadovoljnost pokazal le nekoliko. In ako bi me ne bil učil sam, da moram storiti vse zaradi Boga kot najvišjega namena, ne se ozirati na njega, tedaj bi bilo marsikatero moje delo ostalo nedokončano.

Poznal sem zelo imenitne osebe, ki so navadno občevale z najvišjimi knezi in kneginjami, in te so mi zatrjevale, da veliko bolj pazijo, ako stojé pred našim svetnikom, kakor pa, ako stojé pred temi zemeljskimi bogovi. Mislili so si, kakor da je Bog žarek svoje luči spustil na obraz svetnikov in da jim ta sega v dno srca. Njegova krotkost je bila le onim neznana, ki ga niso nikdar videli. Zdelo se je, da je ta krepost v njem človeško podobo na-se vzela, in da on ni imel te kreposti, ampak, da je bil sam prava miloba. To mu je pridobivalo tako moč do duhov, da se mu ni mogel nikdo ustavljati; in ker je bil prijazen proti vsakomu, vsem se žrtvoval vsega, storili so tudi vsi, kar je zahteval; to pa ni bilo nič drugega, kakor da jih je pridobil vse za službo božjo in jih je vodil na pot zveličanja.

VIII. Poglavje.

Ljubezen določuje vrednost naših del.

Naš svetnik se je vedno ravnal po tem pravilu resnice, da je ljubezen božja naša teža in da imajo naša dela tem večjo vrednost, čim več je te ljubezni na njih. Naša dela niso kakor denar, kjer teža določuje vrednost, temveč podobna so plamenu. Najčistejši plamen pa ima najmanj trdih snovij v sebi.

Mnogi sodijo dobroto in izvrstnost čednostnih del samo po naravni vzvišenosti in težavi, in ljubijo le take čednosti, ki razprostirajo okolu sebe zunanji blišč. Taki ljudje ne pomislijo, da se dejanske in božje čednosti ne presojujejo po naravi, temveč po milosti. Res je, da je gledé na slučajno slavo pomenljiva tudi vrednost in težkoba dobrega dela, storjenega v stanu posvečujoče milosti božje; ako se pa oziramo na bistveno slavo, je pa ljubezen zanje edina mera.

Nad redom, ki ga je ustanovil naš svetnik, izpodtikali so se, da je prekrotko in prezložno urejen, on pa je na-to odgovoril samo to: »Kdor bolj ljubi, tega bode tudi Bog bolj ljubil, katerega pa bolj ljubi, ta bode tudi v slavi bolj povikšan.« Tudi to je rekel: »Ljubezen dobi plačilo.« To se popolnoma strinja z naukom, ki ga je razodel sv. Duh po sv. apostolu Pavlu, ko pravi, da brez ljubezni nima nobene vrednosti ne vera, ne miloščina, ne mučeništvo, in ako bi je pretrpeli tudi v ognju. Ona je vez popolnosti, brez katere so vse kreposti nepopolne in nas ne morejo pripeljati v nebeško slavo.

IX. Poglavje.

Znamenita potrpežljivost.

Nekega dné pride k našemu svetniku mož iz visokega stanú in ga prosi službe za duhovna, kateremu je bil naklonjen.

Svetnik pravi, da si je zaradi oddajanja duhovskih služb prostovoljno zvezal roke, ker je vse prepustil konkurzu. Dasi predseduje, vendar ima le en glas med sodniki, sicer se pa hoče ozirati na njegovo priporočilo, ako je le nasvetovani prosilec zvršil potrebne izkušnje.

Ta gospod je bil po naravi zelo nagnjen k jezi in razburjen; domišljeval si je, da je to le izgovor, in dolžil svetnika, da mu zavida, še celo, da je hinavec. Ker se pa jeza nikdar ne obdrži v mejah srednje mere, temveč kakor deroča reka vse seboj potegne, kar najde na potu, spozabi se tako, da začne pretiti svetniku.

Naš svetnik si misli, da je najbolje molčati na tako pretenje, ostane trden kakor skala, okolu katere šumé valovi, zaletavajo se vanjo, a jo le belijo s svojimi penami.

Ako mu je tudi rekel kaj prijaznega, da ga potolaži, tedaj ni razjarjeni človek nikakor pazil na to in odgovoril: Taki govori so pač dobri, da uženejo stare babe, njemu pa take pravlјice ne pomagajo nič.

Slednjič ga prosi, naj mu dovoli, da priporočenega duhovna vpraša posebej. Ta pa se je branil izkušnje, ker se je čutil nesposobnega. »Kako tedaj«, pravi sv. škof plemiču, »morete zahtevati, da mu z zavezanimi očmi zaupam skrb za duše, ki so meni izročene? Sodite sami, ali je tako obnašanje pravo!« — Toda ta gospod je vpil še glasneje in ga celo zmerjal tako, da nikakor nečem s tem ogrditi teh listov.

Neki zelo pobožen duhovnik je bil zraven, in ko odide raztogoteni plemič, vpraša ga, kako je mogel prenašati tako nevredno zasramovanje, da se še razburil ni.

»Pomislite«, odvrne svetnik, »da ni govoril on sam, temveč njegova strast. Sicer je moj najboljši prijatelj, in videli bode, da sem s svojim molčanjem veliko pridobil pri njem.«

Potem izrazi svoje misli v višjem pomenu in pravi: »Ni-li vam jasno, da je Bog od vekomaj videl, da mi bode dal milostno prenesti z veseljem to zasramovanje? Ali naj ne pijem iz keliha, ki ga nam podaja roka tako dobrega Očeta? O kako ljub mi je ta mamljivi kelih¹⁾ ker pride iz one roke, ki sem jo molil že v svoji mladosti!«

»Ali«, pravi duhovnik dalje, »ste-li bili popolno brez čuta?«

»Izkušal sem odvrniti svoje misli«, odvrne svetnik, »in sem se mudil pri drugih dobrih čednostih tega moža; prejšnje njegovo prijateljstvo me je zelo razveseljevalo. Jaz upam, da me bode

¹⁾ Ps. 22, 5.

zopet videl s čistim, jasnim obrazom, ko se razžene ta slaba volja in se razkadi megla.*

„Ker je bil onega leta veliki duhoven¹⁾, je prerokoval. Ko se je plemič zavedel in premišljeval nerodno obnašanje in zasramovanje, s katerim je v svoji razburjeni jezi žalil sv. škofa, postane tako žalosten, da ga poišče; s solzami v očeh mu kaže tako kesanje, da se je svetnik moral zeló truditi, ne, da mu odpusti, pač pa, da ga potolaži. Od tega časa ga je ljubil veliko srčneje.

X. Poglavlje.

Njemu najljubši zveličanski blagor.

Nekdaj so ga vprašali, kateri izmed osmero zveličanskih blagrov se mi zdi najboljši, in je najbolj po njegovem okusu. Oni, ki je vprašal, mislil je, kakor je rekel pozneje, svetnik si bode izvolil drugega, namreč: Blagor krotkim.

On pa odgovori, da je osmi: *Blagor njim, ki zaradi pravice preganjanje trpé.*²⁾

Vprašali so ga po vzrokih, zakaj je tako volil, in on pravi: »Življenje onih, ki so preganjani zaradi pravice, skrito je z Jezusom Kristusom popolno v Bogu, in podobno njegovemu vzgledu, ker je bil božji Zveličar celo življenje preganjan zaradi pravice, ki jo je vendar izpolnjeval v vseh rečeh. Taki«, nadaljeval je, »so skriti v skrivnosti božjega obličja. Svetu se zdé hudobni, pa so dobri; mrtvim jih prištevajo, pa živé; imajo jih za revne, pa so bogati; zmerjajo jih blazne, po so modri; od ljudij zaničevani, veselé se blagoslova božjega, saj so Bogu vonjava življenja k življenju.*

Potem izreče neko željo, vredno njegove nebeške ljubezni. »Ako mi je milost božja«, pravi, »delila nekoliko pravice, in ako je kaj dobrega storila v meni in po meni, tedaj bi pač želel, da na sodni dan, ko bodo očitne srčne skrivnosti, le Bog vé za mojo pravičnost, vse stvari pa spoznajo le moja krivico.*

O Bog, kako čudodelen si v dušah, ki jih napolnjuješ s svojo milostjo, in kako občudovalne so iznajdbe tvoje svete ljubezni!

¹⁾ Jan. 11, 51. — ²⁾ Mat 5.

XI. Poglavje.

Mišljenje ponižnosti.

Sv. Bernard je imel tako velik dar čudežev, da se je zdelo ljudem, kakor da mu je pokorna cela narava. Svet mu je častital zato in je slavil njegovo ime zaradi tega darú božjega, on sam pa je bridko jokal. Ko so vprašali, zakaj joka, odgovoril je: »V sv. pismu berem, da je bilo mnogo onih zavrženih, ki so delali čudeže v imenu Gospodovem, ponižni v duhu pa se zveličajo; in ker ljudje one, katerim je Bog dal dar čudeže delati, hvalijo in poveljučujejo, in jih zato napada izkušnja prazne slave, zato jokam, saj vidim, v kaki nevarnosti sem.«

Naš svetnik je tudi tako mislil, kakor ta veliki svetnik, katerega je posebno častil. Videl je, da so mu iz različnih krajev vozili bolne in obsedene, da je na-nje pokladal roke in molil za-nje, in da so na to prečudno ozdraveli: vedel je tudi, da so ga imeli za velikega svetnika; zato je večkrat zdihoval in rekel, da to ime svetosti ga bode enkrat veliko stalo, ker ga bodo zato dalje časa pustili v vicah; ne bodo namreč zanj molili, ker bodo mislili, da je že v nebesih.

XII. Poglavje.

Nikomur ni odbil nobene prošnje.

Prav po črki je izpolnjeval oni sveti opomin: *Kdorkoli te prosi, daj mu* ¹⁾ in oni drugi: *Lomi lačnemu kruha* ²⁾! Četudi je bil njegov časni kruh tako pičel, čudil se je vsak, kako je mogel toliko dati. Večkrat sem mislil sam pri sebi, da Bog, ki pomnožuje sad pravice, ponavlja pri njem čudež pomnoženja kruhov, kjer so kosci presegali celoto.

Z duševnim kruhom ni bil le radodaren, temveč celo zapravljiv. Nikomur ni odrekel duhovne tolažbe, kdorkoli je je potreboval, bodisi javno, bodisi skrivaj; tako se je bal, da bi mu ne očitala vest: *Otroci so prosili kruha, in nikogar ni bilo, da bi jim ga bil lomil.* ³⁾

¹⁾ Luka 6, 30. — ²⁾ Izaija 58, 7. — ³⁾ Žal. pes. 4, 4.

Tako je bil preskrbljen s tem kruhom življenja in spoznanja, da je bil vedno pripravljen deliti ga; v tem je bil podoben dojnicam, katerih prsi so polne mleka; tudi one nič tako ne želé, kakor da je oddajo.

Večkrat sem občudoval, kako je bil pripraven za pridiganje, in zlasti zato, ker ni bil ravno preveč hitrega in živega duha, oviral ga je tudi jezik, ker je izgovarjal počasi in težko.

Ko je bival v Parizu, prosili so ga, naj bi pridigal neki praznik; on takoj obljubi. Ko ga pa njegov služabnik opomni, da je malo dni poprej obljubil, da bo na isti praznik pridigal v neki drugi cerkvi, odgovori: »Pusti, Bog nam bode dal milost, da pomnožimo svoj kruh; ker *On je bogat usmiljenja proti njim, ki ga kličejo.*¹⁾

Prigovarjali so mu, naj vsaj gleda na svoje zdravje, ker to mu bode škodovalo. On pa je odgovoril: »Ako Bog dá mojemu duhu moč, da najde govoru mislij, menite-li, da bode pozabil mojega telesa, ki je orodje, katero oznanjuje njegov nauk? Posvetimo svoje misli njemu, on nam bode dal moč.²⁾«

Odgovorili so mu, da Bog ni prepovedal skrbeti za zdravje. »Ne«, rekel je, »vendar prepoveduje nezaupnost v njegovo dobroto.« Da bi odrezal ta pogovor, še pristavi: »Jaz vam zatrjujem: ako bi me še za tretjo pridigo prosili, bilo bi mi zaradi duha in telesa veliko lože, imeti jo, nego odbiti ponudbo. In ni-li naša dolžnost, da žrtvujemo telo in dušo za zveličanje bližnjega, katerega je naš Zveličar tako ljubil, da je umrl iz ljubezni do njega?«

XIII. Poglavje.

Svetnik izpreobrne nekega duhovna, ki je slabo živel, in se mu izpové.

Pri ogledovanju svoje škofije je slišal, da so zeló tožili nekega duhovna, ker je živel jako pohujšljivo in se njegova razuzdanost nikakor ni strinjala z njegovo učenostjo.

Ta duhoven pride tako predrzno k njemu, kakor da je vse izmišljeno, kar so povedali svetemu prelatu o njem; vpil je glasno, da je to obrekovanje.

¹⁾ Rim. 10, 12. — ²⁾ Ps. 54.

Svetnik ga po svoji navadni krotkosti sprejme prav prijazno; ker pa vidi veliko nesramnost, s katero se je oni branil, zardi pred njim. Edino to, brez druge svaritve, omeči srce trdovratneževo. Sklene, da očito pripozna vse svojemu sodniku, in prosi sv. škofa, naj ga izpove. Ta odpre takoj svoja ušesa, oni pa svoje srce brez vseh ovir, in zapusti to kopelj kakor Naaman, ki je prišel čist iz valov Jordanovih. Njegov obraz pa je pokrivala ona sramežljivost, ki vodi v veličastvo.¹⁾ Potem vpraša: »Kaj vendar mislite o meni, milostljivi gospod, o največjem grešniku na svetu?« Svetnik odgovori: »Da je Bog razlil nad vas, moj brat, svoje neizmerno usmiljenje; pred menoj se sedaj svetite v polnem svitu milosti božje.«

»A vi me poznate, kakoršen sem«, pravi duhoven.

»Vi ste, kar sem rekel«, odvrne svetnik.

»Hotel sem reči«, nadaljuje spokornik, »vi veste, kar sem bil.«

»Tega se več ne spominjam«, odgovori on, »kako naj jaz to ohranim v spominu, kar je Bog pokopal v pozabljivost? Hočete li me primerjati onemu farizeju, ki je Magdaleno le za to imel, kar je bila poprej, in ne za to, kar je bila takrat, ko je močila s solzami noge Zveličarjeve?«

»Da vam pokažem«, nadaljuje svetnik, »da vas vidim polnega božje milosti, katere je vaše srce sprejelo polno mero, prosim vas, da tudi mene storite nje deležnega in mi daste svoj blagoslov.«

Pri teh besedah se vrže k njegovim nogam, radi česar se je oni jako prestrašil.

Svetnik pa nadaljuje in pravi: »Govorim popolno resno in vas prosim, da mi storite isto uslugo, ki sem jo ravnokar vam storil jaz. Izpovejte me!«

Duhovnik se brani tega; toda on ga primora k temu, in to ga je posebno vspodbudilo. Ker mu je svetnik hotel odkritosrčno pokazati, da ga spoštuje, izpovedal se mu je še dva do trikrat zaporedoma vpričo ljudstva, ki ni vedelo, ali bi bolj občudovalo ponižnost sv. škofa, ali prečudno izpreobrnjenje tega duhovna.

¹⁾ Eccli. 4, 25.

XIV. Poglavlje.

Zadovoljno uboštvo.

Večkrat je rekel s Seneko: »O uboštvo, tako veliko bogastvo si, ali tako malo te poznajo! Zelo je ljubim, in kdo bi ga ne ljubil, ker je bilo tako drago našemu Zveličarju in ga je vedno zvesto spremljalo, ko je imel človeško telo in je bival med ljudmi? Toda, da govorim resnico, ne poznam ga posebno, ker nikdar ga še nisem videl od blizu, in je poznam le po govorici.«

»Še manj bi se vam podalo govoriti o bogastvu«, odvrnem jaz, »ker ga imate tako malo!« On pa mi odgovori z onim lepim rekom Senekovim: »Srečno uboštvo, ako je veselo; neha pa biti uboštvo, ako ni veselo. Tako je bilo uboštvo apostolov, ki so se veselili zaradi Jezusa v potrebah in težavah.

»Duhoven«, rekel je (in sv. Pavel govori to o vsakem kristijanu), »ki ima hrano in obleko, in s tem ni zadovoljen, ne zasluži imena duhovna, tudi ni vreden, da je Bog delež njegove dedščine in njegovega keliha. Moja škofija mi tolako nese«, rekel je, »kakor nadškofija v Toledi, ker mi prinese ali nebesa ali pekel, kakor nadškofu v Toledi; odvisno je le od tega, kako vsak izmed naju izpolnjuje svoje dolžnosti.

Pobožnost in zadovoljnost sta velik dobiček.¹⁾ Moji dohodki zadostujejo mojim potrebam; kar bi bilo več, bilo bi preveč. Oni, ki več dobivajo, rabijo dohodke le za to, da imajo več ljudij v postrežbo. Tedaj nimajo tega oni, ampak hlapci, ki večkrat potrosijo bogastvo križa, pa često ne storé nič. Kdor ima manj, ima tudi manj odgovornosti. Komur manj ostaja, ima manj dati, in tudi mu ni treba tako skrbno misliti, komu mora dati. Kralj vse slave hoče, da ga pametno častimo in mu služimo. Oni, ki imajo velike dohodke, živé večkrat tako potratno, da jim na koncu leta nič več ne ostane, kakor meni; večkrat imajo zraven tega še dolgove. Veliko bogastvo je po mojem mnenju to, da človek ni nič dolžan.

Kakor je prav dobro sredstvo zoper častilakomnost, da gledamo na one, ki so pod nami, ne pa na one, ki so nad nami: ravno tako je prav izvrstno sredstvo zoper lakomnost, ako premostrujemo one, ki so bolj revni, ne pa onih, ki so bolj bogati

¹⁾ 1 Tim. 6, 6.

od nas. Navadno smo le ubogi, če se primerjamo z drugimi, v resnici pa ne. Ako le to hočemo, kar je potrebno naravi, nismo nikdar ubogi. Ako se pa ravnamo po navadnem mnenju ljudij, nismo nikdar bogati. Kdor hoče v kratkem času in na lahek način obogateti, ni mu treba bogastva na bogastvo kopičiti, on mora le lakomnost zmanjšati. Delati mora, kakor podobarji, ki svoje delo dokončujejo s tem, da odjemljejo, ne pa, kakor slikarji, ki vedno barve pridevljejo. Ta ni nikdar zadovoljen, kateremu ni zadosti, kar mu zadostuje.«

Nič mu ni bilo bolj zoperno, kakor če je slišal, da je kak duhovnik tožil zaradi revščine. Rekel je v takem slučaju: »Posvečen je bil za kako duhovnijo, ali pa na očetovo dedščino, to mu zagotavlja vsakdanji kruh. Ako je pa tako, zakaj potem toži? Ako je napovedal napačno zagotovilo ali prevzel preslabo duhovnijo, tedaj naj toži zaradi goljufije ali neprevidnosti, ne pa zaradi revščine. Posebno naj se duhovnik spominja tega, kar je obljubil vpričo zmagovalne in vojskujoče se cerkve, ko je sprejel tonzuro, da bode Bog njegov delež.¹⁾ Česa pa je temu še treba, čegar dedščina je Bog in njegova previdnost? Kaj naj zadostuje njemu, komur ne zadostuje Bog?«

XV. Poglavlje.

Razloček med odpustljivim grehom in nepopolnostjo.

Naš svetnik je rekel, da je mali greh vedno radovoljen, ker ne more biti greh, ako človek ne privoli.

Nepopolnost je pa prav za prav le napačna razdraženost, ki prehiti polno privoljenje volje. Nezmerni in nespametni smeh, ako se človek nalašč uda veselju in nič ne pazi, da s tem daje slab vzgled okoli stoječim, je majhen greh. Ako pa nas zoper našo voljo napade smeh, in se res smejamo, zraven pa nič ne pomislimo, to je samo nepopolnost. Nevolja iz proste volje, ki nalašč pokaže svojo jezo, je majhen greh; ako pa nas nevolja kar hitro napade, brez sklepa in kakor blisek hitro mine, kakor je prišla, to je le nepopolnost.

Te nepopolnosti niso zadostna tvarina za zakramentalno odvezo, pač pa je mali greh, dasi nismo ravno primorani izpo-

¹⁾ Ps. 15, 5; 22, 1.

vedati se ga. Zato je rekel naš svetnik neki pobožni osebi, ki se mu je izpovedovala samih nepopolnostij, imajoča jih za male grehe, da to ni nikaka tvarina za odvezo; in pri ti priliki jo je poučil o razločku, ki je med obema.

XVI. Poglavje.

Človek mora spoštovati svoj stan.

*Vsakateri naj ostane v stanu, v katerem je bil poklican*¹⁾ pravi apostol. To spada k sreči tega življenja, da je človek s svojim stanom zadovoljen in rad živi v njem. Kdor hrepeni po kakem drugem stanu, ne bo nikdar miren. Z najemnikom, ki se mu odpové stanovanje, nihče ne ravna ponižno. Sicer pa tudi svojega poklica ne smemo po božje častiti.

Ako kdo svoj stan precenjuje, v tem je neka ničemurnost, ki se izraža s tem, da ga preveč in pregostokrat hvalimo; grajo zaslučuje, ako sega tako daleč, da zaničujemo druge stanove. Kdor tu pravi: *Jaz nisem, kakor drugi ljudje,*²⁾ ta že diši po ničemurnosti onega, ki ni šel opravičen iz templja.

Poslušajmo, kako je naš svetnik o tem govoril svojim ljubim hčeram: »Hčere Obiskanja«, rekel je, »naj omenjajo vedno svojo malo kongregacijo z največjo ponižnostjo in naj imajo vse druge kongregacije za boljše, kar se tiče časti in javnega spoštovanja. Nikdar pa ne smejo vseh drugih bolj čislati kar se tiče ljubezni, temveč naj pri vsaki priložnosti pokažejo, kako rade in prijetno živé v tem poklicu. Ravno tako morajo tudi žene svoje može bolj čislati nego druge, kar se tiče srčne naklonjenosti, ne pa zunanje časti.

Prav tako vsakdo ceni svojo domovino više, nego druge dežele, v ljubezni, dasi spoštuje tudi vse. Isto tako je krmarju njegova ladja dražja, nego druge, bogato naložene z mnogo mornarji. Očitno pripoznajmo, da so druge kongregacije boljše, bogatejše in izvrstnejše, toda zaradi tega niso za nas ljubeznivejše, in si jih tudi bolj ne želimo, ker je hotel naš Zveličar, da je tu naša domovina, naša ladija, in da zaročimo svoje srce s to ustanovo.«

¹⁾ I. Kor. 7, 20. — ²⁾ Luk. 18, 11.

Spominjam se, da je v tem oziru naš svetnik posebno hvalil gospoda škofa iz Saluzza, svojega posebnega prijatelja, prelata svetega spomina; dasi tudi je bil duhoven rimskega oratorija, vendar je zelo redkokrat in zelo ponižno govoril o svoji kongregaciji. Vkljub temu jo je tako visoko častil in ljubil tako srčno, da jo je zapustil le jokaje, ko je na papeževo povelje moral na škofovski sedež. Ako je pa govoril o drugih redovih, hvalil jih je posebno, najbolj veličastno pa je govoril o dušnem pastirovanju.

To je govorica svetnikov, katerim je vse veliko, razven njih samih in kar nje zadeva; daleč so od onih, ki ne morejo hvaliti samskega stanú, da bi ne grajali zakonskega, ali rado-voljnega uboštva, da bi ne zametavali bogastva, ako se tudi dobro porabi; ne pokorščine, da bi ne zaničevali oblastev in poglavarstev; ne skupnega življenja v duhovni družini, da bi ne poniževali zasebnega življenja.

B.

Življenjepis.

Franc Ksav. Kramer.

Življenje in delovanje
Franc-a Ks. Kramer-ja,
poslednjič korarja v Ljubljani,
popisano od njega samega.

XIX. Moj poklic v Staro Loko.

V adventu l. 1846 je umrl Jakob Dolenc, Starološki župnik in dekan, v 48. letu svoje starosti, in oglasilo se je enajst starih, večinoma veljavnih prosilcev za to faro. Meni še celó mar ni bilo sploh prositi za-njo. Deset dnij po pretekli kompetenciji mi piše veljaven prijatelj iz Ljubljane, da naj ročno pošljem prošnjo za Starološko faro v škofijo; škof me želi tam imeti. Précej se vsem in mu odpišem, da v Loko ne grem. Drugi dan dobim zopet pismo, češ, da naj se ne branim take ponudbe. Ročno zopet odgovorim, da Loke in dekanije sploh nečem. Tretji dan mi piše tretjič in zaroti, da naj se ne branim najlepše fare in naj pomislim, da volja škofova je volja božja. Če je tako, mislim si, ne bom se ustavljal volji božji, in pošljem prošnjo.

Dné 14. sušca l. 1847 dobim dekret in kmalu se peljem pogledat Loko. Pa že po kratkem ogledu vidim, da pridem z dežja pod kap. Prepozno je bilo kremžiti in pačiti se; moral sem se pripravljati na odhod. Dné 23. malega travna se poslovim in odrinem iz Postojne, spremljan od gospóde do Planine; zvečer pridem v Ljubljano.

Drugo jutro smo bili štirje župniki (tudi Krški in Cerkljanski) umeščeni. Ko smo se zahvalili škofu, pridrži me še pri sebi in

me vpraša, ali sem se res branil Stare Loke? »Res«, pravim, »zakaj ne razumem tega poklica. Pri Cerkljah in Krški fari še v terni nisem bil, semkaj pa sem najmlajši poklican: ne vem, kaj pomeni.« — Škof reče: »V Stari Loki je cerkev in vse drugo postarano in zanemarjeno, da je groza. V Loškem Potoku ste vse prenovili; želim, da bi tudi tukaj to storili.« Jaz: »Ali se spominjate, kaj sem rekel, da raji umrjem, kakor še katerikrat toliko trpim?« Škof se prijazno namuza ter pravi: »Bo že šlo, že, saj ste zmožni, le poprimite se!« »Zdaj ni drugače«, pravim, »poskušal bom. Če pojde, je prav, če pa ne pojde, ne bom jaz kriv!« Potem se poklonim in odidem.

XX. Moj prihod v Staro Loko.

Starološka fara je bila jako sloveča, med prvimi v škofiji. Marsikak star veljak mi je zavidal, da sem jo mladenič dobil; pa tudi sam sem mislil, Bog vé, na kako stopinjo me je škof povzdignil in s kako srečo obdaroval! Ali — bedak! — v kratkem sem izkušal svojo zmoto in spoznal, da sem le v križe in težave prišel. Ne lastna hvala ali kak drug sebičen namen je obudil v meni sklep, da popišem svojo usodo na tej fari, temveč le pokazati hočem, kako čudno vodi človeka previdnost božja in ga podpira, da zvrši, za kar ga je izvolila.

V saboto dné 24. aprila proti večeru se pripeljem na faro, pričakovan in sprejet od velike trope ljudij. Z voza stopivši grem prvič naravnost v cerkev počastit svojega Gospoda, in za menoj se vsuje vsa množica. Pred oltarjem klečečega me napade hipoma grozovita bridkost, kakoršne vse žive dni nisem izkusil; srce mi začne silno razbijati, solze se mi vlijejo po licih curkoma, tema se mi dela pred očmi in tresem se na vseh udih. — Tlačim, premagujem in zakrivam čutila, kolikor mogoče, pa vse nič ne izdá.

Za Boga! mislim si, kaj le to pomeni? Ali me hoče mrtvoud zadeti, ali me pričakuje kaka druga nesreča, ali kaj? Duh je slutil nekaj hudega, pa ni vedel, kaj. O, pač je dobro, da človek prihodnosti ne vidi, sicer bi bil jaz vstal in šel ne v župnišče, temveč naravnost na voz in obrnil hrbet — Stari Loki! Poznejša izkušnja me je poučila, da moja čutila niso bila prazni pomisleki. V župnišče so me spremili Loški duhovniki, posloveli se od mene

in šli naglo v spovednice. Ostal sem sam v praznih sobah, zakaj do malega sem bil prodal v Postojni vso hišno opravo.

Drugi dan je bila nedelja, patronsko opravilo sv. Jurija in moje vmeščevanje. K tej niso mogli priti duhovniki zaradi svetega leta, toliko več je pa privrelo ljudstva.

Imel sem vse duhovno opravilo in tudi pridigo sam. Napovedal sem faranom, kaj jim želim biti in kaj od njih pričakujem. Vsa fara je bila vesela, vesel tudi jaz cel tisti dan, toda žal, skoro edini veseli moj dan v Loki. Že drugi dan, česar bi se nikdar ne bil nadejal, vrgel je nekdo prvo kapljo grenkosti v kupico veselja in mi jo dal piti. Moj bližnji duhovni sosed namreč mi je pisal očitajoč, da sem pri včerajšnjem obedu stare vpokojene župnike posadil na prve sedeže, njega pa za njimi posadil, in pristavil, če bom tako delal, bom težko izhajal. *Initium malorum* — začetek zla.

Drugi dan grem ogledat farna poslopja in najdem skoraj vse razdejano in zanemarjeno. Zvem, da se razven župnika Jereba, kateri je z velikimi težavami kaplanijo, pôde in hleve prenovil, ni nihče dotaknil kdo vé koliko let najmanjše reči, dasi tudi je vsak župnik dolžan vsako leto iz farnih prihodkov na popravila porabiti šestdeset goldinarjev.

Moj sprednik, gosp. Dolenec, sicer skrben in vesten duhovnik, ni izdal vseh osem let na popravila niti solda; pač je pripravljaval več let škopo in mislil na pomlad vse poslopje prekriti s škopo; toda smrt ga je prehitela in njegova sestra — glavni dedič — je prodala škopo in pustila strehe v nemar. In, da bi ne bila prisiljena izpolniti svojo dolžnost, skrila se je za hrbet kresijskega inženirja in ga pridobila z denarjem. Delali so pa tako-le:

Že tretji dan po mojem prihodu prileté inženir, ona in njen mož presodit poslopja. Tudi jaz hočem z njimi iti in pregledati. Inženir me pa ustavi in reče, da poslopja presojeti je njegova reč, moja pa le podpisati zapisnik. Vidim, da je podkupljen, pa jaz sem hotel ptička ujeti; stisnem mu mimo gredé bankovec v pest, katerega ročno v žep vtakne in odide. Sedaj pustim, da vsi trije gredó in ogledajo, mislim si pa svoje.

V kratkem pridejo nazaj in četudi povabljeni, nečejo pri meni pri obedu ostati, marveč gredó v krčmo z oblubo, da mi

prinesó zapisnik podpisat. Še le proti večeru ga pošlje z naročilom, naj ga naglo podpišem, ker se mu mudi v Ljubljano. Zapisnik vtaknem v žep in dam inženirju povedati, da nisem vajen mačke kupovati v žaklju, poprej se hočem prepričati, ali se zapisnik vjema s stanjem poslopja ali ne. Vem, kje je Ljubljana in kje kresija! Kadar pregledam, pravim, hočem naglo podpisati in zapisnik poslati v Ljubljano.

Res je bilo, kar sem slutil. Vse strehe so skapale in bile raztrgane, povsodi so pretekale, znamenja luž so se videla na podih in pod streho, zapisnik pa je pričal, da je vse poslopje v dobrem stanu, da dediča — namesto 300 goldinarjev, ne zadene drugega, kakor, da popravi konjske pode, kar je bilo cenjeno na štirinajst goldinarjev.

Poznal sem zvijače takih ljudi sicer že od poprej, ali kaj takega bi se vendar ne bil nadejal. Toliko popravil imeti takoj v začetku brez zadolženja in užitka le zaradi malopridnih ljudi, to mi je bilo prehudo. Nevoljen hitim najpoprej na grad poprašat oskrbnika, kateri je v imenu patrona bil pričujoč pri komisiji, ali je res poslopje v takem stanu, kakor se včerajšnji, tudi od njega podpisani zapisnik glasi? Ustraši se me, ko vidi, da nisem ne bedak, ne strahopetec! — Še bolj pa se ustraši, ko vidi mojo nevoljo in sliši moje žuganje, da grem naravnost v Ljubljano tožit krivičnega inženirja in tirjat nepristransko komisijo. Začne me torej pogovarjati in prositi, da naj ne grem in tudi ne pišem, temveč pustim njemu, da piše inženirju, kar tudi privolim.

Na to prihiti tretji dan inženir sam iz Ljubljane k meni v župnišče, ne potrka, ampak odpre vrata na stežaj, postoji na pragu in zaupije po živinsko: »Was wollen Sie? — Kaj hočete?« in me gleda grdo, kakor pošast; mislil me je s tem menda ugnati v kozji rog.

Tudi v meni se vname togota. Nekoliko časa ga molčé gledam, potem pa, da bi potlačil njegovo mogočnost, poskočim kakor blisek na noge, stol zleti od mene po sobi in zaderem se kakor lev: »Sie impertinenter Sch . . . ! Wie getrauen Sie sich auf diese Art ein ehrliches Haus zu betreten? Sind Sie ein kaiserlicher Beamte? Ein gebildeter, rechtschaffener Herr? — Vi nesramni p, kako se drznete na tak način priti v pošteno

hišo? Ali ste Vi mar cesarski uradnik? olikan in pošten gospod?«
 — Se vé, kaj takega se mogočni birokrat ni nadejal! — Srce mu upade, ko vidi, da z grdo nič ne opravi, tolaži me in reče: »Seien Sie ruhig und sagen Sie mir, was Sie doch wünschen? — Pomirite se in mi povejte, kaj želite?« — Tudi jaz odjenjam in ga vprašam: »Ali je res poslopje tako, kakor govori Vaš zapisnik?« Slaba vest mu sapo zapre in na to nič ne odgovori, temveč le reče: »Pojte z menoj in pokazite mi napake!« — »Ne grem«, pravim, »če nisem bil prej potreben, tudi sedaj nisem!« — In gre sam ogledovat.

Drugi zapisnik je govoril vse drugače; obsodil je dediča, da popravi vse strehe iz zapuščine, in zato ga podpišem tudi jaz. Kaj je inženir potem storil, nisem mogel zvedeti. Čakal sem več časa popravljanja, ker ga pa od nikoder ni bilo, moral sem, da se še večja škoda ni godila, poslednjič vse sam popraviti in plačati.

Ali med tem časom pride tudi še drugi stiskalec.

Kameralka mi pošlje dopis, da naj znesek farne takse (Pfründenverleihungs-Taxe) s 575 gld. plačam v dvanajsterih mesečnih obrokih. Tolikošni znesek se mi je zdel čuden, ker so moji predniki plačevali k večjemu le po 200 gld.; mislil sem, da je to le kaka pomota; zato rekuriram in prosim, naj se taksa odloči po meri prihodkov in plačilo obrokov privoli na dve leti. Ali kaj storé? Ne da bi znižali takso, še povikšajo jo za 60 gld. in plačilo odločenih obrokov tirjajo z žuganjem rubežni. Vzroka tega ravnanja takrat še nihče ni vedel, zvedel se je pa v kratkem, v nekaterih mesecih.

XXI. Prenovljenje župnišča.

Župnišče v Stari Loki je samo na sebi prostorna in pripravna hiša, bilo je pa kdo vé koliko let vse zanemarjeno in zamazano. Čudim se, kako so mogli moji predniki, ko so bili med njimi tudi prav izvrstni gospodje, trpeti toliko nesnage in napak. Vse popisati bilo bi predolgo, nekoliko pa hočem vendar le omeniti, da se bo videlo, v kakšne težave sem prišel.

Župnišče je bilo tako-le:

Spodnja veža je bila z debelimi krogliami tlakana, krogel je semtertje manjkalo, zato je bilo treba skrbno gledati, da se

ni človek nad luknjami izpodtaknil in padel. Na desni strani zraven vežnih vrat je bila globoko v zemljo izvrtana vinska klet, od tega naprej je bila stara družinska soba, prostorna sicer, pa polna stenic, ščurkov, mišij in drugega mrčesa; na levi roki sta bili dve jedilni shrambi in zraven dve kleti za kisál in krompir. Odtodi se je šlo po temnih stopnicah na srednji prostorni hodnik ali prvo nadstropje; na vsaki strani sta bili po dve gosposki sobi z nizkimi vratmi, v desnem kotu pa vsa zakajena črna kuhinja. Po hodniku so bile ob zidu razstavljene kuhinjske omare, škafovi, zličniki, skledniki in več druge take šare. Hodnik je bil z opeko tlakan, pa ves luknjast in izhojen.

Iz tega nadstropja so bile napravljene slabe temne stopnice na izbo ali podstreho. Groza je obšla vsakoga, kateri je prišel na izbo!

Streha je bila z deskami krita, vsa strgana in votla; o deževju je v sobe zatekalo, in moral sem nad posteljo razpenjati dežnik. Namestu dimnikov so stale nad pečmi po poldrugi čevelj visoke luknje ali duški, po katerih se je dim pod streho valil in se lesenine prijemal; zatorej je bilo vse znotranje podstrešje zakajeno, črno in s sajami prepreženo; sevé, tudi vse v največji nevarnosti zaradi ognja!

Pod izbo so bile na koncih župnišča napravljene in le z deskami zapažene žitne kašče s slabim zaporom. V sredi med kaščami so stale tri stare velike omare, natlačene s starimi pismi ali listinami in vsakatero drugo plažo.

Mišij, podgan, netopirjev, moljev in drugega mrčesa je vse mrgolelo pod streho. Golazen je pod podom ali v špranjah in luknjah tičala skrita, glodala pode, klestila in pridila žito in se po noči in po dnevu preganjala, ropotala in nam kratila spanje.

Da v takem, nesnage in škode polnem stanovanju ni bilo mogoče prebivati, umeva se lahko samo ob sebi; sklenil sem torej, najprej župnišče v red dejati, golazen zatreti, nevarnost ognja odvrniti. Pišem torej po inženirja v Kranj, da bi spričal potrebo prenovljenja in presodil stroške. Ko to stori, pošljem vse v kresijo in prosim privoljenja, porabiti cerkvenih denarjev, kolikor jih je bilo v skrinjici. Ali kaj stori kresija? — Blezo iz nagajivosti, da sem se bil o svojem prihodu pregrešil nad inženirjem, prepovedó mi dotakniti se gotovine in privolé le nekaj

lavdemij, ki je bil že čez trideset let v pravdi, da ga smem iztirjati in ga porabiti, kar je bilo toliko, kakor nič.

Ta birokratska razsodba me pa nič ne ostraši. Župnišče, mislim si, mora biti na vsak način popravljeno, naj reče kresija, kar hoče. Oznanim torej s prižnice župljanom slabost in nevarnost župnišča in potrebo, da se prenovi; poprosim, naj darujejo in pripeljejo prostovoljno kako strešnjo ali tram za nov oder pod streho. In res so napeljali lesa velike kupe, in začeli smo delati.

Najel sem zidarjev in tesarjev, vzdignili smo hišo za štiri čevlje, napravili nov oder pod streho, pokrili ga z opeko in vse dimnike izpeljali izpod strehe; sezidali smo pod streho novo žitnico s predali. Iz stare »hišterne« se je naredila kuhinja z jedilno shrambo, iz prejšnjih jedilnih shramb pa hišterna z dvema sobama; iz stare kuhinje sem napravil trden arhiv, polovico hodnika pregradil in napravil novo vstopno sobo, da se z enim ključem sedaj lahko zapró štiri vrata. Tako je sedaj še z novim spodnjim tlakom vse župnišče predelano, bolj pripravno, ognja varno, brez podgan, mišij in mrčesa, sploh tudi mirno in snažno.

Stroške sem plačal nekoliko iz svojega, drugo pa s cerkvenim denarjem, katerega sevé v denarnici ni bilo zadosti. Da me je pa podpirala božja roka, sklepam iz tega, ker v najhujši stiski mi prinese in vrne nenadoma neki dolžnik cerkveno glavnico 500 gld. Škof mi odsvetuje brez privoljenja gosposke s to glavnico izplačati stroške; vendar sem s temi denarji plačal, kresiji pa naznanil, da cerkvi je vse eno, ali naj plača s tem ali drugim denarjem, in je potrdila. Veselila me je najbolj trdna žitnica, toda žal, ne dolgo.

XXII. Farni prihodki.

Starološka duhovnija je imela z drugimi starimi duhovnijami grajščinske pravice, namreč svoje kmete, desetino itd. Njeni patron, Loška grajščina, jo je bila s posebnimi dobrotami obdarovala in odločila namestu zemljišča iz svoje lastne grajščinske žitnice žitni deputat: 96 mernikov pšenice in 52 mernikov rži in desetino v pridelkih. Kot desetinsko polje je dobilo župnišče razven dveh vasij, Dorfarjev in Gorenje vasi, vse bližnje polje »Oster in Vesterfeld«, in desetino v natori pobiralo od vseh pridelkov;

zbok obilnega snopja je imelo župnišče tri kozolce, doma, na 'gmajni' in na Ošterfeldu, dva poda in več drugega poslopja, in vendar je velikokrat vsega zmanjkovalo. Dasitudi je bilo župnišče z žitom in drugimi pridelki obilno obdarovano, in je poslov in delavcev potrebovalo le malo, ni imelo, razven 200 gold. miznine, proste kaplanske hrane in 60 gld. za popravo poslopja, skoraj nobenih gotovih davkov in odhodkov, kolikor jaz vem; s takimi dobrotami ni bilo v naši škofiji nobene druge fare.

Ker sem napolnil že prvo jesen s pridelki svoje shrambe, pa tudi nekoliko z denarji svojo lačno denarnico, dobil sem že upanje, da bom z naloženo takso shajal, nekoliko svojih dolgov poplačal in zanaprej lahko živel in delal. Ali žal, vse to moje upanje je splavalo kmalu po vodi.

Predno pa dalje popisujem svojo usodo, hočem poprej nekoliko omeniti še o Ločanih tistega časa.

Kdor pozna ali je izkusil notranjske kraje, videl gole skalnate hribe, občutil hude vetrove in nevihte in mrzlo burjo, in pride od tam v Loške kraje, zagleda obraseno hribovje, lepe ravnine in rodovitno polje, misli, da je enako Izraelcem prišel iz puste Arabije v obljubljeni Palestino. Ko sem prvič zagledal Loško okolico, poskakovalo je od veselja moje srce, in sem se srečnega štel, da sem bil v tak rajski kraj prestavljen.

Kakor pa ni vse zlato, kar se sveti, tako se moti vsakdo, kdor po vnanjem sodi nevidne reči, sosebno duhovniki, kateri pričakujejo od vnanjih okoliščin, od lepih krajev in obilnih prihodkov svojo srečo. Da ne vnanje reči, ampak edino le ljudstvo dela duhovnika zadovoljnega ali nezadovoljnega, srečnega ali nesrečnega, imam sam nad seboj spričevanje in prepričal bom tudi druge.

Ljudstvo je sicer povsodi enako; povsodi so hudobni med dobrimi, pobožni med nepobožnimi; ali v nekaterih razmerah je vendar velik razloček med ljudstvom in krajem, in je tudi med Ločani in Notranjci. Tako n. pr. sem bil v Postojni vaju, da me je ljudstvo zelo spoštovalo: tam me je vsak človek, odrasel in otrok pozdravil z besedo in s poklonom: »Dobro jutro, dober dan ali dober večer, hvaljen bodi Jezus Kristus« itd. V Loki nisem iz prvega tega slišal ali izkusil, marveč vsak je šel le molcé,

potuhnjeno, v tla ali na stran zroč mimo mene, in se je klobuka le malo ali pa nič dotaknil.

Mislil sem v začetku, da se me ne upajo pozdravljati, kot neznanega, ali iz boječnosti ali kaj takega (nedolžnega); kmalu pa sem izkusil, da tako ravnajo le iz napuha ali iz surovosti. Bil sem tudi na Dolenjskem in ne le na Notranjskem v duhovski službi, izkusil sem tudi tam marsikako napako, sosebnost pri odrasli moški mladini, ali nikjer nisem našel take surovosti, predrznosti in razbrzdanosti, kakoršna je bila takrat v Loki. Vse popisati bi bilo preveč, nekoliko pa hočem omenjati, da bodete videli mojo usodo.

Povsodi so sicer med dečki kaki malopridni potepuhi, ki sosedom ali drugim nagajajo in delajo bridkosti; tukaj niso bili skoraj vsi enako nič prida, kar se je že nad njihovim pogledom videlo, ker poštenega človeka, zlasti tujega, naj je bil gosposki ali kmetovski, ni se upal nobeden naravnost pogledati ali pohlevno ž njim govoriti. Zvečer se je komaj mrak storil, že se je slišalo na polju, po vaseh, ali po potih vriskanje in petje ali tuljenje v znamenje, da se ura ponočnjakov približuje. Mirni sosedje so se začeli zaradi lastne izkušnje spravljati s polja proti domu in zapirati se v svoje hiše; tuji so hiteli nazaj, zakaj skozi vas ali po cesti po noči se voziti ni bilo varno, da bi iz kakega kota ali izza vogla ne priletel kak kamen ali poleno v hrbet ali na voz, kar je že marsikdo, pa tudi jaz iz Kranja gredoč, poskusil, ko je kamen izza vogla hiše v kočijo priletel; zvedel sem bil, kdo je to storil, pa mu tudi hudo prigreval.

Posebno nemirni in nevarni so bili sabotni in nedeljski večeri in noči. Tistikrat so ponočnjaki najhujše razgrajali, kričali, prepevali, preklinjali, pod okni klafali, plotove podirali, pijančevali, besedovali se, pretepali, bili ali pobijali. V Loki je bilo takrat vsako leto največ pobitih. — Gorjé mu, kdor je svaril ali gosposki tožil! Tudi duhovniku ni bilo varno, javno svariti ali zavračati. Primerilo se je, da je kapelan s prižnice svaril in očital ponočnjakom nerodnosti, in zgodilo se je, da so se predrznili celó pod kaplanijo po noči razsajati, klafati in nesramne pesmi peti itd. — Sicer sta se oba moja prednika, gosp. Jereb in Doleneč, veliko mučila, da bi bila ugnala in ukrotila ponočnjake, pa vse njuno prizadevanje ni bilo ne le zaman, ampak zaradi nerodnosti potepuhov sta oba izgubila življenje.

Jereb, zelo goreč dušni pastir, je pri izpraševanju Žabniških fantov očital malopridnim njih hudobije; namesto kesanja so njegovo grajo le zasmehovali in zaničevali, kar ga je tako v srce zbôdlo, da se je pred njimi od mrtvouda zadet zgrudil in že drugi dan v nezavednosti umrl.

Enako se je godilo tudi Dolencu. — Bilo je med večerjo, ko je zlezal neki bližnji potepuh z namenom, da bi kradel, po lestvi pri oknu v kaplansko sobo. Ko ga je hlapec zapazil in izdal, pobegnili je naglo, v naglici pa popustil v sobi svojo kapico. Da bi zvedeli tata, vzame Dolenc kapico, gre ž njo od hiše do hiše po vasi, popraševaje, čegava je? Nihče pa si ni upal hudo delnika ovaditi. Dolenc pride premrazen nazaj, zboli in v kratkem umrje.

Ko sem videl in zvedel take žalostne prigodbe, prigrevale je jako mojemu srcu in delalo težke skrbi; pa vse to je bil še le začetek zlá, ki se je začelo snovati.

XXIII. Leto 1848.

Že je šlo prvo leto h koncu. Da bi me ne zadela zažugana kazen rubežni, izkušal sem obroke farne takse zvesto plačevati; da si še zadnji obrok z glave snamem, vzamem prvega sušca štirideset tolarjev — bili so dedšina po mojem očetu — in jih nesem v Ljubljano plačat, da bi bil brez skrbi.

Davkar sicer vzame denar, pa se smeje in šali, čemu se mi mudi in tako naglo skrbim za plačilo, ker ni take sile; menda je vedel, kaj se približuje.

Čez štirinajst dnij se vname v Beču upor in se hipoma razširi po vsi Avstriji do najvišje bajte v hribih in raztrga vse stare vezi; gosposka izgubi vso moč in veljavo, grajščine svoje pravice, desetino in druge dobrote, s tem vred splavajo tudi vsi župniški prihodki, in v trenutku sem bil na beraški palici.

To oproščenje brez odškodovanja desetine in starih grajščinskih davkov je bilo ljudstvu neizrekljivo všeč; ni pomislilo, da upornik je slepar, laž njegov dar, kdor mu verjame, ta se ujame, kdor se za njega poteguje, kmalu zмотo obžaluje, zakaj po gostéh pride post, po veselju žalost. Tisti čas so se kmetje radovali, mi pa žalovali. Ne bom pozabil svojega sprehoda po

starem desetinskem polju, kjer sem videl z bogatim žitom obložene njive, z obilnim snopjem natlačene kozolce, slišal na podih cepce pokati, župniški pa so stali vsi prazni in zaprti, nove žitnice brez žita. Kmetje so mogočno hodili po krčmah pijančevat, smejali so se nam in krohotali, češ, sedaj smo kmetje gospodje in bomo lahko živeli. A pozabili so, da krivica ni pravica, za pustom pride post, po lepem vremenu nastopi grdo.

Kar sem jim pravil, niso verjeli, pa se je v kratkem pričelo.

Komaj je duhovska in deželna gosposka izgubila veljavo in moč, nastopila je razbrzdanost, stopili so potepuhi in hudodelniki na noge in jeli po svoji volji šariti, krasti in hudobije počenjati. V kratkem se je slišalo, da so tatovi vlomili v to ali ono klet, v žitnice, skrinjo ali hlev, da so pokradli in pobrali denarje, platno, obleko, živino ali kaj drugega; ni je bilo noči brez tatvine, in tatovi se niso strašili ne straže, ne psov, ne vrat, ne železa, ne mreže: vse jim je moralo odjenjati.

Vrh tega je jel neki hudodelnik celó požigati, in gorelo je sedaj tu, sedaj tam, ali hiša, ali hlev, ali skedenj, ali kozolec; to se je godilo, če prej ne, gotovo vsake kvatre večinoma kje blizu župnišča; k sreči je pogorelo le po eno, dvoje ali troje poslopij; le nevidna roka božja je obvarovala cele vasi. V strahu in trepetu smo noč in dan živeli; nihče ni vedel, ali bo drugi dan še imel pohištvo, imovino in življenje, ali ne. Skoraj dve leti je trajala ta strašanska stiska, koprnili smo vsi, pa pomagati ni bilo mogoče. — Poznali smo skoraj vse potepuhe in tudi požigalca, ker hodili so po krčmah in hišah, jedli in popivali; nihče pa se ni upal komu kaj reči ali očitati, še manj pa prijeti ga. Gorjé mu, kdor bi se bil predrznil kaj takega storiti!

Taka osoda je vsem presedala; vsak je želel konca stiskam in mirnih in varnih časov; zato je glas, da je upor zatrt in da je vlada zopet dobila moč, razveselil vse pošteno ljudstvo. Vpeljani žandarmi so v kratkem polovili in s pota spravili hudodelnike; tudi požigalec je stisnil rep in jenjal požigati.

XXIV. Moja služba ob času, ko sem izgubil prihodke.

Skoraj dve leti po izgubi desetine ni imelo župnišče nobenih prihodkov. Živeli smo od zaloge prvega leta; sčasoma je pa tudi

to pošlo, in velikokrat ni bilo solda več za sol in meso pri hiši, in nihče se ni zmenil za to.

Skrbelo me je sicer, kaj je početi, vendar nisem nikomur razodel ali potožil svojega pomanjkanja. Najbolj me je pekla slepota in mrzlota ne le družine, kapelanov in beračev, temveč tudi sosedov in tujcev. Vajeni k dekanu hoditi v župnišče jest in pit, niso se nič zmenili, ali imaš ali nimaš, moreš ali ne moreš dajati.

Ko mi bilo nič več, mislim si, sedaj bo treba po vetru obrniti plašč, to je odhodke prihodkom primerjati, kapelanoma hrano ustaviti, posle odsloviti, dekaniji se odpovedati, župnišče zapreti in le eno osebo imeti za postrežbo.

Prihodnjo nedeljo oznanim s prižnice in povem, da župnišče že toliko časa nima nobenega prihodka in pri tem ne more ostati; prisiljen sem tedaj po vetru plašč obrniti. Sam bom živel, kakor bom vedel in znal; fara pa, če hoče kapelana imeti, naj ju preskrbi.

Še-le to oznanilo je ljudstvu odprlo oči; spomnilo se je, da župnik nima nobenih prihodkov več, zato tudi ne more izpolnjevati starih dolžnostij. Zmenijo se torej možje še tisti dan, da pošljejo zjutraj v vsako sosesko po dva moža prostovoljno nabirat žita ali denarjev in ga dat v župnišče; to tudi storé, meni pa ni bilo poprej nič znano o tem.

Drugi dan že pozno v noč pripeljejo možje žito pred župnišče in pošljejo ključarja vprašat, kam naj spravijo žito? »Kakšno žito?« rečem mu. — On: »Slišali smo včeraj oznanilo, da nima župnišče sedaj nobenih prihodkov več in da pri tem obstati ne more. Nabrali smo po župniji 62 mernikov žita, da boste imeli živeža do odškodovanja; če tega ne bo, oskrbovala vas bo župnija, zakaj ta hoče imeti duhovna.« Ta beseda je moje srce ohladila; bila je nasprotna sosedovi, kateri je malo prej rekel: »Kdor bo desetino dal, zažgali mu bomo kozolec.«

XXV. Odškodovanje desetine in drugih dolžnostij.

Kdo je bil kriv podpihovanja in upora ljudstva leta 1848. zoper posestnike desetine, tega mi ni treba praviti; bili so, da ob kratkem rečem, prostomavtarji, da bi Boga in cerkev zatrli,

kar hočejo še zmeraj. — Ako bi bila cerkev sama imela desetino, ne bi se bil nihče zmenil zaradi izgube: toda bile so tudi grajščine in gospôda s tem zadete; zato je po zatrtem uporu vlada spoznala, da ne gre posestnikom desetin in družih pravic popolnoma jemati in jih devati na beraško palico. Vlada je tedaj sklenila, vse take pravice v tri dele razdeliti, in odškodovanje enega dela naložiti kmetu, enega deželi, enega pa naj bi trpeli lastniki. Po tem sklepu je ukazala posestnikom vse desetinske in druge pravice pismeno izkazati in svoje spise (operate) v presojo izročiti nalašč v to postavljeni komisiji.

Izdelovanje teh operatov, to je zapisnika pravic, se vé je tudi mene zadelo in je bilo toliko težavnejše, kolikor manj izkušen sem imel, in kolikor bolj zmešani in pomanjkljivi so bili zapisniki mojih prednikov, kar se vidi tudi iz tega:

Župniki te fare so bili večinoma stari možje, ki se niso mogli ali ne hoteli s takimi rečmi veliko pečati, temveč so jih rajši svojim oskrbnikom prepuščali. — Kdor je desetinske in urbarske zapisnike pregledoval, iztaknil je kmalu zanikrnost marsikakega oskrbnika, ki se ni zmenil, kaj, kje in katere pravice ima župnišče, in po tem tudi lahko sodi, koliko mi je dal operat opraviti, predno je bil izdelan. Nevednosti, zmešnjav in pomanjkljivosti je bilo brez števila. Mučil sem se več tednov sam, in kar sam nisem mogel, pošiljal sem hlapce pozvedovat in popraševat kmete ali sosede, katere njive so ali niso pod župniško desetino. Vrh vsega tega sem moral najeti tudi še pomožne pisarje, kar me je veljalo blizo 300 gld; in pri vsem tem je bilo — sam Bog vé, kako — vendar nekoliko njiv in pravic ali iz nevednosti, ali po slepariji kmetov izgubljenih ali zatajenih.

Znesek odškodovanja vseh pravic znaša v skupnem kapitalu le 14.464 goldinarjev, ali letne rente 714 gld. To je bil prvi sad prevrata v moji Starološki fari, ki je bila ob mojem nastopu še na 1900 gld. sojena, od katerih sem moral plačati same takse 605 gld., dasi sem jih užival le eno leto.

Pa tudi od teh 714 gld. rente je davka 20 odstotkov, hrana dveh kapelanov in še 60 gld. na »sarta tekta«.

Razven tega me je zadelo tudi še to-le plačilo:

1. Odškodovanje desetine Loške grajščine od župniškega polja na »gmajni«, ki je zneslo 72 gold. in sem moral vse plačati kmalu.

2. Odškodovanje servitutov od župniških travnikov in od gozdov v Ljubniku.

Kakor sem že omenjal, odločil je bil patron — Loški grad — Starološkemu župnišču namesto zemljišča nekaj gotovega žita iz svoje grajščinske žitnice. Pozneje pa so, ne vé se kako, bližnje soseske župnišču prepustile, da sme iz njih pašnikov dva travnika s trdim konjskim senom napraviti proti temu, da so si soseske pridržale pravico spomladi do Sv. Florijana, in jeseni od Sv. Jerneja do zime po njih pasti. Ta travnika ležita eden v Moškriški grapi, eden pa pod Crngrobom.

V Moškriški grapi sem zraven župniškega tudi jaz še sosedov travnik kupil in sicer z denarji rožnivenške bratovščine in ga prepustil župniku proti temu, da po štiri sv. maše opravlja in davke plačuje, če pa tega neče storiti, naj travnik dá v najem.

Dokler je bil travnik v Moškriinu obložen s servituti, bil je zapuščen in je dajal komaj po 2—3 vozičke trdega sena; po odškodovanju pa, ko smo tamošnjemu potoku strugo naravnost prekopali, vodo vzdignili in na travnik speljevali, pridelali smo brez otave po 5 do 6 vozov mehkega sena. Oproščenje servitutov je bilo sicer župnišču zelo koristno, toliko bolj škodljivo in občutljivo pa za-me. Ne vem, ali sta bila župniška travnika za poskušnjo izvoljena — ali kaj? Semkaj namreč je prišla komisija nenadoma prva in edina v tem letu presojat in cenila samo za župniški travnik v Moškriinu 74 goldinarjev odškodovanja, drugo leto pa je druga komisija sosedove večje in boljše travnike cenila in obsodila le po eden ali dva goldinarja. Po tej meri je bil tudi župniški travnik pod Crngrobom odkupljen. Enako se je godilo z gozdom na Ljubniku, da je bil župniški del cenjen 200 goldinarjev, sosedov (grajščakov), ki je veliko večji in boljši, pa le 130 goldinarjev; moral sem torej za odškodovanje servitutov plačati okrog 400 goldinarjev.

3. Še hujsa nevihta je vstala in trajala skoraj 18 let zaradi grajščinskega deputata in menzala, kar hočem malo pojasniti.

Da so nekdanji posestniki Loške grajščine bili verni in pobožni kristijani, sodi se lahko že po tem, da so s svojim velikanskim posestvom svojo — takrat edino — Starološko duhovnijo obdarovali z 42 orali gozda, z desetino in s 148 merniki žita iz svoje žitnice, sebi pa v spričevanje dobrote iz tega

vsega izgovorili le 200 gld. miznine na leto; pa tudi samostanoma nunskemu in kapucinskemu so dajali po 16 mernikov žita na leto, kateri dar sta samostana brez vse ovire prejemale do leta 1848.

Da je namen prevrata leta 1848. pred vsem drugim zahteval, naj se cerkev obropa in razdene, videlo se je lahko po tem, da so uradniki précej na jesen istega leta obema samostanoma odpovedali grajščinski deputat, in ker je bilo to le miloščina, nista se samostana hotela pravdati. In ko jim je ta odpoved brez kake ovire obveljala, mislili so tudi z župniškim deputatom enako storiti; toda zaradi nasprotnega menzala se niso upali tega brez ovire doseči; skuhali so tedaj to-le zvijačo:

Grajščinski oskrbnik pride v imenu finančne gosposke izkušat me in zvedet, ali privolim, da bi se nasprotne dolžnosti med grajščino in župniščem tako poravnale, da bi nobeden drugemu nič več ne bil dolžan. Da bi me preslepil, izvleče iz žepa spis žitne cene skoz trideset let in mi skazuje, da zarad nizke žitne cene je po izplačani miznini ostajalo župnišču še komaj kakih 4—6 gld. deputata; temu še pristavi, da se bode sedaj po odpravljeni desetini in colnini na mejah žitni kup toliko skrčil, da bo moralo župnišče na miznino še doplačevati. Spoznal sem, da me poskuša preslepiti in ujeti. Nasmejem se in vprašam, ali verjame to, kar je govoril? Tudi on se nasmeje, z ramo zgane in reče: »Meni se tako zdi.«

»Meni pa ne«, pravim, »temveč vem, da žitni kup ne bo nikdar več odslej na tako nizko stopinjo prišel, kakor je bil sedaj«, in mu razložim vse okoliščine.

Poslednjič ga še vprašam, kako da pride o tej stvari vprašat mene, začasnega posestnika, ki nimam nič govoriti; zakaj ne vpraša rajši deželne in cerkvene vlade, katera sama ima pravico veljavno presojeti.

Kameralka ukaže potem oskrbniku deputat izročiti odškodovalni komisiji, ker misli, da bo moralo župnišče po odločeni nizki ceni žita miznini še doplačevati.

Predno oskrbnik to stori, popraša pismeno kameralko, kako naj to reč obravnava? A ne dobi nobenega odgovora, ne vem, ali nalašč ne, ali zaradi pozabljivosti; med časom je pa ustavila komisija svoje delo in ostala je zaveza pri starem.

Poprej je odmerjala grajščina župnišču svoj deputat vselej zadnja meseca novembra in decembra in takrat dobivala tudi svojo miznino; po žitni ceni teh mesecev je kameralka tudi svojo takso tirjala, in po tej ceni sem tudi jaz žitni »relutum« (odškodnino) prvo leto tirjal in tudi prejel.

Ker je pa žitna cena od leta do leta zmerom bolj rastla, zaradi tega je bil tudi relutum vedno večji. Zato so začeli financarji krčiti in mi ponujati relutum po srednji ceni celega leta. Tudi to sem privolil; toda tudi še ta znesek jim je bil previsok; hoteli so me s figo odpraviti, in začeli nagajati.

Poskusili so najprej žitni deputat brez odškodovanja vzeti župnišču, in tirjali od mene pismene dokaze ali dokumente, da ima župnišče pravico, tirjati ta deputat.

Na to odgovorim, da župnišče, razven večstoletnega dejanskega posestva, sicer nima nobenega pismenega spričala; če pa to ne zadostuje, naj kameralka pismeno izkaže, da grajščina nima te dolžnosti. Res so po vseh arhivih in listinah preiskovali, pa niso mogli ničesar najti.

Iz nevolje, da jim nobena ne obvelja, sklene poročevalec na vsak način me ugnati in me obsodi, da izgubim ves deputat in da moram miznine po šestdeset goldinarjev na leto plačevati. Na to mu drugega ne odgovorim, kakor s šalami, in mu sporočim, da hočem pri finančnem ministerstvu pravice iskati, če finančna gosposka ostane pri tem. Razžaljen, da me ne more 'v kozji rog ugnati, vrže vso reč v kot in molči tri leta. Čez tri leta pišem zopet, da je čas menzal plačati in relutum poravnati. In zgodilo se je. Tako se je vršila ta borba od leta do leta in šla po vseh pisarnicah v Loki, Ljubljani, Gradcu in Beču do ministerstva brez nehanja do leta 1866., dokler niso izprevideli, da se ne dam odpraviti z ničem.

Nekega dne pride grajščinski oskrbnik, poslan od finančne gosposke, nenadoma vprašat me, ali privolim, da se deputat odkupi z denarjem in koliko bi hotel imeti? Naveličan vedne borbe in pisarije, rečem s premislekom, da zahtevam oproščenje od miznine in dva tisoč goldinarjev glavnice v prid župnišču. To sporoči finančni gosposki v Gradec, in brž dobi Loški davkar ukaz, naj mi glavnico izplača, in pride k meni z dopisom, da naj s pobotnico s kolkom desetih goldinarjev potegnem denar.

Toda jaz nisem hotel ničesar slišati o pobotnici s kolkom. Davkar, navidezen prijatelj, priznava mi pravico, češ, da le grajščina ima kolek priskrbeti in obljubi, da hoče to vse poravnati. Jaz se dam premotiti in potegnem denar brez kolka. V kratkem pa mi pride kazen iz Ljubljane, da imam plačati trojno kolkovino 30 gld. in percentuala 42 gld., torej vsega skupaj 72 goldinarjev.

Ta kazen me neizrekljivo razkači. Davkarja grdo ozmerjam in za vselej od hiše zapodim; gospôdi v Ljubljani pa očitaje krivico žugam, da se hočem v Beču pritožiti.

Finančni vodja se pritoži pri škofu, in ta mi piše, da pregrdo ravnam z gosposko. Grem pa osebno k škofu in ga vprašam, kdo vpije, ali davljeni, ali kdor davi? Spoznavši mojo nedolžnost, hoče za-me plačati, česar pa se branim in sam plačam. In s tem sem uredil gospodarsko stran Loškega župnišča.

XXVI. Farna cerkev.

Začetek farne cerkve je popolnoma neznan; brez dvoma sega že v prve čase krščanstva, ali celó v čase apostolov, ki so vero po morskih pokrajinah Dalmacije in Istre oznanjevali. Sv. Pavel je neki prehodil te kraje in celó do Trsta prišel. In četudi ne ravno apostoli, vendar pa so apostolski možje krščanstvo v teh krajih oznanjevali in morebiti zanesli tudi v Loško okolico.

Rajni Jelovšek, učen zgodovinar, pripoveduje o nekem najdenem napisu, kateri spričuje, da je sv. Mohor, popotujoč po rimski cesti, pridigoval tudi v Loki. Če je to res, bilo je krščanstvo, če ne prej, gotovo že v drugi polovici prvega stoletja tukaj zasejano. Ie vé se ne, ali so se pogani pokristijanili, ali so kristijani v preganjanju v te gozde in grape pribežali, tukaj se poskrili in Bogu služili. Verjetno je, da je ob času cesarja Konstantina, pod katerim je krščanstvo zadobilo mir in prostost, na tem griču, na katerem še sedaj stoji farna cerkev, stala že cerkvica, kamor so verniki iz cele okolice k službi božji prihajali in svojega mašnika imeli. Ta duhovnija je torej ena izmed najstarejših in se ne imenuje brez vzroka Stara fara; zakaj znano je, da vse druge duhovnije v okolici, n. pr. Selska, Poljanska in Žirovska fara so iz nje odcepljene; v spričevanje tega vsi ti trije župniki še zmeraj miznino ali menzal plačujejo prifarskemu župniku.

Zastran prve tukajšnje farne cerkve se nikjer ne najde nič zapisanega, kolikšna in kakšna je bila, in če je bilo kaj zapisanega, lahko se je izgubilo po toliko sto in sto nemirnih letih. Gotovo je bila prva cerkev po številu vernikov in po drugih okoliščinah le majhna in revna; ali tega, kar se ne vé, ne bom popisoval dalje.

Ob času mojega prihoda na to faro so še semtertje živele kake stare osebe, katere so še pomnile cerkve sv. Lorenca, ki je stala nekoliko sežnjev pod farno cerkvijo proti cesti, in je bila ob času cesarja Jožefa II. z drugimi enakimi vred podrta. Ti so mi pravili, kakor so slišali po ustnem izročilu, da je cerkvica sv. Lorenca bila prva farna cerkev in sicer tako priljubljena, da je ob času, ko so stavili novo cerkev sv. Jurija, pobožni farani iz spoštovanja do sv. Lorenca in njene visoke starosti niso pustili podreti, in je padla še-le pod rokami prostomavtarjev.

Iz spoštovanja do njenega patrona sv. Lorenca so njegovo podobo z velikega oltarja vzeli in prenesli v stranski oltar farne cerkve, kjer sem jo našel še jaz.

Leta 1852. so možje kopali mrtvaško jamo in zadeli še na kos njenega temeljnega zidovja; tako smo zvedeli, kje je stala cerkev svetega Lorenca. Ostanek tega zidovja je bil trden kakor skala, in izkopali so ga le z veliko silo, kar tudi spričuje njegovo visoko starost.

Kdaj je bila farna cerkev sv. Jurija zidana, ni znano; vé se le, da je zelo stara, dasi tudi se menda nobeno pisanje o tej stvari ne nahaja. — Stale so pod župniško streho tri omare natlačene s starimi pismi in listinami, in mislil sem tukaj kaj zgodovinskega iztakniti; ali žal, našel sem tudi tukaj vse papirje od mišij in podgan, ki so v teh omarah svoje stanovanje in mlade imele, tako skleščene in zdrobljene, da smo jih morali zmetati na gnoj.

Mislil sem poslednjič, da bomo pri podiranju stare cerkve našli kako znamenje starosti ali prve podobe. Dobil sem pa le nekaj malega in sicer to-le: Pri podiranju stranskih lesenih oltarčkov se je pokazal na zidu slikan oltar s podobo sv. Štefana, ki je bil poprej zakrit. Spodaj je bil zalizan in tudi nekoliko okrušen ta-le napis: »Reliquiae hic reconditae sunt: primo reliquiae S. Stephani Protom. — Ss. Fabiani et Sebastiani, — S. Magdalena

— S. Clement . . . Haec duo altaria Zibata . . . erect 1118 . . . putruit, et novo altari opus fuit . . . et hinc . . . duo pincta sunt anno Dni 1441 mensis Augusti die 2 da. J. Bonitz.

Razven tega se je semtertje pokazala pod odbitim ometom ali beležem kaka druga slika, n. pr. v sredi cerkve na stranski steni slikana podoba škofa v mašni obleki z nizko mitro dobro ohranjena, pa zelo različna od miter sedanjih časov, v znamenje visoke starosti cerkve.

Gledé na starost cerkve omenjam še to: Dve leti prej je hodil ud starinoslovske družbe iz Beča po Kranjskem iskat in ogledovat stare cerkve, gradove itd. Tudi Starološko cerkev je prišel gledat in po znotranjem in zunanjem ogledu spoznal, da je sicer kdo vé kolikokrat že predelana in prvi skoraj malo več podobna. Sodil je, da je bila v devetem ali desetem stoletju zidana, da je pa zaradi starosti vredna, da se ohrani. Ko je slišal, da ni več za rabo in se bo morala nova zidati, branil je to in obljubil poslati 500 gld za popravilo, če jo pustimo.

Prva cerkev je merila kakih 14 do 16 sežnjev dolžine in šest sežnjev širjave; po sredi je imela dve vrsti po pet nizkih stebrov, torej tri razgrede. Srednji razgred, oblokan in veliko višji mimo stranskih, je imel po pet velikih oken na vsaki strani; stranska razgreda, veliko nižja, sta bila z lesenim stropom zapažena. Pet oltarjev je bilo: dva v kotih, dva na drugem gornjem stebri in veliki v sredi med njimi; torej v podobi Kristusa na križu.

Po šegi starih časov je bila cerkev bolj temna in je dobivala svetlobo bolj po zgornjih oknih; spodaj je imela zraven vsakega oltarja majhno okence. Pri podiranju cerkve smo našli še pri oltarju sv. Štefana v sredi zidú tako zazidano okence.

Namesto stolpa ali zvonika je bila vzdignjena sprednja stena cerkve kak seženj višje čez streho in v nji sta visela dva zvončka in vabila k službi božji.

Še-le pozneje, ne vé se, zakaj, ali zaradi večjih zvonov, ali večje lepote, napravili so stolp ali zvonik. Bog vé, kdo je bil nasvetoval, da stolpa niso prizidali cerkvi, ampak rajši prezidali štiri sprednje stebre nad velikim oltarjem in na nje postavili stolp. — In s tem se je začela kvar cerkve. Bolj ko so jo pre-narejali, bolj je bila pokvarjena. Zakaj précej po izdelanem stolpu

se je pokazala napaka, da so vrvi zvonov na stopnice pri oltarju padale in motile mašnika in ljudstvo.

Da bi odpravili to napako, podaljšali so pozneje cerkev in veliki oltar prestavili. Zaradi tega so stari žagrad za oltarjem podrli; pri podiranju stare cerkve smo še pod tlakom našli njegovo podlago ali temelj in ga izkopali; prizidali so nov prezbiterij in ga podaljšali, oltar k zadnji steni prestavili in sezidali nov žagrad na strani cerkve.

Zaradi te prenaredbe je zvonik ostal v sredi cerkve; vrvi zvonov so visele in se dotikale prižnice (lece) in motile pri zvo-njenju ljudi in pridigarja; vendar je ta napaka ostala kdo vé koliko let.

Leta 1750. je družba rožnivenške bratovščine sklenila, da si napravi svoj oltar Matere Božje pri cerkvi in iz tega namena na evangelijski strani velik kos zidú z oltarjem sv. Valentina vred podrli in postavila veliko, samo na sebi tudi čedno, cerkvi pa nikakor ne primerno kapelo z rožnivenškim oltarjem. S to kapelo je izgubila cerkev vso poprejšnjo podobo in semtertje bila popačena. Da bi jo zopet v lepši in boljši stan pripravil, poskušal je pozneje skoro vsak župnik kaj prenarediti, toda, kolikor bolj so jo prenejali, toliko bolj so jo tudi popačili. V začetku sedanjega veka je neki župnik krono vsem napakam postavil s tem, da je dal dve novi lopi — spredaj in na strani — prizidati, zunanje nizke stene srednjemu razgredu primerno vzdigniti, zgornja okna zazidati, nova pri tleh napraviti in vso cerkev pokriti z jedno streho.

S to prenaredbo je izgubila cerkev popolnoma svojo prejšnjo podobo in postala prava pokveka, bolj kleti kakor cerkvi podobna.

Po tej zadnji prenaredbi ni le vsa cerkev vso drugo podobo dobila, temveč jela se je pod težo strehe posedati, zunanji slabi zid se je zbočil in na vse strani izpokal.

V skrbéh, da bi se kaj ne podrlo ali zgodila nesreča, poskušali so župniki lotiti se nove cerkve, in po besedah starih môž je bilo tudi že nekoliko tvarine, lesa, apna itd. napravljene. Po vednem odkladanju pa se je sčasoma les spridil, apno je bilo pokradeno ali prodano. Še ob svojem prihodu sem našel kosove hrastovega lesa okrog cerkve semtertje ležati.

Leta 1817. je s farno vasjo vred pogorela tudi cerkvena in stolpova streha, zvonovi so na oblok popadali in se stopili. Ves les zvonikove strehe in oder zvonov se je sesul, kakor so pravili, na oblok in je gorel kakor v apnenici cele tri dni, da se je zaradi vročine tudi zid stolpa znotraj na pol skuhal.

Tistikrat je bil pripraven čas za zidanje nove cerkve. A ne da bi se bili zedinili in z zedinjenimi močmi poprijeli dela, nastala je navskrižnost s prepikom med faro in patronom zastran plačila stroškov, katere so drug na drugega zvrčali, dokler se niso zedinili, da hočejo streho čez zimo začasno pokriti, spomladi pa novo cerkev zidati. Pri tem je ostalo. Ko je pa prišla spomlad, ni se menila živa duša za cerkev; kdorkoli je novo cerkev omenil, razdražil je ljudstvo in patrona, kakor bi bil dregnil v sršenovo gnezdo.

Oba moja sprednika Jereb in Dolenc sta poskušala, pa nista nič opravila. — Sedaj pa čujte, kako se je meni godilo

XXVII. Prva moja poskušnja z novo cerkvijo.

Radovoljnost, s katero so se bili župljani poprijeli popravljanja župnišča, dajala mi je upanje, da se bodo še z večjo gorečnostjo lotili tudi nove cerkve. Namenil sem se bil tega dela precej spomladi poprijeti; vendar sem se hotel prej še z župljani posvetovati. Sklenil sem torej storiti to pri izpraševanju in stvar najprej obravnati z možmi. Pokličem prvič same gospodarje; pa zvem tudi précej, kakšnega duha je ljudstvo. Kakor hitro sem omenil novo cerkev, tedaj so dosedaj prijazni možje hipoma obmolknili, oči v tla obrnili. izpod čela molčé gledali in se drug drugemu muzali. Nazaj gredé naznanjajo po vaseh moje misli in vse je sklenilo, nikakor se ne udati. In res je šlo tako ves tisti izpraševanjski čas.

Vse te ovire me niso ostrašile; mislil sem, če se ljudje dela in stroškov bojijo, ni jim zameriti, sčasoma se bo pa vse udalo. Ali kaj hasne?

Meseca sušca vstane tisti nesrečni prevrat, ki je zatrl desetino in stare pravice in tudi mene dejal na beraško palico. — Ne prej, ne potlej ni bilo bolj pripravnega časa cerkev delati. kakor takrat; takrat ni ljudstvo imelo ne desetine, ne davkov;

letino in pridelke na jesen zelo dobre in denarja obilno; toda ljudstvo je norelo in trapalo v dobrotah, jedlo je in pilo in mislilo, da ne more zmanjkati. Vse moje svarjenje je bilo bob v steno.

A v kratkem so se jele moje besede izpolnjevati, in prišle so mnogotere stiske in bridkosti. Kakor sem že omenil, jeli so med drugim potepuhi stopati na noge in šariti, tatovi krasti, požigalci požigati itd.

Vrh vsega tega so nastopile še slabe letine, poškodovanja polja po toči in slani, dragina in lakota; naposled se je nevihta polehla, gosposka je dobila moč, potepuhe ukrotila, tirjala zastane dolžnosti, odškodovanje desetine in davkov. Po takih stiskah se je ljudstvo streznilo, spametovalo in spoznalo svoje napake.

XXVIII. Druga poskušnja, da bi zidali cerkev, izpodleti.

Četrto leto potem, ko se je mir vstanovil in si ljudstvo po boljših letinah nekoliko opomoglo, opomni me škof zopet, da naj se lotim cerkve in da naj izročim vso to stvar deželni gosposki, ki naj ljudstvo prisili k zidanju. — Tega pa nikakor nisem hotel storiti; rekel sem tudi njemu, da s hudičem in biričem nečem cerkve zidati. Poskusim torej zopet z lepo.

Jeseni v začetku izpraševanja oznanim s prižnice voljo škofovo; kažem s prstom na razpoke in nevarnost zidú, na črvojedne altarje itd. in očitam, da ni grše in slabejše farne cerkve v škofiji, kakor ta. Pri vsem tem pa pri izpraševanju ni hotel skoro nihče slišati o novi cerkvi, veliko bolj so neslanci meni jako grenke pod nos drobili; med drugim mi neko teslo naravnost reče: »Če ste mislili faro tako obkladati, naj bi bili rajši tam ostali, kjer ste bili.«

Res je sicer, da velika, nova farna cerkev veliko trpljenja in stroškov napravlja: a če gledam v drugih krajih, zlasti na strmih in visokih hribih prijazne cerkvice in mislim, koliko hudega in koliko trpljenja so morali ljudje prenašati, predno so to ali drugo cerkev postavili, moram se res čuditi svojim faranom, ki se na lepi ravnini, pri prav bližnji tvarini, razven tega večinoma

imoviti in pobožni. vendar že toliko let branijo, svojo staro, razdejano cerkev prenoviti. Kaj le to pomenja?

Bolj ko sem ljudstvo spoznaval, bolj sem se prepričal, da ne toliko delo in stroški, temveč veliko bolj drugi vzroki so krivi nasprotovanju, med njimi tudi ti-le:

»Če Gospod hiše ne zida, pravi sv. pismo, zastonj se delavci mučijo«; tudi tukaj božja previdnost ni pustila zvršiti sklepov sprednikov, ki so hoteli po najdenih obrisih razdejano cerkev le popraviti brez ozira na splošne njene slabosti.

Tudi moja mladost in pomanjkanje izkušnje za tako važno delo menda ni bila še pripravna.

Poglavitni zadržek pa so bili moji farani ali Staroločani.

Staroločko ljudstvo — večinoma pobožno, pa še vedno polno praznih vraž — je imelo gledé na svojo župno cerkev ne kake posebne pojme, kakoršnih se nikjer ne najde. — Njim je veljala njih cerkev za najbolj posvečeno, obdarovano s posebnimi odpustki, kakoršnih razven v Rimu ni pri nobeni cerkvi; zatorej — »noli me tangere« — niso pustili, da bi se je dotaknil.

Nekdanji Ločani so bili sebični gospodarji; gledali so le na svoj prid, občna korist ni bila nikomur mar, in brez sile in biriča se za občinske potrebe ni hotel nihče pobrigati, ne prsta ganiti ali stopinje storiti. Iz tega vzroka ni bilo razven kantonske v župniji nobene ceste, še pravega peš- ali voznega pota ne. Ni torej čudo, da je župljane zdrazilo in razburilo, ako je kdo le omenil novo cerkev. Če sem hotel potemtakem doseči svoj namen, bilo je treba poprej vse te zadržke odpraviti in privaditi ljudstvo za občinsko korist brez biriča in gosposke. — Poskusil sem to najprej s cestami in sicer

XXIX. s cesto v Crngrob.

Cerkev Matere Božje v Crngrobu — nekdanj slavna božja pot — je bila pred vsemi drugimi najbolj obiskovana, z božjo službo in svetimi mašami obilno preskrbljena; do nje pa ni bilo nobenega pravega pota; hodilo se je le po stezah, poljskih ali gozdnih kolovozih, po gričih ali močvirjih, po zimi in poleti, kar je bilo duhovniku in ljudstvu jako težavno in zoprno. Nikomur pa ni bilo mar za pot, pa tudi ni bilo take prilike, ker po ravnini

so bile njive in travniki, po katerih so posestniki — kmetje — branili cesto delati; da bi pa odkupili potrebni svet, za to ni bilo denarjev.

Primeri se pa, da grem nekega dné iz Crngroba in na potu srečam moža in posestnika ravno tistega zemljišča in ga vprašam, ali bi privolil, da bi se po njegovem polju napravila cesta v Crngrob. »Brez plačila ne«, pravi on; »če pa to privolijo sosodje po svojih delih brez odškodovanja, ne bodem se branil tudi jaz.« Vprašam torej druge; nekateri privolijo, nekateri ne privolijo brez odškodnine. Ko vidim, da brez denarja nič ne opravi, pustim vse v nemar! — Ali kaj se zgodi?

Ne da bi se bil nadejal, pridejo mi v kratkem možje povedat, da pustijo, da se po njih delih dela cesta tudi brez odškodovanja, če si jo le upam izpeljati. — Spoznal sem, da se tukaj nevidna roka božja vdeležuje in hoče podpirati moje želje, vendar me je stvar jela jako skrbeti, zakaj skoraj uro dolgo novo cesto vložiti, toliko skal in pečin presekat, toliko grap in dolin zasuti in poravnati brez denarja in pomoči, (na župljane se nisem mogel zanašati), to ni nobena šala.

Sam nisem vedel, kaj bi storil: ali bi se lotil, ali ne. Vendar me je nekaj gnalo, da naj poskusim. Najel sem več čvrstih fantov, peljal jih na peščeni hrib, kjer so največje in najhujše skale, in sem jim rekel, naj skale razstrelijo, hrib preseka in ga ponižajo. Najhujši kos ceste je bil v kratkem izdelan. Ko vidijo mojo srčnost, čudijo se vsi.

Čez dva dni mi prideta dva soseda pomagat, tretji dan jih pride še več, in tako jih prihaja od dné do dné čimdalje večje število in poslednjič se vzdiguje soseska za sosesko, prvi hiti bolj mimo drugega, in v štirinajstih dneh so bile vse skale presekané, kamen s pota spravljen, mlake in luže zasute, mostovi postavljeni, sploh cesta od fare in Dorfarjev do Crngroba brez gosposke in biriča, brez prošnje in sile lepo izdelana, da se je vse čudilo. In kako bi se ne! Pred štirinajstimi dnevi bi ne bil nihče verjel, da bi bil kdo hotel delati. Sedaj pa vidite mlade in stare, kmetovske in gosposke hoditi in voziti po cesti.

Pa cesta je ljudstvu oči odprla, da je videlo, koliko premore storiti zedinjena moč brez lastne škode in zamude v korist občine in v čast božjo. S tem je bila svojeglavnost in sebičnost marsikakega prelomljena, da je pozneje drugače mislil in delal.

XXX. Nova cesta k sv. Duhu.

Do leta 1805. je bilo Loško mesto od stare Matere-fare odvisen vikarijat; omenjenega leta je postalo samostojna duhovnija s pomočjo gosposke in mogočnih meščanov. Župnik Stare Fare je bil strahopetec, s katerim so delali, kakor so hoteli. Preobširno bi bilo vso zgodbo popisati, kar so nasprotniki počenjali; le nekoliko napak pri delitvi hočem omeniti.

Napačno in strankarsko je delala gosposka že pri delitvi Stare Fare. Naravna meja bi morala biti reka Sora, na kar pa niso gledali, temveč odločili so hiše pred mostom in vse vasi na tej strani reke in pustili Fari razven štirih bližnjih in dveh hribovskih vse druge vasi ob cesti do Bitna (Bitinja), okoli dve uri daljave. Zaradi te daljave je hodil kapelan od fare vsako nedeljo in vsak praznik v Žabnico opravljat službo božjo.

Še večja težava kakor daljava sama bilo je pomanjkanje cest in potov. Čudil sem se, da od sv. Duha do Fare, kamor je le pičle pol ure hodá, ni bilo ne kolovoza, ne steze in ne brvi, in so morali farani iz daljnih vasij zlasti v deževju le po kantonski cesti hoditi do Fare. Tega so bili krivi le Dorfarčani in Žabničani; prvi so branili napraviti cesto, da ni mogel župnik desetine v snopju pobirati, drugi pa so hoteli svojo župnijo v Žabnici imeti. Nad tem zadržkom je izpodletela tudi vsaka poskušnja župnikov; vsi drugi farani in duhovniki so morali hoditi, zlasti v snegu ali v noči, po kantonski cesti skozi Loško faro po svojih opravkih.

Želel sem torej na bližnico po „gmajni“ napraviti cesto. Da bi se pa tudi meni ne bilo enako godilo, kakor mojim sprednikom, in da mi nasprotne soseske dela ne bi bile uničile, nisem hotel svojega namena živi duši povedati, ampak sem porabil zvijačo, za katero mi je dala priložnost izgubljená desetina.

Z izgovorom namreč, da hočem sedaj po izgubi desetine župniško polje na „gmajni“ razširiti in zboljšati, najmem delavcev in jih pošljem na polje streljat skale, kamenje na pot voziti, luknje in luže zasuti itd.; tako mi napravijo iz slabega kolovoza lepo široko in gladko cesto do konca župniškega polja. — Ta cesta je tudi za prifarsko sosesko edina do vseh njiv in travnikov, zato je bila vsem prifarcem tolikanj bolj všeč, ker prej po

kolovozu v dežju po blatu in lužah ni mogel nihče voziti. Zaradi tega sem kaj lahko napravil tudi sosede, da so cesto po svojem posestvu do meje lepo izdelali.

Naprej se začelja svetoduška ‚gmajna‘, ki sega do kantonske ceste, pa je bila po zanikrnosti posestnikov zelo zanemarjena. Vsak posestnik je imel svoj kolovoz, in v deževju in mokroti ni bilo nikomur mogoče izpeljati ne drv, ne stelje; še prazni voz so komaj izpeljali iz blata.

Prigovarjal sem torej na tihem nekaterim veljavnim možem svetoduške srenje, naj izkušajo sosede pripraviti, da izpeljejo cesto po svoji ‚gmajni‘ do kantonske ceste. Vsi so bili zadovoljni; vsi so vozili, kopali in delali na vso moč, in v malo dneh, predno so daljne vasi zvedele, bila je izdelana cesta do sv. Duha.

Zvedevši to, prihiteli so nasprotniki, branili, jezili se in žugali: ali kaj je pomagalo, vse je bilo prepozno. Vse je spoznalo dobroto in korist te ceste, vse je hodilo in se odtlej vozilo po bližnici ne le v cerkev, ampak tudi v Loko in nazaj.

XXXI. Prenavljanje podružnic.

Na svetu ni nič stanovitnega, to vidimo ne-le v posvetnih, temveč tudi v cerkvenih rečeh. Poglejmo le razloček med prej in sedaj v božjih hišah. Prej so stale povsod, po ravninah, hribih in dolinah, po samotah, mestih in vaséh majhne in velike, bogate, ozaljšane in tudi revne cerkve; verniki so jih z vso skrbnostjo in veseljem oskrbovali. Naenkrat je pa sveta skrbnost jenjala, cerkve so ostale zanemarjene, podirale so se, razpadale in v razvalinah na tleh ležale in nihče, ne duhovščina ne ljudstvo se ni več zmenilo zanje.

Resničen je sicer pregovor: Po ljudeh gori, po ljudeh doli; vendar bi bilo krivično, nedolžne dolžiti te zanikrnosti; tukaj velja marveč pregovor: Qualis rex, talis grex. Oni, ki bi bili morali varovati cerkve, bili so največ krivi, da je toliko cerkvâ razpadlo.

XXXII. Podružnica sv. Nikolaja v Bitnem.

Po spričevanju starih urbarskih knjig je bitenska cerkev najstarejša med vsemi podružnicami v fari. Prvi njen patron je bil Sv. Vid, po katerem se tudi vas imenuje Bitno, to je Vitno,

in je še njegova podoba ali njegov kip na vrhu velikega oltarja. Kdaj in zakaj se je moral sv. Vid umakniti sv. Miklavžu, to ni znano.

V začetku je bila tudi ta podružnica enako drugim starejšim cerkvicam brez stolpa, prav nizka, z lesenim stropom in z edinim oltarjem. Stolp je bil pozneje prizidan, in ne le ta, ampak še drugo okrasje, in zlasti lepi, močno pozlačeni veliki oltar spričuje pobožnost in gorečnost soseske za čast in lepoto hiše božje.

Ali žal! huda roka Jožefinskih časov z drugimi nesrečami vred je zadela tudi to cerkev, razdelila vse njeno imetje in jo odločila za podrtijo. Nihče več se je ni smel dotakniti niti s prstom.

Našel sem jo ob svojem prihodu zapuščeno in podobno bolj kolnici in hlevu, nego cerkvi; brez stolpa bi jo bil mogel vsakdo imeti za kako drugo poslopje slabega gospodarja. In kako ne? Na vsaki strani sta bili po dve okenci in zraven velikega oltarja še dve drugi, kakor luknji, streha, z deskami pokrita, je bila strgana, gnila in votla, povsod je pretekalo; leseni strop, sicer slikan, pa strgan, stranska oltarja sta bila črviva in brez barve, zid po cerkvi moker in umazan. Imovine pa, razven 150 gl. posojenih, ni bilo ne beliča.

V taki cerkvi božjo službo opravljati ni mi pripustila vest. »S čim pa naj jo popravim, ko cerkev sama nič nima? Soseska je revna, zadolžena, zanikarna, za cerkev vsa mrzla in nemarna: za Boga! Kaj je storiti?« tako si mislim.

Sila kola lomi! — Grem in pokličem sosede k cerkvi, skazujem jo znotraj in zunaj in povem, da mi v taki pokveki vest ne pripušča opravljati službo božjo, in se mora na vsak način vse popraviti ali pa zapreti, — če ne, se zgrudi.

Nekoliko vzbujena vest, še bolj pa sramota, da bi jim božje službe ne odrekel, primora sosesčane, da obljubijo po svoji moči napraviti za silo tvarino. Ko pa to storé, najmem delavcev, da vzdignejo cerkev za poldrugi seženj, prebijejo nova, večja okna in napravijo novo streho, katero pokrijejo z opeko. Cerkev je sedaj po zunanjem čedna; znotranjo popravo pa sem moral prepuštili božji milosti.

Res je božja milost v kratkem odprla skriven zaklad, katerega je do zdaj po nevednosti soseska sama uživala, cerkvi pa le nekaj malega dajala. Zvedelo se je to tako-le:

Ob cerkvenih računih je ključar vselej nosil 1 gld. 30 kr. soseskinega davka plačevat, ne da bi bil vedel, zakaj in čemu plačuje. Imeli smo vsi ta davek za kako staro obljubo soseske. Nenadoma pa zvem, da ima cerkev pet delov travnikov, katere sosedje — in sicer po trije in trije na leto kosijo, za kar plačujejo 1 gld. 30 kr. cerkvi.

Iz radovednosti grem nekega dne nalašč travnike gledat in najdem zeló velike prostore. Čudim se, odkodi je soseska dobila pravico, da uživa cerkvene travnike za tako majhno plačilo ali odškodovanje. Poprašam torej zastran tega zbrano sosesko. Pa nihče mi drugega vzroka ne vé povedati, razven, da je bilo vedno tako.

Morebiti je ob času Jožefinskega gospodarstva kak ključar travnike zatajil in jih naklonil soseski za malo odškodovanje. Ali jaz s tem odgovorom nisem bil zadovoljen in sem prigovarjal ljudem, zaradi revščine cerkvi nekoliko več plačevati, ker hočem sicer travnike javno dati v najem. Ko soseska nikakor ni hotela več plačati, dam travnike za tri leta v najem in dobim po 39 gld. na leto, skupaj 117 gld., druga tri leta 135 gld. itd. S tem prihodkom se bo cerkev odslej lahko ohranila v dobrem stanu.

XXXIII. Podružnica sv. Urha v Žabnici.

Žabniška soseska — četrť ure od Bitna proti Loki, leži na ravnem polju, šteje čez sedemdeset hišnikov, in med njimi štiri-deset zemljakov, večinoma premožnih, pa tudi ošabnih kmetov.

Ta soseska in okolica je imela, kar sem že opomnil, to posebno postrežbo, da je hodil ob nedeljah in praznikih eden izmed prifarskih kapelanov zjutranjo službo božjo zavoljo pastirjev, hišnih varihov in lenuhov opravljat v Žabniško podružnico. Sploh je prifarska duhovščina tej ošabni soseski, kolikor mogoče, posebno stregla, in vendar vse to ni še zadostovalo nekaterim bahačem; izmislili so si, da se hočejo ločiti od Stare Fare in v Žabnici napraviti lastno faro. Od začetka so bili le kaki trije ali štirje bahači; vsem drugim sosedom se je ta misel iz prvega zdela nespametna in nepotrebna, in so se modrijanom le posmehovali in z njimi šalili. Ti pa niso hoteli odjenjati, svojeglavnost jih je še bolj gnala, in ker niso vedeli drugega, začeli so dolžiti prifarsko duhovščino, da le ona brani in ustavlja ločitev soseske.

Nastala je potem huda borba v soseski med bahači in duhovščino, sosebnó z župnikom Jerebom, rojenim Žabničanom, kateri o delitvi Stare Fare ni hotel celó nič slišati, in je do smrti nasprotnikom vedno debele dajal pod nos.

Njegov naslednik Doleneč, nekdanji kapelan prifarski, dal se je od priliznjenih bahačev premotiti in privolil, da se napravi ekspozitura v Žabnici. Škof, sicer nezadovoljen, pošlje vendar zaradi mirú tje duhovnika, kateri je pa delal še večji nepokoj med duhovščino in sosesko in primoral dekana Dolence, da ga je odpravil.

Njegov naslednik Č., še večji zagrizenec, podpihoval je še bolj zoper farno duhovščino, in dekan Doleneč je prepozno spoznal svojo zmoto, da je bil nasvetoval ekspozituro, in se zeló kesal. Sreča njegova, da ga je smrt rešila še večjih sitnostij in težav, katere je Č. s svojimi hudobnimi pomagači napravljaval župniku.

V Postojni, od koder sem prišel na faro, ni bilo celó nič slišati o Žabniških homatijah, in nastopil sem faro z mirnim duhom. Zvedel sem pa že drugi dan po pismu Č., kaj me čaka. Zbolelo me je sicer pismo, tolazilo me je pa upanje, da bode ljubezen sčasoma poravnala vso navskrižnost. Ali kaj še? Strast ne odjenja, marveč se vnema čimdalje bolj. Leto sem prizanašal in trpel. Ko sem pa videl, da tudi angeljska potrpežljivost nič ne izdá, pišem škofu, naj ali mene, ali njega prestavi, ker v takih razmerah ne morem in nečem živeti. Škof je tudi od drugih strani slišal o tem nagajanju; zato prestavi dotičnega hipoma s pristavkom, da mora v štiri in dvajsetih urah odriniti in ne sme tam več maševati, ekspozitura pa je ostala prazna.

Po velikih prošnjah in obljubah póboljšanja pošlje škof na moj svét čez pol leta Janeza Šokliča, prav priljudnega gospoda, v Žabnico, kjer pa zastran slabe cerkve ni hotel ostati.

Cerkvica je bila v fari med vsemi podružnicami res najslabejša; razven visokega zvonika je bila med vsemi najbolj nizka, umazana, mokra, globoko v tleh, in o povodnih je stala voda črevelj globoko v cerkvi.

Na žuganje Šokličevo, da hoče vse skupaj zapustiti, ako cerkve ne popravijo, grem v Žabnico, pokličem sosede v župnišče in napovem, da morajo, ako hočejo duhovnika imeti, cerkev spodobno

napraviti; sicer mora vse jenjati. Česar še nisem vedel, izkusil sem še-le tukaj, namreč, da so si sosedje navskriž v tej reči. Večina soseske ni hotela ne o novi cerkvi, ne o ekspozitu nič slišati, mogočni velikaši pa so tirjali oboje. Po dolgem prepiru, žuganju in pogovarjanju so mirni in pametni odjenjali in se udali, da hočejo cerkev zidati; izvolili so pa najhujše posiljence in nasprotnike moje in fare za načelnika in voditelje novi stavbi.

Da bi jim nihče na prste ne gledal in zapazil njih početja, hoteli so pred vsem drugim mene odstraniti in otresti. Iz tega namena so brez moje vednosti dali nekemu kmetovskemu zidarju v okraju izdelati obris nove cerkve, ki ga pošljejo vladi v potrjenje; ali ona ga ročno nazaj pošlje s pristavkom, da je to posel farnega predstojnika. Po tem spoznajo, da brez mene nič ne opravijo, in me pridejo po hinavsko prosit, da naj jim preskrbim vse, česar se potrebuje.

Po dolgem pričakovanju mi pošlje stavbena gosposka že tretji obris, sicer sam na sebi čeden, pa po nekakem luteranskem templju posnet in nepripraven za potrebo katoliške službe božje. Vendar ga ne pošljem nazaj, temveč grem v Žabnico, pokličem sosede, pokažem jim obris in povem, kaj se mora predelati, da bo katoliški hiši božji služen, zlasti mora cerkev najmanj za poldrugi seženj za stališče velikega oltarja biti podaljšana, in sicer zaradi oltarja, ki ga nimajo luterani.

Komaj pa izrečem to opazko, nastane šum in godrnjanje po sobi, češ, da večje cerkve ne potrebujemo, da večjih stroškov soseska ne more zmagati, in da nikakor ne pustijo večje delati. Če jim bolj dopovedujem, da taka ni pripravna za katoliško službo božjo, bolj se hudujejo in ustavljajo; kar neki zarobljenec za hrbtom glasno zavpije: »Tehant lahko ukazuje, ker ne bo nič plačeval.« In vsi se zasmеjejo in potrdijo to. Iz tega sem videl, da je nevedno ljudstvo podpihovano od sebičnih nasprotnikov, da bi mene odslovili in dobili proste roke, zato rečem trdo: »Poznam vašega duha, kaj zahteva. Odslej se ne bom več vtikal, ukažem pa, da se mora presbiterij podaljšati vsaj štiri čevlje, sicer bom uničil vse delo. Pozneje se bo videlo, kdo hoče prav.« In vrnem se domov.

Zidali so pod vladarstvom štirih najhujših in najzvitějšíh nasprotnikov. Jaz se nisem hotel nič več vtikati v delo, še-le

pozneje — zid je bil že čez poldrugi seženj zrastel —, ko grem nekoč iz Kranja, stopim v cerkev. Vidim pa, da zidarji vkljub mnogih napak zidajo po obrisu, zato pokličem polirja in rečem, da bo moral zaradi napak zid popravljati. On pravi: »Po obrisu sem se pogodil, po obrisu delam.« — Na to stopi neki tuj gospod k meni in vpraša, kaj se mi prav ne zdi? Rečem: »Glejte, tukaj ne vidim ne vrat, ne prostora za prižnico. Več drugih takih napak je tukaj.« Tujec pogleda obris in me prosi, naj mu ga dam, da ga hoče v ponedeljek nazaj prinesiti. Ko pove, da je novi inženir iz Kranja, izročim mu ga, in prinese ga vsega z barvami prerisanega nazaj, v spričevanje, da je bila moja prava.

Dalje ne bom popisaval napāk, katere so se pozneje pokazale, le samo to še omenjam, da je pri blagoslovljenju cerkve brila strupena burja, in ker je bila cerkev še brez oken, ustavil se mi je na prižnici pót; ves trd in premrazen sem zbolel; ves teden sem se brez jedi in pijače v postelji valjal in komaj ostal še živ.

XXXIV. Podružnica Matere Božje v Crngrobu.

Še predno sem videl in poznal Loko, bral sem v slovenskih časnikih o prepiru dveh modrijanov zastran imena Crngrob. Prvi je sanjal, da so nekdanj v teh gozdih cestni roparji stanovali, popotnike ropali in pobijali, v bližnje grape vlačili in zagrebali, in da se ta kraj po tem imenuje Črni grob; drugi pa je sanjaril, da je v tem gozdu rastel Cer (Weisseiche), in da po njem izrekajo prav Crngrob. Obeh sodbe so bile prazne sanje, zakaj prepričal sem se, da ime Crngrob je popačeno nemško ime: »Mariae zu Ehren im Graben«; v razloček drugih Marijinih cerkev, n. pr. Gross- oder Kleinkahlenberg itd. — kar se lahko sklepa iz tega:

Gotovo je, da je ljudstvo, zlasti Stare Fare, večinoma nemškega rodú. Nekdanji Brizinski skofje, posestniki Loške grajščine, poslali so bili nekdanj naselnike s Švabskega na svoja zemljišča. Čemu so to storili, ni znano, ali zavoľjo ponemčevanja dežele, ali zaradi lenobe in premale pridnosti Slovencev, ali, ker je bila dežela izpraznjena po Turkih, ali zaradi kake druge kazni. Da so morali Slovenci Nemcem prepustiti ravnino in se po sili preseliti v hribe, sodim po tem, ker se dandanašnji nahajajo po

hribih skoraj sploh le slovenski, po ravnini pa večinoma nemški priimki, drugič pa tudi po razdelitvi zemljišč.

Skoraj nikjer na Kranjskem se ne nahaja grajščina, da bi imela zemljišča (kmetije) v takem redu razvrščena, kakor so v Starološki fari. — Če greš po kantonski cesti od Staregadvora do Bitna, korakaš mimo osem vasij zaporedoma; vrsti se hiša za hišo, vrt za vrtom in skoraj ne razločiš, kje se ta ali ona vas pričinja in kje neha. Prav po taki vrsti so tudi zemljišča razmerjena. Posestva kmetov se vrsté drugo za drugim, in sicer leži hiša, poslopje in vrt v sredi, na desno stran se razteza polje proti Savi, na levi pa so travniki in pašniki, v hribih pa gozdni deli.

XXXV. Starost in usoda Crngrobske cerkve.

Ko sem zagledal velikansko cerkev v samoti, daleč od vasi, na robu strmega hriba, mikalo me je zvedeti, komu in čemu je bilo prišlo na misel v tem samotnem kraju zidati cerkev. Ali so to storili že Slovenci, ali še-le Nemci? — Nič zanesljivega nisem mogel zvedeti. Pravil mi je pa cerkovnik, kar je od svojega očeta slišal, da pod cesarjem Jožefom II. so nekoč privreli uradniki z biriči; pobrali iz cerkve vse, preiskali stara pisma in listine, nekaj jih vzeli seboj, kar so jih pa pustili, bila so spravljena v zakristiji v skrinji.

Vrhu tega so vlomili pred nekoliko leti tatovi skozi okno v žagrad, najtežjo skrinjo skozi okno v gozd izvlekli, tam jo razbili, namesto denarja dobili pa le šaro in pisma, ki so jih izmetali in pod milim nebom pustili, da so segnila. Pozneje so jih našli pastirji, pa niso bila več za rabo.

Spravil sem se potem na cerkev samo.

Po zlogu cerkve se vidi, da ni bila zidana vsa ob enem. Prvi del — kakih 6 do 7 sežnjev dolg — je veliko stareji, morebiti je vrstnik farne cerkve, in je imel pet oltarjev, ki so stali iz prva vsi spredaj v vrsti; oken je bilo čvetero, in srednji razgred je veliko višji od stranskih. Namestu stolpa ali zvonika je bila sprednja stena zidú nekoliko višja, čez streho izpeljana in v njej sta visela dva zvončka. Kdaj je bil zidan drugi del z visokimi stebri in velikimi okni, s plitvim obokom in velikanskim zvonikom, kakoršnega gledé na širjavo na Kranjskem ni, tega ne

vem. — Po sporočilu dekana Hitzinger-ja je stal drugi lepši del že leta 1273., potem takem je prvi najmanj kakih 200 let stareji in sega gotovo še v prejšnji vek ali pred prihod Švabov.

Da je bila pa cerkev že v začetku odločena za božjo pot, pričajo razne okoliščine. Še pred nekoliko leti je bilo le malo duhovnij, ki so bile večinoma jako redke in velike; ljudstvo, po hribih in dolinah raztreseno, imelo je po težavnih in nevarnih potih do farne cerkve po več ur hodâ, kamor zlasti v velikem snegu ali v slabem vremenu celó priti ni moglo, ali pa le z veliko težavo. Tudi je bilo še pred malo leti, česar se tudi jaz spominjam, le malo cest, mostov in sejmov; kdor je imel kaj kupovati ali prodajati, moral je hoditi po več ur ali tudi več dnij hoda do take prilike. Iz takih vzrokov so bila cerkvena božja pota jako priložna in koristna, ker je imelo ljudstvo ob njih priliko preskrbeti se z dušnimi in telesnimi potrebami. Božja pota so bila tedaj duhovne vaje ali misijoni, kjer je vsakdo lahko svojo vest očistil in preskrbel dušne potrebe, zraven tega pa so se vršili pri taki priliki tudi sejmi, kjer je mogel vsakdo tudi blaga vsake baže nakupiti ali prodati.

Taka božja pot je bila tudi pri crngrobski cerkvi in je posebno slovela. Romarjev je prihajalo od vseh strani, tudi s Štajerskega in Koroškega, od leta do leta več; tako, da so bili primorani cerkev podaljšati in prizidati zvonik.

Kako imenitna in sloveča je bila ta božja pot, sodi se lahko po napravi in drugih okoliščinah. Imela je namreč cerkev sedem zeló pozlačenih in okrašenih oltarjev, obilno mašne obleke vsake vrste, mnogo kelihov, tudi drugih srebrnih posod itd. Zunaj cerkve je bila pridelana velika lesena lopa z nadstropjem v zavetje in prenočevanje tujih romarjev. Malo višje je stala prostorna duhovnišnica s peterimi sobami, posteljno, mizno in kuhinjsko opravo za prenočevanje in oskrbljevanje tujih mašnikov in izpovednikov, okoli cerkve pa polno krčem, prodajalnic in drugih hiš za postrežbo ljudstva.

Vse to so prej kot gospodarji oskrbovali, darove sprejemali in uredovali župnik in njegovi ključarji brez nadzorstva in cerkvenih računov; le vest in pobožnost je varovala napake, in ljudstvo in cerkev sta bila v redu.

Toda, vsi ti blaženi zveličanski časi so trajali le do cesarja Jozefa II. Po nasvetu prostomavtarjev je tedanja Bogu in cerkvi nasprotna vlada vse te pobožne naredbe v hipu ustavila in pokončala, vzela duhovščini moč in veljavo, cerkve oropala in zapovedala, da se nekatere ne smejo nič več ohraniti in popravljati. In to se je zgodilo tudi pri Crngrobski, kar bodem popisal ob kratkem.

XXXVI. Crngrob o mojem prihodu.

Želel sem videti slovečo Crngrobsko cerkev, o kateri sem že prej veliko slišal, in grem ne dolgo po prihodu tje — in jo ogledam vso, zunaj in znotraj. — In kaj najdem?

Ako bi mi ne bilo že znano Jožefinsko razdejanje cerkvā, mislil bi si bil, da so pred nekolikimi leti tudi tukaj divjali Huni in Turki, ropali in pobijali, in da je od tistega časa razdejana in zapuščena; kamorkoli sem se ozrl, povsodi se je kazala podrtija, pustota in zanemarjenje. Streha na cerkvi je kazala povsodi rebra, lesena duhovnišnica (duhovnik g. Proj, rojen Dorfarčan, živel je v nji zadnji in leta 1820. umrl v pokoju) je stala brez oken in vrat na vse strani odprta in je služila cerkveniku za shrambo stelje in druge šare, pa tudi tatovom in potepuhom v zavetje in skrivališče. Meznarija, majhna lesena bajtica, je bila od dima vsa okajena in črna in polna stenic, mišij in podgan, in enako je bil tudi hlev in skedenj ves trohljen in razdejan, ravno tako ostanki nekdanjih krčem in prodajalnic.

Zunaj cerkve pred obzidjem je bila od deževja izkopana grapa, čez katero se je prišlo po 4—5 stopnicah v cerkev, in tudi ves prostor okrog cerkve je bil zarasen z grmovjem in drevjem.

Enako je bila cerkev tudi znotraj vsa zanemarjena, mašna obleka — obilna sicer — skoraj vsa strgana in umazana, oltarji in podobe svetnikov okrušene in obledele, da je bilo groza!

Toda ni čuda, da je bila cerkev tako zanemarjena in zapuščena, če se vé, kako se je cerkvam sploh godilo. Ona vlada je bila namreč cerkve ne le obropala, ampak vzela je duhovščini tudi ključe in gospodarstvo iz rok in jih izročila posebnim oskrbnikom in ključarjem, duhovščini pa pustila le pravico, službo božjo opravljati.

Kako so delala ta oskrbnštva, vidi se iz tega, da so morala pozneje popravljati krivice in povračevati cerkveno blago, in kakšno je bilo gospodarstvo ključarjev, bodem popisal le nekoliko.

Ključarja crngrobske cerkve sta bila dva kmeta in posestnika domače soseske, eden iz Dorfarjev, eden iz Crngroba.

Starejši je bil iz Dorfarjev in se je večkrat hvalil, da že 42 let ključari pri Crngrobski cerkvi; bil je bogat in veljaven mož, kar se je že iz tega videlo, da je nekaj sinov imel v šoli, nekaj jih je dal k imovitim hišam. Držal se je rad krčem in napajal priliznjence, ki so vedeli, da je hvaleželjen, in ga po krčmah radi hvalili, da je gospodar Crngrobske cerkve, da dobro gospodari itd. On je vedel, da se šalijo in jim s smehom odgovarjal: »Saj Mati Božja v Crngrobu ne jé in ne pije!«

V gospodarskih stvareh ni imel župnik ali kak drug duhovnik nič opraviti in se ni smel celo nič vtikati; njih reč je bila le služba božja; gospodarili so pa ključarji, ki so hranili ključe od vseh shramb, skrinjice darov odpirali, denarje spravljali; cerkev pa puščali popolnoma v nemar.

Račune cerkvene je koncem leta izdelaval oskrbniški glavar, kateremu so ključarji darov ali miloščine prinesli, kolikor so sami hoteli; župnik, odgovoren sicer, ni imel drugega opraviti, kakor da je bil pričujoč in podpisal račune. — Ko so bili sklenjeni, odnesel je glavar račune in ostale denarje seboj na grad in jih tam spravil.

Po takem gospodarstvu se ni čuditi, da je cerkev od leta do leta bolj pešala in ostala zanemarjena, in da sem jo našel pri svojem prihodu skoraj vso razdejano. Ko sem bil prvič prišel v Crngrob, zagledal sem od daleč veliko luknjo na stolpu, in ko poprašam ključarja, zakaj pustita toliko luknjo na stolpu, ker se velika škoda dela, odgovorita mi, da nimata denarjev, ker sta vse, kar je po računu ostalo, izročila dekanu Dolencu. — Verjel sem, in dal streho ročno popraviti.

Poprejšnji župniki, večinoma ali stari ali zložni možje, menili so se za podružnice in tudi za Crngrob malo in hodili jako redko tje maševati; toliko bolj je pa mene mikalo ob četrtkih v Crngrobu maševati; pri teh prilikah sem dostikrat na stranskih oltarjih zapazil posode žita, prediva, štruc, surovega masla itd.;

videl sem tudi, da so ljudje okrog oltarja hodili in denarje metali v pušico. Nič slabega nisem natolceval.

Ko pa pri cerkvenih računih zapazim, da sta ključarja le malo miloščine prinesla, grem nekega jutra prav zgodaj v Crngrob, kjer najdem že oba ključarja. Potem mašujem in čakam, da vse ljudstvo odide. Po maši pokličem ključarja in jima velim: »Odprita pušico, da jo vidim od znotraj!« Oba obledita in starejši vpraša: »Čemu to? Ali mari dvomite nad najino poštenostjo?« — »O, kaj še?« pravim, »le znotraj jo želim videti.« Ko jo odpreta, bila je do vrha napolnjena z denarji. »Kdaj sta jo zadnjič izpraznila?« vprašam. »Že zdavnaj«, pravita; »tolikega zneska pa še nikdar ni bilo!«

Sedaj ukažem pušico izprazniti in denarje nesti v mežnarijo, da jih preštejemo. Našteli smo nekaj čez 50 gld. Potem velim mežnarju, naj prinese vrečo, vzamem en ključ od pušice, enega pa izročim ključarjema, poberem denarje v vrečo in ukažem mežnarju, naj jih nese z menoj.

»Oho!« zarohni stari ključar, »kaj pa to pomeni? Ali mar nimate zaupanja v naji?« Mirno odgovorim: »Odslej bomo po postavi vsak svoj ključ imeli, pušico skupno odpirali, skupno denarje preštevali; spravljal bom denarje jaz sam, vidva pa si zapisujta vsak znesek.« Dasiravno jima nisem nikdar nič očital, bilo je njuno vedenje proti meni odslej vse drugačno, njuna ošabnost in mogočnost je izginila, in jela sta se ne samo mene, ampak tudi drugih bolj ogibati; nihče ju ni od tistega časa več videl skupaj ne na potu, ne v krčmi, ne drugodi, in nihče ni vedel, kaj imata med seboj.

Prigodi se pa, da mlajši ključar, ki ni bil izpriden in hudoben, ampak le strahopetec, ki si ni upal starejšemu tovarišu nasprotovati, nenadoma hudo zbolí in tudi ročno pome pošlje z naročilom, da naj prej ko mogoče pridem, ker ima nekaj važnega povedati. Grem torej brez odloga. Ko stopim v sobo, zjoka se bolnik od veselja, poljubi mi roko in pravi: »Ne zamerite moji predrznosti, da vas mučim. Meni je slabo in hotel sem vam neko skrivnost osebno razodeti. Mežnar vam bo zdaj prinesel dve sto goldinarjev v srebru. Ta denar je last Crngrobske cerkve. Storite ž njimi, kar se vam prav zdi.«

Bolnik bi bil rad govoril tudi še z drugim ključarjem in pošlje hlapca ponj; ali ko zvé, da sem jaz pri njem, zapodi hlapca in reče srdito, da nima nič tam opraviti in da ne gre.

Popoldne pa pride sam ob sebi k meni izgovarjat se, da ga je bolnik menda tožil, da je pa vse laž, kar je govoril. Jaz mu rečem, da ne vem, kaj imata med seboj, da grem pa jutri v Crngrob maševat in po maši k bolnemu ključarju. Naj pride torej tudi on tje, da se zmenita v pričo mene.

Ali bolnik je žalibog umrl še tisto noč, ne da bi bil z menoj in s tovarišem še kaj govoril. Zato tudi nisem vedel nič več, kakor prej. Že tri leta sem bil župnik pri Fari, pa še nisem vedel, da ima Crngrobska cerkev tudi dva gozdna dela v svoji lasti, enega nad cerkvijo, katerega pa uživa mežnar, enega pod cerkvijo za svoje potrebe; dotična parcela se imenuje Videm, ima številko 2786, meri blizo 5 oral in leži malo od Dorfarjev v sredi med deli kmetov. Neki sosed mi ga pokaže, rekoč: »Ta ves posekani del je cerkven, oni zraven njega z gostimi in visokimi smerekami je pa ključarjev.«

»Kako pa to«, vprašam, »ali je bil zmerom tak?« »O ne«, reče mi, »še pred malo leti je bil z lepim hrastovim, smerekovim in drugim lesom zarašen, le sedaj je tak postal, ker se je vse vprek v njem sekalo.«

Kmalu potem me nagovori drug sosed in me vpraša, ali mi je znano, da je ključar svojemu sinu posodil 200 gld. cerkvenega denarja in če plačuje obresti? Tudi o tem nisem še nič vedel.

Pokličem ga torej in primem najprej zarad lesa. Ni tajil, da bi ne bil kdaj kakega drevesa posekal in za se porabil; »vendar večino«, pravi, »pokradli so drugi«. Tudi posojilo 200 gld., katero je bil dal svojemu sinu, potrdi, reče pa, da je obresti vsako leto sproti deval v cerkveno pušico. Ko sem mu rekel, da bo treba to cerkvi vrniti, odgovori mi: »Za Boga, s čim naj povrnem? Denarja nimam, posestvo sem na sina prepisal in sebi pridržal le en travnik. Potrpite, po smrti zapustim cerkvi ta travnik.«

Kmalu nato zvem, da me po hišah, v krčmah in družbah obrekujejo, češ, da cerkvene pušice sam odpiram, miloščino v žep spravljam, v zapisnik manj zapisujem, kakor sem prejel, da

se bojim račun dajati in enake stvari. Vsega tega bi ne bil verjel, če bi mi ne bil povedal farni cerkvenik. On pride namreč ob času bire tudi v ključarjevo hišo; ta ga med drugim vpraša: »Kdo ve, kdaj bo ta dekan dal račun od Crngrobske cerkve, ker sam pušico odpira, denarje pobira in spravlja. Pa kaj vprašujem«, pravi naposled smehljaje, »saj se boji, ker mu je kec!«

Ko mi cerkvenik to pové, pokličem drugi dan oba ključarja, tudi novega, ki je bil stopil na mesto umrlega, in cerkvenika, ker so bili vsi trije vselej pričujoči, kadar se je odpirala pušica in denar štel; razven njih pa pokličem tudi še župana in po dva moža iz vsake vasi v župnišče s pristavkom, da bodo slišali račun od Crngrobske cerkve.

Ko pridejo, vzamem zapisnik v roke in berem, koliko smo vsak pot denarja našteli, in vprašam cerkvenika in ključarja: »Ali sem prav zapisal?« Ko potrdé vsako številko, berem tudi odhodke, koliko sem namreč v tem času izdal iz miloščine za popravila, napravo obleke in druge cerkvene potrebe. Potem primerim odhodke s prihodki in pravim: »Toliko mora biti še denarja«, privlečem vrečo iz omare, vržem jo na mizo in rečem: »Preštejte, če je res toliko, ali ne.« Vsi se branijo šteti in me prosijo, da naj denarje spravim, ker nobeden ne dvomi nad mojim poštenjem. Potem se obrnem proti staremu ključarju in mu rečem: »Vi se hvalite, da že 42 let ključarite, vi ste do malega ves čas cerkvene skrinjice sami odpirali, darove sami spravljali, pokažite sedaj, kaj in koliko ste pa vi med tem časom pri cerkvi napravili in popravili, in koliko prihranili?«

To vprašanje ga je vsega iz uma spravilo; začel je jecljati in se opravičevati, možje pa smejeti. Nato vstane, postavi se na noge in pravi: »Možje, nekdanj je bilo v Crngrobu vse drugače, mimo sedaj. Ob shodih smo imeli v župnišču pojedine in plačilo. Spominjam se, da me enkrat ob takem shodu ni bilo doma in pri pojedini, pa sem dobil namestu tega slamnik in 30 goldinarjev v denarjih.« Ko to izreče, začno se vsi možje neizrekljivo smejati, krohotati in ploskati. On pa osramočen in zmešan poseže v žep, privleče ključ od pušice, položi ga na mizo in se odpové ključarstvu. Ves vrtoglav se na mestu obrne proti vratom, ki jih pa išče pri oknu. »Tam ni vrat«, zavpijem, primem ga za roko in izpeljem iz sobe.

Možem pa sem rekel, da naj namesto njega izvolijo drugega ključarja. Izbrali so torej tri može iz soseske, in po srečki je bil izmed teh treh izvoljen sosed Štibernik, katerega sem potrdil.

Od starega ključarja ni bilo ne duha ne sluha več. Ves čas je tičal skrit v svoji hiši. Neko jutro pa počí glas, da je v noči, ves izgubljen, od žabniškega duhovnika s sv. oljem maziljen umrl. Pokopali smo ga, cerkev pa ni ne travnika ne božjaka po njem dobila. Naj počiva v miru!

XXXVII. Izprememba Crngroba.

Da cerkev Božja preganjanje trpi, a se zatreti ne dá, spričuje tudi zgodba Crngrobske cerkve. Pod cesarjem Jožefom II. je bila z drugimi vred tudi ta božja pot zatrta, cerkev oropana, zapuščena in do malega razdejana. Česar bi ne bil nihče mislil, imel je upor leta 1848. pa vsaj to dobro stran, da je hiše božje iz krempljev nevernega uradništva rešil in obvaroval razpada. In to se je zgodilo tudi pri Crngrobski cerkvi. Neka nevidna moč mi je dala srčnost, dasiravno sem imel prazne roke, lotiti se njenega prenavljanja; le roka božja me je podpirala.

Najel sem najprej delavcev in ukazal iz prvega zunanjo plažo — stare razdejane bajte nekdanjih krčem, prodajalnic itd. s pota spraviti, grmovje in drevje posekati in korenine izkopati, da je bila cerkev oproščena. Potem sem dal jarke, luknje in izjede nalivov zasuti, nove vodotoče izkopati, poti napraviti ali razširiti.

Skrbelo me je sedaj najbolj, odkodi se bo sedaj dobila opeka ali druga tvarina za novo lopo? Neki bližnji sosed me pelje v grapo pod cerkvijo, pokaže mi ilovico, ki se mi je zdela prav primerna. Pogodiva se précej za plačilo za toliko in toliko tisoč opeke, ki naj jo napravi in ožgè s starimi koreninami in debli bližnjega gozda. Do sedaj nisem še nikogar pomoči prosil, in nasprotniki so me plašili, da mi ne bode nihče hotel pomagati. Ali glej! Ko je bila opeka dožgana, oznanim s prižnice, naj popoldne po nauku v Crngrob pride in pomaga opeko k cerkvi spravljati, kdor radovoljno hoče. In privrelo je ljudstva obojega spola toliko, da so se od peči do cerkve v dve vrsti vstopili in potem podajaje iz roke v roko v dveh urah vso opeko k cerkvi

spravili. Sedaj sem se čvrsto lotil dela in popravljanja; in le ob kratkem povem, kaj in koliko se je tukaj napravilo in izpremenilo.

Staro leseno lopo smo podrli in pod ravno tisto streho sezidali novo z dvanajstimi stebri, potem jo obokali in pod njo prebili še dvojna vrata v cerkev. Do malega smo vso cerkveno streho prenovili, prestavili pot v zvonik, staro, nepotrebno duhovnišnico in vsa druga stara poslopja podrli in odpravili, novo mežnarijo zidali in s ploščami pokrili, hleve in skedenj predelali in z opeko pokrili.

Potem sem se lotil cerkve od znotraj in dal šest sprednjih luknjastih stebrov (iz labora) prevleči z mavcem in zgladiti, vso cerkev pobeliti, nova okna prebiti, dva oltarja iz srede na stran prestaviti, vse oltarje prezlatiti, stole po cerkvi popraviti in z novimi pomnožiti; poslednjič sem napravil še tri nove večje — harmonične — zvonove, katere je milostljivi škof Jernej Vidmar posvetil v Crngrobu pod zvonikom.

Koliko tisoč je vse to predelovanje veljalo, Bog sam vé: vem pa le toliko, da sem s praznimi rokami začel, vse sproti plačeval, in vendar je še denarjev ostalo. Moje zaupanje v pomoč Marije Device tedaj ni bilo prazno.

XXXVIII. Podružnica sv. Uršule v Pevnem.

Po spričalnih starih urbarijev se je vas iz prvega imenovala »Jägerndorf«, ker so tam stanovali grajščinski lovci in gozdni varhi, med njimi večjidel Pemci (Čehi): po njih, mislim, je pozneje vas dobila popačeno ime Peven.

Vas leži pod gozdom četrť ure od Crngroba, šteje osem zemljakov in pet bajt ali podružnikov, katerih polje je zeló podvrženo slani. — V sredi vasi leži podružnica sv. Uršule z visokim stolpom, sicer pa majhna, nizka, z lesenim stropom, edinim oltarjem, s tremi okenci, globoko v tleh, kakor repna jama.

Pod cesarjem Jožefom II. je bila tudi ta cerkvica oropana in zapuščena in ni imela razven 50 gld. posojenega kapitala nobenega imetja; pa tudi majhna soseska ni smela in je tudi ni mogla popraviti. Prigodilo se je pa, da ji je edini imoviti sosed na smrtni postelji zapustil 200 gld. s tem pristavkom, da se mora obokati. Zaradi tega sem napravil sosesko, da jo je

predelala, naredila večja okna, kor, stranske oltarje, zasula stari tlak in vzdignila novega, da se sedaj naravnost v cerkev hodi, in napravila še več drugega. Sedaj je cerkvice čedna, visoka, svetla, večkrat se mašuje v njej, in ima že nekaj več glavnice iz zapuščin.

XXXIX. Podružnica sv. Urha na Križni Gori.

Nekdaj je stala na vrhu visoke gore, uro hoda od Fare, kapelica sv. Križa, vidna od vseh stranij, in po njej se tudi gora in vas (četrt ure proč) imenujeta Križna Gora.

Pozneje so to kapelico podaljšali, zraven pa 'prizidali še lopo in zvonik (oboje odprto), in postala je podružnica s patronom sv. Urhom, namesto sv. Križa.

Zaradi samote sta odprta lopa in zvonik služila pastirjem in gozdarjem v deževju v podstrešje, velikokrat pa tudi begunom in tatovom v zavetje, iz katerega so lahko biriče in lovce opazovali in bežali o pravem času. Zaradi samote je bila cerkev večkrat okradena. Tudi leta 1862. so hoteli tatovi kaj takega storiti. Ker pa niso mogli vrat odpreti, zakurili so tik nje, da so pregorela, in tatovi so zlezli skozi luknjo v cerkev. Pokradli so sicer le nekaj malega, ker je vrednost spravljena v vasi, poškovali pa so vrata, da je bilo treba napraviti nova.

Malo dnij potem je privihrala huda nevihta s pišem, ki ni le drevja lomila, temveč tudi vso desno stran cerkvene strehe odtrgala in po hribu raznesla. Vso škodo popraviti je bilo revni soseski skoro nemogoče, nenadoma pa ji je prišla previdnost božja na pomoč.

Primeri se namreč, da ravno tiste dni stari ključar umrje, in namesto njega ročno izvolim Miha Okorn-a, iz hiš. št. 7, moža, kakoršnih je malo, in ki je vreden, da ga v vzgled drugim nekoliko popišem.

Kot najstarejši sin je prevzel po svojih stariših v vasi najslabejše in vse zadolženo pohištvo s starim in razdejanim poslopjem. Ostal je neoženjen in obdelaval z dvema svojima pobožnima bratoma in dvema deklama svoje posestvo tako izvrstno, da je v malo letih vse svoje pohištvo in poslopje prenovil, dolgove poplačal in si opomogel, da je bil najbogatejši v soseski.

Njegovo geslo je bilo: moliti, delati in dobro storiti. Dasitudi je imel uro hoda do Fare, vendar je bil ob nedeljah in praznikih večinoma prvi v cerkvi, ves dan je po Loških cerkvah križev pot molil, in do večera ostal v cerkvah. Njegovo polje je bilo najprej in najboljše obdelano, in on je vselej največ pridelal v so-seski. Vsak berač je dobil pri njem prenočevanje in postrežbo, in na vse strani je delil miloščino. Tudi k stavbi farne cerkve je največ storil in dal.

Svojo Križnogorsko podružnico je skoraj vso sam predelal, lopo in zvonik ž njo sklenil, dejal ju pod ena vrata in pod en ključ, in sam tudi še tretji zvon kupil in napravil veliko drugega.

A žal, takih mož je le malo.*)

XL. Cerkev sv. Gabrijela na Planici.

Pičle pol ure od Križnogorske, kake dve uri od farne in tričetrti od Crngrobske cerkve stoji na vrhu golega, najvišjega hriba, vidna od vseh stranij, cerkvica sv. Gabrijela na Planici. Kdor jo vidi, mora občudovati nekdanje čase in kristijane, ki so na vrhu samotnega hriba postavili cerkev. — Ali ne spričuje ravno to veliki razloček med sedanjim in nekdanjim časom? Nekdanjim vernikom ni bila nobena reč pretežka, ker so si pred oči stavili spomine našega odrešenja; zatorej so tudi na tej višavi cerkev postavili v spomin poslanstva angelja Gabrijela do Marije Device, katere oznanjenje se časti v Crngrobu. Dasiravno na golem hribu, izročena vsem vetrovom in nevihtam, od strele tolikokrat zadeta, vendar je zelo redko kaj poškodovana. Leta 1864. smo ji z mecesnovimi skodljami pokrili streho, sicer pa ni nobenih posebnih popravil in stroškov potrebovala. Vsa drugačna je bila

*) Bogoljubna, kakor njegovo življenje, bila je tudi njegova smrt. Umrli je 30. marca l. 1877. v visoki starosti; v bolezni je bil sv. križev pot njegova najljubša molitev; 30. marca je prišel ob zavest, ali tudi v nezavesti je molil pravilno sv. križev pot, in pri postaji »Jezus umrje na križu« izdihne svojo blago dušo. Bilo je ravno — veliki petek ob devetih dopoldne, torej ob uri, ko je naš božji Odrešenik pričel svoj križev pot. Izdajatelj.

XLI. podružnica sv. Duha.

Svetoduška soseska je največja v Fari, steje štiri vasi: domačo, Vermaže, Grence in Stari dvor. Cerkev stoji na lepi ravnini tik kantonske ceste in je razven Crngrobske najbolj sloveča in obiskovana; ima binkoštno nedeljo blagoslovljenje, po dvojno, zjutranje in farno opravilo, sicer pa tudi avtentiko odpustkov v prid dušam v vicah za vse, kateri se vdeležujejo v torek po smrti rajnih tam sv. maše.

Tudi to cerkev sem našel enako drugim vso zanemarjeno in razdejano. Razven lepega visokega stolpa z dvema starima in majhnima zvončkoma je bila vsa druga cerkev kratka in zelo nizka; merila je znotraj do lesenega stropa le pičla dva sežnja; tej višavi primerna je bila vsa druga notranja naprava: okenca, oltarčki, podobice, vse je bilo zelo majhno. Iz visokega obzidja se je razven visoke in ostre strehe cerkvenega zidú le malo videlo. Zaradi pomanjkanja duškov smo duhovniki zlasti na leci ob shodih, ljudstvo pa v gneči in soparici trpeli velike težave; mnogo jih je v slabosti omedlevalo in so jih morali iz cerkve vlačiti.

Tudi prenovljenje te cerkve, na katero od Jožefinskih časov, razven na streho, nikoli nihče še prsta ni položil, bil bi se rad lotil, pa si nisem upal niti črhiniti, nekoliko, ker sem vedel, kako močno je večina ljudstva na svojo staro cerkev navezana in bi ne pustila dotakniti se je; še bolj pa zaradi pomanjkanja denarjev, zakaj vse cerkveno premoženje je bilo v obligacijah (v cesarski denarnici), katerega pa gosposka ni privolila porabiti, zlasti podružnicam ne.

Že sem bil pustil vse misli, kar zvem po naključbi o neki denarni žilici, katera do sedaj še nikomur ni bila znana, če tudi so jo videli.

Pri cerkvi namreč je stranski oltar sv. Jederti. Na njen god hodi prifarski kapelan vsako leto na njenem oltarju opravljat oznanjeno sv. mašo, katere se vdeležuje silno veliko ljudstva iz vseh krajev in prinese mnogo darov: žita, prediva, denarja itd.; o tem nisem, dasi sem bil že več let pri Fari, še celo nič vedel in slišal.

Novi kapelan gosp. Šust je pripovedoval v svoji preprostosti pri jedi, koliko žita, prediva in denarja je ljudstvo cerkvi v dar prineslo.

Jaz ga resnobno pogledam in rečem: »Kaj pravite? Darov prineslo? O tem še nikoli nisem slišal.« On: »Ali ne veste, koliko miloščine dobi današnji dan cerkev?« Jaz: »To je prvo, kar slišim.« Sedaj je bila moja prva misel nekdanje Crngrobsko gospodarstvo. Zato pravim sam pri sebi: Morebiti je tudi tukaj kaj takega. Poprašujem torej od strani in zvem, da ključarja in cerkvenik spravljata darove. Pokličem ključarja in zvem, da res jemljeta darove. Vprašam: »Kdo vama je dal pravico?« Pravita: »To je od nekdanj plačilo ključarjev. Kdo bi hotel to službo opravljati zastonj?« »Oho!« zavpijem z nevoljo, »ali mar opravljata službo zastonj? Ali ne dobivata ključarja plačila pri računih, in cerkvenik pri soseski? In za kaj hočeta plačilo? Poglejta cerkev! Ali more biti bolj zanemarjena in zapuščena, kakor je?« Ko naštejemo vse napake, pravim: »Potemtakem nista oskrbnika, temveč tatova cerkve. Ne obračata darov ljudstva v prid cerkve, ampak jih samovoljno spravljata v svoj žep. Kolikor darov sta pobrala, vzela sta jih po krivici in morata jih povrniti.«

Mlajši ključar se je izgovarjal z nevednostjo in obljubil, da vse prejeto povrne; stari se je pa branil, češ, da so vsi spredniki tako ravnali. To je tudi verjetno, ker so pod Jožefinsko nevihto marsikako miloščino zatajili ali sebi prilastili, in tako je tudi pri tem ostalo. Ker se ni hotel udati, zažugam mu, da ga naznanim gosposki. Tega se ustraši in reče, da bi rad povrnil, pa ni več zmožen, ker je vse svoje posestvo svojemu sinu izročil in prepisal, sebi pa le hrano izgovoril; le 70 gl. posojenih ima še, ki jih hoče iztirjati in prinesiti. Nisem mu verjel, marveč mu vzel ključe in izvolil drugega moža.

XLII. Z novima ključarjema nova cerkev.

Nova ključarja, oba poštena in veljavna moža, pridobil sem lahko na svojo stran za prenovljenje cerkve. Na moj svet sta pridobila skrivaj več pobožnih in premožnih sosedov, ki so sklenili po vzgledu drugih sosesk vkljub obilnim sovražnikom, da bodo polepsali svojo podružnico, in začeli so napravljati in dovažati

tvarino. Ko so nasprotniki to videli, zbirali so se, togotili, preklinjali, upirali in žugali, da se dela ne bodo ne s prstom dotaknili in ne krajcarja dali. — Pa vse to ni nič pomagalo, vsi drugi so se smejali in hiteli pripravljat potrebnih rečij.

In glej čudo! Komaj pridejo zidarji in začno tesarji les tesati, jenja v hipu vse nasprotovanje. Vsa soseska brez izjeme pritisne sama ob sebi, vozi in dela s tako naglostjo, da se vse čudi. V treh mesecih je bila cerkev po mojem načrtu visoko vzdignjena, obokana, z novim odrom in z opeko pokrita, z visokimi okni razsvetljena, sploh vsa v redu izdelana.

Med tem delom sem dal Tomcu, Šentviškemu podobarju, stari veliki oltar — sedanji višavi cerkve primerno — predelati. On ga izdela ob pravem času, prezlati ga in postavi.

Zaradi te gorečnosti in marljivosti sem hotel sosesko še posebno razveseliti in počastiti in sklenem blagoslovljenje cerkve prav slovesno napraviti. Zato oznanim deveto in popoldansko službo Božjo le pri sv. Duhu.

Taka slovesnost se malo kje primeri; da je bila tem veličastnejša, pripomoglo je tudi vreme. Nebo je bilo čisto jasno, dan gorak in prijeten, ljudstvo je vrelo od vseh strani v cerkev; možnarji so pokali, godci godli, pevci prepevali. Cerkev — razven lepega velikega oltarja — stala je še vsa prazna, vendar kak razloček med prej in sedaj! Njeno lepoto in svetlobo je vsak občudoval. Med božjo službo je bila vsa natlačena, niti jaz na prižnici, niti nihče drugi po cerkvi ni čutil soparice, trpel slabosti ali omedlevice.

Videlo se je, da je Bog dal ta dan. Zakaj ves dan je ljudstvo prihajalo in odhajalo, ogledovalo cerkev, molilo, prepevalo, hodilo po vaseh, cesti, hišah in krčmah, veselilo se, jedlo in pilo, pa nikjer ni bilo pijanih in nerodnih videti, nikjer slišati pregrešne, žaljive ali pohujsljive besede, kar je tukaj zlasti ob shodih zelo redke primerljaj.

Ta slovesnost je celo sosesko izpreobrnila in navdušila. Poprej, kakor sem rekel, ni bilo za lepoto cerkve nikomur mar, tudi se nihče ni zmenil zaradi nesnage in pustote; pa tudi ni bilo razven dveh kelihov in nekaj malega mašne obleke nobene reči, ki bi bila novi cerkvi primerna, in moralo se je vse iz novega napraviti; vendar se ni ljudstvo nobeni napravi več ustavljalo, temveč prepustilo vse le moji previdnosti.

Dal sem torej Tomcu nov tabernakelj, oba stranska oltarja, novo leco delati, vse dobro pozlatiti in olepšati. V Ljubljani sem kupil nove svečnike in svetilnice vsem trem oltarjem, napravil v cerkev nove stole in sčasoma skoro vso novo mašno obleko. Cerkev, tako vsa prenovljena, je sedaj najlepša v Fari, in jo vsak mimo gredoči občuduje. Le v zvoniku sta visela dva majhna, že čez 200 let stara, vtolčena, po tri do štiri cente težka zvončka s tako slabim glasom, da smo jih slišali komaj mi bližnji sosedje. Že prej sem zaradi slabega zvonjenja prigovarjal soseski, naj dá preliti zvončka, in ponujal sem ji, da stroške do malega prevzamem in izplačam. Pa nihče se ni hotel zmeniti. Sedaj pa ju brez vprašanja pošljem zvonarju v Ljubljano, in velim vliti enega sedem, enega pa dvanajst centov težkega z močnim glasom.

Od veselja, da se njih glas tudi v daljne vasi sliši, zložila je soseska radovoljno vse stroške in plačala zvonove.

Ravno ta močni in prijetni glas novih zvonov in ročno izplačani stroški vzbudé nekaterim lahkomišljencem ošabno misel, da bi napravili še tretji večji zvon in bi tako njih podružnica v vseh zadevah bila prva v fari. Pošljejo k meni tri veljake, češ, da naj se pogodim z zvonarjem, kajti če to storim, mislijo si, bom tudi za plačilo skrbel. Ali zmotili so se. Slutil sem zvijačo bahačev in nisem hotel ne o zvonu, ne o plačilu nič slišati.

Toda niso odjenjali, ampak trije svojeglavci gredó v Ljubljano in naročé še tretji dvajset centov težki zvon! Še-le pozneje zvé m to predrznost in jim rečem, naj pa sami skrbé, kako bodo tolik znesek izplačali.

Dvanajst dnij pred adventom pripeljejo zvon z veliko slovesnostjo pred cerkev. Skoro vsa soseska in mi duhovniki pridemo gledat in občudovat njegovo lepoto; brez odloga ga v zvonik potegnejo in obesijo.

Dasiravno sam za plačilo nisem hotel skrbeti, hotel sem vendar zvonove slovesno vpeljati. Tako sem upal, da se soseska omeči in rajša pripomore k plačilu zvona. Oznanim na poslednjo nedeljo po binkoštih zopet vso božjo službo pri sv. Duhu.

Primeri se pa nenadoma ravno tisto nedeljo še druga slovesnost, kakeršne morebiti na svetu še ni bilo. Kdo je slišal ali bral, da bi kje v novi cerkvi, novi zvonovi, k novi maši novega farnega kapelana prvič zvonili, kar se je zgodilo tukaj?

Gospod France Stanonik, rodovine svetoduške (njegov oče se je bil priženil k Lukežu na Suho) je po dovršenih šolah, v katerih je bil vedno prvak, moral zaradi pomanjkanja postavne starosti nekoliko tednov čakati na posvečevanje mašnikovo. Predzadnjo nedeljo po binkoštih je prejel mašniško posvečevanje in ž njim vred tudi dekret za duhovnega pomočnika v Staro Loko. Že drugi dan je prišel na Faro z namenom, da bi tukaj na tihem opravil novo mašo in nastopil svojo službo.

Po veliki nadležnosti sem ga komaj napravil, da je hotel peti novo mašo slovesno pri sv. Duhu, pa le proti temu, da razven domačih treh duhovnikov nobenega drugega ne povabim, ne k oltarju, ne k obedu, kar sem tudi storil.

In to je bila zadnja slovesnost v novi Svetoduški cerkvi, pri kateri so trije izvrstni zvonovi prvič vabili. Ta slovesnost ostane Ločanom toliko bolj v spominu, ker gospod Franc ni bil le domačin, temveč tudi učen, ponižen, priljuden in delaven duhovnik, da malo takih. Zaradi njegove prebrisane in učene glave sem ga vedno silil in komaj spravil, da je šel v Gradec delat rigoroze, katere je izdelal tako izvrstno, da so ga vsi izpraševalci enoglasno in s pohvalo za doktorja potrdili in ga pozneje na vseučilišče bogoslovstva v Gradcu izvolili za profesorja, kjer še sedaj slušbuje.

S Svetoduško cerkvijo so bile vse podružnice v fari več ali manj predelane in prenovljene. Da se je pri tem delu vdeleževala roka božja, vidi se iz tega, ker se je vse povsodi brez najmanjše nesreče zgodilo, in je Bog soseskam za njih pridnost in radovoljnost obilno povrnil, kar so tudi same spoznale, trdeč, da niso ne prej, ne potem s tako lahkoto polja obdelavale, in toliko pridelale, ko ravno tista leta. — To spoznanje mi je dajalo upanje, da se ljudstvo ne boče več branilo, prenoviti tudi farno cerkev.

Predno sem se pa lotil farne cerkve, hotel sem prej še nekdanjo rožnivenško bratovščino oživiti, zlasti ker sem vedel, da Ločanom s tem najbolj ustrezem.

XLIII. Usoda rožnivenške bratovščine pri Fari.

Kdaj je rožnivenška bratovščina pri Fari bila uvedena, ni znano; vé se le po najdenih zapisnikih, da je že leta 1755. stela in imela veliko tisoč udov visokega stanü, svoje glavarje, duhovne

vaje, procesije in obilno imovine; postavila si je k farni cerkvi svojo posebno kapelo z rožnivenškim oltarjem, razven tega pa je imela še drug kip Matere Božje, katerega so pri procesijah bratovskih nosili na odru.

Udje te bratovščine so imeli veliko pripomočkov (odpustkov, procesij, izpovednih dnij itd.), da so se lože greha varovali in v pobožnosti napredovali; vsega tega so se res oprijemali tudi obilno. Vsi ti in taki pripomočki so bili pa peklu in njegovim slugam trn v peti; ti so sklenili na vsak način zatreti bratovščine, kar se je ob času cesarja Jožefa II. res zgodilo. Kako strastno so zahtevali, da se celó spomin te rožnivenške bratovščine zatré, vidi se iz tega, da so izkušali celó zapisnik in podobo Marije Device rožnivenške bratovščine v roko dobiti in pokončati. Da jim to ni obveljalo, vzrok sta dva pobožna moža; bližnji sosed je namreč zapisnik odnesel in ga skrnil v svojo skrinjo; podobo Matere Božje z odrom vred pa je zavlekel cerkvenik v temen kót pod cerkveno streho, kjer je pozabljena ostala veliko let.

Vso prašno jo najde po naključbi cerkvenik pod streho, pobožen Ločan jo izprosi in postavi v svoji sobi v kót. Stari sosedje so jo spoznali, da je tista podoba, katero so nekdanj njih spredniki nosili s procesijo, shajali so se vsak večer okrog nje, molili sv. rožni venec in prepevali svete pesmi. To pobožno čiščenje je vzbudilo prifarskega župnika Božiča in njegovega kapelana Dolenca, da sta dala za ta kip postaviti na Fari kapelico in ga prenesti iz mesta vanjo.

To prenašanje mi popisuje star mož, ki je bil tudi pričujoč, tako-le:

Oznanjeni dan je privrelo silno veliko ljudstva od vseh stranij skupaj počastit Marijo Devico. Ob določeni uri pride duhovščina obeh duhovnij in samostanov v beli cerkveni obleki napravljena pred hišo, da prevzame podobo. Štirje čvrsti mladeniči jo prinesó iz hiše in zadenejo z odrom vred na rame. Procesija odrine, moški spredaj, duhovščina pred kipom, za njimi pa ženski spol. Vse moli ali rožni venec, ali druge molitve, ali prepeva Marijine pesmi in se giblje počasi proti Fari. Tolike procesije dotlej Loka še ni videla. Zadnji še niso stopili v vrsto, in prvi so bili že na Fari.

Na Faro prišedši postavijo podobo na tla, župnik blagoslovi kapelico, omeni ob kratkem usodo podobe, priporoča ljudem zaupanje v Marijo Devico po vzgledu sprednikov in veli kip z odrom vred postaviti na mizo.

Posihmal je bila kapelica ljudstvu kakor zrklo očesa; skoro vsi tuji popotniki, kakor tudi domači, so stopali vanjo in se Mariji priporočali. V kratkem so se nahajali okrog nje denarji ali drugi darovi, in zbok tega je župnik dal napraviti kamenito pušico z dvema ključema, katera je izročil dvema bližnjima sosedoma, vsakemu svojega, z naročilom, pušico vedno odpirati, svetilnico kapele z oljem preskrbovati, ostale denarje, miloščine pa donašati v župnišče za potrebe farne cerkve.

Župniki so se na poštenje ključarjev brez dvoma zanašali, vsak donesek denarjev bona fide sprejemali, v svoj za to odločeni zapisnik zapisavali in denar za cerkvene potrebe rabili. Po njih vzgledu sem tudi jaz tako ravnal več let, prejemal po tri, ali štirikrat v letu po štiri ali pet goldinarjev na leto in zapisaval; na kako nezvestobo sem mogel toliko manj misliti, ko tudi v pušicah farne cerkve na koncu leta navadno nisem še toliko miloščine našel. Še izkušnja pri Crngrobski in Svetoduški cerkvi me ni zmodrila, da bi se spomnil na pregovor: Glej, komu zaupaš! Izkusil sem, žali, pa že prepozno, da je res, kar pravi sv. pismo: *Maledictus, qui confidit in homine!* Nesrečen, kdor zaupa človeku! — Izkusil sem pa to tako-le:

Neki dan iščem popirje nekega spisa, in po naključbi mi pride v roke zapisnik letnih prihodkov miloščine v kapelici na Fari. Ko ga pregledujem, najdem od leta do leta vedno manjše zneske prihodkov. — Ne da bi dvomil ali natolceval, pride mi na misel, vendar enkrat pogledati pušico.

Grem torej, pokličem ključarja v kapelico in rečem, naj pušico odpreta. Ustrašita se in se plašno gledata. Vendar odpreta, in sedaj vidim vso pušico do vrha nasuto z denarji raznotere vrste.

Vprašana, kdaj sta jo izpraznila, rečeta: »Že zdavnaj ne!«

Rečem, naj denarje pobereta in preštejeta. — Tolikega zneska bi se ne bil nikdar nadejal; še čez trideset goldinarjev je bilo! Nevolja me zgrabi in rečem sam pri sebi:

»Moj Bog! Ali je morebiti tukaj ravno tako, kakor se je godilo v Crngrobu in pri sv. Duhu? Ali ni nobenega poštenega

človeka več na svetu?« Molčé poberem denarje v ruto, vzamem en ključ in rečem: »Prihodnjič bomo pušico skupno odpirali«, in grem domov.

Kmalu potem zbolí stareji ključar in pošlje ročno po mene, naznani mi, da je res v sili kake krajcarje iz pušice vzel; zneska ne vé in povrniti tudi ne more zbok pomanjkanja; namesto vračila ponudi v last stavišče kapelice, ki je kake tri čevlje segala na njegov vrt. Kaj sem hotel? Moral sem zadovoljen biti, in pokličem še tri priče, da je to res v last dal. Mož je pa umrl že drugi dan.

Pa sedaj je šlo tudi to vse bolj v redu. Pušico sem s ključarjema odpiral, denarje v hranilnico pošiljal, in v kratkem se je nabralo toliko denarja, da sem mogel kapelico v boljši stan dejati, do zdaj je bila namreč razven kipa na odru še vsa prazna.

Pogodil sem se s starim podobarjem Götzel-nom iz Kranja, da je napravil po mojem načrtu oltar Matere Božje in tabernakelj, kapelico znotraj in zunaj oslikal; dekleta so kip v lepo obleko oblekla; jaz pa sem šel v Ljubljano in nakupil svečnike, novo svetilnico, mašne obleke in sploh vsega, česar potrebuje mašni oltar; vse to za čas zidanja nove cerkve, da bi tukaj imeli opravljene sv. zakramente in opravljali vsakdanje maše. Pozneje se je to tudi res zgodilo.

Ko je po sklenjenem konkordatu cerkev dobila prostost in pravico, zopet bratovščine vpeljevati, oživil sem tudi jaz nekdanjo rožnivenško bratovščino pri Fari in dobil iz Rima odpustke za-njo. S tem je pa tudi rožnivenška podoba Matere Božje v kapelici večjo veljavo dobila; v nji se je shajalo vedno, sosebno ob nedeljah in praznikih, pobožno ljudstvo, ki je sveti rožni venec molilo, pelo in donášalo miloščino.

Ko vidim to gorečnost, poskušam zopet nove farne cerkve se lotiti; toda naglo sem odjenjal, ko sem videl, da ne zmagam.

XLIV. Prva znamenja nevidne roke se kažejo.

Sv. Ane dan l. 1858. popoldne se začnó izza hribov valiti črni oblaki, in v kratkem privihra po Selški dolini silno močan piš, kateri pred seboj podira drevje, kozolce, razkriva hiše in poslopja, vrže tudi vso spodnjo stran strehe farne cerkve na tla, in odnese celó s stolpa strešico ali kapico na sosedovo hišo.

Komaj vso to škodo popravim, pride v kratkem druga nevihta; 3. septembra privrši že pozno v noč z Gorenjskega enak piš s hudim nalivom, gromom in treskom. V skrbéh, da ne bi bilo kake nesreče, vstanem iz postelje in stopim k oknu. V istem trenutku se zabliška in trešči, vsa cerkev je hipoma v ognju, treščilo je vanjo. Pričakujem, kje se bo pokazal plamen, da bom skočil in rešil sv. zakramente.

Čakajoč, vidim, da hiti cerkvenik v cerkev, kjer je ostal dolgo časa.

Ko pride iz cerkve, gre naravnost v župnišče povedat mi, da je strela veliko škode naredila, stolpovo strešico vso raznesla, semtertje kake strešnje več ali manj razcepila, po cerkvi šarila, oltarje, stole in zid poškodovala itd. itd. Za Boga? Kaj to pomeni, da leti zaporedoma na cerkev taka nesreča? Gotovo hoče Bog novo imeti.

Drugi dan se pokaže še večje razdejanje, in ročno pišem po Kranjskega inženirja, da naj nemudoma pride in pové, kaj je storiti? — Ali preteče teden za tednom, inženir ne pride. V jeseni začne deževati, voda lije skozi stolp brez strehe, po tlaku stojijo luže, in nihče se ne zmeni, ali bo stolp čez zimo brez strehe, ali se bode pokril? Sam nisem vedel, kaj bi storil.

Kaj sem hotel drugega storiti, kakor stolp naglo čez zimo za silo pokriti.

Po zimi sem hodil v skrbéh stolp večkrat ogledovat in premišljevati, kaj bi počel, da se z manjšimi stroški rešim stiske. Stolp se mi zdi trden in močen, in mislim si, kaj pa, če bi stolp ostal in bil lepo pokrit, morda bi se fara potem rajša lotila cerkve. Ta misel mi ugaja, le inženirja moram še počakati, kaj bode on rekel. — Še le sredi meseca svečana pride inženir, in na mojo prošnjo preišče stolp in ga najde trdnega. Potem se zmeniva zaradi obrisa in tvarine, da hočeva do spomladi vsak svoje preskrbeti. Toda inženir se pokaže figa-moža. Spomladi ni ne njega, ne obrisa, in še-le po veliki nadležnosti pošlje obris proti koncu meseca julija. Potem vzamem naglo delavce in začnem, ne da bi bil gosposko vprašal.

Komaj delavci postavijo odre okrog stolpa in pričnejo delati, pride že zopet nova zabava. — Drugo nedeljo zjutraj se pelje cesarski namestnik grof Chorynski mimo cerkve proti Selcam,

vidi odre okrog stolpa, in zvé, da brez vednosti in privoljenja gosposke krijem stolp. Jezi se in žuga, da me bo ostro prijel. Po naključbi grem tudi jaz ravno tistega popoldne v Leskovicu blagoslavljat novi oltar, in po nevednosti prideva z namestnikom oba h kratu v Leskovicu skupaj.

Sedeč pri mizi začne me namestnik izpraševati, kaj sedaj napravljam pri svoji farni cerkvi.

Preprosto mu povem, da vihar je stolpovo streho v kratkem že v drugo razdejal, in hočem sedaj stolp v redu pokriti. Vprašan, če imam obris, pravim, da ga imam, izdelanega od Kranjskega inženirja. Na vprašanje, če imam tudi privoljenje od vlade, rečem mu, da ga nimam in ga tudi prosil nisem. Dalje me vpraša, če imam denarje za stroške, in rečem, da ne. — On: »S čim bode te stroške plačali, ali mislite faro obložiti?« Jaz: »O, tega ne mislim!« Ker ne more zvedeti, pogleda me srdito in mi začne očitati svojeglavnost, da gosposko odstranjujem, ne maram za postave itd. Molčé ga poslušam. Ko pa izgovori, oglasim se jaz, in pravim, da vsega tega je zanikarnost gosposke kriva. Omenjam zeló visoko starost cerkve, pogorišče leta 1817., prizadevanje mojih sprednikov in moje, in slednjič pogodbo z inženirjem zastran obrisa, katerega nisem hotel vladi predložiti, ker sem se bal, da bi zopet dve ali tri leta delo ne zastalo.

Grof Chorynski me zvesto posluša, molči, vedoč, da govorim prav, vstane, poslovi se in gre tiho naprej. In od tistega časa sem imel mir.

Stolpa smo dva sežnja prizidali, pokrili novo streho s kositarjem, in njegova podoba je vsakemu ugajala. — Stroškov se je nabralo kakih 2800 goldinarjev. Nikogar nisem nič tirjal, in nihče še solda ni pripomogel; mislil sem torej, da bo sedaj fara privolila v prenovljenje cerkve. Ali kaj še!

Leta 1858. po oznanilu s prižnice pošljem zopet gospoda kapelana od hiše do hiše popraševati, če so zadovoljni zidati, ali ne? Do nekaj malega zopet vse odmajuje. — Iz tega vidim, da z lepa nič ne opravim, siliti nečem, sklenem pustiti vse skupaj v nemar, in res je že tri leta minilo, da nisem nove cerkve nič več omenjal.

Hotel sem s poti spraviti le še nekatere velike napake, katere so me vedno v oči bodle, n. pr. vrvi zvonov v sredi cerkve in tik prižnice, in sem dal v žagradu stopnice napraviti, da so na oboku zvonili; jeseni l. 1861. pa sem napravil štiri nove stole ženskam, ki sem jih drago prodal.

Taki so bili sklepi moji, vse drugačni pa sklepi božji. — Res je, kar sv. pismo pravi: »Dokler se Gospod hiše ne loti, upirajo se delavci zaman.« Vse drugače bomo pa videli sedaj.

XLV. Cerkev začne kazati rebra.

Dné 11. svečana leta 1862. grem, sam ne vem, kaj me je vleklo, ker sicer tega nikdar nisem storil, po maši pri stranskih vratih iz cerkve. Na pragu me nekaj zasuče, da pogledam na obok (velb) in vidim semtertje mokre lise. Ustrašim se in hitim pod streho gledat, odkodi prihaja. Najdem deske vse gnile in streho vso luknjasto. Stoječ strmim in premišljujem, kaj je storiti. Da je streho prekriti treba, to je gotovo, vprašanje je le, s čim? Deske so predrage in trpijo le nekaj časa; za opeko je oder preslab, cerkev nima denarja.

V teh skrbéh grem v župnišče, prinesó mi zajutrek, vsedem se k mizi, pa se zajutreka ne dotaknem. Med vsemi mislimi mi ugaja še najbolj ta: Faro popustiti in le še kako ekspoziuro sprejeti na stara leta. Že primem za pero, da pišem svojo odpoved na Starološko faro. V tem trenutku izgine, kakor bi pihnil, ves strah, prečudna srčnost se v meni vzbudi, in zdi se mi, da slišim besede: »Ne boj se, zmagal boš!« Pero vržem na stran, pokličem dva delavca, peljem ju do cerkve in rečem tik nje kopati dva sežnja dolgo in tri čevlje široko jamo, dokler ne pridem nazaj. — Proti enajsti uri najdem jamo že poldrugi seženj globoko in zgolj brodni pesek, znamenje, da je nekdej čez ta grič reka Sora tekla in pesek popuščala. Rečem, naj še z železnim drogom dregata v pesek, pa že dva čevlja globoko zadeneta z njim na skalo, kjer se drog ustavi. Po tem poskusu zvém globočino trdne podlage in vzroke spok na cerkvenem zidu.

Plačam in pustim delavce domov; jamo pustim odprto, pa nikomur ne povem svojega namena.

Sabota je bila in tržen dan v Loki, in vsak, ki je šel mimo in videl odprto jamo tik zidu, pa tudi vedel, da nobenega mrliča v fari ni, čudil se je in želel zvedeti, kaj mislim z jamo. Popraševalo je vse križem; neka radovedna baba me pride celó v sobo vprašat, čemu sem dal jamo izkopati. Rečem ji smejaše: »Da bom tebe in jezične babe noter pometal!«

XLVI. Moj zadnji nagovor.

Drugi dan v nedeljo se po pridigi obrnem zopet po cerkvi, in začnem skazovati spoke na zidu, revne oltarčke, sploh razdejano cerkev, rekoč, da ji ni nikjer enake. Omenjam poskušnje svojih sprednikov pred in po pogorišču, in tudi svoje poskušnje že v četrto pričete, ki so pa vse izpodletele nad trdovratnostjo faranov. Potem pristavim:

»Včeraj po maši sem šel, ko nikoli še ne, in ne vém, zakaj, skozi stranska vrata iz cerkve. Na pragu se ozrem na obok in vidim mokre lise; grem pod streho, ustrašim se, ko vidim na gnili strehi luknjo pri luknji; mislim, s čim bi pokrili streho; oder je slab, deske so predrage, opeka pretežka in tudi denarja cerkev nima. Vprašam vas, farani, kaj je storiti?»

Po moji misli sta vam sedaj dve reči dane na izber, namreč, ali fari se odpovedati, ali novo cerkev zidati, zakaj, kakor riba brez vode, tako tudi mala fara ne more obstati brez farne cerkve. Pod golim nebom se v krščanskih deželah nikjer ne opravlja božja služba, torej se tudi tukaj ne bo. Lahko bi vas prisilil sicer z gosposko; kar sem pa rekel, rečem še enkrat, da s hudičem in biričem Bogu hiše delati nečem, tudi sreče bi ne bilo. V svoji visoki starosti se sicer ne lotim rad, vendar zaradi velike sile in potrebe hočem še enkrat poskusiti z lepa cerkev delati, da bi služila Bogu v čast, in hočem še zadnjič poslati gospoda kapelana popraševati od vasi do vasi, od hiše do hiše osebno vsakega gospodarja, ali je zadovoljen, ali ne, in če je zadovoljen, koliko se zaveže v denarjih, z vožnjo in s tlako prostovoljno storiti ali pomagati, da bom vedel ali začeti, ali pa vse pustiti v nemar.«

Kar je ta govor napravil, ne bil bi se nikdar nadejal; kar iskra v smodniku, to je storila moja beseda v srcih ljudstva. Vse

naenkrat je bilo navdušeno. Nazaj gredé in ves tisti dan niso po hišah nič drugega govorili, kakor o novi cerkvi, in vse je komaj čakalo prihoda poslancev, da bi povedali svojo zadovoljnost in pomoč. Le nekaj malega se jih je bilo poskrilo in se odkritosrčno odpovedalo, ali po hinavsko se podpisalo z mislijo, da bo s časoma vse to tudi sedaj zaspalo. Prifarci so pa še tisti večer samotež iz kamenitnika pripeljali poldrugi seženj dolgo ploščo (škrl) k cerkvi, in hoteli še dalje voziti; komaj sem jih ustavil in jim dopovedal, da naj še čakajo, ker je še-le začetek, in manjka še pglavitnega, namreč: obrisa, presoje stroškov, privoljenja vlade, patrona itd. Predno se bo vse to v red spravilo, treba bo še veliko skrbij, dela, pisarjenja in komisij; sosebno težavna bo obravnava z vlado in s patronom zastran plačila in stroškov; to se bo morebiti več let vleklo, preden bode sklenjeno.

Meni je bila težka butara, katero si nakladam, sicer dobro znana; vendar pri vsem tem nisem obupal; dajala mi je srčnost tista nevidna roka, katera je do sedaj tako trda srca faranov naglo omečila in vnela. S tem zaupanjem v pomoč božjo sem hotel pa tudi še nekaj posebnega storiti, kar še nihče ni storil in izpeljal; sklenil sem namreč, kolikor mogoče birokratskih vezij in homatij se ogibati in doseči svoj namen bolj po stranskih, nevarnih sicer, pa veliko krajših potih. Da moje upanje ni bilo prazno, spričevala bo zgodba.

XLVII. Začetek osnove.

Drugi dan po sprejetih spričalih zadovoljnosti ljudstva se peljem v Ljubljano, najprej škofu naznanit svoj sklep in prosit ga podpore, katero mi tudi z veseljem obljubi.

Od njega grem k načelniku stavbenega urada Gincelj-nu, in ga prosim, naj mi pošlje razumnega inženirja, prvič le privatno, da pregleda in presodi stan cerkve.

Inženir Halm pride že tretji dan, pregleda staro cerkev in potrdi potrebo, da se prenovi vse razven stolpa. Pri tej priliki mu naznanim svojo misel zastran podobe in lege nove cerkve in mu rečem, naj po tem načrtu omisli novi obris. Po tem ogledu se vrne nazaj in čaka, dokler od vlade ne pride ukaz, cerkev preiskati uradno.

Na moj dopis pošlje vlada kmalu inženirja uradno k meni. Halm se nastani v župnišču. Toda več dnij preteče, ne da bi bil kaj storil. To mi je sicer zelo presedalo, pa se nisem upal nič reči, da bi se ne zameril. Nekoliko s prilizovanjem, še bolj pa z obljubljenim dobrim plačilom ga napravim, da mi zriše temeljno podlago novi cerkvi. — Po naključbi je bil pa tudi ravno tisti čas iz službenih ozirrov poklican v Ljubljano. Preden odide, naprosim ga, naj mi napravi še posnetek ali kopijo podlage za mojo rabo.

S tem posnetkom prosim — pod roko — vlado privoljenja, da bi ljudstvo, ki nobenega silnega domačega dela ni imelo, po tem obrisu izkopal temelj.

Ravno tistikrat je dobil poročilo o tej zadevi mlad uradnik, kateri še ni bil poln vseh birokratskih muh in je uradno dovolil, kar je mene tolikanj bolj razveselilo, ker se tega nisem nikakor nadejal. Mislil sem torej, ker je začetek srečen, bo tudi konec srečen. Toda zmotil sem se. Odslej se je začela bridkost še le prav snovati. Pa tudi v bridkostih me je previdnost božja vedno zvesto in čudovito podpirala in varovala, da sem srečno zvršil svoje delo.

XLVIII. Opomin skrivnih nasprotnikov.

Kdo vé, koliko let so se domači farani branili delati novo cerkev! Vse to nasprotovanje smo prilastovali surovosti, vražam, svojeglavnosti in drugim takim napakam ljudstva. — Da je vmes tudi marsikaka taka napaka bila, ne more se tajiti, vendar to ni bil pravi ali poglavitni vzrok; bili so drugi skrivni vzroki, katerih ljudstvo še slutilo ni, še manj pa vedlo. Le malo ljudem je bilo to znano. Med temi so bili nekateri Žabničanje in nekateri mestni Ločani. Nekateri velikaši so si bili namreč v glavo vtepli: Staro Faro odpraviti in faro za vnanje vasi napraviti v Žabnici, v mesto pa razven bližnjih vasij potegniti tudi vse pri-farne prihodke, in storiti Loko bolj slovečo. Tega namena si pa niso upali doseči, dokler je stala stara cerkev, katere konca so pričakovali vsak čas. Kolikorkrat je tedaj kak župnik pri Fari omenjal nove cerkve, podpihali so vselej nasprotniki skrivaj kake pijance, trapeže ali malopridneže, ali pa plašili ljudstvo z ne-

zmernimi stroški, z neznosnim delom in so oplašili in odvrnili od zidanja vso faro in celó pobožne farane.

Ti skrivni sklepi nasprotnikov so se semtertje večkrat, sosebno po krčmah med pijanci slišali, ki so zabavljivo govorili: Čemu sta li dve fari na kupu? Ali bi ne bilo bolj koristno in priložno, v Žabnici faro napraviti za vnanje vasi, tukaj v mestu pa dekanijo in boljše prihodke? Stara Fara naj bi jenjala in se vzelo nekaj vasij pod Žabnico, nekaj pa v mesto itd. Taki glasovi so se večkrat slišali, ljudstvo pa ni razumelo, kam merijo s takimi govoricami, in je imelo vse to le za šalo in prazne čenče. Ali sedaj se je pokazalo vse drugače in sicer že

XLIX. pri kopanju temelja.

Na došlo privoljenje vlade oznanim v nedeljo pred Svetim Jurijem s prižnice, da se bode 23. malega travna pričela kopati podlaga ali temelj za novo cerkev, in povabim vso faro k temu delu. Moj nagovor v tej zadevi je ljudstvu še bolj oči odprl in pokazal, na koga se mora odslej sosebno ozirati. Rekel sem med drugim, da mi smo po milosti božji tisti srečni rod, ki je izvoljen zidati Bogu novo hišo. Skazímo se torej hvaležne Bogu s tem, da se radovoljno in z veseljem poprimemo tega dela.

Poslednjič pristavim še z močnim glasom: »Kar sem že večkrat rekel, ponovim še sedaj, da s hudičem in z biričem hiše božje delati nečem in je ne bom. Bog le veselega in radodarnega darovalca ljubi in mu daje srečo; torej nečem nič slišati o tlaki in tlačanih pri cerkvi. Karkoli bo torej treba delati, pripeljati ali odpeljati, ne bo se nikomur osebno ukazovalo, temveč se bo le sploh po vasi naznanilo, da bo sleharni, kadar ima čas in voljo, lahko prišel in storil, kolikor hoče ali more. Vedite pa, da vsakdo le Bogu in sebi dela in bo dobil plačilo le pri Bogu.«

Te besede so segale ljudem globoko v srce in prinesle obilen sad. Že drugi dan je privrelo brez števila ljudstva peš, z vozovi, praznih in z orodjem na pokopališče in je začelo kopati, voziti in prenašati, in v kratkem je bil kos temelja na spodnji strani izkopan. Naenkrat pa vidim, česar poprej nisem zapazil, da na oni strani mera obrisa zadeva ali presega že grobe novo pokopanih mrličev. Ustrašim se. Kaj storiti? Grobov ogniti

se, — je nemogoče, mrliče izkopati in prenesti je nevarno in ostro prepovedano. Kdo bi se tudi lotil tega dela, in če gosposka to zvé, bo hipoma prepovedala dotakniti se grobov, in potem mora vse delo jenjati.

V velikih skrbah, kako bi se iz teh zadreg rešil, sprehajam se ves zamišljen semtertje. Sreča me moder mož in vpraša, kaj se je zgodilo, da sem tako pobit in zamišljen. Povem mu, in on me tolaži, da hoče (za plačilo) dobiti tako zanesljive osebe, da bodo skrivaj spravili mrličé s pota. — Dobi res osem korenjakov in jih pošlje k meni, da se pogodimo za plačilo; prepovem jim, da ne smejo od tega živi duši črhiniti, dokler se ne izvede.

Vkljub moji prepovedi so pa nasprotniki v Loki vendar to zvedeli in se razveselili, češ, da moja zvijača ne bo obstala. In da bi se ta bolj gotovo uničila, pošljejo svojega čuvaja skrivaj opazovat in jim naglo poročat, kadar se bomo grobov lotili. Pri vsej tej čuječnosti jim je pa njih zvijača vendar le izpodletela, in sicer tako-le :

Temelja je bilo sicer že poldrugi seženj globoko izkopanega, trdih tal pa še ni bilo nikjer čutiti. Z izgovorom, da hočem zvedeti globokost trdne podlage, ukažem v sredi prostora odmerjenega za novo cerkev prav široko in globoko jamo izkopati.

Zvečer, ko vsi delavci odidejo in tihota nastane, priplazijo se korenjaki na pokopališče, začnó ročno grobe odkopavati, krsto za krsto v novo jamo prenašati, dokler vseh dvaindvajset krst s pota ne spravijo, zasujejo, prostor poravnajo in še pred zoro na tihem odidejo, ne da bi jih bil kdo videl.

Ko nasprotniki že zgodaj zvedó, kaj se je po noči zgodilo, prihitijo ročno gledat grobe svojih rajnih, in najdejo razkopane, zvedó pa tudi, da počivajo sedaj v sredi cerkve.

Ne toliko novo počivališče mrličev, veliko več zvijača naša, ki se je skrivaj po noči godila in njih sklepe uničila, razkačila je zagrizence, da so jeli rojiti, preklinjati, vpiti in žugati proti župnišču, češ, da hočem vse na glavo postaviti in da se mrtvih pri miru ne pustim. Domači delavci so jih nekoliko časa poslušali, a se jim posmehovali in jih zasramovali; ko je bilo pa vsega preveč, zapodili so jih prav po pasje s pokopališča.

L. Pilotiranje temelja.

Temelj je bil že blizu dva seznja na globoko in poldrugi seženj na široko izkopan, prave trdnjave pa ni bilo še nikjer čutiti; globočje kopati si nismo upali, ker smo se bali posipa; kazalo ni torej drugega, kakor dno s piloti ali s koli nabiti.

Poslal sem tedaj hrastovih in jelševih debel iskat, najel tri ovne in oznanil možakom, da naj pridejo kole v temelj zabijat. Pogovorijo se med seboj krepki možaki in mladeniči, in prihajajo vsak dan drug za drugim zaporedoma in zabijajo na tri oddelke kol za kolom po dva ali tri seznje globoko v zemljo, dokler se ni kol ustavil. — Ves temelj krog in krog nabit je pobral 365 kolov po tri čevlje narazen, ki so storili trdno podlago.

Med tem časom so drugi farani napravljali in vozili kamenje, pesek, les in drugo tvarino; vse je z veseljem hitelo, in ni skoraj na nič drugega mislilo in nič govorilo, kakor da bi se le vsega prav veliko napravilo.

Take gorečnosti se nihče ni nadejal, najmanj pa nasprotniki. Iz prvega so le debelo gledali in se čudili nad to naglo izpremembo, češ, da pred malo dnevi ni hotel skoraj nihče slišati o novi cerkvi, sedaj pa vse navdušeno posluša in uboga le mene; zatorej so se zdaj mene lotili, svoj strup na mene zlivali, in me dolžili, da sem ljudstvo preslepil, da ono sebi jamo koplje in si bremena naklada, katerih ne bode zmagalo.

Podpihovali so uradnike, da so se me jeli ogibati in me mrzlo sprejemati. — Dokler so nasprotniki le v Loki bili, ni me nič brigalo; ko pa zvem, da imam tudi pri vladi nasprotnike, začelo me je skrbeti.

LI. Borba z vlado se prične.

Po pilotiranju temelja pričakujem dan za dnevom obljubljene komisije zastran presoje stroškov in drugih stvarij pri novi cerkvi. Namesto komisije mi pošlje vlada pismeno prepoved, da se brez njenega dovoljenja nobene naprave več ne smem dotakniti; tudi mi očita, da vlado zaničujem, le svojeglavno delam in ljudstvo za nos vodim.

Ta dopis me je vsega zbehal in spravil z uma, da nisem vedel, kaj bi počel; ljudstvu ni bila znana ne ta prepoved, ne drugo nasprotovanje, zato je hitelo tvarino z vso silo pripravljati in skupaj voziti; jaz pa nisem vedel nikakor ne, kaj bi storil. Vsa vrata so mi bila zaprta. V ti stiski so se mi sosebnost posmehovali nasprotniki in mi vse to privoščili, češ, da zdaj imam, česar sem iskal.

Ker nisem vedel nikamor se obrniti in videl le še nebesa odprta, obrnem se tje gori in začnem prav globoko vzdihovati in pomoči prositi. In glej! med molitvijo mi zgine, kakor bi bil pihnil, vsa teža srca, neizrekljiva srčnost nastopi, vsedem se in pišem vladi tudi ostro, ovržem njeno očitjanje zastran moje nepokorščine in svojeglavnosti in vprašam: »Kaj sem storil, da bi zaslužil tako očitjanje? Ali mar nisem dal z dovoljenjem vlade po načrtu obrisa kopati temelja in ga tudi pilotirati? Sedaj je temelj čez dva sežnja globoko izkopan, na vse strani pilotiran, izkopana zemlja leži po več sežnjev visoko ob jami in jo žuga zasuti. Kaj je torej zdaj storiti?« vprašam vlado.

Potem naštevam slabosti stare cerkve, opisujem zadovoljnost ljudstva, obilno stavbeno tvarino, ki je že pripravljena, in prosim, da naj mi prej ko mogoče podeli dovoljenje, da smem na svoj odgovor ali na svoje poroštvo pričeti zidanje; zastran denarnih pripomočkov naj vlada sama s patronom obravnava in mu pové, da naj pošlje na račun že nekoliko denarjev naprej.

Da bode ta prošnja brez sadú ostala, vedel sem dobro, pisal sem le zato, da vlada reči ni mogla odkladati in odjenjati. Moj namen je bil, začeti na vsak način, naj gosposka stori, kakoli hoče.

Še predno je vlada na mojo prošnjo odgovorila, objavil sem po »Laibacher Zeitung« naznanilo minuendo-dražbe za zidarska dela pri novi cerkvi. — Vsak, kdor je to v časniku bral ali slišal in zlasti vedel, da še obrisa, privoljenja in denarjev nimam, zavzel se je in mislil, da norim ali sem predrzen. Moji prijatelji in znanci so se čudili, nekateri mi zamerili, nekateri me milovali in z glavami majali, češ, da sem izgubil pamet.

Odločeni dan pridejo le trije mojstri: Treo in Faleschini iz Ljubljane in Molinari iz Loke — vsi Italijani in med seboj pogovorjeni — k dražbi Razven podlage nimam nobenega obrisa

skazati, in le z besedo povem, koliko in káko cerkev hočem imeti, in rečem njim samim ceniti delo. Cenijo je na 15.600 gold.

Farni moške me gledajo pričakujé, kaj bom rekel? — Po kratkem pomisleku obljubim 10.000 gold. s tem pristavkom, da mora za ta znesek vse zidarsko delo do čistega biti izdelano; daljno pogajanje pustim farnim možem in grem po svojem oprasku.

Celi dan se pogajajo; zidarji le kaj malega odjenjujejo, in moške hočejo ze 12.000 gold. obljubiti; ko stopim v sobo in zvem njih namen, zavrnem jih, primaknem le še 500 gold. in rečem, da ne dam več; le po velikem prigovarjanju pridam še sto gold. in pogodba je bila storjena.

Glas o ti pogodbi se je hipoma raznesel po vsej Loški okolici in po Ljubljani in je napravil veliko govorce. Nekateri so sodili, da sem pamet izgubil in ne vem, kaj delam; drugi, da zaničujem postavo in gosposko; tretji, da imam skriven zaklad; nekateri so milovali ljudi, češ, da jih bom spravil v velike težave, v dolgove in uboštvo. Najbolj je rojil pa, česar se nisem bil nadejal, moj sosed-grajščak in sodnijski uradnik v Ljubljani.

Že poprej, ko je zvedel, da so župljani zadovoljni in so obljubili prostovoljnih doneskov, pohvalil je pismeno moj sklep in obljubil sam od sebe, da pripomore 600 gld. od svojega gradú, za kar sem ga tudi pismeno lepo zahvalil in prosil še druge potrebne pomoči pri tem težkem delu. Sam ne vem, ali je bila njegova nepričakovana obljuba resnična, ali le navidezna zastran lepšega. Še-le pozneje sem po njegovem vedenju zvedel, da je resnično, kar pravi sv. pismo: »Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus: — Bolje je upati v Gospoda, kakor upati v prvake.«

Moja pogodba z zidarji namreč je obudila v njem strašanski srd in ga vsega zbegala. Ves iz sebe je letal od pisarnice do pisarnice, tožil me uradnikom in jih podpihoval, naj uničijo mojo predrznost, ustavijo delo. Razkačen prihiti drugi dan potem domov na svoj grad.

Meni ni bilo celó nič znano, da je razžaljen; zato grem mirnega srca v grad pozdravit ga in osebnó zahvalit za njegovo dobroto. Ali najdem ga vsega izpremenjenega; gledal je največ v tla in molčal. Slutil sem, da je le bolehen. Toda kmalu zvem, kaj ga boli.

Vpraša me, ali sem se res pogodil z zidarji? »Res«, pravim. In hipoma postane ves zelen in začne bruhati svoj strup iz sebe, očita mi ošabnost in svojeglavnost, da se ne zmenim ne za gosposko, ne za postavo, da si vrata zapiram do patrona, ljudstvo za nos vodim, in mi zatrjuje, da po tem potu svojega namena ne dosežem nikoli.

Ves čas ga mirno in molčé poslušam in mislim, da le birokrat in paragraf tako strastno iz njega govorita. Kadar se znese in utihne, začnem pa jaz govoriti in mu naravnost očitati, da je sosebno posvetna oblast kriva zanemarjenja in razdejanja cerkev, dokazujem z vzgledi, in rečem poslednjič: »In če me tudi gosposka, patron ali pa še kdo drugi zapusti, dokler je Bog na moji strani, ne bojim se nikogar in upam, da bom premagal vse težave. Nikogar ne prosim ali tirjam, in tudi vas ne za tisto, kar ste obljubili.« Pri tej besedi vstanem, priklonim se in grem.

Nato še bolj razjarjen hiti naravnost nazaj v Ljubljano, obišče zopet vse pisarnice, prijatelje in glavarje, toži me in tirja, da naj mi na pete stopijo, pokorščine in spoštovanja gosposke naučé. A kaj se primeri?

Že drugi dan pride osem zidarjev, poslanih od mojstrov, na Faro zidat. Ustrašim se jih, saj še odgovora nisem bil dobil od vlade, in nisem vedel, ali naj začnem delati ali ne. Brez privoljenja začeti zidanje, ni bilo varno in si nisem upal; toda čakati odgovora in zidarje brez dela rediti, ali jih celó odsloviti, ni kazalo. Kaj za Boga, mislim si, naj storim?

Dva dni tako pričakujem in odkladam; tretji dan me pa nevolja prime, in si mislim: »Čemu-li pričakujem? Začel bom brez privoljenja, naj pade, kakor hoče! Požrli me ne bodo.« Po južnji pokličem zidarje, dam jim dva bokala vina, poškropim temelj in rečem, naj zidajo. Še-le čez dva dni dobim na svojo prošnjo odgovor. Da bode zanikalen in neugoden, to sem vedel, vendar se kaj takega od deželne vlade nisem nadejal. Bilo je tako-le: Ker sem svojeglavno in brez vednosti vlade začel zidati, zato se tudi vlada ne bode v to delo nič vtikala, in se nič ne pečala ne s patronom ne z ljudstvom zastran tlake in stroškov; vse delo in skrbi, kakor tudi vse prigodbe, nesreče in napake naklada na mojo odgovornost; cerkev pa mora natanko po obrisu biti izdelana. Vlada me je menila s tem dopisom ostrašiti in mi srčnost

vzeti, da bi obupal in vse skupaj pustil v nemar, pa ni vedela, da je ravno s tem raka v vodo vrgla ali moje želje izpolnila saj nisem drugega hotel, kakor iz birokratskih vezij biti rešen in dobiti prostost.

LII. Po oproščanju.

Dasiravno je bil temelj pilotiran in je bilo kamenja že veliko napeljanega, nisem se hotel nič ganiti; ves čas do vladnega odgovora sem le molčal. Ljudstvo ni vedelo, kaj to pomeni; gorečnost je jela ugašati, tvarine je malo kdo več pripeljal, videti je bilo, da bo vse zopet zaspalo.

Prvega majnika po odgovoru vlade oznanim s prižnice, da je še le sedaj nastopil čas, da se dela čvrsto poprimemo; vsak naj si prizadeva tvarine, kolikor mogoče, napeljati.

In glej! Nikomur se ni ukazovalo ali velevalo, in vendar ga ni bilo gospodarja z živino in z vozom, da bi ne bil vpregel in vozil. Veselo je bilo videti, ko je dan za dnevom voz za vozom s kamenjem, s peskom ali lesom obložen hitel na Faro. In česar se nisem nadejal, tudi tisti, kateri so se v začetku branili, kregali in žugali, da nečejo nič vedeti, nič dati in nič storiti pri novi cerkvi, še tisti so vkljub moji prepovedi še najbolj pritiskali, delali in vozili. Kolikor bolj je zid rasel, toliko večja je bila gorečnost ljudstva. Proti sredi majnika je zidalo že osemdeset zidarjev, in tvarine ni manjkalo nobene, niti za minuto ne!

LIII. Poslovljenje od stare cerkve.

Dokler ni bil temelj popolnoma dodelan, ni se nihče dotaknil stare cerkve. Imeli smo v njej sv. zakramente in božjo službo. Ko je pa novi zid rasel iz zemlje, morala se je stara umakniti novi. Sv. Vida dan, t. j. 15. dan junija, smo odločili za zadnjo službo božjo in poslovljenje od stare cerkve, kar sem prejšnjo nedeljo s prižnice oznanil; povabil sem tudi stolnega dekana Dr. J. Pogačar-ja kot pridigarja in več bližnjih duhovnov k povikšanju slovesnosti.

Zastran velikega spoštovanja stare cerkve Matere Fare se je hotelo vse ljudstvo od nje posloviti in je privrelo skupaj, da se je vse trlo.

Slovesno mašo z obilno asistenco sem sam opravljal, pridigoval pa je stolni dekan prav primerno in izvrstno; omenjal je visoko starost cerkve, našteval, koliko duhovnih dobrot in milostij je rod za rodom tukaj prejemal, in sedaj, kakor vse časno, je tudi ona opešala in mora dati prostora novi. Marsikako oko je plavalo v solzah, sosebnó velik jok pa je vstal proti koncu, ko je v imenu farnih otrok jel slovo jemati od njih stare matere. (Ta pridiga je natisnjena v njegovi zbirki.)

Drugi dan sem še sam maševal, priporočal vse varstvu in pomoči nebes, in potem prenesel sv. zakramente v kapelico na Fari, kjer so potem bili in kjer smo navadno maševali.

Od todi se je vsula vsa množica ljudstva nazaj v cerkev, in začela (česar se nisem nadejal) trgati, podirati oltarje, stole in vse drugo raznašati na vse strani, in do poldne je bila cerkev vsa do čistega izpraznjena. Vsakdo je želel še kak spomin od stare cerkve dobiti in ohraniti; mislil sem, da bode sedaj ostala cerkev na miru; ali sedaj je še le nastopila prava nevihta, in le nevidna roka božja me je obvarovala — smrti.

LIV. Popoldanska prigodba.

Précej po jedi popoldne so se brez moje vednosti in volje trope moških, ženskih in otrok jele snovati proti cerkvi. Brez namena in le iz navade pogledam skozi okno in zagledam okrog cerkve polno ljudstva, na strehi pa moške, ki so trgali deske in metali na tla. Na vse strani so letele doli, kakor dež; spodaj pod kapom pa so skakale ženske in otroci s smehom in vpitjem, in pobirali deske po tleh brez ozira in skrbi nevarnosti nad glavami.

Ko to vidim, spreleti me strah in groza. Naglo skočim iz sobe, hitim proti cerkvi, vpijem na ves glas, kazaje s prstom na streho, da naj se umaknejo iz smrtne nevarnosti. Le na moje vpitje in žuganje se odmaknejo iz nevarnosti in od daleč gledajo, kako les na tla pada; zaradi moje pričujočnosti se nihče več ne upa ganiti.

Kmalu potem začnó tudi strešnje na tla spuščati. Med tem, ko leti strešnja za strešnjo doli, prikaže se ženska iz cerkve pod lopo in maha proti nam, ki smo bili zunaj; vidi, da strešnje

padajo in da je smrtna nevarnost pred njo; sliši naše vpitje od vseh strani, da naj obstane in počaka pod lopo. Toda vkljub vsej tej nevarnosti skoči vrtoglava baba vendar ravno tisti trenotek izpod lope, ko tudi strešnja iz višave prileti, trešči ž njo skupaj, da se obe zvrneta in obležita vsaka v svoji strani, in se ne ganeta.

Vsa množica se prestraši, ko to vidi, ostrmí in stoji, kakor okamenela. Ker se nihče ne gane, skočim sam, vzdignem in stresem ženo, kličem na pomoč, in ker nihče ne pride, vlečem jo sam, nevedé, ali je živa ali mrtva, v župnišče in jo položim na posteljo. Še le potem pridejo štiri ženske in med njimi njeni dve hčeri (bila je ključarjeva žena), močijo jo in ji zmivajo glavo z jesihom in jo oživljajo.

Še le čez tri ure se začne žena zavedati, na glavo posegati in tožiti, da jo boli. Proti noči jo peljeta hčeri domov na posteljo. — Čez tri dni pa pride vsa zdrava zopet delat k cerkvi.

Zidovje se je naglo odsedalo; do 20. junija je bil v novem presbiteriju zid že za poldrugi seženj narastel, in treba je bilo tudi že vogelnik blagosloviti; zato je sem šel v Ljubljano škofa vabit za to slovesnost; obljubil je, da pride v nedeljo.

LV. Blagoslovljenje vogelnika 28. junija 1863.

Na slovesnost tega blagoslovljenja se je ljudstvo ves teden pripravljalo, znotraj in zunaj prostore posnažilo, veliko mlajev okrog postavilo, z venci in cveticami olepšalo, začasen oltar napravilo; jaz pa sem oznanil prejšnjo nedeljo slovesnost s prižnice in povabil tudi duhovščino.

V nedeljo proti osmi uri se pripelje škof iz Ljubljane, sprejet s strelom in zvonjenjem. Ob deveti uri ga pelje duhovščina v ornatu v šotor, kjer najpoprej vogelnik blagoslovi. Vogelnik je bil polčetr čevljev debel, v četvrt obdelan kamen z zidom enake debelosti; na zunanji strani so vsekane letnice 1863, v sredi pa je globoka luknja s pokrovom, v katero smo dejali denarja sedanjega časa vsake vrste, vrh tega pa domače slovenske časnike in steklenico z dokumentom sledečega napisal:

Petra haec capitalis posita et benedicta

*a Celsissimo ac Reverendissimo D^{no} D^{no} D^{re} Bartholomaeo Widmer,
principe-episcopo Labacensi.*

Die Dominica ac simul Vigilia Storum Petri et Pauli,

28. Junii 1863,

*regnante ecclesiam Dei P. P. Pio IX. et aedificationem aedis
sacrae gubernante Francisco Xaverio Kramer, parochi et decano
Locopolitano. O. A. M. D. Gl.*

To pomeni:

»Ta vogelnik je bil postavljen in blagoslovljen od prevzvišenega in prečastitega gospoda gospoda dr. Jerneja Widmerja, knezoškofa ljubljanskega, v nedeljo in ob enem pred dnevom praznika sv. Petra in Pavla, dné 28. junija leta 1863., ko so cerkev božjo vladali papež Pij IX.; zidanje cerkve je oskrboval Frančišek Ksaverij Kramer, župnik in dekan starološki. Vse k večji časti božji.«

Podpisali so se za škofom in menoj z lastno roko sledeči pričujoči gospodje in gosti:

Matej Frelj in Anton Kerčon, farna kapelana; P. Ambrož Breclnik, gvardijan Loškega kapucinskega samostana; Gincelj, stavbeni vodja v Ljubljani; Leopold pl. Höfern, Loški okrajni glavar; Edvard pl. Strahl, grajščak in dež. sodnije svetovalec itd.

Potem so zidarji vpričo nas luknjo zabili in zazidali, duhovščina s škofom je šla k oltarju in začela se je pontifikalna maša, pri kateri so godci in pevci na oboku ali velbu stare razkrite cerkve stali, da se je njih glas razširjal na vse strani; pridigoval pa je škof sam.

Tisti dan je bil prav prijeten, jasen in zeló gorak, ljudstva silno veliko, razstavljenega povsod po tleh, odrih in kotih: vse pa v lepem redu in pobožnem vedenju. Iz pozabljivosti sem opustil med mašo darilni obhod, in še-le po maši, ko je že veliko ljudstva proti domu šlo, spomnim se, skočim na prižnico in povabim k pomoči, in nabralo se je pri vsem tem 276 gld. za cerkev.

Pri jedi v župnišču je bilo vse dobre volje; govorov in zdravic obilno, pa tudi po Fari vse veselo brez najmanjše nape. Ali žal! ta sreča je v kratkem minila, in nastopile so bridkosti in strah, da ni bilo ne kraja ne konca, in le božja roka nas je obvarovala še hujšega. Kaj je bilo? Poslušajte!

LVI. Usoda z zvonikom.

Do srede julija je šlo delo prav po sreči od rok. V presbiteriju je bil zid že dva odra visoko narastel, in se primikal vedno bližje stari cerkvi. Dvajset čvrstih zidarjev je zidalo; tvarine je bilo vedno obilno napravljene; vreme več mesecev lepo in suho, (vse poletje je le trikrat deževalo), zidovje stare cerkve, kar se ni samo zgrudilo, spravljali so delavci s pota, in v kratkem je stolp sam ostal in čakal novega oklepa. Vsi smo imeli upanje in rekli, da bo cerkev kmalu dozidana. — Stolp ni bil nikomur mar; nad njegovo trdnobo nihče ni dvomil. Toda, kaj se zgodi?

Proti koncu meseca julija me pokliče polir neko jutro pod zvonik, pokaže mi komaj las debelo spokico in me vpraša, kaj mislim o ti spoki. Na višavi jo komaj zagledam, nasmejem se in vprašam, kaj on misli? Ne vem še, pravi, v kratkem pa se bo videlo.

Ta opazka strokovnjakova me sicer presune, pa vendar me ni skrbelo preveč, ker mislil sem si, da poka le ometanje. Pri vsem tem mi ne gre iz glave, in vsak dan jo hodiva gledat, in zdi se obema vsak dan večja. Kazala sva jo tudi drugim izkušencem; vsakdo je bil drugih mislij, nekaterim se zdi nevarna, nekaterim pa ne.

Ko prideta mojstra Treo in Faleschini konec meseca po denar, peljem ju pod stolp in jima pokažem spoko; ogledujeta stolp na vse strani, ne slutita pa nobene nevarnosti; nasvetujeta pa, da bi se pomiril in ne skrbel, naj se stolp na vse strani spok z lesom podpre, dokler stolpa novi zid ne oklene.

Drugi dan ga res z dvema močnima tramoma podpremo; ker se nam pa to še vse premalo zdi, pridenemo še dve dvanajst sežnjevi dolgi in močnejši podpori, in eno še na drugi strani, ki sta segali še čez polovico stolpa. Pa vse to ni nič izdalo.

Spoka se kaže vedno večja in zraven te se začno še druge prikazovati in meni vedno večje skrbi delati, da noč in dan več nisem imel mirú. Vsako jutro sem hodil gledat in vsako jutro so se mi razpoke zdele večje.

Naveličan, vedno v strahu živeti, pokličem zopet oba mojstra in Ginceljna iz Ljubljane in rečem natanko preiskati vzroke spok; pa zopet me pomirijo s tem, da vse to bo jenjalo po oklepu stolpa.

Vrhu tega se primeri v kratkem še druga, strašnejša prigodba, kakoršna se ne zgodi pogosto.

Po veliki soparici namreč se privleče prve dni meseca avgusta z Gorenjskega tako strahovita nevihta, kakoršne niso pomnili niti najstarejši ljudje. Mislili smo, da bode konec sveta. Med neizrekljivim nalivom udarja blisek za bliskom, tresek za treskom, da se zemlja trese; grozoviti vihar trga in razkriva strehe, meče drevje in kozolce na tla, in nihče si ne upa izpod strehe. Vse je trepetalo in čakalo, kaj bode iz tega.

In ta strašanska nevihta je divjala dva dni in dve noči zaporedoma; vode so narastle, šumele po hribih, napolnile potoke, struge in doline, stopale čez bregove, razlivala se po ravninah in voda je stala, kakor jezero. Ljudstvo po hišah zaprto je koprnelo, vzdihovalo in pričakovalo konca.

Tudi jaz nisem noč in dan zatisnil očij, hodil iz sobe v sobo, od okna do okna gledat in poslušat, kdaj in kam bo stolp padel, ali kdaj in kje se bo posvetilo?

Okrajni glavar Höffern pošlje, vedoč okoliščine, žandarje na Faro, da iz bližnjih hiš pod cerkvijo izženó ljudi iz hiš in živino iz hlevov in zabranijo, da kdo nazaj ne pride.

Take nevihte ni še nihče doživel, in rekel je vsakdo, da ni bila naravna, ampak, da se je satan sam vil in svoje kremplje zadiral v stolp, tresel ga in ga hotel podreti, da bi nam pripravil še večje stiske.

Tretji dan se je nevihta ulegla, in bilo je mogoče zopet stopiti iz hiš. Šla sva s polirjem najprej pod stolp gledat, kakovšen je. Ogledala sva ga na vse strani, pa nobene izpremembe nisva našla, niti večjih spok, po čemer sem sodil, da ga je padca varovala ali skrivnostna roka božja, ali pa da vendar ni tako slab, kakor se nam zdi. Zidarji in delavci so jeli zopet brez skrbi dalje zidati, in nihče več ni mislil na nikakšno nevarnost. Toda to zaupanje je trajalo malo časa.

Malo dnij potem prisope po južini polir k meni v sobo in pravi: »Nekaj vam prihajam povedat, pa nikar se ne ustrašite!

Ravno sedaj sem bil pod stolpom in sem slišal v sredi zidú hreščanje in pokanje. Bojim se, da se zgrudi v kratkem.«

Kakor strela mi ta beseda zapre sapo, in ves prestrašen še izpregovoriti ne morem. Skozi okno pogledam in vidim zidarje in delavce z odrov bežati in zaslišim krič: »Bežite, stolp se maje, padel bo!«

Naglo skočim iz sobe pred župnišče in vidim tudi sosede iz hiš bežoče na polje, ozirajoče se nazaj na stolp. Meni začne slabost prihajati, pred očmi se dela tema, noge se mi tresejo, ves vrtoglav se zvrnem na kup lesa in — omedlim.

Polir, zraven mene stoječ, priskoči, prime me, začne tresti in tolažiti, češ, da naj ne se bojim, saj ne bode nič hudega. Naglo se zavém, pogledam ga in sunem od sebe in zavpijem trdo: »Poberi se, grdoba od mene; čemu je bilo treba tega strahú!«

Pričakovaje stolpovega padca sedim na lesu in preišlujem svojo usodo, koliko hudega sem že prestal, in koliko me še čaka.

Ogledujem lepo kositarjevo streho, kako čedna je in koliko tisoč in dela je stala, kar bo vse zavrženo, če se stolp zgrudi. Pa kaj še to! Kaj pa, če pade na novi zid, ali na hiše in hleve! Kolika škoda in koliko plačila! In vse to zadene mene!

Vse take misli, skrbi in strahovi se snujejo po glavi in mučijo moje vbogo srce. Tolčem se po glavi in kesam, da sem se lotil še takega nevarnega in težkega dela!

Skoraj dve uri pričakujemo padca stolpa. Delavci postopajo od daleč, nihče si ne upa približati se cerkvi in delati iz strahu, da bi se stolp nagloma ne zgrudil.

Naveličan postopanja se predrzne najprej tesarski mojster Janez Porenta bližati se stolpu. Počasi in skrbno se plazi in pride pod stolp, ogleduje spoke in najde še vse enake. Nastavlja ušesa na zid, in ne sliši nobenega pokanja; predrzne se celó plezati po podpori do sredi stolpa in ne najde nobenega znamenja izpremembe. S tem pomiri mene, in vse druge. Zidarji se vrnejo na odre, sosedje v svoje hiše; polirja pa ozmerjam, kot lažnika.

LVII. Slabost stolpa stopa na dan.

Vseh teh homatij imam že zadosti; zvedeti sem hotel za gotovo, ali je stolp še za rabo, ali naj ga dam podreti, ali ne. — Pišem torej še tisto popoldne mojstroma in Ginceljnu v Ljubljano, da naj brez odloga pridejo in sklenejo, kaj je s stolpom storiti.

Res pridejo vsi trije že drugi dan skupaj zgodaj na Farno in gredó naravnost pod stolp ogledovat in preiskovat ga od vrha do tal, in ga najdejo po zunanjem sicer zdravega, v resnici pa je bil tak:

Enako skoraj, kakor v vseh starih cerkvah, stal je tudi ta stolp na zgolj rahli zemlji in komaj na poldrugi čevelj globoki podlagi, sezidan iz zgolj drobnega in okroglega kamenja iz reke Sore. Našli smo pod podom na oboku po odbitem ometu okrog njega v sredi zidú široko luknjo polno pepela in mrtvega oglja v znamenje nekdanje lesene vezi, katera je stlela v kakem pogorišču; pa tudi vsa znotranja stran zidú je bila na pol kuhana in apnena, kar je spričevalo, da je bil stolp v ognju.

Kdor je vse to videl, moral se je čuditi, da je sploh še stal, in da se ni že zdavna, zlasti ob času kakega potresa ali zvonjenja, sesul.

Hvalil sem sosebnó jaz Boga, da je sedaj še ob pravem času nevarnost odkril, ker kdo vé, kakošna nesreča bi se bila pozneje lahko primerila.

Sklenili so torej enoglasno, da se mora stari stolp podreti in nov zidati; edino vprašanje je bilo sedaj še to: kdo in kako bo stari stolp podiral in kdo in za koliko bode novega zidal, ker prej nihče na kaj takega še mislil ni.

Jaz, z drugimi bremení že preobložen, nisem mogel in si tudi nisem hotel teh skrbi nakladati in sem se temu naravnost odpovedal.

LVIII. Obravnava zastran novega stolpa.

Vsi trije strokovnjaki, se vé, so ostali pri obedu pri meni. Popoldne pa skličem oba ključarja in več soseskinih móž iz cele župnije k posvetovanju in povabim tudi okrajnega glavarja Höfferna k obravnavi zastran novega stolpa.

Nabere se jih veliko, in z drugimi vred pride zgolj sam ob sebi moj grajščinski sosed in zagrizeni nasprotnik in se vsede med kmetovske može; na drugi strani njemu nasproti se vsedem jaz, ker sem slutil, da bo izkušal mene pikati, može podpihovati in od dela odvracati.

Med tem, ko Gincelj piše zapisnik zastran podiranja stolpa, začne moj sosed najprej milovati župljane zastran velikanskega dela in obilnih stroškov pri cerkvi, potem pa mene pikati in tožiti, da ne dam mirú, hočem vse po svoji glavi obrniti, da mučim ljudi s tlako, z delom in stroški, spravljam jih v dolgove in revščino; mislil je s tem može zdražiti, da bi se vzdignili zoper mene.

Že več časa je našteval ta mogočni nasprotnik moje pregrehe in zatiranje župljanov, misleč, da bodo vsi može ž njim zoper mene potegnili in se vzdignili. Ali glej, živa duša se ne gane in ne oglasi, le pogledujejo ga in z glavami odmajujejo.

Tudi jaz ves čas molčim in ga poslušam sedé; ko pa vidim, da se nihče ne oglasi in njegovih napadov ne zavrne, vstanem sam in rečem mirno, pa resnobno: »Možje! slišali ste sedaj iz ust mojega soseda pregrehe, odrtije in zatiranje moje, s katerimi neprenehoma tlačim župljane. Moj Bog, vest mi sicer nič takega ne očita, vendar morebiti samega sebe ne poznam. Če sem res takšen, spoznam, da sem volk in ne pastir svoje črede, in pripravljen sem vsakemu obilno povrniti, katerega sem k delu ali plačilu silil. Veliko rečij je bilo ta čas popravljenih ali prenovljenih, povejte sedaj naravnost, ali sem vas ali koga drugega katerikrat k delu silil ali z davki obkladal? Če se pa vpričo mene ne upate odkritosrčno govoriti, pripravljen sem tudi odstopiti!«

Na to vstanejo vsi može, obrnejo se proti mojemu sosedu in pravijo: »Gospod! O tem, česar ste sedaj dekana dolžili, mi celó nič ne vemo. Znano nam je pa, da, karkoli je v naši župniji dosedaj popravil ali prenovil, vse je bilo koristno in silno potrebno. In čudimo se vsi, da vse, karkoli je župnija storila, je storila prostovoljno in z veseljem, torej brez sile.

Takega odgovora se ni nadejal. Osramoten je omolčal, oči v tla obrnil in se kmalu izgubil iz sobe.

Med tem časom je tudi Gincelj končal načrt, kako se mora stari stolp podirati, in ga možem glasno prebral. Glasil se je v poglavitnem tako-le:

Najprej se morajo votline vseh starih stebrov do vrha z opeko zadeliti, potem bo treba obok stolpa podreti in skozi to luknjo doli spustiti zvonove in s poti spraviti. Po spraznjenem zvoniku se mora kositar na strehi potrgati in spraviti, strešnje in tramove po samem na tla spuščati, potem še-le zid od vrha do polovice stolpa polagoma odnesti; do polovice podrtega pa izpodkopati, da ves kmalu pade.

Od dveh spisov izroči enega meni s pristavkem, da se mora zvonik po tem načrtu podirati, drugega pa glavarju Höf-fernu, ki naj čuva, da se ravna natanko po njem.

Nazadnje poprašam še oba zidarska mojstra, za koliko prevzameta podiranje stolpa po tem načrtu? Zahtevala sta 600 gld., na kar se nasmejem — in molčim. Zakaj po tem načrtu podirati, ni mi kazalo, ker bi bilo delo prezamudno in predrago; vedel sem pa tudi, da bom, če drugače ravnam, kot svojeglavec gotovo tožen, in kdo vé, kaj še drugega? — Mislil sem, kako bi jo zvil, da bi po drugi krajši poti dosegel svoj namen.

Prihodnjo nedeljo oznanim s prižnice, da naj po večernicah gospodarji ostanejo pred župniščem. Prinesem in berem jim spis stavbenega vodja zastran podiranja stolpa in povem tudi, koliko zidarja zahtevata za to delo.

Tudi preprostim kmetom se je tolika cena zdela prenapeta in slišale so se marsikake resne, pa tudi šaljive opazke. Neki korenjak se je n. pr. oglasil, da ga podere za 300 gld., eden za 200 gld., eden za 100 gld. itd., da pridejo do 50 gld.

Med smehom in šalami se oglasi na strani možak in pravi: »Možje! ne smejajte se, to niso nobene šale! Pomislite, da je cerkev naša in da bodo nas zadeli vsi stroški; vprašam vas torej, ali ni laglje delati, kakor plačevati? Čemu bi plačevali, kar lahko sami storimo? Nas dvajset hoče zvonik tudi brez plačila podreti, če vam je to prav.« In vsa množica enoglasno zavpije: »O, kaj pa da, nam je vsem prav.«

»Če je pa vsem prav«, rečem jaz, »tedaj je tudi meni. Vedeti moram pa vendar, kdo bo delo izmed vas vodil?« In

pokažejo Janeza, tesarskega mojstra! Ko tudi on pokinka, nasmejem se in rečem množici, naj gre domov.

Na večer pokličem Janeza k sebi v župnišče na razgovor, zmeniva se, stolpa nikakor ne po načrtu inženirjevem, ampak vse drugače podirati, obljubiva pa, da do svojega časa živi duši ne poveva tega.

Da bi kdo najine skrivnosti ne slutil, rečem tesarjem pred župniščem napraviti lopo z odrom za zvonove in kupim težko vrv za 105 gld. — Po izdelani lopi pošljem tesarje z vrvjo skrivaj v zvonik, da snamejo zvonove, jih po vrvi spusté na tla in sproti obešajo v lopo. Potem skočijo na streho, potrgajo in pomčejejo kositar na tla, izpodrežejo strešnje in potegnejo z vrvjo vso streho ob enem na tla. Vse to se je zgodilo tako tiho, da še bližnji sosedje niso vedeli, kaj pri cerkvi počenjamo; naenkrat je stal zvonik brez strehe.

LIX. Hudi napadi nastopajo.

Povedal sem že, da se je vlada že v začetku odpovedala vdeležbi in ves odgovor na moje rame zvrnila, misleč, da bom brez njene podpore kmalu obnemogel. Ko je pa zvedela, da delo vkljub velikim težavam in oviram le napreduje, da se za nikogar, tudi za inženirjev načrt ne zmenim in tudi zvonik svojeglavno podiram, sklenila je, stopiti mi na pete, vzeti mi delo celó iz rok in me odstraniti.

Ne vem, ali je Loški okrajni glavar Höffern sam ob sebi ali pa zaradi vladnega ukaza vsem gospodarjem cele župnije zapovedal, da naj nekega dné popoldne ob 4 uri na Grad v pisarnico pridejo zastran naprave in plačila novega stolpa.

Ta poklic brez mene in moje vednosti je bil meni tolikanj bolj nerazumljiv, ker je bila cerkev le meni izročena in sem sam imel vso skrb in ves odgovor. Dobrega pri tem poklicu nisem nič slutil, ali kaj takega, kar je bilo, ne bil bi se nikdar nadejal. Tudi ne vem, ali so to storili uradniki, ali biriči, ali nekateri skrivni nasprotniki, ali le podkupljeni mestni potepuhi. — Poslušajte, kaj se je zgodilo:

Tisto popoldne, ko začnejo možje iz vasi v Loko prihajati, pričakujejo jih že na potih, mostovih in po ulicah potepuhi

raznih vrst, prestrezajo jih, vabijo in silijo iti ž njimi v krčme in pivnice; tam jih silijo piti vino, pivo in žganje, da se mnogi vpijanijo. Pri tej priliki jih začno priliznjeno milovati zaradi dela in stroškov pri cerkvi, mene pa preklinjati, obrekovati in grajati, ker sem jih spravil v take težave in stroške, da bo marsikdo ob živino in imovino. — Pametni in previdni možje kmalu spoznajo njih slabi namen in pobegnejo domov. Drugi, malo-pridni, pijani in razdraženi pa se vzdignejo proti peti uri iz krčem in se spremljani od podpihovalcev v tropah z grozovitim hrupom, vpitjem in preklinjevanjem vlečejo proti gradu.

Vse to smo slišali tudi na Staro Faro. Vsi zmešani in izgubljeni pridejo z vpitjem, preklinjevanjem in rotenjem v pisarnico, in kdo vé, kaj bi bili obsedenci takrat z menoj storili, če bi jaz bil tam. Höffern jih svari, pogovarja z lepim in žuga; ko pa nič ne opravi, spodi vso druhal brez obravnave iz pisarnice. Celo noč še rogovilijo po mestu, kjer naposled zaradi zapanca pocepajo na tla.

Drugo jutro se je zvedelo po vsi župniji včerajšnje divjaško počenjanje po mestu in sosebno še grdo preklinjevanje in obrekovanje moje osebe, kar je vse poštene napolnjevalo z veliko žalostjo in sramoto. Skrbelo je vsakega, kaj bom storil po takih grdih, nezasluženih napadih svojih lastnih župljanov. Ali nad menoj ni bilo nobene izpremembe, in nobena tožba se ni slišala. Tudi rogovileži so se streznili in spametovali, ko so spoznali svoje krivično početje, sramovali so se in se poskrili, pa obžalovali svoje pregrehe.

Pa tudi meni je bilo bridko pri sreč, da sem po nedolžnem prestal toliko zasramovanja. Nekoliko iz žalosti, še bolj pa iz radovednosti, kaj bode gosposka storila, odpeljem se na skrivnem iz doma, in ne povem nikomur, kam, in ostanem nekoliko dnijskrit pri svojem prijatelju. Vrnivši se nazaj, najdem vse, kakor sem bil pustil; nihče se ni zmenil za najmanjšo reč, in moral sem se vsega zopet sam lotiti. Da pa ne bi vsega sam nosil, pokličem zopet zidarska mojstra in srenjske glavarje zastran novega stolpa skupaj, v pričo vseh povem, da nečem z zvonikom nič opraviti imeti, ker imam s cerkvijo dovolj skrbi, priporočam, da naj se možje z mojstri sami pogodé in skrbé za plačilo;

popustim jih same v sobi. Do sedaj sem namreč vso skrb in ves odgovor sam nosil, zato si nisem hotel nakladati še stolpa.

Ko pa zvem, da mojstri svoje zidarsko delo cenijo na dve tisoč goldinarjev in od te cene ne odjenjajo, in da hočejo nevedni kmetje že privoliti, prihitim k obravnavi, ozmerjam najprej mojstra zaradi njune nesramne tirjatve in ponudim le tisoč goldinarjev proti temu, da morata stolp brez odrov izdelati. Po velikem prepiru primaknem še dve sto goldinarjev, in to obvelja, seosebno še zato, ker sta me mislila za podiranje stolpa bolj pritisniti. Ali o tem nisem hotel nič slišati.

LX. Usoda starega zvonika.

Znano je, da sva se bila z Janezom, ne da bi bila živa duša vedela, zmenila, kako hočeva stolp podreti; sklenila sva, da se ima spodnji steber z lesom dobro podpreti, potem izpodkopati, podpore pa zažgati, da zgori les in se zvonik ves ob enem zvrne na tla.

Odločeni dan zjutraj se priplazi posamezno dvanajst korenjakov v župnišče in po kratkem pogovoru jih na tihem peljem pod stolp. Najprej je bilo treba s pota spraviti dvanajst sežnjev dolgo podporo na južni strani.

Janez se splazi po lestvi na obok v sredi stolpa, da bi podporo iz luknje snel in jo po vrvi spustil doli. Z veliko nevarnostjo se mučijo vsi celi dve uri, predno jo spravijo na tla. Janez pride ves v potu, bled in plašen doli. Vprašan, kaj mu je, reče le: »Hitimo!« Nihče ni vedel pomena teh besedij, le pozneje je pravil, v kaki nevarnosti je bil. Molče so hiteli res na vse kriplje steber izpodkopavati in ga z lesom podpirati; jaz pa sem na straži stal, pazil na stolp in odganjal otroke in druga zijala.

Malo pred poldnem me pride dekla klicat v župnišče, češ, da želi neki duhovnik z menoj govoriti. — Predno grem, naročim delavcem na stolp dobro paziti, da se kaka nesreča ne primeri, in obljubim, da pridem ročno nazaj. — Zadržan v pogovorih, zazvoni poldne. Po molitvi pozvoni k obedu, mislim, da pojdejo sedaj tudi delavci k obedu domov, vsedemo se s tujcem k mizi in se pogovarjamo.

Že prej so prekanjeni delavci komaj čakali mojega odhoda, in ko odidem, skočijo naglo po skrito strelno orodje, hitijo naglo vrtati steber in natlačijo luknjo s smodnikom. V naglici pa so pustili luknjo preplitvo, in smodnik ni imel moči stolp naglo stresniti in ga raznesti.

Proti eni uri zaslišimo pok strela. Stresem se in vprašam, kaj je to? Ustrelil je nekdo, pravi kapelan. — Kakor bi me nekaj sunilo, skočim naglo od mize, hitim v sprednjo sobo pogledat na stolp in vidim pred župniščem vse polno ljudstva stati in s smehom gledati na stolp. Kaj je to, za Boga! Pred pol ure še bližnji sosed ni vedel, kaj se godi, sedaj pa vidim toliko tropo.

Poprašam z okna, pa nihče se ne ozre; poprašam drugič in tretjič, in zopet me nihče v šumu ne sliši. Zgrabim nekaj na oknu in zaženem najbližjemu v hrbet, da pogleda gori, in ga vprašam, kaj imajo? »Stolp bo padel«, odgovori. Kakor bi strela vdarila, stresem se, saj nisem nič vedel, kaj se je godilo.

Urno skočim iz sobe na vrt gledat pod stolp. Ne vidim pod njim sicer nikogar, okrog njega pa vse polno ljudij in med njimi tudi kapelana, ki je stal, zijal na kvišku, pogovarjal se in smejal brez skrbi. Tukaj se zopet ustrašim, začnem kričati, mahati in kazati na nevarnost, da naj se umaknejo, kar tudi storé. V tem trenutku se začne kazati nevarnost, omet se začne lušiti, kamenje padati doli; mene pa stiska pregreva čimdalje huje, težke misli in skrbi se mi snujejo po glavi. Mislim si: Pade gotovo, pa se ne vé, kam? Naj pade naprej ali nazaj, zadel bo in škodo storil, ali na novem zidu, ali na poslopjih, ali pa celó podsul ljudi ali živino. In če se škoda zgodi, kdo bo kriv, kdo drug plačnik škode, kakor jaz?

Vse take in enake misli se rodé zaporedoma; stiskajo mi srce in zapirajo sapo; tema se mi dela pred očmi. Ne vé, kam bi se obrnil, le nebesa so še moje upanje.

Pa tudi nikoli še nisem bolj globoko vzdihoval, nikoli se bolj zaupljivo proti nebesom oziral in pomoči prosil, in tudi še nikoli bolj očitno izkušal milostljive roke božje, kakor v tem trenutku.

Ko se tako tresem in vzdihujem proti nebesom, zagledam naenkrat vrh stolpa nekaj svetlo-belega; kaj je to bilo, Bog sam

vé, ali v tem trenutku se začne stolp gibati, sem ter tje majati, ljudstvo utihne in koprni pričakovaje, kaj bo iz tega. — Mene obhaja slabost, in da ne bi omedlel, obrnem se naglo proti Selcam, in v tem trenutku zahrešči za hrbtom. V hipu se obrnem in vidim strašansko oblak prahú dvigajoč se proti nebu in zakrivajoč solnce; ko se pa razkadi, pokaže se namestu stolpa silno visoka groblja razvalin.

Ljudstvo se do sedaj od strahu ni ganilo, niti oglasilo. Zagledavši pa veliko grobljo pred seboj, začne na ves glas s smehom in vpitjem kričati: »Zvonite! zvonite!« In res od vseh strani hitijo dečki skupaj, lezejo po zidu do zvonov. Jaz pa maham in kričim na vso moč: »Ne zvonite, ne zvonite k svoji nesreči« — in jim komaj ubranim.

Z vrta hitim naglo na pokopališče, skačem sem ter tje poprašujoč, ali je kdo podsut, mrtev ali poškodovan? Kje je ta in ta? In ko zvém, da ni nihče poškodovan ali zadet, odso-pem se, roke povzdignem in hvalim glasno Boga, da mogočni Golijat leži uničen pod nogami pastirčka.

Komaj to izrečem, že prisopé žandarji v orožju po stopnicah in kmalu za njim drugi in tretji, za njimi pa biriči, uradniki in cela tropa meščanov na pokopališče; vsak molčé obstane in gleda resnobno okrog sebe.

Meni se je čudno zdelo, od kodi je ljudstvo to zvedelo, da ga je toliko iz mesta privrelo. Vendar pustim vse v nemar in pokličem svojih dvanajst korenjakov v družinsko sobo in velim dva škafa vina in šest hlebov kruha prinesiti na mizo. Vsi zdelani, lačni in žejni popadejo po volčje kruh in vino, hité jesti in piti in molčé.

Že nekoliko okrepčane vprašam, kaj so počeli, da se je stolp sam ob sebi zgrudil? Vsi se zasmеjejo in povedó, kako so bili že prej sklenili podreti ga, za kar so bili tudi že vse pripravili; komaj so čakali mojega odhoda, potem so naglo zavrtali in natlačili s smodnikom, pa preplitvo, da smodnik ni dovolj moči imel, podreti ga hipoma.

Med tem pogovorom in smehom pride gospod kapelan že v drugo povedat, da je tudi glavar Höffern pri razvalini. Ker menim, da je iz radovednosti prišel razvalino gledat in mi

srečo vošit, grem k njemu in ga prijazno in veselo pozdravim. A ne, da bi mi po navadi roko podal in me prijazno pozdravil, držal se je napeto in mogočno vprašal: »Kdo je stolp podrl?«

Njegovo ošabno vprašanje in še bolj njegov srditi pogled me zbôde in tudi v meni ošabnost obudi, zakaj kri je še v meni vrela. Rečem mu: »Nihče, sam se je zrušil!« Ta odgovor ga stori še bolj košatega in še bolj srdito zavpije: »To moram vedeti, zakaj vse dotične hočem zapreti in kaznovati!«

»Oho!« zavpijem razjarjen, »zaradi tega tedaj ste semkaj prišli, in žandarje pred seboj poslali? Povem vam: Vsi ti so najeti in so le mojo voljo izpolnili, in če mislite koga zapreti in kaznovati, morate torej le mene samega.«

On: »Vsak rokodellec naj se drži svojega rokodelstva, in naj ne sega v drugo delo.«

Jaz: »Zakaj neki ne, če ga zná in boljše stori?«

On: »Ker so le po svoji glavi delali in ne po načrtu inženirjevem, zato morajo biti kaznovani.«

Jaz: »Spoštujem inženirja, toda on je z menoj vred star in ni videl stolpa pri vrhu. Pisal je načrt le po svojem dozdevanju; ti pa so bili na njem in so videli nevarnost s svojimi očmi.«

On: »Pri vsem tem jih moram vendar-le zapreti!«

Jaz: »O, nikakor ne! Nedolžnih ne bodeite zapirali. Če hočete pa koga zapreti, morate le mene samega, ker sem jaz to ukazal. Predno pa to storite, morate poprej meni krivico in škodo izkazati. Povejte mi, ali ni vlada cerkve in odgovornosti meni samemu prepustila? Izkažite mi sedaj kako škodo! Kdo bi bil pa odgovoren, ako bi bilo po inženirjevem načrtu kakih petdeset ali sto ljudij podsutih? Čemu se tedaj vtikujete, dokler ni krivice in tožnika? Brez tožnika ni sodnika.«

Höffern, pameten in previden uradnik, odjenja in postane prijazen, da lahko spoznam, da ni on, temveč kdo drug kriv tega napada. Po prijaznem pogovoru mi reče, da mora delavce v pisarnico poklicati, na zapisnik vzeti, pa jih neče kaznovati; v to tudi privolim.

LXI. Izdajalec se zvé.

Izdajalec je bil moj polir sam, sorodnik enega izmed mojih mojstrov, katerega je bil postavil za paznika ne zaradi pridnosti, temveč le zaradi njegove sebičnosti; tudi se je malo z delom in z delavci pečal in je najrajši govoril o bogastvu. Vedel je, da sta mojstra za podiranje stare cerkve, katera se je večinoma sama zrušila, dobila 500 gold. in da tirjata za podiranje stolpa sedaj 600 gold., in si mislil, da pri tem delu bi se znalo po strani kaj zaslužiti; prigovarjal mi je torej večkrat, naj dam zvonik podreti njemu za 300 gld. Da ga hočejo domači ljudje podreti, to je sicer slišal, a ni veroval.

Tisti dan, ko sem peljal dvanajst korenjakov pod stolp, in ko so jeli podporne s stolpa snemati in doli spuščati, prepričal se je, da hočemo stolp v resnici podreti in nas je začel skrivaj opazovati. In ko je po mojem odhodu v župnišče videl, da delavci ročno steber vrtajo, slutil je, da hočejo to naglo in brez moje vednosti storiti; mislil si je, sedaj je čas delo ustaviti in spoditi delavce, zato je se splazi skrivaj k mojemu znanemu nasprotniku v grad, naznani mu, kaj se godi, svetuje mu jih odgnati zaradi nevarnosti gradú.

Sosed misli, vsaj sedaj bo dekan prisiljen odjenjati, in piše naglo glavarju na Grad, kaj se godi, in svetuje ročno žandarje poslati in delavce odgnati, dokler ni prepozno.

Höffern pošlje res nemudoma žandarje in biriče na Faro naprej, da bi delo ustavili, dokler sam za njimi ne pride. Sam pa skoči naglo iz pisarnice v svojo sobo po kapo, ozre se še mimogredé na Faro in vidi, da stolp še stoji.

Ko so meščani videli, da hité žandarji in biriči na vso moč proti Fari, ko so slišali, da bode stolp padel, vsuli so se za njimi. Najhitrejši žandar prisope komaj do sredi vasi, in že zagromi pri cerkvi, silno velik oblak prahu se vzdigne na kvisku, in neizrekljiv vrišč in smeh nastane na pokopališču; med tem prihiti prvi žandar po stopnicah in vidi razvalino pred seboj, in še le za njim prihité drugi; ali vsem je bil zajec pot prekosil. Kar se je potem godilo, zlasti moj prepir z glavarjem Höffernom, povedano je že prej.

Predno zgodbo dalje pripovedujem, hočem nekoliko omeniti še o groblji. Proti večeru, ko vse ljudstvo odide, grem ogledovat razvalino. Kar sem sedaj tukaj videl, tega bi se ne bil nikdar prej nadejal; hvalil sem Boga, da se ni že prej kaka velika nesreča zgodila. Kamorkoli se namreč ozrem, od vrha do tal vidim samo sipino brez debelega, celega in zdravega kamenja in nobene vezi, znamenje, da je bila cerkev že iz prvega zidana le zgolj z drobnim kamenjem in s kroglijami iz Sore, pa brez apna; tudi je bila večkrat pogorela in zlasti na znotranji strani, česar pa nihče ni vedel, bil je zid na pol kuhan in apnjen. — Da se v novejšem času po streli hipoma ni sesul, obvarovala ga je le roka božja; pomenljivo je tudi to, da so se štiri po 12 do 13 seznjev dolge podporne razcepile in se med gibanjem stolpa zasadile seženj globoko v zemljo.

Znano je bilo sicer, da je imela cerkev vedno veliko nasprotnikov, ki bi bili tudi mene radi vtopili v žlici vode; nihče pa ni vedel, kdo je sedaj skrivno podiranje stolpa gosposki naznanil. Zlasti pa bi se ne bil nikdar nihče nadejal, da je storil to naš polir. Po njegovi izpremambi in ker se je mene ogibal, bil bi lahko kaj takega slutil, pa sem mislil, da se mu je kaj drugega žalostnega prigodilo.

Drugi dan grem po oprasku iz doma in pridem še le četrty dan nazaj. Med tem časom pa zvedó sosedje, da je on vse to na skrivnem izdal sosedu, mojemu nasprotniku, in potem glavvarju. Vse se je zavzelo nad tem malopridnim ravnanjem, in nastala je velika nevolja in vihra po fari zoper njega. Jeli so se že zbirati nekateri razkačeni, da bi ga zgrabili, in kdo vé, kaj bi bili v jezi storili z njim. K sreči se pripelje mojster Treo na Faro; ljudje ga naglo obsujejo, tožijo mu izdajalca in tirjajo, da naj ga brez odloga spodi, ker bi sicer sami to storili. Treo ga zapodi naglo in pošlje namesto njega že drugo jutro Petra Covazzi-a, boljšega polirja.

LXII. Začetek zvonikove stavbe.

Po tolikih raznoterih ovirah in napadih nasprotnikov sem se bil že vsega naveličal in mislil, naj pa sedaj ali gosposka ali srenja prevzame skrb in delo in napravi stolp, kakoršnega hoče. Sosebno me je skrbela velikanska groblja razvalin, kdaj bode s

poča spravljena. — Umaknil sem se tedaj na tihem z doma in hotel nekoliko dni ostati sam, da bi med tem časom zvedel, kaj bodo počeli z grobljo. A ko se vrnem, najdem vse tako, kakor sem bil pustil, živa duša se je ni dotaknila, ne zmenila za njo; vsak je rekel, da v dveh mesecih groblje vsa fara ne spelje. Kaj sem hotel drugega, kakor poprijeti se dela in je pognati naprej.

23. avgusta oznanim s prižnice, da groblja sama ne bo odšla; kdor hoče, naj torej pride prostovoljno vozit, silil pa ne bom nikogar. Po zadnji nevihti sem namreč imel malo zaupanja. Pa motil sem se!

Še tisto nedeljo popoldne privrè iz obeh Loških duhovnij z vozovi in peš toliko ljudij, da ni bilo prostora za vse, in se je morala polovica vrniti domov; vsi drugi so hiteli, da se je skoro četrti del kupa zmanjšal. — In potem so dan za dnevom zgolj prostovoljno delali, eni nasipali, eni vozili, da je vse mrgolelo; v štirinajstih dneh ni bilo več sledú starega stolpa; ceste, kolovozi, luže in steze po vsi bližnji okolici pa so bile posute in poravnane, kakor še nikoli ne tako. Res se je izpolnilo, kar sem rekel, da s hudičem in biričem cerkve ne bom delal.

Po spravljeni groblji smo na istem mestu odmerili štiri seznje dolg in ravno tako širok prostor za novi stolp. Prišli so prostovoljno možaki, izkopali v kratkem poldrugi seženj globoko jamo in zadeli na čist brodni pesek, najboljši temelj za zidanje, in že v sredi septembra je začelo osem najboljših zidarjev zidati podlago. Da bi delo hitreje napredovalo, napravili so most čez jarek, po katerem so prepeljevali po 30 do 40 centov težke skale in jih metali v jamo, kjer so jih zidarji vkladali in zazidávali. Cerkev je čimdalje bolj slovela in imela zmeraj več ogledovalcev, med katerimi so bili tudi veliki gospodje. Nekega dné pošlje n. pr. glavar Höffern z Grada poročilo, da je deželni predsednik Šlojsnik v Loki in da pride popoldne novo cerkev gledat. Ko ob 4. uri stopim ravno iz župnišča, vidim tropo uradnikov gredočih proti cerkvi, zato jih počakam. Šlojsnik me pozdravi, poda mi roko in pravi: »Veseli me, da vas vidim in poznam. Slišim veliko slavnega o vas in želim videti vaše delo. Pokażite mi, kje je stal stari stolp.«

Spominjajoč se, da je bil tudi on moj nasprotnik, pokažem mu s prstom in mrzlo rečem: »Tam le!« Na prošnjo njegovo,

naj mu mesto pokažem, peljem ga tje. Zidarji so bili jamo ravno do vštric zemlje zadelali in vrh poravnali z malto. »Tukaj-le je stal«, pravim mu, in brez pomisleka stopi z nogo v mokro malto. Naglo ga potegnem nazaj z besedo: »Stojte: Ravno tukaj, glejte, je stala nadloga, ki je drugim toliko nepotrebne govoriče, meni pa toliko zlega napravila.«

»Sreča vaša«, reče mi, »da se je vse ugodno in brez škode za ljudi izšlo; sicer bi vam bilo gorjé!«

Z resnobnim pogledom ga vprašam: »Zakaj bi bilo le meni gorjé?«

On: »Zato, ker ste delali svojeglavno in ne po načrtu inženirja.«

Nasmejem se in vprašam: »Povejte mi, gospod! koga bi bilo pa gorjé zadelo, ako bi bilo po inženirjevem načrtu kakih deset do dvajset ali še več ljudij podsutih ali hiš podrtih; kar bi se bilo prav lahko zgodilo? Spoštujem Ginceljna, toda, on je z menoj vred star mož. Nobeden naju ni stolpa videl zgoraj. Pisal je svoj načrt le po svojem mnenju, brez vednosti, ali je prav ali ne. Drugi pa so bili na stolpu in so videli vse okoliščine in nevarnosti s svojimi očmi in so po tem tudi ravnali.«

»Vidim, vidim«, pravi Šlojsnik, »da vas nekaka nevidna roka varuje! — Ali pa imate denarja?« vpraša dalje, »da bodele mogli tudi poplačati toliko stroškov?«

Jaz: »Nimam ga ne!« — On: »Od kodi se nadejate, da ga dobite? Ali mislite mari faro obložiti?« — Jaz: »Tudi tega ne mislim! Pustil sem vsakateremu na prosto voljo, da pripomore, kolikor sam hoče ali more, ali tudi nič.«

»Za Boga!« zavpije. »Od kodi pa mislite toliko denarjev dobiti, kolikor ga bode za to delo potreba? Jaz vašega početja ne razumem! Povejte mi vendar, od kodi mislite denarje dobiti? Vi ste postavno pot zavrgli in niste čakali ne komisije, ne obrisa, ne presoje stroškov in ste reč svojeglavno gnali naprej brez vednosti vlade in patrona, in ste si tako pot do vsega zaprli.« Menda ga je vest pekla, da je z nasprotniki glasoval, ki so svetovali, pustiti me, češ, da bom moral v kratkem vse popustiti.

Na to z milim glasom odgovorim: »Vem, vem, da me je vlada popolnoma popustila in mi tudi pot do patrona zaprla, za kar pa jaz pomagati ne morem. Toda, kar je vlada sedaj storila, ni nič novega. To je delala vselej, kolikorkrat so župniki poskušali

cerkev prenoviti. Vlada sama je bila kriva, da je vsaka poskušnja izpodletela, dokler se ni cerkev vsa razjedla in zgrudila. Tudi sedaj je vlada mene sicer na ledu pustila, da bi zmrznil, pa ne mislim še zmrzniti, zakaj namesto vašega patrona sem dobil drugega, boljšega in bogatejšega.«

»Katerega?« vpraša me hitro. — »Tam gori onega«, odgovorim mu in pokažem s prstom proti nebesom. »Ker sem od vas in od vseh strani zapuščen, preganjan in zatiran, zato me je dosedaj ves čas edino le mogočna roka božja varovala, podpirala in rešila iz vseh nevarnostij in zadreg. S to pomočjo upam, da tudi cerkev izdelam in poplačam; saj ne želim in ne iščem drugega, kakor časti božje. Moje geslo je: In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum. — V Tebe, Gospod, zaupam in na vekomaj ne bom osramočen!«

Take odkritosrčnosti se nihče ni nadejal. Vsi pričujoči birokrati so strmeli, debelo gledali in se čudili, kako da si upam deželnemu predsedniku tako odkritosrčno tako debele pod nos drobiti. Čakali so, s kako ostroštjo me bo predsednik zavrnil. Ali Šlojsnik se le muza, poda mi roko in reče: »Pokažite mi sedaj še svoje stanovanje.«

Ko pride v sobo, ozira se, ogleduje hišno opravo po njej, nasmeje se in pravi: »To orodje je bilo pa moje; kje ste to dobili?«

»Res je bilo to vaše«, rečem mu, »pri vašem odhodu iz Ljubljane je je kupil na dražbi moj prijatelj za-me.«

»Dobro, da vem, kje je«, pravi, »moja soproga bo prav vesela, da zvé, kdo ima najino opravo.« Potem mi poda roko, poslovi se in gre.

Odtlej sem imel mir in nihče več se ni vtikal v delo.

Dné 21. septembra pošljeta mojstra še sedem novih zidarjev v pomoč, da dovrše cerkveni zid in novi stolp, in sedaj je šlo delo urno od rok.

LXIII. Tesarska dela.

Farani so z drugo tvarino vred napeljali tudi velike kupe lesa mnogotere vrste za odre in druge potrebe. Les je bilo treba že v začetku obtesati in za razne potrebe pripraviti.

Hotel sem torej tudi tesarsko delo, razven odra dati na dražbo; to razglasim po ljubljanskem časniku. Pet tesarskih

mojstrov iz mnogih krajev pride na dražbo. — Brez kake nade se priplazi za njimi v sobo tudi Janez Porenta iz Virmaž, dosedaj le tesarski pomočnik Jakopa Karlina, mestnega mojstra v Loki; stisne se za vrata in posluša molčé mojstre, kako si ceno dela znižujejo. Nikomur ni Janez mari, ker mislijo, da je prišel le iz radovednosti, kdo bo delo dobil.

Ravno, ko hoče klicaj odbiti Jakobu Karlinu zadnjo ponudbo, oglasi se Janez in ponudi še nižjo ceno. Vsi mojstri, zlasti pa Jakob, pogledajo ga resnobno, ne vedoč ali se šali, ali je resnica. Jakob ponudi nižjo, Janez še nižjo in pobija sploh Jakobovo ceno tako, da vsi spoznajo, da je Janezova ponudba resnična. Jakob se začne jeziti, zasmehovati in zmirjati Janeza, da si revež upa prevzeti tako važno delo. Janez molči, Jakob znižuje, ali Janez še bolj, dokler Jakob ne odjenja in mu prepusti delo.

Janez je bil sicer nam vsem znan kot dober in priden delavec, ali ker je malo v šolo hodil in se tehnike nikjer ni učil, dvomili smo o njegovi zadostni razumnosti; zvedeli smo pa kmalu, da se je skrivaj risati in tehnike učil in je kmalu tudi pokazal svojo umetnost.

Vzel je šest mladih, čvrstih fantov v službo in razvijal je toliko modrost in umetnost, da je prekosil vse mojstre, in si nihče več ni upal le črhiniti zoper njega.

Njegovo najprvo delo je bilo pripravljati les za zidarske odre, katerega se je silno veliko potrebovalo. Ko sem oznanil dražbo za napravo novega odra za novo cerkev, ni bilo nikogar k dražbi, in pogodila sva se z Janezom za 300 gold.

Ko so jeseni cerkev dozidali in tesarji oder ali ‚cimper‘ postavili, sklenil sem streho namesto z deskami ali opeko pokriti z Zaliloškimi ploščicami ali škrljicami. Pogodil sem se za sedemsto centov plošč, cent po 80 kr.; speljali so jih nekateri bogati meščani iz Loke brezplačno; streho pa je pokrtil Zaliloški krovce Peter Weber s svojimi pomagači za 250 gold. S temi delavci sem imel velike sitnosti; bili so zmeraj žejni; krili so meseca oktobra ob času največjega deževja. To deževje in popivanje krovcev je krivo slabo krite strehe, zlasti še zaradi tega, ker pivcem na višavi nisem mogel gledati na prste.

LXIV. Konec dela v prvem letu.

Po sv. Martinu se je deževje pleglo, in nastopilo je zopet suho in toplo vreme. Še je ostalo kakih šest ali sedem zidarjev, vsi drugi so bili že odšli na Italijansko. Ostali so še presbiterij in obe zakristiji obokali in s tem končali delo prvega leta.

Predno so tudi ti zidarji odšli domov, rekel sem jim odre v presbiteriju in po zakristijah podreti, les v kotih na kupe zložiti in cerkev po sredi posnažiti; zakaj hotel sem čez zimo službo božjo rajši tukaj opravljati, kakor v mrazu, v snegu ali mokroti potikati se po podružnicah; zato smo razven dveh vrat in štirih oken vse luknje zamašili in začasno postavili stari veliki oltar, tabernakelj, prižnico in izpovednico — mojo v stranski zakristiji.

LXV. Prva služba božja v novi cerkvi.

Prvo adventno nedeljo oznanim v Crngrobu, da se danes teden, v praznik brezmadežnega spočetja Marije Device, prične služba božja zopet doma v novi farni cerkvi, kjer se bode opravljala vso zimo do pomladi, dokler zidarji ne pridejo nazaj.

To oznanilo je bila novica, katere se nihče ni bil nadejal, katera je torej vsa srca neizrekljivo razveselila. Vse je zelo željno pričakovalo nedelje, in dasiravno je tisti dan neprenehoma deževalo, kakor bi bilo iz škafa lilo, vendar je pridrla toliko ljudstva, da se je vse trlo.

Po blagoslovljenju presbiterija in oltarja smo sli v najhujšem nalu v kapelico po sv. zakramente in jih prenesli v novo cerkev, kjer so ostali do pomladi. Prvo sv. mašo s pridigo vred sem opravljal sam prav slovesno.

Ne morem si kaj, da bi vsaj nekoliko ne omenjal tega govora. Jedro je bilo to-le:

Najprej sem omenjal zelo visoko starost stare cerkve, ki je stala blizu osem sto let, katera je bila pa sčasoma, kdo vé, kolikrat predelana, prezidana, popravljena itd.; da ni bila ne le nič več podobna prvi, ampak tudi že vsa razrušena. »Skoro vsak mojih sprednikov je želel prenoviti jo, pa vsak je moral odjenjati vsled ovire faranov. Tudi moja prejšnja trojna poskušnja je bila

izpodletela, in že so minula tri leta, kar nisem več mislil na prenovljenje. Ali znana vam je okoliščina vaše izpremembe.

Vprašam vas sedaj, farani: Kdo bi bil lansko jesen, ali letos pred pustom, ali celó pred sv. Jurijem, ko še obrisa, privoljenja in najmanjše priprave ni bilo, zlasti pa ob času homatij z zvonikom mogel misliti, da se bo sedaj v adventu, v praznik Matere Božje v novi cerkvi opravljala služba božja? Kaj ne, ako bi bil kdo lansko leto ali letos kaj takega govoril in trdil, smejali bi se mu bili in ga imeli za norca. In vendar se je vse to izpolnilo.

Kdo je pa vse to naklonil? Kdo obudil gorečnost in marljivost v vaših srcih, da niste več pomišljevali, nobenega nasprotnika ne poslušali, nobene težave in nobenega dela se ustrašili, temveč vse težave z veseljem premagali? — In kdo je dal meni moč in stanovitnost, toliko ovir, bridkostij in nevarnostij stanovitno prenašati? O, to ni bila človeška reč! — Dajmo čast, komur gre čast! Le božja milost je našo srčnost obudila. Gospodova roka nas je varovala in vse napade nasprotnikov uničila.

To je bilo jedro mojega govorjenja, po katerem je bilo vse do solz ginjeno.

Odtlej smo imeli sicer hišo in službo božjo doma, ali tista zima je bila silno mokra in strupeno mrzla. Od novega leta do srede aprila je brila skoraj neprenehoma močna burja in skozi luknje in špranje v cerkev tiščala, da smo se od mraza prav po pasje tresli, in se morali tri nedelje zaradi mraza celó v kapucinsko cerkev preseliti in tam službo božjo vršiti.

Koliko mraza sem jaz v mokri izpovednici in odprti zakristiji prestal, le Bog vé. Vse to se je godilo leta 1863.

LXVI. Napredovanje stavbe v letu 1864.

Pomladi po veliki noči so že prvi zidarji pridrli iz Italije. Da so mogli delo začeti, prenesli smo že drugi dan sv. zakramente iz cerkve v kapelico na Fari in cerkev izpraznili. Zidarji so zopet postavili odre in vse za delo pripravili. Med tem časom so se tudi drugi zidarji sešli, in polir je vsakemu po njegovi zmožnosti odločil delo; enemu je dal gladiti zid in oboke po zakristijah in presbiteriju; drugemu obokati drugi del cerkve, sam pa s šesterimi najrazumnejšimi zidarji se spravi na kupolo; to so

obokali s prosto roko, t. j. brez peg v desetih dneh. Kupola je šest sežnjev dolga in sedem široka in tehta po številu porabljene opeke še čez 34.000 centov.

Ko je bila cerkev obokana, sklenil sem, da naj se surovo zidovje nekoliko časa suši, delavci pa naj se med tem časom loté stolpa in ga dozidajo. Kmalu sem se pa prepričal, da se po osnovani poti ne bo dalo delati; po pogodbi so bili zidarji dolžni stolp zidati brez odrov in tvarino le po škripcih na kvišku spravljati in podajati. Po tej poti bi pa mogla komaj dva zidarja delati in stolp komaj v treh ali štirih mesecih dovršiti, kar bi bila velika zamuda. Skleneva torej s polirjem, zidati ga na odrih, kar je sicer nevarnejše, pa veliko hitrejše in krajše. Predno se pa tega lotiva, zapaziva, da lesa za odre manjka. Potem je še le tatvina lesa prišla na dan.

LXVII. Kako se je z lesom godilo.

Ker je bilo cerkvenega zidú dvajset sežnjev dolgosti, več kot osem sežnjev širokosti in po šest odrov zaporedoma drug vrh drugega, in ravno toliko ali še več mostov znotraj in zunaj, treba je bilo veliko lesa in kljuk. Kdor je videl, kolike kupe lesa je bilo ljudstvo napeljalo, kolike kupe blazin in podpor so bili tesarji napravili; kdor je vedel, da sem bil čez tri tisoč po palec in čez štiri tisoč po poldrugi palec debelih desk nakupil; kdor je vedel, da sem samemu kovaču le prvi pot izplačal čez petindvajset centov kljuk brez drugih rečij: moral se je zavzeti, kako je pomladi zmanjkalo lesa in kljuk.

Znano je sicer, da je bilo v Loki veliko tatinske druhal, ali nikdar bi se ne bil nadejal, da bi kdo pri cerkvi kaj takega kradel. Lansko leto so sicer zidarji večkrat tožili, da tega ali onega lesa zmanjkuje, pa mislil sem, da ni še pripravljen ali da je že porabljen. Kaj se pa v cerkvi godi, ni mi nihče hotel povedati. Še le pomladi v potrebi sem zvedel lansko početje, kako je vse križem kradlo in odnašalo strešnje, podpore, trske, deske, kljuge itd.; kako so malopridni zidarji, pomagači in drugi potepuhi les z odrov čez zid metali, po krčmah in hišah ga vlačili, prodajali in zapijali; kako so tatinski ljudje, domači in mestni po noči vlačili in odnašali les, prodajali ga ali spravljali pod streho.

Sosebno grdo se je delalo jeseni po odhodu zidarjev. Takrat so tatovi vse, kar ni bilo v cerkvi ali pod ključem spravljenega in se je doseči ali potrgati dalo, pokradli in odnesli, da so odri sem ter tje prazni stali; pod strehami nekaterih bajt pa so bile skrite — kakor sem slišal — cele skladovnice pokradenega cerkvenega lesa; torej ni čudno, da pomladi ni bilo ne lesa, ne kljuk za odre okoli zvonika.

Da bi ne bilo treba lesa zopet prositi ali kupovati, rekel sem zidarjem stolp pustiti pri miru in cerkveni zid znotraj in zunaj do vrha popolnoma izdelati, potem pa vse zgornje odre podreti in les in kljuke rabiti pri stolpu.

LXVIII. Stolp se dalje zida.

Že lansko jesen je bil stolp s cerkvenim zidom enako visoko izdelan, in od ondod naprej ga je bilo treba še vzdigniti in dovršiti. In to se je zgodilo.

Polir je za to delo odločil dvanajst najrazumnejših zidarjev, ki so zidali po dva in dva, t. j. znotraj in zunaj na vsakem voglu, drugi štirje so pa pred njimi stavili odre; dvanajst pomagačev je donášalo kamen, šest žensk pa malto.

Po tej poti je sicer delo naglo napredovalo, pa vedno z velikim strahom in trepetom. In kako ne!

Misli si visokost še dvajsetih sežnjev nad cerkvenim zidom, enajst odrov in toliko mostov zaporedoma, in vse to le s kljukami zbito.

Po teh strmih mostovih in odrih so dan za dnevom vlačili po cent in še bolj težke skale, pod katerih težo se je pod nogami delavcev oder semtertje zibal in škripal, in je bila vedna nevarnost, da bi kaka kljuka ne odjenjala ali se katera deska ne ulomila, ali noga zdrsnila, da bi se komu v glavi ne zvrtilo ali kaj drugega takega ne primerilo. Vse to vsak dan pred seboj imeti in gledati — ali ni to strašanska muka, zlasti če se pomisli, da je ves odgovor le mene zadeval. Vedno sem se tresel in molil za obvarovanje vsega hudega.

Dné 28. julija je stolp dosegel odločeno višavo 18 in pol sežnja. V znamenje dovršenja so zidarji postavili smreko vrh njega in z možnarjem na njem ustrelili. Potem so jeli streljati

na tleh z možnarji in pritrkavati z zvonovi, da je vsa okolica zvedela to veselo dogodbo.

Ob treh popoldne si naredé zidarji in delavci praznik, in pridejo vsi pred župnišče na »likof«; dam jim v škafih pol vedra vina in več hlebov kruha. — Vsi trudni, lačni in žejni posedejo po travi, jedó in pijejo, smejejo se in šalijo, dokler premagani od vina nekateri na mestu ne pospijó, drugi nekoliko vinjeni pa gredó domov spat.

LXIX. Stolp pokrivajo.

Z zidarji vred so tudi tesarji že pripravili strešni oder in ga začeli précej drugi dan po škripcih gori vleči in staviti. Vse jim je srečno uspevalo, in stal je oder že 2. avgusta s križem in pozlačenim jabelkom vred na vrhu. Po vzgledu zidarjev so hoteli tudi tesarji svoje končano delo naznanjati, jeli z možnarji streljati in z zvonovi veselo pritrkavati. Ljudstvo po vaséh in na polju je slišalo grom možnarjev in veselo pritrkavanje, zato se je oziralo proti Fari, pa zagledalo križ z bliščečim se jabelkom na stolpu, ki se prej izza hriba ni videl na vasi. Spoznali so, da je novi toliko višji. Zagledavši novi zvonik, jelo je ljudstvo vriskati in ploskati od veselja. Tesarji, ki so se navadili tukaj vina, čakali so komaj konca svojega dela in so prihiteli naglo pred župnišče na »likof«, in dobili pijače; trudni so pospali na mestu. Zastran tvarine, s katero naj se stolp krije, vstal je med prifarskimi bahači prepir; nekateri so hoteli imeti kositar, drugi pa kotlovino. Privlečejo se vsi ti svetovalci iz krème v župnišče in vsak mi razodene svojo željo. S smehom jih vprašam, katera stranka hoče več dati. Nobeden teh bahačev ni bil namreč še za cerkev niti beliča dal. To vprašanje jim sapo zapre in molcé se splazijo iz sobe.

Sklenil sem pokriti ga z angleškimi škrljicami in pogodil se z ljubljanskim krovcem Kornom na sežnje. Krili so ga trije Nemci naglo in dobro. Veljala je streha po meri s tvarino vred 999 goldinarjev, katere sem précej plačal.

Predno se pa poslovim od stolpa, hočem še dvojne naključbe omenjati v spričevanje varstva nevidne roke božje pri tem delu.

Ob času ometavanja stolpa se primeri, da se zidarju na najvišjem odru deska pod nogami prevaga, in on z desko vred na drugi in od tod na tretji oder pade, in za njim leté deske z odrov na tla, on pa srečno obvisi na tretjem odru. Po naključbi stopim ravno tisti trenutek na oder in vidim, da je obvisel na tretjem odru, deske pa so se za njim sule na tla. Ustrašim se in tresem po vsem životu, misleč, da je že po njem; kar zagledam, da se drži trama; v kratkem se skloni, pogleda okrog sebe in se spravi zopet na svoj oder nazaj.

Kmalu potem so tesarji po odhodu krovcev oder stolpove strehe podirali, in ravno najzadnji in najtežji tram se jim navpik obrne, po vrvi zdrsne, zleti ob zidu skozi vse odre med zidarji na tla, pa brez škode, nihče ni bil ranjen. Vsi delavci so spoznali, da jih je le angelj varih varoval smrti.

LXX. Napravljanje notranje oprave v novi cerkvi.

Cerkev je bila po zunanje sicer že dodelana, znotraj pa še vsa gola in prazna; tudi ni bilo nobenega pripravnega orodja še napravljenega; zakaj iz prejšnje nizke cerkve se ni mogla niti najmanjša reč več porabiti, treba je bilo torej vse do čistega iz nova preskrbeti, kar je zadelo mene samega; sam namreč sem moral umetnike poiskati, svoje želje jim naznaniti, ž njimi se pogoditi in za plačilo skrbeti.

Moje želje pa niso bile samo napraviti lepo, temveč tudi pomenljivo in pobožnost vzbujajočo notranjo opravo; če se pa ni vse po mojem naročilu in mojih načrtih storilo, mora se bolj umetnikom, kakor meni pripisovati. — Kdor pozna rokodelce, in je ž njimi imel opraviti, vé tudi, da ima vsak svojo glavo in dela, kakor zná ali kakor se njemu prav zdi ali poljubi. Samo po sebi se torej ume, da sem imel z delavci veliko križev in sitnostij, in da ni vsak svojega dela izdelal po mojih željah.

Prvi umetnik je bil Lorenc Vodnik, mlad kamnosek iz Šent Vida nad Ljubljano, ki je izdelal podboje vsem štirim vratom in dva stebra pod korom iz Glinjskega kamenja. Prinese mi tudi obris obhajilne pregraje s ceno pokazat, pa ker mi kamen in obris nista bila všeč, odložim pogodbo za nekoliko časa.

Kmalu potem pride drug kamnosek, Vodnik Janez iz Ljubljane, (oba sta loške kamnoseške rodovine), ponujat se in prinese z obrisom vred seboj pokazat tudi kos rdečega marmorja iz kamenitnika, komaj četrť ure od cerkve. Obris in kamen sta mi ugajala, le mojster mi je bil neznan; vendar se pogodiva za 280 gld. proti temu, da mora izdelovati pregrajo pred župniščem in mojimi očmi. S tem zadovoljen pripelje štiri rokodelske pomočnike s seboj. Toda Janez pokaže kmalu, kdo je.

Razumen in prebrisan umetnik je sicer, pa tudi namazan z vsemi mazili, zeló udan pijači, umazanec in preklinjevalec, da malo takih.

Razven mene se nikogar ni bal; vpričo mene res tudi nikoli nobene nespodobne besede ni črhnil, sicer pa ni bilo lahko lepe besede iz njegovih ust slišati; delal je le malo, večinoma je popival, kvantal in se rotil.

Vse se ga je bilo naveličalo, tožilo ga in komaj čakalo rešenja in dovršenja pregraje; ali zvitec je videl še veliko potrebnega dela pri cerkvi, videl pa tudi veliko dolga po krčmah, katerega bo moral pred odhodom plačati; zatorej je začel po dovršeni pregraji prilizovaje me prositi, da naj mu dam tudi še menzo in stopnice pred velikim oltarjem z enakega marmorja izdelati. Dolgo sem se branil velikemu nadlegovanju, poslednjič pa šaljivo rečem, da privolim, če menzo izdela iz celega kamena. »Je že prav«, zavpije, poda mi roko rekši: »Že velja.« Pogodiva se za 125 goldinarjev.

Od mene gre naravnost na kamenitnik; iztakne med skalovjem zasajeno čez 80 centov težko samico, in vzame zjutraj svoje pomočnike seboj, ki se mučijo celi dan, dokler težke skale ne spravijo iz njenega ležišča. Zvečer pripoveduje moji družini v hišterni smrtno nevarnost, kateri je srečno odšel, pokliče tudi mene memogredočega in reče s smehom: »Gospod, nocoj bi bil jaz kmalu v peklu večerjal.« In pové mi, kako je komaj za palec manjkalo, da ga skala ni strla. — Rečem mu: »To čudovito rešenje je morebiti zadnje svarjenje božje, da se poboljšate.« — Pa tudi to ga ni spametovalo. Kar se je Janezek naučil, to je Janez delal.

Komaj sem pričakoval izdelanja menze, da sem ga ročno odslovil.

France Zajec, podobar iz Ljubljane, se je ponudil, da izreže iz moravskega peščenega kamena trinajst po seženj visokih podob apostolov. Izdelal jih je čedno in razstavil v nalašč za nje narejena okna ali kote, ki namestujejo prejšnji oltar svetih apostolov.

Matija Ozbič, nov umetnik iz Kamnika, prej še neznan, ponudi se, da napravi leco ali prižnico iz cementa. Iz te tvarine ni bilo še nikjer lece v nobeni župni cerkvi. Videl sem, da se dobro hrani.

Ivan Wolf, ki se je slikarstva izučil v Benetkah, želel je svojo umetnost bolj razglasiti. Dal sem mu fresko slikati veliki oltar s podobo sv. Jurija.

Franc Goršič, izučeni orgljarski mojster iz Ljubljane, popravil in postavil je v novo cerkev stare orglje.

Janez Gosar iz Dupelj je prenovil stari tabernakelj in ga postavil, se vé, le začasno na veliki oltar; in da ni nova cerkev popolnoma prazna stala, dejal je tudi iz prejšnjih starih oltarjev nekoliko ostankov na stranske oltarje.

Cerkev sem hotel tlakati z belim in črnim domačim kamenom. Ali ljubljanski kamnoseki so cenili seženj po 36 goldinarjev. Zaradi previsoke cene in pomanjkanja denarjev sem že hotel v cerkvi napraviti apneni tlak, kar zvé, da se dobiva v Beču kameniti kelhajmski tlak veliko bolji kup, kakor domači; zato pišem prijatelju v Beč, da naj ga toliko centov takošne mere kupi in v dveh vagonih pošlje v Ljubljano. Zgodilo se je vse tako, in domači farani so ga na vozéh pripeljali k Fari. Seženj velja do doma kakih 15 do 16 goldinarjev. Vložen se cerkvi lepo prilega.

Dasiravno je bila cerkev z vsem tem večinoma le začasno oskrbljena, bila je vendar toliko opravljena, da sem mogel za Cahejevo nedeljo oznaniti njeno blagoslovljenje in v prihodnje v njej imeti službo božjo.

LXXI. Blagoslovljenje cerkve.

Dné 18. oktobra, ko se je obhajal spomin blagoslovljenja vseh cerkvâ, vršilo se je tudi blagoslovljenje nove cerkve. Vse je pripomoglo k povikšanju te slavnosti. Prijetno vreme in gorki

dan sta privabila silno veliko ljudstva od vseh stranij, pa tudi veliko duhovščine. Tujce je mikalo videti slovečo cerkev in se vdeležiti te slovesnosti.

Po blagoslovljenju smo sli vsi duhovniki in vsa množica v kapelico na Fari po sv. Rešnje Telo in je spremili v procesiji z vso slovesnostjo, namreč s streljanjem možnarjev, veselim zvonjenjem, z godci in petjem v novo hišo. Ko stopim ž njim na cerkveni prag, zapojó orglje, trompete in pavke v češčenje presv. Rešnjega Telesa, katero postavim na oltar in zapojem goreče: »Te Deum laudamus!« Po veselem petju in iskreni zahvali začnem slovesno sv. mašo, med katero je Kranjski dekan Reš pridigoval. Darovi tistega dné so znašali sicer 430 goldinarjev, ali kaj je bilo to proti tolikim potrebam!

Sedaj sem se spravil na pokopališče.

LXXII. Usoda pokopališča.

Loško ljudstvo vse okolice se gotovo že od nekdanj pokopuje v Stari Loki, in je zato tudi z dušo in telesom navezano na staro pokopališče. Dokler je bilo mesto odvisen vikarijat, ni prišlo nikomur na misel, ločiti se od prifarskega pokopališča. Še le leta 1804., ko je Loka postala samostojna duhovnija, zahtevali so nekateri mestni bahači, da naj se tudi od starega pokopališča ločijo in si napravijo svoje lastno. Ker se pa kmetovsko ljudstvo od počivališča svojih sprednikov pri Stari Fari ni dalo ločiti, češ, kjer so naši stariši, hočemo tudi mi počivati, zbok tega in zbok pomanjkanja prostora je ostalo pokopališče skupno.

Pri vsem tem pa nasprotovanje mestnih bahačev ni nikoli jenjalo, ampak se snovalo rod za rodom dalje. Pri Fari niso trpeli pokopališča, na vsak način so ga skušali vsaj na Osterfeld prestaviti, pa tudi to ni obveljalo.

Iz prva se je pokopališče za dve veliki fari tudi meni zdelo premajhno in zanemarjeno. Ko sem pa zvedel okoliščine, bila je moja prva skrb, da je razširim. In storil sem to dvakrat na vse strani. To je pa nasprotnikom še bolj presedalo, ker jim je sedaj odpadel poglavitni vzrok. Izmislili so si pa sedaj to-le zvijačo :

Pridobili so na svojo stran zavidne in enostranske uradnike in zdravnika, kateri so dali pisano pritožbo na višjo deželno in duhovsko gosposko, trdeč, da staro pokopališče za toliko število ljudstva ne zadostuje, zemlja je pretolsta, smrdi, trupla ne trohniijo, izkopavajo se celi kosovi mesa, kar je zdravju škodljivo, in več takega; pokopališče se mora torej na vsak način na Osterfeld prestaviti. Obojna gosposka mi pošlje s tožbo vred ukaz, prestaviti pokopališče od cerkve in vasi.

Ko zvem tožnike, pišem obema gosposkama in povem, da sem dal zaradi tega pokopališče že v drugo na vse strani razširiti, in da sedaj zadostuje; tožbo zdravnika pa ovržem s tem, da pokopališče zdravju ne more biti škodljivo, ker živé okoli njega najstareji ljudje v fari. Da zemlja dobro použiva, spričuje to, da že v petem ali šestem letu ni več sledú od trupel. V mestih po dvoriščih veliko bolj smrdi, kakor na našem pokopališču. Če je pa meščanom premajhno, naj si napravijo svoje, kjer koli hočejo. Nihče se ni več oglasil.

Nova, veliko večja in drugače obrnjena cerkev je pobrala veliko prostora na pokopališču, ki je zaradi tega postalo toliko manje; sosebno na spodnji strani je segala nova cerkev skoraj do roba. Gledati je bilo torej treba, da nadomestimo izgubljeni prostor. Iz tega namena sem kupil od spodnjih sosedov nekoliko sežnjev vrtov, dal staro škarpo podreti, novo zidati in ves dobljeni prostor z novo zemljo zasuti in poravnati. Po tem delu je sicer pokopališče postalo veliko večje in širje, pa je tudi veliko novih stroškov napravilo. Vožnjo in delo sem naložil le na domačo faro, stroške v denarjih pa razdelil na obe fari po meri posestnikov in poslal dotične spise županom, da naj tiste zneske iztirjajo in meni prinesejo. Vse soseske so radi in brez ovir plačale, le meščani so se uprli razven šesterih gospodarjev, ki so svoj del skrivaj prinesli plačat. Po sklepu občinskega zbora mi naznanijo, da, če hočem od mesta kaj plačila dobiti, naj grem ali naj pošljem pobirat, če mi hoče kdo prostovoljno kaj dati, siliti se pa nihče ne smé in ne more.

Pomen tega sklepa je bil jasen. Ročno se vsedem in pišem meščanom ta-le odgovor: Stara fara nima vzroka meščanov prositi miloščine, pač je pa primorana tirjati dotični znesek stroškov; dam jim torej pol leta odloga, da si napravijo svoje

lastno pokopališče. Če mesto do dotičnega časa svojega plačila ne izpolni, ne pustim nobenega mrliča iz mesta na prifarskem pokopališču več pokopati, razven če plačajo od vsake jame pet goldinarjev.

Ta mirni in resnobni dopis je svojeglavcem postrigel peruti. Videli so, da z menoj se ni šaliti, sosebnost v taki važni stvari ne; ko so nekoliko časa iskali prostora, pa ga ne našli, pobrali so ročno denarje in mi jih poslali.

Potem sem sezidal še novo, čedno mrtvašnico zunaj cerkve, dal poravnati in posnažiti ves prostor okrog cerkve, in sedaj je pokopališče čedno, da malo takih.

LXXIII. Nekoliko naprav v cerkvi.

Ljudstvo je bilo že od prej navajeno moliti ob nedeljah in praznikih križev pot v cerkvi. Ta sveta navada je bila v novi cerkvi nekoliko pojenjala; zakaj prejšnji stari križev pot se novi cerkvi nikakor ni prilegal; bil je premajhen in ves zanikarn, novega napraviti pa ni bilo mogoče zaradi pomanjkanja denarjev.

Ko pa zvem, da je v Beču nova tovarna za tisek oljnatih podob križevega pota prav dober kup, pišem prijatelju in ga prosim, naj mi pošlje podobe največje mere. Ko pridejo, dam jih umetniku Janezu Gosarju v Dupljah, da izdela po njih meri prav čedne okvirje. Zraven tega je napravil tudi štiri izpovednice, katere je vse kmalu pripeljal in jih postavil v kote velikih stranskih kapelic.

Blagoslovljenje križevega pota sem hotel napraviti prav slovesno. Spravil sem podobe za ta čas v svojo sobo in pisal Ljubljanskemu gvardijanu P. Salvatorju, da naj mi sporoči, kdaj bode mogel priti v Staro Loko. Ko dobim odgovor, oznamim dan blagoslovljenja.

Odločenega dné privrši čuda veliko ljudstva; tudi duhovščine se obilno nabere. Izbral sem dečkov, kateri so nesli po dva in dva eno sliko pred nami duhovniki iz župnišča v cerkev, kjer jih je gvardijan zaporedoma blagoslavljal in obešal.

Po tem blagoslovljenju se je pričela moja slovesna maša, pri kateri je pridigoval gvardijan sam in priporočal pridno obiskovanje sv. križevega pota, ne brez sadu.

Kmalu potem pride nenadoma Franc Goršič, orgljarski mojster iz Ljubljane, s svojim očetom k meni, prigovarjat mi, da naj mu dam velikosti cerkve primerne orglje delati, zakaj stare z desetimi izpremeni niso bile le pretihe, ampak tudi velikosti cerkve neprimerne; razven tega si želi mojster kot novinec dobiti sloves in dobro ime. Na mojo opazko, da nimam denarjev in da pri tolikih drugih silnih potrebah ne gre misliti na nove in drage orglje, odgovarjata mi, da mi za plačilo ni treba dosti skrbeti.

Branil sem se sicer dolgo, ko pa le silita in ne odjenjata, udam se poslednjič in pogodimo se za orglje s 24 izpremeni za 2800 goldinarjev. Zaveže se jih postaviti do jeseni.

LXXIV. Posvečevanje cerkve.

Pri blagoslovljenju vogelnika je škof v pridigi med drugim tudi omenjal, da bi rad doživel še časa posvečevanja cerkve. Kdo bi se bil takrat nadejal, da se bodo te želje izpolnile že čez dve leti. Cerkev je bila vkljub tolikim zadregam in težavam v dvanajstih mesecih in dvanajstih dnevih popolnoma izdelana.

Z ozirom na posvečevanje stare cerkve obhajali smo obletnico njegovo vsako leto na rožnivenško nedeljo; ta dan se imenuje po loško tudi prifarski semenj ali bob. Ravno ta dan sem želel tudi posvetiti novo cerkev, in sem v ta namen za ta dan naprosil knezoškofa.

Posvečevanje cerkve je redka slovesnost. Velikokrat mine več rodov, da je ne doživijo in ne vidijo, in kdo vé, koliko rodov je minilo, da v tem kraju nihče te slovesnosti še videl ni; zato je ljudstvo komaj čakalo tega dneva.

Farani so se celi teden pripravljali k povišanju te slovesnosti; moški so tukaj vozili mlaje, tam pa jih sadili in zabijali okrog cerkve; ženske so nabirale cvetlice, pletle vence, šopke in girlande in jih privezovale z napisi na mlaje. Drugi so napravljali šotor za svetinje, katere je bil škof sredi tedna na sprehodu sam pripeljal v Loko in jih meni izročil.

V soboto popoldne ob 4. uri smo po litanijah prenesli svete zakramente zopet v kapelico na Fari in cerkev izpraznili; potem smo sli duhovniki v župnišče po svetinje, položili jih v nalašč

za to narejeno skrinjico in nesli s procesijo v šotor, kjer smo skrinjico postavili na oltar med goreče sveče. Tam smo duhovniki molili klečé jutranjice in hvalnice v čast mučencev, katerih ostanki bodo položeni v oltar.

Ljudstvo je vrelo od vseh krajev skupaj, poklekovalo in molilo okrog šotora; večinoma je ostalo pri šotoru; dasitudi je bila vso noč mrzla burja, čuli so tam, molili in prepevali svete pesmi do jutra. Ob 4. uri zjutraj sem maševal v šotoru prvi jaz, za menoj pa vsake pol ure zaporedoma drug duhovnik do 7. ure, ker potem smo čakali prihoda škofovega.

Proti 8. uri se pripelje škof s stolnim dekanom dr. Pogačarjem pred župnišče, kjer ju sprejme in pozdravi duhovščina. Ravno tisti čas se je vlegla tudi burja in nastopil je prijeten in topel dan, kakoršnega smo želeli.

Ob deveti uri pelje duhovščina v ornatu škofa iz župnišča s procesijo v šotor mučencev, izmoli spokorne psalme, gre od todi v procesiji pred zaprta cerkvena vrata, moli litanije vseh svetnikov in gre trikrat okoli cerkve s škofom, kateri jo zunaj vso kropi in vsak pot pred zaprtimi vrati trkaje kliče: »Odprite vrata, da pojde noter kralj časti!« Po tretjem obhodu dijakon vrata odpre, da vstopita škof in duhovščina noter, in zapre vrata za seboj.

Po skončanih molitvah se vrata odpró, in vsa duhovščina gre vrstoma zopet v šotor po svetinje. Štirje župniki primejo skrinjico, nalože jo po mrliško na svoje rame in stopijo iz šotora. Dosedaj se je vse tiho vršilo; komaj pa duhovniki s skrinjico stopijo iz šotora, zagromijo možnarji, zapojejo zvonovi, oglasijo se pavke in trompete bučijo. Tako spremljajo procesijo do velikih vrat, pred katerimi na tla postavijo skrinjico. Gosp. dr. Pogačar stopi na leco zunaj pod stolpom napravljeno, pozdravi najprej velikansko množico okoli lece in pridiguje prav primerno.

Ali vrag nikdar ne miruje; odgnan od glave, lovi za rep.

Nasprotnikom dosedaj sicer nobena ni obveljala, prišli so pa potepuhi opazovat sedaj še zadnjič ljudstvo in govornika. In ko slišijo proti koncu hvaliti mojo srčnost in faranov, ki smo premagali vse težave, začno zadaj šumeti, godrnjati in se glasno smejati. Poslušalci so se ozirali nazaj, žugali s pestmi; ko pa vse to ni izdalo, stopijo veljaki tje in zapodijo potepuhe. Po

pridigi nesemo svetinje v cerkev, in za njimi se podá tudi ljudstvo, da je bilo priča posvečevanja cerkve in sosebno oltarne mize.

Po blagoslovljenju gre škof v zakristijo napraviti se v mašno obleko; med tem časom oskrbé cerkveniki oltar, postavijo svečnike nanj, prižgejo sveče, in ko škof pride k oltarju maševat, zapojejo prvokrat nove orglje, spremljane od godcev in pevcev.

O tej slovesnosti bo vedel praviti rod za rod in je ne bo kmalu pozabil.

Po maši smo šli v župnišče, po pregovoru: Kjer je maša, je tudi kaša; vsedli so se vsi povabljeni k mizi; bili smo vsi dobre volje, veselo se razgovarjali, smejali in si napijali. Povabljen je bil tudi moj bližnji nasprotnik, sosedni grajščak; sedel je molčé pri mizi meni nasproti. Tu je vstal škof, omenjal je mojih zaslug in zlasti še povdarjal, da sem dovršil zidanje brez dolgotrajnih stavbeno-tehničnih in uradno-konkurenčnih obravnav, brez vladne podpore. Trčil je z menoj tudi grajščak in rekel: »Na zdravje pri-farskega prostozidarja!« In jaz: »In vseh njegovih nasprotnikov!«

Že v mraku se razidejo, razven škofa, vsi povabljeni; drugi dan pa pride zopet silno veliko ljudstva z birmanci. Škof začne po pridigi in maši birmati. Birmancev je bilo 1371 otrok in trije odrasli, namreč dva mlada vojaka z Moravskega in že priletel Bezijanski krošnjar. — Po obedu so se razšli še drugi gospodje, in ostal sem sam zdelan in truden ter se spravil naglo k počitku.

LXXV. Še druge reči se napravljajo.

Dasitudi je bilo že marsikaj novega napravljenega pri cerkvi, in potrošenih že veliko denarjev, stala je vendar cerkev, kakor da bi bila skoraj še vsa prazna; razven velikega oltarja je skoraj še vsega manjkalo. S trdnim zaupanjem v pomoč Njega, kateri me je dosedaj v vseh potrebah podpiral, sklenil sem, kolikor se bo dalo, napraviti tudi še drugih rečij in cerkev olepšati. Mikalo me je pred vsem najbolj v novo cerkev postaviti le zgolj kamnite oltarje, in laški zidarji so mi večkrat pravili, da se v njih krajih, zlasti v mestu Gemoni pri Vidmu in okolici, najde lepega kamena vsake vrste in barve, in tudi veliko kamnosekov, med njimi več izvrstnih umetnikov, ki izdelujejo oltarje in podobe po cerkvah, spomenike na grobih in po vrtih v Italiji.

1. Ta hvala mi je obudila misel, da bi dal napraviti tam kamenite oltarje za novo cerkev; naročim zidarjem vračajočim se v Italijo, naj mi pošljejo več vrst kamenja, obrise oltarjev s ceno vred v presojo, ali bi kazalo napraviti tam kamenite oltarje, ali ne.

Namesto tega pošljejo Ivana Antoninija, umetnika samega, z obrisi in raznim kamenjem k meni. Mož in kamen sta mi ugajala, obrisi pa ne.

Dam mu svoj obris in po njem se pogodiva za štiri male stranske oltarje, za vsakega po 730 goldinarjev brez vožnje od Vidma do semkaj. Da sem prevzel vožnjo na svoje stroške, storil sem zato, ker je bila takrat Benečija še avstrijska, in je bilo plačilo vožnje po železnici prav nizko.

Ali žal! Še niso bili oltarji izdelani, vstala je vojska; Avstrija je izgubila Benečijo, Italija je zaprla mejo in vožnjo po železnici in nobene reči semtertje voziti ni pustila. Izdelanih oltarjev tam pustiti ni kazalo, zaradi prevelike are, katero je bil mojster že dobil. Da bi ne bilo vse izgubljeno, pišem mojstru, da naj izkuša oltarje po stranskih potih čez Koroško semkaj poslati. To so storili sicer z veliko nevarnostjo, pa si dali to tudi dobro plačati. Potem sem pustil Italijo v nemar.

2. Stari, majhni tabernakelj se novi veliko večji cerkvi ni prilegal. Sklenil sem tedaj napraviti novega, bolj primernega, s poglavitnimi spomeniki iz starega in novega zakona.

Načrtal sem sam po svojih mislih obris, v katerega sem sprejel iz starega zakona poglavitne dogodke s podobami: izgubo raja, daritev Izakovo, daritev Melhizedekovo; iz novega zakona pa zadnjo večerjo, sedem sv. zakramentov in sploh vse, kar se vidi sedaj na njem.

Po tem obrisu je izdelal Janez Gosar, kar je lesenine; Zajec podobe zadnje večerje; Wolf pa je slikal podobe.

3. V cerkvi še ni bilo nobenega sedeža, in pri službi božji je moralo vse do zadnjega stati ali klečati. Slabotni so komaj čakali stolov, da bi mogli sedeti.

Cenili so jih mizarji iz mecesnovega ali hrastovega lesa še čez tri tisoč goldinarjev, kar se pa moji denarnici ni prilegalo; zato se jih nisem hotel lotiti. Spomnim se pa, da sem na popotovanju po poljanskih hribih videl veliko starih hrastov, ki niso

bili za nobeno drugo rabo, kakor za kurjavo. Pošljem torej zanesljivega moža, da jih nakupi, poseka in zreže, da farani suhe speljejo domov. Po dražbi je prevzel mizar Ručigar iz mesta izdelavo stolov za 900 goldinarjev.

4. Še predno so bili štirje stranski oltarji izdelani in v Italiji po vojski zadrževani, izdelal in postavil je loški kamnosek — Janez — štiri menze tudi iz rdečega kamenja, da smo mogli oltarje po njih prihodu postaviti za trdno.

5. Matija Ozbič iz Kamnika mi je prišel ponujat velik svečnik ali luster za 200 gold., kakoršnega še ni bilo videti v nobeni cerkvi; kupil sem ga, sedaj se dobro prilega veliki cerkvi.

6. Razven tega sem nakupil vsem oltarjem nove svečnike, svetilnice, prtove, in do malega tudi vso novo mašno obleko, vrhu tega sem dobil od svojega prijatelja in cerkvenega dobrotnika kneza Filipa Batthyani-a iz Beča v dar lepo rdečo kazulo, z dalmatikama, tremi albami in več takega.

S tem je bila nova cerkev sicer z vsemi potrebami preskrbljena, le še večji stranski kapeli, odločeni za rožnivenški in sv. Štefana oltar, stali sta prazni. Odkladal sem napravo teh oltarjev nekoliko zaradi pomanjkanja denarjev, nekoliko pa z upanjem, da bom sčasoma mogel tudi ta dva naročiti kamenita. Toda vse moje upanje je ostalo prazno, zakaj ko je bila cerkev izdelana, nisem dobil več božjaka in denarja ni bilo.

Da bi cerkev tedaj ne stala škrbasta, sklenil sem namesto kamenitnih oltarjev napraviti le lesene, pa iz zgolj hrastovega lesa; delo sem izročil Janezu Gosarju, ki naj oba izdela za tri tisoč goldinarjev do pomladi.

Ali že ob novem letu, še predno sta bila oltarja izdelana, bil sem prestavljen v Ljubljano kot korar in vodja v semenišče. Pozneje postavljena oltarja sem šel gledat. Marsikaj je Janez po svoji glavi naredil, n. pr. nekatere podobe so premarogaste, kar mi ni ugajalo, ali kaj hočemo!

Nova cerkev je sedaj v redu in vseč ne le domačim, ampak tudi tujim ljudem. Marsikdo, ki pride v Loko, gre jo pogledat in jo hvali, da je izvrstna hiša božja, pa tudi grajalcev ne manjka. Tudi sam pripoznavam, da ni brez napak; vse napake pa le meni natvezovati, je nespametno, kajti vsak izkušen človek vé, da tisti, ki ima z delavci opraviti, naj bi bil še tako razumen

in učen, kar pa jaz nisem, ne more povsodi biti in vsakomu na prste gledati. Pozneje sem pa tudi jaz marsikaj zapazil, česar se prej nisem nadejal. — Storjeno delo ocenjati zna vsaka šleva; kdor pa hoče delo brez napake napraviti, mora pa znati že več, ko hruške peč', pa tudi vedeti, od kodi dobiti denar, česar pa jaz nisem vedel.

LXXVI. Od kodi toliko denarjev?

Denar je svetá gospodar, nervus rerum gerendarum, conditio sine qua non! Kdor denarja nima, je reva in naj se ne loti velikega dela, če te pomoči nima. Tako govorimo po navadi.

Ta resnica je bila sicer tudi meni znana; ali če bi jo bil za nezmotljivo imel, stala bi stara cerkev še dandanes, kakor nekdanj. A ni ga pravila brez izjeme. Ne bom ponavljal, kar sem že rekel, da sem se cerkve lotil brez višjega privoljenja, brez tvarine in brez denarja, samih 555 gold. je bilo v skrinjici, in vendar sem rekel kopati in pilotirati temeljno podlago; pogodil se z zidarji za 10.600 gold. z obljubo, da vsak mesec plačam tisoč goldinarjev. Tudi to sem že povedal, da se je vlada potem odpovedala vsaki podpori in mi zaprla pot do patrona. Po vsem tem je vsakdo sodil po pravici, da, ali norim, ali, da moram imeti kak skrivnen zaklad, ali da bo delo jenjalo. Toda za vse te govorice se nisem zmenil nič.

Komaj pa pride — plačilo prvega obroka s 1000 gold., pometem vse kote in se spomnim, da bo treba denarjev, in sicer veliko denarjev pri tem delu; od kodi jih bom pa dobil? Moja prva misel je bila pósoda. Vprašam se pa, kdo bo hotel biti porok? Na svojo brado se sicer upam kake stotine dobiti, kdo bo pa drugo dal?

Najprej poskušam v svoji fari, pokličem nekoliko premóžnih gospodarjev in prosim, naj vsak nekoliko stotin posodi. Ali kaj se zgodi?

Komaj izrečem besedo posojilo, utihnejo vsi, zrejo v tla, ali se gledajo izpod čela. Prvi pravi: »Jaz občini ne posodim nič, ker ne upam, da bi dobil kaj nazaj.« Drugi pravi, da ima ves denar izposojen; tretji, da ima svojega dolga dovolj in se neče še s tujim obkladati itd. Pa pri vsem tem nisem obupal.

Spomnim se dveh bogatih znancev in prijateljev in jima pišem, da naj mi v sili posodita po en ali dva tisoča goldinarjev za kratek čas na moje poroštvo.

Oba bogatina mi pismeno odgovorita, da ne moreta posoditi. Prvi pravi, da kaže letos pri dachu več tisoč izgube; drugi se izgovarja, da mora bratovega sina, dijaka v Beču, podpirati. Oba bogatina torej za hišo božjo nista imela ne božjaka. Ali glej! Oba ta bogatina sta bila še tisto leto v večnost poklicana. Prvi, ki je pred 15 leti s kravicami deščice v Trst vozil, drugim oves skupoval in v revni bajtici stanoval, imel je sedaj po Trstu, Ljubljani, Gradcu itd., velikanske hiše in je zapustil čez tri milijone premoženja; drugi pa — župnik — zapustil je blizu dvakrat sto tisoč goldinarjev svojim dedičem. R. i. p. — Naj v miru počivata!

Zapuščen torej od vseh strani, — od vlade, patrona, domačih in tujih bogatinov, nisem se vedel več kam obrniti. Začela me je vest peči in mi očitati moje nespametno in predrzno početje, da sem postavno pot zapustil in začel delati svojeglavno. Edina misel, da je bilo le po tem potu mogoče novo cerkev začeti, tolažila me je, in sklenil sem, nikogar več ne prositi, ampak vse prepustiti le božji previdnosti, naj stori ona, kar se njej zdi prav. In od tistega časa nisem res nikogar več ne z besedo, ne s pisanjem prosil pomoči, temveč prepustil vse le božji volji. Pa v tem zaupanju nisem nikoli več trpel nobenega pomanjkanja ne tvarine, ne denarja, tako dolgo, dokler ni bila cerkev popolnoma izdelana in izplačana. Tisočak za tisočakom sem izdajal, vsako reč, vsakega delavca sproti plačeval, skoraj vsakemu kaj na roke dal; danes sem žep do čistega izpraznil, ne vedoč, ali bom še kdaj kaj, in Bog vé, koliko dobil, jutri je bilo zopet treba toliko in toliko plačati, to ali ono kupiti; in denar je prihajal o pravem času, dostikrat ne da bi vedel, od kodi in od koga.

Še celo izmed svojih faranov nisem nikogar tirjal, kar so bili sami ob sebi v denarjih obljubili, ampak vsakemu sem le na prosto voljo pustil, naj plača, kadar in kolikor hoče in more, in če kdo tudi svoje obljube ni izpolnil, nisem mu nikdar rekel žal besede; zatorej so nekateri vso, nekateri polovico, ali le kaj malega obljube izpolnili, nekateri pa celó nič.

Ker nisem torej nikogar prosil, ne tirjal, ne na posodo jemal, vedno in vsakemu sproti plačeval, čudilo se je vse in pozvedovalo, od kodi li dobivam toliko denarja?

To skrivnost zvedeti, mikalo je sosebno moje nasprotnike, ki so si izmišljevali in trosili mnogotere čenče in laži med ljudstvom, da bi tej skrivnosti na sled prišli. Tako n. pr. je bilo slišati, da so delavci pri podiranju stare cerkve našli zazidano skrinjico z osem tisoč goldinarji, katere sem jaz spravil. Delavci, poprašani, pritrjevali so s smehom, da je bila v sredi zidú sicer res najdena omarica, pa ne z denarjem, ampak le s šuto nasuta. Drugo laž, da je prišlo po pošti tri funte bankovcev iz Trsta za cerkev, ovrigel je poštar sam, kakor tudi tretjo, da je neki korar iz Zagreba poslal cerkvi 50.000 gold.

Dasiravno so pametni ljudje take govornice imeli le za zgolj prazne čenče, vendar so birokrati iz tega sklepali, da mora imeti cerkev gotovo kak skriven zaklad, kateri pa vladi še znan ni, zlasti ker farani z denarjem le malo pomagajo. — In to je bil vzrok, da sem v kratkem dobil od vlade naročilo »einen specificirten Ausweis über sämmtliches, wie immer geartetes Kirchenvermögen der Regierung unverzüglich vorzulegen — vladi nemudoma predložiti natančen izkaz o vsem, kakoršnem koli cerkvenem premoženju.« In ko to storim, zvem tudi, iz kakega namena se to tirja od mene.

Ko jim to ni obveljalo, postavijo mi še eno past in pošljejo deželnega predsednika Šlojsnika k meni, ki občuduje in hvali delo, kakor sem že prej omenjal, in me vpraša, če imam tudi denarja, da bom mogel toliko stroškov plačati? Na moj odgovor, da jih nimam, in da tudi fare ne mislim obkladati, začudi se, s čim da mislim vse to plačati, ko sem si do patrona vrata zaprl in fare nečem obkladati? Na to mu dam tudi že prej omenjeni odgovor: Do patrona mi je vlada vrata sicer zaprla, ali namestu vašega sem dobil drugega boljšega; in ko me vpraša, katerega, pokažem mu s prstom proti nebesom in pravim: »Onega tam gori!« Obmolčal je.

Celo škofa so napravili, da naj zvé, od kodi dobivam denarje? Pa tudi ta ni mogel zvedeti nič drugega, kakor, kar je bilo res, da namreč še sam tega ne vem.

LXXVII. Še nekatere opazke.

Kdor bere zgodbo stavbe nove cerkve, prepriča se iz nje lahko, da je mene nevrednega za to delo res nevidna roka božja odločila, stala mi na strani v vseh okoliščinah in zadevah in me čudovito varovala in podpirala. Kakor povsodi in vselej, razodevala se je prav vidno ta nevidna roka sosebno pri napravi dveh zadnjih oltarjev, namreč rožnivenškega in svetega Štefana. Dokler je neizdelana cerkev potrebovala pomoči, denarna pomoč ni nikdar jenjala izvirati in denarja nikdar ni zmanjkalo. Po dovršeni cerkvi in napravljenem orodju so pa ugasnili in se posušili vsi podporni studenci, od nobene strani ni bilo več solda. Ostal sem popolnoma brez denarja in brez upanja, da bi ga še kdaj kaj dobil, in vendar sta še stali veliki stranski kapeli prazni — brez oltarjev. Se vé, na kamenite čakati in kapeli brez oltarjev pustiti, ni kazalo; sklenem tedaj lesene, pa čedne napraviti in pokličem, kakor sem že omenjal, Janeza Gosarja iz Dupelj, da narediva obris in se pogodiva za oba skupaj za 3000 gold. proti temu, da ju moremo postaviti že o sv. Juriju, farnem patronu.

Po sklenjeni pogodbi pa me je jelo skrbeti, od kodi bom dobil toliko denarja do pomladi in plačal oltarje, na kar prej še mislil nisem. Te skrbi so mi marsikako noč krajšale in trgale spanje.

Neko noč mi pride, sam ne vém kako, na misel tudi farni patron in njegova dolžnost, v takih okoliščinah pristopiti cerkvi na pomoč, kar bi bil patron (Loška grajščina) gotovo tudi storil, ako bi ne bil v drugih kleščah. Zastonj bi bila pa tudi prošnja, ker so bili zastopniki patronovi isti možje, kateri so mi bili že prvokrat vrata do njega zaprli. Že sem hotel vse skupaj pustiti v nemar, kar mi šine misel v glavo (in ta je bila od zgoraj), da naj poskusim prositi; če kaj dobim, bo prav, če pa ne dobim nič, tudi škode ne bo.

Vsedem se torej in spišem prav obširno prošnjo. Omenjam v njej silno potrebo prenovljenja stare razdejane cerkve, kar spričujejo njena visoka starost, vedna predelovanja in pogorišča, poslednjič tudi zrušenje stolpa, in opomnim patrona dolžnosti

v tej sili pomagati, ker vé, da cerkev še nikdar ni ne solda dobila od njega. To prošnjo pošljem ne domači ali deželni vladi, ampak naravnost na Dunaj nacijonalni banki, kateri je bila Loška grajščina takrat zastavljena, dobro vedoč, da jo bo ona gotovo izročila ministerstvu, kar se je res tudi zgodilo.

Nečem praviti, koliko potov in pisarnic je ta prošnja od Dunaja do Loke prehodila in kolikrat so jo pretresli, le toliko rečem, da poslednjič, ko sem bil že korar v Ljubljani, vpraša me vlada, če sem s tremi tisoči zadovoljen ali ne? In jaz z veseljem odgovorim, da sem zadovoljen. Ravno toliko je bilo še treba za dva oltarja. In pošljejo mi tri tisočake.

Tisto jesen (l. 1867.) sem hotel prenoviti še svoje župniške sobe, napravil sem v ta namen vsa zgolj nova okna, nove pode, večja vrata, z dvojnimi stežaji. Tako sem torej poklic in voljo rajnega škofa Wolfa izpolnil v vseh rečeh. Kdor je tedaj staro faro ob času mojega prihoda videl in poznal in jo vidi sedaj, mora spoznati, da rok nisem držal križem in ne pasel lenobe.

Koliko sem v dušnih zadevah fari koristil, ne vé. Vem le toliko, kar sem že v začetku omenjal, da sem sicer veliko dobrih in pobožnih, pa tudi nerodnih in razbrzdanih faranov našel. Ko sem jih zapuščal, tedaj so bili moji farani mirni, dobri, dà, izvrstne ovčice. Vest mi sicer nič posebnega ne očita, da bi tudi v tej zadevi svojih dolžnostij ne bil izpolnjeval; vendar se tudi v tem ne morem in ne smem nikakor hvaliti, temveč le skesano **prosim**: Miserere Domine, parce mihi, — dele iniquitatem meam. — Usmili se me, o Gospod — prizanesi mi, izbriši mojo pregreho!

LXXVIII. Moj poklic v Ljubljano.

Po tolikem trpljenju in že v visoki starosti sem si želel mirú in počitka. Mislil sem, da odslej ne bom imel več z drugim opraviti, kakor le z dušnimi dolžnostmi in da se bom mogel lahko tudi za večnost pripravljati.

Ali božja milost je z menoj drugače sklenila in mi hotela dati še nekaj, na kar nisem nikdar mislil, česar nisem želel, še manj pa prosil.

Zadnje dni meseca novembra l. 1867., že pozno popoldne, prisope dekla k meni v sobo in reče: »Škof so prišli in gredo v cerkev!« — Pogledam skozi okno in vidim, da je bilo res tako. Mislim si, kaj neki to pomeni; napravim se naglo in stopim za višjim pastirjem, vprašajoč: »Kaj pomenja ta nenadni prihod, sosebno ob tem poznem času?« »Idiva v župnišče«, pravi, »tam povem vse.«

V župnišču me vpraša za svet, koga naj stori za korarja namestu rajnega J. Poklukarja. »Kaj jaz vem?« pravim. »V Ljubljani je veliko gospodov, ki bi radi bili korarji.« — »Tudi jaz to vem«, pravi, »samo takega nimam, da bi ga storil za semeniškega vodjo.« — Jaz: »Kako je to? Saj gospod Novak še živi. Ali neče več biti vodja?« Poprej nisem bil namreč celó nič slišal in vedel o navskrižnosti in zadregah med njima. — »Ej, Novak . . .« reče nevoljen, »izvoliti moram drugega vodjo.« In sedaj mi ponudi oboje, korarijo in vodstvo. Jaz pa sem imel vse to le za šalo in rekel šaljivo: »O, seveda, boljšega vodje v škofiji ni.« On: »Nikar se ne smejajte; to niso šale, to je moja resna volja.« Jaz: »Za Boga! Kdo vas je na to misel napotil? Na korarstvo še nikdar nisem mislil, tem manj si ga želel. In sedaj na stare dni tudi drugega ne potrebujem, kakor počitka.« »Saj ravno tistega vam želim dati, sebi pa pridobiti izkušenega svetovalca.« In prigovarja mi še bolj, naj prevzamem to mesto.

Ko vidim, da govori višji pastir resnobo, rečem: »Visokih služeb in stališč nisem nikdar želel in prosil. Na vse dosedanje službe so me poklicali ali prisilili. Starološke fare sem se trikrat pismeno branil in se udal le na opazko, da volja škofova je v taki reči volja božja.

Tukaj sem sicer sedaj vse popravil, in bi mi ne bilo potreba več veliko trpeti, če je pa ta poklic škofov resnoben, o čemer ne dvomim, sprejemem ga za božji poklic in se nečem braniti.«

Na to pravi škof: »Dobro, da le to vem; drugega več ne potrebujem.« Vstane in hiti na voz, zakaj jelo se je že mračiti.

Na vozu se zasmee, poda mi roko in reče: »Veseli me, da se je vse tako zvršilo« in se odpelje.

Po odhodu začnem misliti, ali je bil to res škof ali le izkušnjavec, ali istinit pogovor, ali so bile le sanje. In če sem ga bolj premišljeval, bolj mi je prigrevalo. Živi duši ga nisem omenil. Vendar ni stvar ostala prikrita.

Kmalu je počil glas po Ljubljani, da so bili škof v Stari Loki in poklicali dekana za korarja in semeniškega vodjo. Ta glas je razven nekaterih vse razveselil, le meni je naložil težke skrbi, da sem Boga prosil, naj bi se vse to uničilo.

Ali glej, tretjega grudna, na mojega godú dan, se je zbralo po navadi veliko sosedov in prijateljev vošit mi srečo. Med jedjo pa pride nenadoma dekret z vošilom škofovim. Nisem se razveselil, ampak ustrašil. Tudi gostje so ostrmeli, nihče se ni bil nadejal kaj takega. — Še bolj pobito je bilo pa ljudstvo, ki je toliko let z menoj vred dobro in hudo prenašalo in se ločitve toliko manj nadejalo, ker še nobeden župnik ni pustil te fare pred smrtjo.

Novega leta 1868. dan sem bil z gosp. Petrom Urhom, prvim Čemažarjevim korarjem vred v škofijski cerkvi investiran in sem obedoval pri škofu, popoldne pa sem se peljal nazaj v Loko in zvečer prišel domov z zlato verižico. Ves tisti teden sem vse, česar nisem vzel seboj, prodajal po dražbi, in se pred sv. Tremi Kralji pripeljal v Ljubljano v semenišče.

Z mojim nastopom je vlada v semenišču uvêdla v gospodarstvu nov red in meni naložila nove težave. Prejšnjo jesen je vodstvo, kakor vselej, na račun dobilo blizo 1000 gold. za nakupilo potrebne tvarine. Ravno tisto novo leto je pa vlada odločila nove dohodke in sicer za vsakega bogoslovca le 200 gold. s pristavkom, da se morajo s tem zneskom priskrbeti vse hišne potrebe: obleka, hrana, vino, orodje, plačilo poslov in drugo. Koliko skrbij in težav je bilo zlasti prva leta pri tej novi uredbi, ne bom pravil.

Naveličan teh sitnostij, še bolj pa višave stanovanja in težke hoje po tolikih stopnicah, sem bil primoran odpovedati se semenišču; odpovedal sem se mu jeseni leta 1873. in šel v svojo korarsko hišo pred škofijo šte. 14, kjer pričakujem rešenja s tega sveta.

Tukaj sem vpeljal v naši škofiji po vzgledu drugih duhovsko podporno družbo v pomoč revnih duhovskih bratov,

katere se, hvala Bogu, poprijemlje vsa naša vrla duhovščina. Sit nomen Domini benedictum — Češčeno bodi Gospodovo ime!

Dostavek.

Živel je pokojni gosp. kanonik Kramer potem še enajst let. Kolikor so mu moči dopuščale, delal je zraven zvestega izpolnjevanja svojih dolžnostij še vedno v blagor rojakov. Bil je šest let deželni poslanec za loški, kranjski in tržiški okraj in deželni odbornik. Ljubljanska hiralnica sv. Jožefa v Kravji dolini se je ustanovila zlasti po njegovi skrbi; prav tako tudi duhovsko podporno društvo ljubljanske škofije, kateremu je bil predsednik do konca, če tudi se zadnji čas ni mogel več osebno udeleževati posvetovanj. Vse to nam bodo spretna peresa drugo leto obširnejše opisala.

Doživel je ljubeznivi mož krepkega značaja visoko starost 83 let. Nazadnje je bil zaradi starosti močno opešal, vsled mrtvo-uda je izgubil tudi glas in je bolan ležal poldrugo leto. V bolezni so ga večkrat obiskávali prijatelji; nekaj tednov pred smrtjo ga je obiskal tudi rajni knez in škof Janez Krizostom. Preč. gosp. kanonik je bil zeló potrpežljiv. Nasmehljeval se je prijateljem obiskovalcem in nikoli ni bilo nepotrpežlivega glasu iz njegovih ust slišati.

Ko ni mogel v cerkev, bil je večkrat doma obhajan, dolgo časa iz pobožnosti, poslednje mesece večkrat tudi kakor za popotnico. Prejemši vse svete zakramente za umirajoče umrl je blažene smrti dné 30. rožnika malo po eni popoldne ter bil pokopan slovesno pri sv. Krištofu v Ljubljani 2. mal. srpana l. 1884.

O preblagem rajnkem gosp. kanoniku lahko izrečemo besede, katere čitamo v sv. pismu o Mojzesu (Sir. 45, 1) in Judi Maka-bejcu (I. Mak. 3, 7): *Njegov spomin bode blagoslovljen*, in trditev Salomonovo (Preg. 10, 7): *Spomin pravičnega bo častljiv*.

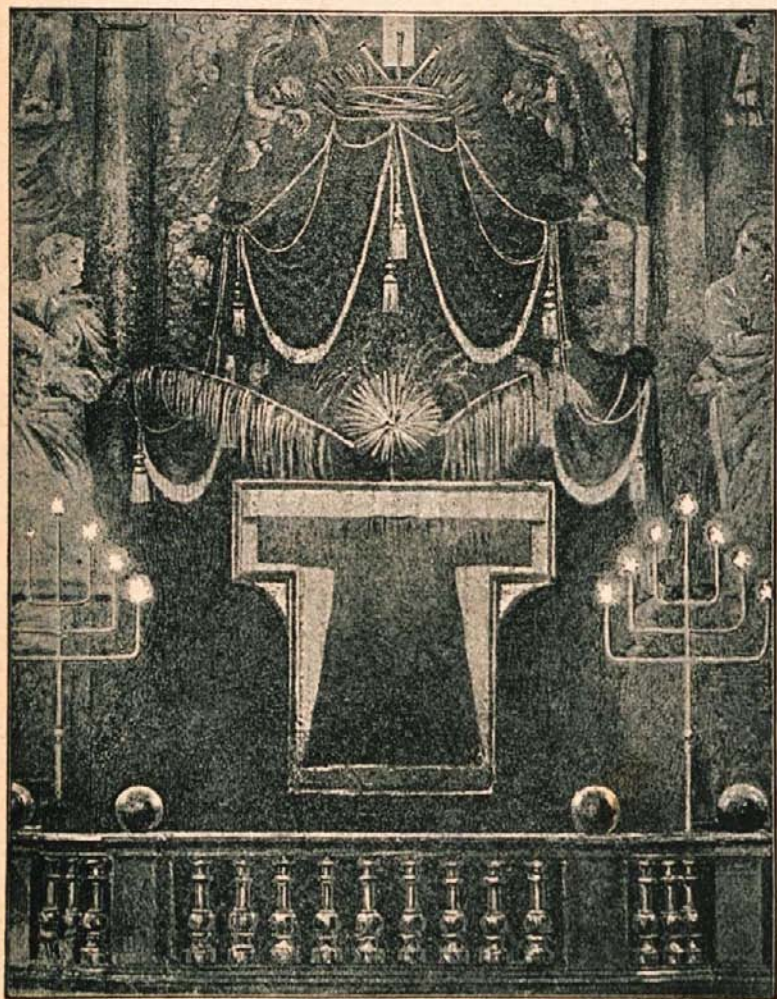

A decorative border with intricate geometric and floral patterns, featuring repeating motifs and four ornate corner designs.

C.

Raznoterosti.

Sveta suknja Gospodova,
izpostavljena v Treviru od 20. avgusta do 4. oktobra l. 1891.
(Po fotografiji.)

Beseda

o prvem slovenskem katoliškem shodu.

Spisal dr. Fr. L.

O I. slov. katol. shodu je bilo toliko pisanja prej in potlej, da se pravi skoro vodo nositi v Savo, če pišem zopet o njem. Vendar ne smejo »Drobtinice« čisto molčati o tem pojavu katoliško-narodnega življenja, saj so se tudi v prejšnjih letih spominjale znamenitih dogodkov med Slovenci. A ni mi treba pripovedovati, kako se je sklical, kako se je vršil shod v dneh 29., 30. in 31. avgusta, in kaj so zborovalci sklenili, saj bode to popisano v posebnem poročilu. Moj namen je, povedati le nekoliko mislij, ki bi utegnile prijateljem in neprijateljem pojasniti bistvo tega shoda, da se tako morebiti doseže na podlagi njegovih sklepov vsaj nekoliko sporazumljenja.

Zakaj se je sklical ta shod? O tem so govorili in pisali razni možje različno. Kajpada ne vidi človek človeku v srce, in zato ne morem povedati, zakaj je podpisal oklic ta, zakaj oni. To je pa gotovo, da so bili veljavni vzroki za to. Ko bi nikakega vzroka in povoda ne bilo, ne bilo bi prišlo skupaj toliko zborovalcev. In ali ni že ta vzrok dosti veljaven, da se je treba bodisi posameznikom, bodisi deželam in narodom vedno in vselej truditi za pravi duševni napredek in naposled za večno življenje, večno srečo? Sto shodov se osnuje, katerih vzroki so mnogo neznatnejši; zakaj bi se ne osnoval shod za vprašanje, kako naj deluje naš narod po katoliških načelih, da bode srečen tukaj in tam? Shod se je imenoval katoliški ne samo zato, ker so se sešli katoličani, ampak zlasti zato, ker je bil njegov namen: obravnavati o katoliškem življenju in delovanju.

Ali je bil ta shod samo strankarsk shod? Dandanes je prišlo le preveč v navado, da se imenuje strankarsko vse, kar se stori v prid katoliške vere. Strankarstvo je lahko slaba reč; kajpada, iz sebičnih namenov stranke delati (divide et impera!), ljudi cepiti, to je pogubno za narod. Toda recimo, da je pet ljudij dobrih, pet slabih; pet se jih trudi za resnico, pet pa ne: ali naj se pameten človek ne oklene stranke? Ali morem biti nad strankama in reči: Niti tebi, niti tebi se ne klanjam, ker ste strankarski ljudje? Treba torej gledati na stvar, ne na osebe.

Ko bi tudi osebe, delujoče pri I. slov. kat. shodu, komu ne bile ljube, dovolj, da je le njih stvar bila dobra, potrebna in koristna.

Sedaj si oglejmo, kako govoré nekateri domačini proti kat. shodu!

»Dandanes ni vera na

veri. Vsak dan potrebujemo pameti, da prav delamo, vsak dan potrebujemo vere, da hodimo do nebes — do Boga. Torej je vera vedno na dnevnem redu. Vera je na dnevnem redu učejakov (treba le čitati njih knjige), pesnikov, politikov; ni je stvari, ki bi bila tako na dnevnem redu, kakor vera. Nekateri jo ljubijo, zato jo imajo vedno na dnevnem redu, drugi ji nasprotujejo, in zato jo vedno odrivajo. Tako je bilo od najstarejših do današnjih časov. Kdor drugače govori, ne pozna ne zgodovine, ne sedanjih razmer. — A rekó: »Vera ni v nevarnosti.« Če bi tudi ne bila:

Dr. Mihael Napotnik,
knezoškof labodski.

dnevnem redu, ampak narodnost, zanjo je treba shoda, ne za vero.«

No, vera je vedno na dnevnem redu. Vsak dan se jih veliko rodi, potem pa prerodi v veri. Vsak dan jih veliko umrje, a zveliča samo v

prav zato se je treba zanjo truditi, da ne pride v nevarnost. Pri posameznikih je vera vedno v nevarnosti, kakor je vsaka krepost. Vedno smo v nevarnosti greha in zato vedno molimo: »Ne uvédi nas v izkušnjava!« — »A narodnost je še bolj v nevarnosti«, pravijo. Jaz bi pač našel rad onega, ki je iznašel mero za to nevarnost. Kdo toži, da ni naša narodnost v nevarnosti? Gotovo je, in zato jo treba braniti. A vedno klicati: »Narodnost je bolj v nevarnosti, kakor vera«, to se pravi, ljudi motiti in povoda iskati za prepir, ker ta stvar se ne dá nikdar določiti. Recimo rajši: Oboje je v

nevarnosti, zato delujmo za oboje! Zato pa imejmo tudi shode za oboje! Kajpada so verski ali katoliški shodi drugačnega značaja, kakor narodni.

»Pa saj Cerkve ne morejo premagati, Slovence pa vendar le utegnejo

Dr. Jakob Missia,
knezoškof ljubljanski.

ponemčiti: torej ni treba delati za prvo, ampak delati treba proti drugemu.« Da, Cerkve ne morejo premagati, toda Slovence utegnejo nekaterniki izvabiti iz Cerkve; posamezne naše rojake, ki imajo neskončno veliko vredne

duše, utegnejo nekateri zapeljivci pogubiti. Za to se gre, ne za katoliško Cerkev v obče, in zato je bil potreben katoliški shod.

»A marsikaj je bilo na slov. katoliškem shodu, kar ni pravo in narodu koristno.« V tej stvari treba najprej ločiti posvetovanja in sklepe. Kar se je v posvetovanju govorilo, bilo je lahko pravo ali nepravo. S posvetovanjem se pravo še le išče. Čemu bi sicer bilo posvetovanje? Ločiti treba dalje misli tega in onega posameznika od verskih nauk sploh. Če je kdo govoril na katoliškem shodu, s tem še ni cerkveni

učenik in nezmotljiv, saj so govorili tudi lajiki. Kar je govoril dotičnik po naukih naše sv. vere, na podlagi nezmotljivega učenitva Petro-apostolskega, to je resnično. Kar je kdo govoril po svojih mislih ali željah, to je lahko tudi neresnično in nepravo. Treba naposled ločiti sklepe shodove od govorov na shodu. Sklepi so vsi potrjeni od dveh škofov, in s tem je izrečeno, da ni v njih nič protiverskega ali protinavnega, tudi nič posameznikom ali celoti škodljivega. A dokazi ali vzgledi za te sklepe, kakor so jih navajali govorniki, niso s tem nikakor potrjeni ali vsestransko odobreni. Sklepi so se stavili z resnim premislekom, govornikom pa lahko tu in tam kaj uide, kar nima posebne cene. Zato se ne smejo šteti posamezne stvari shodu samemu v zlo. Treba je torej dobro ločiti, kar prištevajmo shodu, in kar pridevajmo posameznikom, kar je stalno, kar je res uspeh, in pa kar je samo poskus, trud in delo posameznikov. Navzočnost dveh škofov in njih potrjenje nam je poročstvo, da ni v sklepih nič neresničnega in napačnega, marveč, da so koristni, dobri in primerni. A zopet ni to potrjenje dokaz, da so ti sklepi sploh ali absolutno najboljši. Ti sklepi so se sestavili v posvetovanju pripravljalnega odbora, zbor jih je iz večine neizpremenjene potrdil, in dva višja pastirja sta izrekla, da se vjemata ž njimi. Če bi bili popolni, ne bilo bi treba II. slov. katol. shoda.

Imejmo vse to pred očmi, pa vemo, kako smemo o katol. shodu slobodno misliti, soditi in pisati. Zakaj bi se ne smelo naravnost izreči, kaj ni bilo komu všeč? Saj se tako za drugi shod nedostatki odpravijo.

»Katoliški shod je bil le zato, da bi nekaterim pomagal do časti.« — Ta je prazna. Ako je kdo slučajno kaj govoril na katol. shodu, zaradi tega, menim, ni pridobil nobene posebne časti. In če je dobro govoril, zakaj bi je ne imel? Če je pa govoril slabo, žel je nečast namesto časti. Torej se mi zdi tako obsojevanje delavnih udov pri katol. shodu čisto krivično. Marveč, kolikor sam vem, niso se nekateri bali nečasti od nasprotne strani in zato so se odločili za sodelovanje. In če bi bil res kdo imel sebične namene, bodi! Pride sodni dan, ki bode vse razkril. Bog naj sodi: Čemu bi podtikali bližnjemu slabe namene pri dobri stvari?

»Katoliški shod je bil demonstracija.« Da, saj drugače ni mogoče, ker se niso mogli zborovalci skrivati po temnih luknjah. A ni bil demonstracija proti nikomur. Katoličan pravega mišljenja ne odbija nikogar, ampak ljubi, vabi, pridobiva.

»Shod je bil nenaroden.« To se je res mnogokrat že reklo pri nasprotnikih. A ko bi bili ti slišali govore, n. pr. ogovor predsednika pripravljalnega odbora, škofa Napotnika, kanonika Križaniča, nikakor ne bi tako govorili. Kdor pa vendar le govori o nenarodnem shodu, temu ne more nič ustreči. Prvi katol. shod v Ljubljani od 29. do 31. avg. je bil odločno naroden shod; to je resnica, za katero vsak zborovalec sme zastaviti svojo čast. Če bi se bila pri tem izgovorila tudi kaka narodu manj ugodna stvar, to ne more podreti občnega značaja. Če imam jeden bel las in druge vse črne, zato še nisem sivolas.

Ne, tako, kakor se glasé zavrjnjeni stavki, tako ne govorimo o shodu, ampak sodimo pravično! Pomislimo sicer, da so bili pri shodu ljudje (celó ženske), in ne angelji, pomislimo pa tudi, da je bilo mnogo duhovnov, kar je ne samo njim v čast, ampak shodu v priporočilo! Pomislimo, da je ta ali oni govornik res rajši kako ‚krepko zasolil‘, kakor trdno dokazal, a pomislimo, da se je glasila tudi beseda naslednikov apostolskih. Pomislimo, da smo bivši zborovalci res slabi ljudje in grešniki, a mi zaupamo v Boga, da bode naše delo blagoslovil in se oziral tudi na dobro voljo. — Nobeno človeško delo ni popolno. Tudi I. slov. katol. shod ne dela izjeme. A napake — kar jih je morebiti bilo — šteti je treba tudi v ta račun, da je bil prvi, torej začetek. Ako Bog dá, drugi slov. katol. shod bode popolnejši in boljši. A nikar ne rušimo tega, kar smo s težavo sezidali. Vsi narodnjaki naj porabijo to, kar jim podaje shod dobrega; ako se pa ne vjemajo z vsem, naj povedó primernim načinom svojo misel. Ne razdirajmo podlage, ampak zidajmo na njej!

Razložil sem torej svojo misel o našem ravnanju po katol. shodu. Dober narodnjak ne more nikakor po pameti delati zoper shod sam in ne sme mu kratiti veljave. Kam sicer pridemo s svojim narodnim delom! A tudi ne bodimo pretesnosrčni, kakor da bi se odslej moralo ravnati do pičiče po nasvetih katol. shoda, in da bi vsaka druga misel bila krivoverska ali škodljiva, ali da

bi se ne smel nikak nasvet staviti poleg sklepov, ali noben govor, nobena izjava kritikovati. Zavedajmo se vselej svojih pravic, pa tudi svojih mej!

Na čelu katol. shodu sta bila dva moža, od Boga Slovencem dana za vodnika proti nebesom, ki ljubita naše duše. Molimo za-nje, da bi lahko nosila težko breme. Hvaležni bodimo tudi obema vodnikoma tega shoda, obema višjima pastirjema za težko delo, katero sta imela in v slavo Božjo zvršila. Zaradi tega podajemo tudi sliki obeh naših pastirjev: ljubljanskega knezoškofa, ker je bil shodu zaščitnik, labodskega, ker je ne samo zborovalce, ampak vso Ljubljano, kakor počastil, tako razveselil s svojim prihodom, shod poslavil s svojim govorom, pa vsemu slovenskemu narodu jasno in lahko pot pokazal do prave velikosti in sreče.

Pač trdo, neusmiljeno in neolikano srce ima oni, ki napravlja brez vzroka žalost svojim višjim pastirjem. Ali morejo oni vsakemu ustreči v vseh rečeh? Ali smejo iti za vsakim svetovalcem v političnih rečeh? Ali si moremo misliti, da hočejo škodovati naši narodnosti, vzeti nam to, kar nam je sam Bog dal? Ali si moremo misliti, da hočejo naše pravice tajiti, v e d o m a tajiti in kratiti? Po božji volji smo Slovenci, in božjo voljo izpolnujemo, ko skrbimo, delamo za blaginjo naroda. Kajpada — p r a v o blaginjo! Ali je naša misel napačna, ko pravimo, da pridemo Slovenci po katoliški veri in cerkvi do slave, do svetovne veljave, do sreče? Nasprotniki katol. shodu pravijo, da treba za narodnost preje delati, nega za vero. Kdo nas pa uči prav, zaslužljivo in po božji volji delati za narod, kakor vera? Ali ne navdušuje narodnjaka v boju za domovino čustvo in ideja pravice? Ali ni rodoljubje plemenito zato, ker je pravično? In kdo nas uči pravice, ako ne vera? Torej bodi narod slovenski hvaležen I. slovenskemu katoliškemu shodu za to, kar je pridobil veri in narodnosti. Bog daj njegovim sklepom blagoslova!

Da se vidimo pri II. slovenskem katoliškem shodu Slovenci vsi edini, v bratovski ljubezni!

Sveta suknja Jezusova v Treviru na Nemškem.

Sestavil **Matej Močnik.**

Razdelili so si moja oblačila in
za mojo suknjo so vadljali.

Mat. 27, 35; Ps. 21, 19.

Izredni časi potrebujejo izrednih sredstev, in kadar je velika mlačnost kristijanov, tedaj budé škofje svoje vernike z izrednimi pripomočki k veri in kreposti. Tako je ravnal tudi škof Feliks Korum v Treviru na Nemškem, ko je s pastirskim listom dne 1. junija l. 1891. vernikom v svoji škofiji naznanil, da bode izpostavljena meseca avgusta in septembra imenitna svetinja, tkana in brezšivna suknja našega Gospoda, ki se hrani v stolni cerkvi v Treviru. Verniki so radostno začuli glas višjega pastirja, in ves verni katoliški svet je z veseljem sprejel to naznanilo. Ta svetinja, — tako govori škofov list, — je tista častitljiva suknja, katero je božji Zveličar nosil v življenju in v kateri je trpel. Izročila katoliške cerkve pa trdé, da so verniki vseh časov imeli to svetinjo za pravo suknjo Jezusovo ter jo zelo spoštovali in častili. Poglejmo pa sedaj, kaj nam govore stara, častitljiva izročila, kdo je prinesel to sveto suknjo v Trevir, kje so jo hranili in kako so jo spoštovali in častili?

Izročila pripovedujejo, da je bila blažena Devica Marija izurjena v ročnih delih.

Lahko torej verjamemo, da je za Jezusa, katerega je po materno ljubila, a tudi kot Boga spoštovala, pletla suknjo starosti in stanu primerno. Dokler je bil Jezus neznan in živel kot tesarjev sin, nosil je navadno suknjo. Bolje se je oblekel, ko je nastopil kot prerok.

Božji Zveličar se je javno kazal tako, da se ljudje niso izpodtikovali nad njim. Iz sv. pisma vemo, da je Magdalena drago mazilo izlila nad njegovo glavo. Lahko si mislimo, da je cvetno nedeljo, ko je nastopil kot kralj in prerok, nosil lepo suknjo, katero mu je bila Mati Božja spletla za slovesne prilike.

Pod križem je videla užaljena Mati Božja, da so vojaki vadljali za suknjo. Kako rado pač verjame krščansko srce, da je Mati Božja to suknjo, s predrago Rešnjo krvjo porošeno,

nazaj dobila, odkupivša jo od vojakov za malo ceno. Sveta suknja je prišla zopet v prave roke, in verniki so gotovo to svetinjo visoko čislali kot dragocen spomin trpečega Zveličarja. Znano je, da je pobožna cesarica Helena iskala častitljive svetinje našega Gospoda po jutrovih in večernih deželah; dobila je tudi sveto suknjo. Hranili so potem to suknjo najprej v Rimu v Lateranski cerkvi; od todi pa je prišla v Trevir, ki je bil v tedanjih časih imenitno, celó cesarsko mesto. To nam spričuje slonokoščena deščica v stolni cerkvi v Treviru, katero so našli tam l. 1512. na omari, iz katere so bili vzeli sveto suknjo.

Strokovnjaki trdé, da je ta deščica narejena v 4. ali 5. stoletju, gotovo pa pred 10. stoletjem. Na nji je vdolbljena podoba, ki kaže, kako so v slovesnem obhodu nesli svetinjo našega Gospoda v stolno cerkev v Treviru. V življenjepisu svetega škofa Agrisija, ki je bil sestavljen v 11. stoletju, beremo, da je bila taka omara že ob njegovem času v stolni cerkvi v Treviru, a temu škofu je cesarica Helena baje izročila to sveto suknjo. Ker te omare dolgo časa niso odprli, zato že l. 1050. niso prav za prav vedeli, kaj je v njej shranjeno. Vsi so sicer vedeli, da je v njej neka obleka Zveličarjeva, niso pa vedeli, kakšna. L. 1105. so odprli omaro in se prepričali, da je v nji suknja, ne pa kaka druga obleka Gospodova.

Razven te slonokoščene deščice je še druga prav stara priča za to suknjo. Ta priča je stara bizantinska tkanina iz svile, ki je pripeta na prednjo stran svete suknje. Sveti suknji so jo pa prišili, ker je bila v srednjem veku navada zavijati dragocene svetinje v svilo. Da so skazovali čast dragocenim svetinjam, zavijali so jih v najbolj dragocene snovi. To nam zopet priča, da so gotovo pred l. 1000. vedeli za to suknjo. Karol Véliki je škofa Amalherija iz Trevira poslal v Carigrad; ta je bržkone to svileno ogrinjalo tam dobil, potem seboj vzela in v svoji stolni cerkvi sv. suknji dodal za ogrinjalo. Da je iz oltarja v stolni cerkvi ta škof sv. suknjo vzdignil, lahko posnamemo iz tega, da zapisniki o svetinjah v dobi Karlovičev večkrat govoré o obleki Gospodovi, da, celo o nešivani suknji.

Z dvanajstim stoletjem se pričinja nova vrsta pismenih spričal za sv. suknjo. Tako jasno in odločno govoré, da so že tačas, tedaj pred osmimi stoletji, trdno verovali, kar danes tudi

trdé in verujejo. Odlomki stare kronike iz l. 1105. najdoločneje govore, da je sv. Helena Trevir odlikovala z mnogimi dragocenimi svetinjami, med drugimi se imenuje žebelj, s katerim je bil Kristus na križ pribit, in posebej tudi sv. suknja. L. 1196., ko so obhajali na praznik sv. apostolov Filipa in Jakopa obletnico posvečevanja stolne cerkve, posvetil je nadškof z veliko slovesnostjo veliki oltar in položil sv. suknjo z velikim spoštovanjem v oltar sv. Petra. Isti nadškof Janez je z ustanovo za vse prihodnje čase naznanil svoje spoštovanje do sv. suknje. Določil je, da ima iz njegove ustanove sedem svetilnic noč in dan goreti pred velikim oltarjem, kamor je vložil sv. suknjo. Ustanovil je seveda tudi po drugih cerkvah večne luči, samo oltar v stolni cerkvi je dobil sedem svetilk, ker je bil posvečen prvaku apostolu svetemu Petru, posebno pa iz spoštovanja do sv. suknje.

Od leta 1196. je bila sv. suknja več ko 300 let v velikem oltarju, ne da bi jo bili pokazali. Sicer je leta 1400. prošt Friderik Šavard od sv. Pavlina pri Treviru nagovarjal, da bi vzdignili sv. suknjo, a odgovorili so mu, svet ni vreden, da bi videl ta dragoceni zaklad. Sto let pozneje zagotavlja Janez iz Tritenhajma, opat v Španhajmu, da so v petnajstem stoletju ob reki Mozeli in Reni mnogo govorili o sv. suknji, tudi želeli so potem, da bi jo izpostavili. L. 1512. je prišel cesar Maksimilijan I. na državni zbor. Takrat so mu pokazali v koru stolne cerkve rokopis kronike trevirske in opozorili ga na tisto mesto, ki govori o sv. suknji. Cesar je nagovarjal nadškofa, naj bi veliki oltar pregledal, da bi se za gotovo spoznalo, je li sveta suknja notri ali ne. Nadškof Rihard je nekoliko osupnil, vendar je naposled ustregel cesarjevi želji. Odprli so oltar 14. aprila l. 1512.; našli so tam sv. suknjo Gospodovo s krvjo poškropljeno, kakor da bi se bilo to zgodilo prej ta dan. Jokali so vsi in Boga zahvalili za neprecenjeni zaklad. Trithemius pripoveduje, da so poleg te svetinje našli napis: »To je brezšivna sv. suknja našega Gospoda in Zveličarja Jezusa Kristusa.« S to suknjo vred so našli tudi druge dragocene svetinje.

Bere se tam dalje: »3. maja je dal cesar napraviti slovesno službo božjo za svojo rajno soprogo Marijo Blanko, hčer vojvode milanskega. Ker se ta dan praznuje tudi najdenje sv. križa, pokazali so zbranim knezom in množici svetinje.«

Tedaj pa so ljudje od vseh krajev skupaj prišli, večkrat jih je bilo nad 100.000 na en dan zbranih. Obilo solz se je pretakalo, zakaj stara kronika pristavi: »Trdovraten mora biti človek, katerega bi tako častitljiva svetinja ne pretresla in ne ganila.« Tako so z letom 1512. začeli izpostavlјati sveto suktnjo. L. 1515. je izdal papež Leon X. pismo, po katerem bi imela biti taka izpostava vsakih sedem let. Častitljivo svetinjo so tedaj pokazali v l. 1517., 1524., 1531., 1538., 1545. in leta 1553. (namesto 1552.) in sicer ob istih dnevih, kakor je bilo proščenje v Ahen-u. A tedaj je prenehala sedemletna doba izpostavlјanja, še le čez 40 let (l. 1585.) je bila zopet slovesnost. Zaradi vojskinih stisek je bila potem sveta suktnja izpostavlјena še le l. 1655. Red je bil ta-le: Vsako jutro je prišla procesija v mesto. Sveta suktnja je bila v stranskem koru pri srednjem oknu na vzvišenem odru izpostavlјena, nad njo je bilo nebo razgrnjeno, poleg nje pa so gorele voščene sveče. Spodaj je bila častna straža 18 vojakov volilnega kneza in 12 meščanov, na odru pa je stal v duhovski obleki kak viši cerkveni dostojanstvenik. Ko so šli božjepotniki mimo svete suktnje, vstopili so v cerkev, bili tam pri slovesni sveti maši in pri pridigi, potem so lahko vstopili na pokopališče pri zapadnem koru in tam molili pred sveto suktnjo.

Plemenitniki in prosti ljudje so prišli tiste dni na božjo pot v Trevir: Palatinski grof Viljem Filip in njegova soproga sta se pripelјala po Renu in potem po Mozeli v Trevir, prinesla sta seboj v zibelki hčer Eleonoro Terezijo, ki je bila pozneje soproga cesarju Leopoldu in mati Karolu VI.; prišla sta tudi volilna kneza iz Moguncije in iz Kolonije, vsega skupaj je prišlo nad 200.800 ljudij; ogromno število za tedanje čase, ko so bila pota in občila jako slaba.

Prišle so potem vojske in nadloge vsake vrste, in 150 let ni bilo mogoče izpostaviti svete suktnje. Hranili so jo večinoma v trdnjavi Ehrenbreitstein, ki je bila podložna volilnemu knezu trevirskemu, ker tam je bila najbolj varna. L. 1794. so bežali s sveto suktnjo na Češko, potem je počivala v Augsburgu, dokler je niso leta 1810. slovesno prenesli v stolno cerkev v Trevir.

V dnevih 9.—27. septembra istega leta je škof Mannay veličastno izpostavil dragoceno obleko prvič po letu 1655.

Sv. suknja je prvokrat visela pred zakladnico v stolni cerkvi na velikem odru za steklom, ta oder je izklesal iz mramorja Janez Trölicher iz Frankobroda.

Božjepotniki so šli na levi strani po stopnicah navzgor, potem so šli mimo sv. suknje in stopali zopet na desni nizdol. Nad 20—30 tisoč ljudij je prišlo vsak dan. Zadnji dan je šlo nad 25.000 ljudi skozi stolno cerkev. Vsega skupaj je počastilo 227.217 ljudij v 19 dneh sv. suknjo. Bili so torej dnevi zveličanja še bolj kakor ob svetem letu, veliko se jih je povrnilo k Bogu, pristopilo k sv. zakramentom, česar že več let poprej niso bili storili. Ljudje brez vere so umolknili ter so izpregledali, sploh se je v nravnem obziru obrnilo vse na bolje.

1. oktobra l. 1810. so sv. suknjo zopet zaprli. 34 let je počivala, dokler ni zopet častitljivo vstala leta 1844. Dne 18. avgusta imenovanega leta se je vnovič izpostavila. To leto je v zgodovini svete suknje izmed najbolj zanimivih. Ko je minulo 10 dnij, bilo je že število božjepotnikov naraslo nad 220.000. Vsak dan jih je prišlo 15—20 tisoč, ob nedeljah 35—40 tisoč. Prišlo je tudi 11 škofov. Nad eden milijon pobožnih kristjanov je šlo v tistih dneh mimo sv. suknje. 30. in 31. avgusta so prišle procesije z 20.000 božjepotniki iz škofij: Speierske, Mogunške in Limburške. Od 17.—19. so prišle procesije iz mest: Nancya, Metz in Strassburga z 30.000 romarji. Nadškofija Kolinska je poslala 1., 2., 15. in 16. septembra procesije po 22.000 romarjev. Iz Luksenburga jih je prišlo 31. avgusta, 14., 20. in 28. septembra 24.000. Kakor poprej ob drugih prilikah, tako so bili tudi sedaj božjepotniki močno ganjeni, da so solze pretakali in da se je versko življenje močno povzdignilo. Ob sklepu te izpostave je priznal škof Arnoldi, da se ni nadejal tolikega navdušenja in tako živega krščanskega življenja med verniki, zato je zaklical s kraljevim pesnikom: »Gospod Bog! ohrani mojih očetov pobožni čut v svojem ljudstvu. Videli smo, pravi, kakšno moč in krepost razodeva katoliška vera. Notranja moč te vere se je veličastno pokazala v čudežih. Da, čudeži so se zgodili, pravi nadalje, to vam naznanjam s tega svetega mesta. Gospod je pokazal, da njegova desnica ni prikrajšana in da s čudeži na pomoč pride ubogim ljudem in da hoče to milostljivo moč v katoliški cerkvi ohraniti do konca dnij.«

Mnogi so občudovali to krepko katoliško življenje, katero se je razodevalo z božjo potjo v Trevir. Občudovali so mirno pobožnost katoliškega ljudstva. Bili so pa tudi taki, ki so se izpodtikali nad to versko navdušenostjo. Bili so prvič taki navidezni katoličani, ki so bili že zdavnaj v srcu od vere odpadli. Drugi pa so bili takozvani zastopniki nove omike in luči, prijatelji razsvetljenosti. Ronge in Čersky, »očeta« nemških katoličanov, sta napovedala boj sv. suknji; njima sta se pridružila v boju zoper ta preimeniten zaklad profesorja Gildemeister in pl. Sybel. Dobro pa so jim posvetili profesor Klemens, župnik Binterim, Ljudevit Klarus in veliki Görres. Tudi sedanji nadškof v Kolinu, takrat še mlad duhovnik, spisal je knjižico, v kateri je prav izdatno branil to svetinjo.

Veliko hrupa je napravil l. 1876. korar Trevirski pl. Vilmovsky, ki je trdil, da je »obleka, ki se časti za sv. suktnjo, bizantinska svilnata tkanina; v nje sredi, ki se časti za sveto suktnjo, je pa prišita precěj lepa obleka sive barve, preprosta in gladka, pa trdnejša in močnejša, kakor svilnata snov. Vidi se, kakor tanka volna in je bolj podobna volni, kakor svili«. Trdil je, da je ta obleka svetinja, tunika pa je le nje ogrinjalo. Kulturni boj je branil škofu, da bi bil vzel iz vélikega oltarja sveto suktnjo, ki je bila tam zaprta. Še le meseca julija l. 1890. so to stvar preiskovali. Bili so navzoči posvečeni škof in generalni vikar, stolni kapitelj, nadžupan in nekateri strokovnjaki.

Našli so, da je vse napačno, kar je trdil Vilmovsky. Res je, da je sv. suktnja s časom mnogo trpela, da jo skupaj drži le močna svilnena obleka, katero so podložili v 12. stoletju. Sv. suktnja je torej na tej svileni obleki kakor vrhnja suktnja pri človeku na spodnji obleki. Prednjo stran svetinje varuje imenovana stara bizantinska tkanina, zadnjo stran pa močni ovoj iz svile.

Ko je bil l. 1887. v Treviru katoliški shod, prosil je škof Luksenburški škofa Trevirskega, naj izpostavi dragoceni zaklad, suktnjo našega Zveličarja, vernikom v češčenje. Odgovor na to je dal škof s pastirskim listom dné 1. junija 1891., v katerem je za meseca avgust in september naznanil, da bode sv. suktnja izpostavljena. V pastirskem listu pravi med drugim: »Mnogokrat so mi že bile pobožne želje razodete, naj izpostavim to najime-

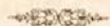
nitnejšo svetinjo naše prestolne cerkve v javno češčenje. To se je zgodilo posebno pri zadnjem katoliškem shodu. Iz tega se je lahko spoznalo, kako se je zadnja izpostava globoko vtisnila v srca tačas navzočih. Bila je tista doba za naše mesto, za škofijo, da za vso Nemčijo in sosednje dežele zares blagovita, v kateri se je katoliško življenje iz nova močno povzdignilo. Mislili bi, da so se povrnili tisti časi, v katerih se je verno ljudstvo zbiralo okoli Zveličarja, da bi se robú dotikalo njegovega oblačila. In Gospod je blagoslovil takrat to pobožno misel z mnogimi čudeži pa še z mnogo višjimi dušnimi dobrotami. Od nekdanj sem želel obhajati z verniki ta veseli praznik, v katerem bi se po starodavnem izročilu počastila ta presveta obleka, a časi niso bili pripravi za tako veselo slovesnost. Ker so pa po božji dobroti nastopili boljši, mirnejši časi, ne morem dalje odkladati, da bi ne ustregel željam svojega vernega ljudstva in svoji čredi nečem dalje kratiti blagoslova take slavnosti. V tolažilo mi je, da vas, preljubi verniki, vabim na to svečanost. Naj bi ta slavnost, kakor prejšnje, utrdila našo vero, pomnožila našo ljubezen do Zveličarja in do njegove cerkve in pokrepila krščansko življenje. Potem je naša molitev uslišana in izpolnjene so naše vroče želje; trud in težave, katere nam naklada ta svečanost, darujemo z veseljem Bogu.

O sklepu te svečanosti beremo v javnih listih te-le podrobnosti. V nedeljo 4. oktobra je bil sklep, ko je bila sv. suknja izpostavljena 45 dnij. Vseh božjepotnikov je bilo 1,925.130, pri zadnji izpostavi leta 1844. jih je bilo v 7 tednih le 1,100.000. Vendar preteklo leto ni bila tolika gneča in taka tesnoba za prenočišča, ker so ljudje z železnico prihajali in odhajali. Stolno cerkev so odprli ob 8. uri zjutraj. Ob 7 je maševal župnik Kneipp iz Wörishofena. Pri sv. maši so bile Njih kr. Visokosti gospa nadvojvodinja Marija Terezija s hčerami nadvojvodinjo Margareto, Marijo Anuncijato in Elizabeto; bil je navzoč tudi vojvoda Pavel Meklenburški s soprogo in svastjo: vsi ti so bili med sveto mašo pri sv. obhajilu. Vojvoda Meklenburški je pri sveti maši stregel; priče te ganljive pobožnosti so bile častne straže, ki so bile ta čas v stolni cerkvi. Po slovesni sv. maši, ki se je pričela ob 9. uri, bila je sv. suknja prenesena v zakladnico stolne cerkve. Ob 4. uri popoldne je imel škof Feliks

Korum slavnostni govor, potem je bila zahvalna pesem in blagoslov, in s tem je bila slovesnost končana. Zvečer je bilo vse mesto sijajno razsvetljeno, vreme pa jako lepo. Kaj takega dosihmal še ni bilo. Po ulicah so se ljudje radostno sprehajali. Okoli 9. ure so se nepričakovano zbrali pred škofovo palačo. Videti je bilo, da bi ljudstvo rado zahvalilo svojega višjega pastirja za veliko milost zaradi izpostave sv. suknje. V pobožnem navdušenju so zapeli več pobožnih pesem in sklenili z zahvalno pesmijo. Izmed množice se je začul glas, ki je nagovarjal zbrane, naj skupaj molijo za ljubljene pastirja. Potem so na glas odmolili petkrat očenaš za škofa in potem trikrat zaklicali »Slava!« Niso se ljudje naveličali peti in razodevati pobožno navdušenje. Bil je to kaj lep in ganljiv prizor in glasno spričevanje hvaležnosti in spoštovanja ljudstva do svojega škofa.

Pesmi.

Iskrice.

1.

Nastopil, mladenič, življenja
 Neznano, težavno si pot;
 Ne straši se truda, trpljenja,
 Ne boj se nevarnostij, zmot!

Saj jasna ti sveti danica,
 Nje zlati obseva te žar:
 Naj ona ti bode vodnica
 Na poti življenja vsikdár.

Ta zvezdica sveta je vera,
 Ki sije ti v dušo, v srcé.
 Oj blagor mu, kdor se ozira
 V luč blaženo zvezdice te!

2.

Varuj se prijatlov golj'fivih,
 Ki hvalijo greha sladkost;
 Ne slušaj glasov zapeljivih,
 Po grehu bo kes in bridkost.

Le čednosti dušo odpiraj,
 Krepost naj ti diči srcé;
 Na blage ljudi se oziraj,
 In v delih posnemaj le nje.

Vest čista življenje dá srečno
 In srcu tolažbo in mir;
 Po smrti plačilo pa večno
 Pri Bogu, ki sreče je vir.

3.

Ko čaše cvetlica odpira,
 In spomlad prihaja v naš kraj,
 Bučela medú si nabira
 Za dneve studene že zdaj.

In mravljica drobna se trudi
 In znaša in skriva zaklad;
 Prijatelj i ti ne zamudi
 Bogastva nabirati mlad.

Če krasne si zbiraš zaklade,
 Ko v vednosti duh si pojíš,
 Spolnilé se bodo ti nade,
 Ki v mladem jih srcu gojíš.

4.

Potók šumlja spod skale mali,
 Vodico si valí po steni;
 Njegovi valčeki kristali
 Studeni so in srebropeni.

Pa ko se vstavlja mu vodica,
 Ni bister več in ni studen;
 Bregov ne venča več cvetlica,
 Močvir je tu nezdrav, strupen.

Človeku, ki marljivo dela
 Od zlate zore v noč temno,
 Jo duša jasna in vesela,
 Telo je zdravo in krepko.

5.

Sočutje preblago ti v srcu imej
 Za brata trpečega bedo,
 In reveža s solznim očesom poglej,
 Tolaži ga z milo besedo.

In, ako le moreš, brž rôko odprí
 In v djanju mu hiti pomoči
 In v rano bolniku zdravila še vlij —
 Naj ganejo vzdihí te vroči.

Da bratu v resnici dobroten si brat,
 Pomagaj mu v tugi, v trpljenju;
 Zasluge takó si nabral boš zaklad
 In našel ga v večnem življenju.

6.

Veselja ko zadnja odcvète cvetlica,
 Pustó je in prazno srcé;
 Ko v skrbi, v bridkosti, ti venejo lica,
 Prej jasne oči se mračé:

Oj upaj, le upaj! Nebo se zjasnilo,
 Zasveti spet solnca ti žar:
 Saj vodi dobrotna te roka premilo,
 Saj vlada te modri vladar.

Pa vsako zgubilo srcé bo težavo
 In sreče doseglo bo vir,
 S tujine ko prišel v domovje boš pravo,
 Po boju objel te bo mir.

Janez Bilc.

Marijina vrtnica

(pobožna pravlica.)

Marija kdaj v ponižnosti
Pri čistem vrelčeku stoji
In pere belo krilčice
Za Ježčka, božje detece;
In gleda krog, kjer bi dobila
Prostorček da bi je sušila.

Vse golo krog, — in le samó
Grmičje divje vrtnično
Suhó visi izpod skalovja,
Brez lističev in brez cvetovja.
Ne ena cvetka ne smehljá
Na njem se v svitu solnčeca.

Marija milo tje od vira
Vračaje se v grmič ozira:
»Mi hočeš vbožec li služiti
In krilce Jezuščka sušiti?« —
Izreče; z blaženo rokó
Obesi nanj oblečico,
Še enkrat zre v ta tužni kraj
In vrne k Ježčku se nazaj.

A Ježček spi, mu ličica
Kot nežna rdé cvetličica;
Očesec mili žar je skrit, —
Nadzemski ga obdaja svít,
Neskončno lép vir vseh milin,
Leži tu vbog — »Človekov Sin.«

Marija skloni se lahnó
In šepeta ljubó, sladkó:
»Moj Sinek! kras nadangeljski,
Le v tebe moje zró oči,
Ti vnemaš srce v radosti,
Topiš pa tudi v žalosti, —
Kak vboga zdím se pred teboj,
Vendar bogata, ker si moj.«

V molitev dolgo, dolgo še
Pred Jezuščkom vtopljená je;
Potem pa gledat se napoti
Če suho v solnčni je toploti
Že krilčice, če ga vetrič
Prepihljál je, — na suh grmič.

Ah čudo zre zdaj nje okó:
Grmiček suh poprej, pred njo
Se vtrinja v blišču in lesketu,
Duhti prijetno, ves je v cvetu;
Zakriva venec ga peres,
Igra se ž njimi solnčni kres,
Žari kot zarja jutranja.
Cveté pri roži rožica,
Vse vejce cvetja se šibé,
Mariji nizko se kloné;
Prijeten balzamovi dih,
Izhaje iz cvetličic vsih.
Še iz peres gre vonj sladak,
Ki rajskemu se zdi enak.

Marija seže zdaj lahnó
In sname krilčice svetó;
Poljubi vejco, kjer viselo,
Čudeča se, kako je belo, —
In k Sinčeku hiti nazaj;
Kak jasno milo gleda zdaj!
Ročice ji nasprot molí,
Kakor da blagoslov delí;
In ta pogled, in ta smehljaj
Navdaja ji nebeški slaj,
Poklekne tam ponižna vsa,
Prisrčno hvali čudež ta,
In Vsemogočnega časti,
Ki storil njej je te reči.

In vedno še je slavljena
 Device čiste rožica;
 Zeleni venec jo krasi,
 Na vse strani blesti, duhti;
 V goščavi gozda je domá,
 Pomladi čudo, cvetka tá;
 Kraljica rožic po vrtéh,
 Krasnejše v mojih ni očeh.

Ko vidim v gozdu jo, ob cesti
 Duhteti in prelepo cvesti,
 Topi prijazni njeni žar,
 Srce v pobožnost mi vsikdar;
 To cvetje, ta sladkost vonjav
 Se zdi mi z angeljskih višav;
 Naj raste tudi sred pečin,
 Njo čuva — menim — Serafin.

O luč nebes, Zveličar moj!
 Srcé prešini svit mi tvoj,
 Spremeni v cvetni ga vrtič,
 Kot si spremenil suh grmič.

Radoslav Silvester.

Popevka

o slovesnosti cesarjeve poroke leta 1854. *)

Ze lipa slovenska z ovenčano glavo
 Ko krasna nevesta na raj se dviguje;
 Že kinčijo hčere spomladi naravo,
 Venc svatovski biserna zarja jim snuje,
 In Donava kliče na svatbino Savo, —
 Da slavne se Avstrije god posvečuje;
 Ker žéni se svitli Car z svitlo Nevesto,
 Osrečiti drago hčer — Avstrijo zvesto.

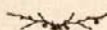
Veséli se Avstrija! v rajski radosti,
 V svetišču prepevaj Očetu zahvalo!
 Glej srce Nja milo, vse polno blagosti,
 Ti Elizabeto za Mater bo dalo:
 Zlat limbar Njo kinči, cvet krasi mladosti,
 Ljubezni se vtrinja obličje prezalo. —
 Naj lepše Danica med zvezdami sije,
 Venc lepši še Avstrija Materi vije.

Le vtrinaj lepota se rajske device
 Ko zarja z nedolžnih lic Elizabete!
 Ljubezen, poj Carski nevesti zdravice
 In ženinu, Caru Franc-Jožefu svete!
 In živjo! donite slovenske gorice,
 Med živjo! naj venc ženitvanjski se plete!
 Pred Večnega tron pa puhtite glasovi:
 Cesarja in Carico Bog blagoslovi!

*) Po željah in nasvetu onih, ki so slišali naslednji pesmi, pošiljam ji
 »Drobtinicom« v objavo Vid Janžekovič.

Kaj hočem v spomin pa Slovenija nesti
 Očetu preljubemu, Materi zlati?
 Tri rajske cvetlice čem v venec uplesti
 In z »unitis viribus« trakom zvezati:
 Hvaležnost, pokorščino, v ljubavi zvesti,
 Ki v srce vsadila mi Slava jih mati. —
 Življenje in krv bodem Vama darvala, —
 Na veke Slovenija zvesta ostala.

† Jožef Virk.

Brez napisa.*)

Sin sem svetega Frančiška,
 Herkulan mi je imé,
 Me pokorščina meniška
 Sèm poslala je v goré.
 Trkal sem na Tvoja vrata,
 Našel bratovski sprejem,
 Našel sem še več, ko brata,
 Da, očeta, reči smem.
 Večna bodi Bogu hvala,
 Tvoj patron je oče moj;
 Milost Božja, glej, je dala,
 Da sem gost prav danes Tvoj.
 Oh, jaz vem, če danes gori
 K Njemu pošljem prošenj glas,
 Kjer bogastva se mu dvori
 Lesketajo večni čas,
 Kjer ljubezen do zemljanov
 Močna v prsih mu gori,
 In mu sreča vseh kristjanov
 Na srcu tako leži,
 Kjer posebno ganjen gleda,
 Če mu kak popotni sin
 Se za ptujo mizo vseda,
 Ko sam nekdanj sirotin,
 Ko je manjših bratov oče
 Jim za vzgled prosjaček bil,
 In se zahvaljéval vroče,
 Če je skorjo le dobil. —
 Vem, da bode me uslišal,

*) To pesem je zložil pokojni P. Herkulan Šavov, mašnik kapucinskega reda, v spomin in zahvalo župniku sladkogorskemu Francu Kene-tu ob času moške bire.

Stegnil ranjeno rokó
 Glas, srcé k Bogu povišal,
 Blagoslovil Te lepó.
 Oh, naj le Ti blagoslavlja
 Žitno polje, travnike,
 Vinske gore, in naj odpravlja
 Dobrih let sovražnike.
 Naj Ti blagoslavlja silno
 Na Tvoj gostoljubni dvor,
 Sreča naj se nanj obilno
 Siplje iz Sijonskih gor.
 Še posebno bôgat bodi
 Na darovih duše vseh;
 Kamor stopiš, naj povsodi
 Duša Ti imá prospéh.
 Kristusa naj duša ljubi,
 Zanj živí in zanj umrè;
 Nikdar naj po njega zgrubi,
 Nikdar naj ne joka se.
 In ko iz solzâ doline
 Lóčila se duša bo,
 Naj naš »Seraf« iz višine
 Milostno ji dá rokó.
 Naj tolaži jo in pelje
 K Bogu gori v sveti raj,
 Kjer je sreča, mir, veselje
 Neskaljeno vekomaj. Amen!
 Domine Jesu Christe, fiat! fiat!
 Vota sVa VoVens eX CorDe aCCLaMat

P. Herculanus.

Pesem

o zlati maši čast. rajn. gosp. Blaža Kersnik-a, župnika v Železnikih,
 v dan 24. junija leta 1860.

(Zložil tedanji starološki kapelan in poznejši dekan v Trebnju, gosp.
 † Matevž Freljih.)

Bodi srčno le vesela
 Fara vsa Železniška,
 Ker si danes doživela
 Praznika prelepega.
 Drugo novo mašo sveto, —
 — Redko je veselje to:
 Leto ravno petdeseto —
 Danes Oče tvoj pojó!

Kak' bi se ne veselili
 Mi otroci njih s' srca,
 In zakaj bi ne hvalili
 Danes ž Njimi vred Boga!
 Dvajset let in osem céli
 Fari Oče bili so,
 Za njo delali, goreli
 In se trudili za njó.

Torej, Oče, sivček stari!
 Za Vas srca vseh goré;
 Vaš' otroci po vsi fari
 Z Vami dnes se veselé.
 Torej zvesto Vam udani
 Kličemo vsi iz srcá:
 Bog pri zdravju še ohrani
 Nam Očeta ljubega!

In enkrat tam krog desnice
 Božje da bi zbrani b'li,
 Vi pastir — in mi ovčice
 V sveti raj povabljeni.
 Da bi v srečni skup deželi
 Novo pesem peli tam,
 Skupaj vživali veseli
 Večno srečo z Jezusam!

Poslal Jos. Levičnik.

Žalostinka,

ob smrti obletnici čast. gosp. zlatomašnika, župnika Blaža Krsnika
 v Železnikih. † 7. avgusta leta 1861.

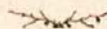
(Zložil semeniški duhovnik gosp. † Matevž Lotrič.)

Naš pastir so bili,
 Ki jih skriva noč,
 V vsaki res nam sili
 Bili so v pomoč.
 Saj plačilo vseh dobrot
 Jim že dal je tam Gospod.
 Še oko solzi,
 Zvon tud' še doni
 V žalosten spomin.

Tudi cvetke mile
 Kinčajo njih mir,
 Kaj bi ne slavile
 Pesmi, Vas, pastir?
 Naj tud' tamkaj vam doné
 Pevcev rajskih pesmice;
 Pomlad večna naj
 Vas objema v raj,
 V sred' Izvoljenih.

Usta res molčijo,
 Ukov ne dajo;
 Res roke venijo,
 Drug' nas vodijo.
 Kar pa v nas vsejali ste,
 Padlo v mehko je srce.
 Naj le sad rodi,
 Pa smo si svesti
 Priti v sveti raj!

(Poslal Jos. Levičnik.)

Krstna obljava.

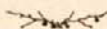
Obljava krstna, stoj krepkó
 Nevpognjena do gróba,
 Na vek me druží s Cerkvijo
 Ljubezen in zvestoba. —
 O Bog, na vek Ti čast doni
 In Cerkvi — moji materi,
 Zvestobo ji prisegam!

Gospodovo mesó in kri
 Částí se na oltarji,
 On vodi duše, jih redí,
 Jih brani pred viharji.
 To vero verujem trdnó,
 Saj, Cerkev, Ti učiš takó,
 Zvestobo Ti prisegam.

Črvičku bornemu mi v dar
 Si božjo jed pripravil;
 Mesó, kri svojo na oltar
 Si nam v pomoč pripravil.
 To upanje mi je trdnó,
 Saj, Cerkev, Ti učiš tako,
 Zvestobo Ti prisegam.

Ljubečega je dar srca,
 Skrivnost letá presveta,
 Da zdravi, greje in krepcá.
 Še množica nešteta.
 Ljubeč po Tebi koperní,
 Saj Cerkev nas takó uči,
 Zvestobo ji prisegam.

J. K-k.

Lavdon.

(Narodna.)

Lavdon general častiti
 Hotel je nazaj dobiti
 Le-to mesto Beligrad,

Turki so se tega zbali,
 Hitro so se preč pobrali,
 Vrgli so orožje preč.

Pustil je most narediti,
 Da so mogli čez hoditi,
 Čez to vodo Dunavo.

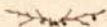
Turške žene so pa vpile,
 Ker po krvi so hodile,
 Nislo ved'le kam se d'jat.

Čez je šla cela armada,
 Notri blizu Bel'gagrada,
 Turkom velik strah stori. —

Lavdon jim dá to povelje:
 Hod'te u svojé dežele,
 Kaj vam hočem bolj'ga st'rit'!

Zdaj pa Boga zahvalimo,
 Lavdonu na zdravje pijmo,
 Ki nam je to gnado dal.

Priobčil Iv. Šašelj.

Pozdrav.

Visoko nad bregovi Save
 Mi mala rojstna vas leži;
 Pošiljam srčne ji pozdrave,
 Srcé mi vedno tja želi.

Oj rad bi s pesmico poslaval,
 Z daljave te, moj rojstni dom!
 Še mlad sem deček te ostavil,
 Li v tebi kdaj še bival bom?

Pozdravljene domače trate,
 Kjer rad igral sem deček čil,
 Nabiral prve cvetke zlate
 In v prve vence sem jih vil.

Pozdravljen tudi gaj zeleni,
 In ž njim veselih tičic glas;
 Pozdravljen bistri vir studeni,
 Spomina mi ne zbríše čas.

Te slike čaren svit obsija,
 In bajen ž njih mi veje duh;
 Izbuja spet se poezija,
 Spet dviga se krepkeje duh.

J. O. Golobov.

Katoliška družba za Kranjsko leta 1892.

I. Društveni odbor:

<i>Prošt dr. Anton Jarc,</i> predsednik.	<i>Dr. Janežič Ivan,</i> bog. profesor.	<i>Oblak Ivan,</i> mestni ka- pelan.
<i>Prelat dr. And. Čebašek,</i> podpredsednik.	<i>Mušgr. Jeran Luka,</i> ka- nonik in vrednik.	<i>Polak Karol,</i> trgovec.
<i>Lachainer K.,</i> m. uradn.,	<i>Kalan Andrej,</i> stolni vikar.	<i>Povše Franc,</i> posestnik, drž. in dež. poslanec.
<i>Pichler Jos.,</i> umir. c. kr. uradnik, zapisnikarja.	<i>Kržič Anton,</i> c. kr. prof- esor.	<i>Rozman Ivan,</i> kanonik in m. župnik.
<i>Kolenec Iv.,</i> poštni urad- nik, blagajnik.	<i>Dr. Lampe Franc,</i> prof., vodja v Marijanišću.	<i>Smrekar Ivan,</i> katehet.
<i>Dogan Janez,</i> trgovec in mizar.	<i>Ledenik Alfred,</i> trgovec.	<i>Šiška Josip,</i> kn.-škof. tajnik.
<i>Gestrin Leopold,</i> umir. župnik.	<i>Marn Josip,</i> kanonik.	<i>Vrhovnik Ivan,</i> župnik.
	<i>Močnik Matej,</i> umirov. učitelj.	<i>Zupančič Anton,</i> bog. profesor.
		<i>Žlogar Anton,</i> kurat.

II. Ljubljanski udje.

<i>Dr. Ahačič Karol.</i>	<i>Grofinja Auersperg Zof.</i>	<i>Bahocec Terezija.</i>
<i>Ahčin Jera.</i>	<i>Grofica Auersperg Ga- brijela.</i>	<i>Balmik Antonija.</i>
<i>Ahlin Fani.</i>	<i>Grofica Auersperg Ma- rijana.</i>	<i>Baraga Jernej.</i>
<i>Ambrožič Ana.</i>		<i>Barbič Ivana.</i>
<i>Antosiewicz Franc.</i>		<i>Bavdek Helena.</i>
<i>Armič Primož.</i>		<i>Beden Katarina.</i>
<i>Aschacher Viktorija.</i>	<i>Bajec Viktor.</i>	<i>Belič Marija.</i>
<i>Arbel Anton.</i>	<i>Ban Franjo.</i>	<i>Belar Marija.</i>
<i>Arbel Marija.</i>	<i>Bahovec Ivan.</i>	<i>Bernard Franc.</i>
<i>Aubel Juri.</i>	<i>Bahovec Josip.</i>	<i>Bernard Marija.</i>

- Bernard Josip.
 Bernard Ivan.
 Biber Ana.
 Birtič Andrej.
 Blančani Marjeta.
 Blaznik Lorenc.
 Blaznik Alojzija.
 Blažir Miha.
 Bleiweis-Trsteniška pl.
 Karolina.
 Boc Ivan.
 Bohinec Žiga.
 Bončar Josip.
 Bozja Jovana.
 Borec Terezija.
 Boštjančič Josip.
 P. Bizovičar Josip.
 Branke Ana.
 Brate Eliza.
 Briški Marija.
 Breskvar Antonija.
 Breskvar Johana.
 Brodnik Damijan.
 Brus (Šteff) Marija.
 Brus (Hiti) Marija.
 Bušič Josip.

 Cuderman Terezija.
 Čarman Andrej.
 Čarman Simon.
 Dr. Čebašek Andrej
 Čemažar Marija.
 Černe Jakob.
 Črničec Anton.
 Českuti Marija.
 Čibašek Anton.
 Čik Jakob.
 Činkole Marijana.

 Dane Franciška.
 Debevec Josip.
 Dermastia Marija.
 Dermota Marija.
 Dimnik Miha.
 Doberlet Eliza.
 Doberlet Ivan.
 Dr. Dolenc Josip.
 Dolenc Oroslav.
 Dolenc Terezija.
 Dolenc Franciška.
 Dolinar Uršula.
 Dogan Ivan.
 Dostal Karol.
 Drinovec Ana.
 Driquet-Ehrenbruck pl.
 Virginija.

 Eberl Fani.
 Dr. Elbert Sebastijan.
 Endlicher Rudolf.
 Endlicher August.
 Erker Josip.
 Eržen Tomaž.
 Eržen Valentin.

 Fabian Amalija.
 Fabian Ivan.
 P. Fabian Benjamin.
 Fabian Uršula.
 P. Fabiani Placid.
 Flis Ivan.
 Frandoni Neža.

 Gaber Terezija.
 Garich Gustav.
 Gartner Matej.
 Gerber Ana.
 Gerber Josip.
 Gerčar Marija.
 Gestrin Leopold.
 Gestrin Marija.
 Gerdina Polona.
 Gnjezda Ivan.
 Gnjezda Polona.
 Goričnik Franc.
 Goršič Franc.
 Gosar Marija.
 Gospodarič Ana.
 Götz Johana.
 Götz Kristina.
 Gracelj Fani.
 P. Gregorič Tadej.

 Haberle Celestina.
 Hauptman Helena.
 Herblan Marijana.
 Hiti Neža.
 Hočevar Anton.
 Hočevar Marija.
 Hofbauer Ana.
 Hofer Ana.
 Hörman Helena.
 Fr. Hostnik Ludovik.
 Hren Ana.
 Hren Antonija.
 P. Hribar Angelik.
 Hribar Henrijeta.
 Hribar Jera.
 Hribar Martin.

 Jager Ivana.
 Jakopič Terezija.
 Dr. Janežič Ivan.

 Jankovič Jozefa.
 Jankovič Polona.
 Jančar Franc.
 Jančar Jozefa.
 Jagonek Terezija.
 Dr. Jarc Anton.
 Jarc Josipina.
 Jarc Marija.
 Jeločnik Marija.
 Musgr. Jeran Luka.
 Jeraj Nepomucena.
 Jereb Josip.
 Jereb Marija.
 Jereb Marjeta.
 Jerič Ivan.
 Jeriha Marjeta.
 Jemec Jernej.
 Jenko Alojzij.
 Jenko Marija.
 Jeglič Josip.
 Jerina Katarina.
 Jerina Neža.
 Jerina Polona.
 Jerman Anton.
 Jevčič Ana.
 Jung Emilija

 Kadunc Marija.
 Kafor Marijana.
 Kalan Andrej.
 Kalinšek Helena.
 Kalinšek Markita.
 Dr. Karlin Andrej.
 Kavalar Eliza.
 Kayser Uršula.
 Kahne Jernej.
 Kerže Marija.
 Klein Anton.
 Klešnik Ana.
 Dr. Klofutar Leonard.
 Klun Karol.
 Klun Roza.
 Klun Marija.
 Knoblocher Marija.
 Kobilica Jakob.
 Kobilica Marija.
 Kobilica Jozefa.
 Koblar Anton.
 Kocmur Jakob.
 Kodela Franc.
 Kodela Jozefa.
 Kolenc Ivan.
 Kokalj Lorenc.
 Koman Helena.
 Koman Marija.
 Komar Marija.
 Kopač Barba.

- Koprivec Terezija.
 Korožič Jakob.
 Korožič Ana.
 Košir Antonija.
 Kottnik Johana.
 Kozjek Ivan.
 Krašovec Ivan.
 Krašovic Kajetan.
 Kregar (Schrey) Fani.
 Kremžar Marija.
 Križaj Marija.
 Kržič Anton.
 Kuhar Gregor.
 Kuhar Uršula.
 Kukec Marija.
 Dr. Kulavc Ivan, prel.
 Kuncič Jurij.
 Kunstl Helena.
 Lachainer Karol.
 Lachainer Ana.
 Dr. Lampe Franc.
 Dr. Leben Matija.
 Ledenic Alfred.
 Leskovec Franc.
 Leskovic Eliza.
 Grofinja Lichtenberg
 Amalija.
 Lindtner Alojzij.
 Lohkar Marija.
 Lorenc Marija.
 Malenšek Martin.
 Mandič Marija.
 Marn Josip.
 Marolt Jovana.
 Marolt Avguštin.
 Martinak Marija.
 Mate Jovana.
 Matjan Jakob.
 Matjan Jera.
 Medič Jakob.
 P. Medič Kalist.
 Mehle Alojzija.
 Melcer Eleonora.
 Melcer Viktorija.
 Mekinec Jakob.
 Mekinec Marija.
 Merčun Rok.
 Merhar Marija.
 Mihelič Marija.
 Mihelič Miha.
 Mikota Marija.
 Milic Ludmila.
 Milavec Alojzija.
 Mlakar Anton.
 Močnik Katra.
 Močnik Matej.
- Mrak Marija.
 Mrzel Anton.
 Muhar Matija.
 Mulaček Franc.
 Mulhar Marija.
 Mulhar Neža.
 Müller Helena.
 Nadlišek Jozefa.
 Nolli Ana.
 Novak Marija.
 Novak Marija.
 Novak Marija.
 Oblak Ivan.
 Obreza Anton.
 Ocepck Marija.
 Omahen Marija.
 Omahen Marija.
 Ostank Katarina.
 Oven Marija.
 Ovičaj Franciška.
 P. Ozimek Evstahij.
 Ožina Jozefa.
 Pauker-Glanfeld pl. II.
 Pavlin Helena.
 Pelle Jozefa.
 Perdan Marija.
 Peterca Franc.
 Peterka Eliza.
 Petrič Franciška.
 Pezdič Vencelj.
 Pezdič Ana.
 Pfefferer Marija.
 Pibernik Marija.
 Pichler Josip.
 Piano Eliza.
 Pirc Marija.
 Pirkovič Marija.
 Pirnat Marija.
 Plečnik Andrej.
 Poderžaj Josip.
 Poderžaj Franciška.
 Podkrajšek Marija.
 Podlesnik Marija.
 Pogačar Katarina.
 Pogačar Karol.
 Pogačar Simon.
 Polak Karol.
 Potočnik Jovana.
 Msgr. Potočnik Miha.
 Povše Franc.
 Prek Marjana.
 Premk Vincencij.
 Premš Vincencija.
 Prezen Ivan.
- Prosenec Josip.
 Pukelstein Polona.
 Ravnikar Franciška.
 Ravnikar Marija.
 Reich Rudolf.
 Reich Marija.
 Reichman Marija.
 Rihar Ana.
 Roblek Eliza.
 Rodman Josip.
 Robida Ana.
 Rozman Ivan.
 Rozman Marija.
 Rozman Neža.
 Rubana Otilija.
 Savinc Marija.
 Sedler Eliza.
 Selan Helena.
 Selan Jera.
 Dr. Semen Ivan.
 Sešek Ana.
 Seunig Josip.
 Seunig Marija.
 Sgank Josip.
 Sgank Lucija.
 Slanovec Marija.
 Slanovec Marička.
 Silvester Johana.
 Skala Štefan.
 Smole (Oven) Marija.
 Smrekar Josip.
 Smrekar Jerica.
 Smrekar Ivan.
 Smrekar Jera.
 Smrekar Ivan.
 Souvan Franc X.
 Srakar Ana.
 Srakar Jozefa.
 Spindler Ivanka.
 Stare Uršula.
 Stadler Ana.
 Stelle Marija.
 Stresen Katarina.
 Sušek Štefan.
 Sušek Antonija.
 Sverljuga Lorenc.
 Dr. Sctina Ivan.
 Sctlin Marija.
 Schiffrer Ivan.
 Schiffrer Marija.
 Schitnik Franc.
 Schündelen Bogomil.
 Šarabon Mavrilij.
 Šabec Luka.
 Šiška Josip.

Šerc Katarina.
 Šivic Marija.
 Škof Marija.
 Školl Helena.
 Šlibar Martin.
 Šme Marija.
 Štrucelj Matilda.
 Šubel Anton.
 Šubel Barba.
 Šust Marija.
 Dr. Šušteršič Ican.
 Šušteršič Jovana.
 Škvarca Marjeta.

Tavčar Jernej.
 Tenente Marija.
 Tenente Rudolf.
 Terček Miha.
 Thomas Franc.
 Thomas Jovana.
 Tomc Ivan.
 Tome Helena.
 Tomec Jakop.
 Tomec Jovana.
 Tomšič Antonija.
 Tonia Josipina.

Tonih Ivan.
 Travnik Franc.
 Treven Franc.
 Triller Marija.

Ullman Neža.
 Urbas Anton.

Vagaja Ivan.
 Valjavec Ana.
 Velkaverh Lenčika.
 Velkaverh Pavel.
 Velkaverh Rotija.
 Več Johana.
 Verbič Hrabroslav.
 Vilhar Ican.
 Vdovč Marija.
 Vitar Helena.
 Vodnik Jozefa.
 Vrhovnik Ivan.
 Vrhovnik Marija.
 Vrhovnik Ivan (Uđmat).

Widmaier Antonija.
 Widmaier Ludovik.

Zadergal Katra.
 Zadnikar Terezija.
 Zadnikar Valentin.
 Zafran Franjo.
 Zajc Frančiška.
 Zamejic Andrej.
 Zalar Eliza.
 Zalaznik Marija.
 Zdešar Jozefa.
 Zdešar Lorenč.
 Zor Ignacij.
 Zorc Anton.
 Zorc Marija.
 Zorko Avgustina.
 Zorman Ivan.
 Zorman Marija.
 Zorman Alojzija.
 Zorman Marija.
 Zrimšek Terezija.
 Zupan Tomo.
 Zupančič Anton.

Ženko Josipina.
 Žitnik Ignacij.
 Žitnik Franc.
 Žlogar Anton.

III. Unanji udje.

I. Ljubljanska dekanija.

Potočnik Ican,
 Zupan Ivan,
 Kogej Ican,
 Remškar Matija,
 Remškar Franc.

iz Brezovca.

Povše Franc.
 Kobilica Ivan.
 Namre Anton.
 Babnik Jernej.
 Derčar Martin.
 Porenta Franc.
 Dolinar Franc.
 Kolar Matija.
 Müller Ivan.
 Maloverh Gregor,
 Mekinec Ican,
 Tomc Miroslav,
 Belec Anton,

iz St. Vida.

Dolenec Jakob,
 Novak Josip,
 Kramar Anton,
 Gams Ican,

iz Iga.

Dernovšek Jurij.

2. Dekanija Loka.

G. Kožuh Mat., žup., p.
 Rozman Lovro.
 Tomažič Ivan.
 Erker Ferdinand.
 Jeriha Matija.
 Triller Martin.
 Zupančič Ana.
 Petrovčič Franc.
 Kregar Franc.
 Pokorn Jakob.
 Kummer Alojzij.
 Šmid Matija.
 Peterlin Primož.
 Rihar Franc.
 Pintar Matej.
 Ramoveš Jernej.

3. Dekanija Kranj.

G. Kukelj Anton, pov.
 Nemeč Anton.
 Mayer Vincenc.
 Medved Ignacij.
 Klemen Anton.
 Brodnik Anton.
 Preželj Matej.
 Tavčar Franc.

Rome Franc.
 Schiffrer Gustav.
 Bartol Baltazar.
 Kotnik Miha.
 Narobe Martin.
 Kerčon Josip.
 Zupanec Ignacij.
 Wohinc Franc.
 Rihar Leopold.
 Petrič Blaž.
 Karlin Ivan.
 Košir Franc.
 Dolžan Ivan.
 Kristofič Lorenč.
 Robič Simon.
 Krek Franc.
 Pavlič Ican.
 Spendal Franc.
 Ahačič Barbara,
 Ahačič Marija,
 Dekleva Marija,
 Mali Frančiška,
 Pekorec Josip,

iz Trziča.

4. Dekanija Radovljica.

G. Razboršek J., d., pov.
 Novak Ivan.

Kačar Ivan.
Bernik Lovro.
Ažman Ivan.
Sterle Terez., učiteljica.
Bralno društvo v Gorjah.
Ažman Simon.
Verbajns Anton.
Jereb Matej.
Lavtar Valentin.
Aljančič Valentin.
Habe Ivan.
Hudovernik Friderik.
Kummer Franc.
Šmitek Simon.
Fertin Ignacij.
Berlič Ivan.
Teran Ivan.
Potočnik Tomaž.
Tavčar Ivan.
Antončič Anton.

5. Dekanija Kamnik.

G. Oblak Ivan, dekan,
poverjenik.
Muhovec Blaž.
Sadar Ivan.
Stelle Ivan.
Murnik Ignacij.
Orel Josip.
Žužek Simon.
Slak Matija.
Strukelj Franc.
Gerčar Franc.
Novak Josip.
Stare Alojzij.
Pečnik Valentin.
Zupančič Ivan.
Lotrič Leopold.
Gornik Franc.
Eder Ivan.
Kljun Ivan.
Stenovec Anton.
Prelesnik Florijan.
Golob Ivan.
Šarc Andrej.
Molj Ivan.
Zorc Ivan.
Zaletel Leopold.
Vehovec Andrej.
Zalokar Ana.
Strupi Jakop.
Bizjan Ivan.

6. Dekanija Moravče.

G. Kajdič Tomaž, dek.
poverjenik.
Koren Ignacij.

Bernik Valentin.
Jarc Jernej.
Kalan Ivan.
Poč Martin
Jeršič Franc.
Preša Josip.
Molek Martin.
Kepec Franc.
Vilman Kašpar.

7. Dekanija Šmarije.

G. Drobnič Andrej, dk.,
poverjenik.
Šiška Ivan.
Bralno društ. v Šmariji.
Jaklič Stefan.
Wartol Peter.
Razpotnik Jakop.
Pipan Andrej.
Šimenec Andrej.
Augustin Franc.

8. Dekanat Litija.

G. Zagorjan Ivan (Ra-
deče).
Šalehar Ignacij (Dole).
Golob Ivan (Primskovo).
Hrovat Miha (Šmartno).

9. Dekanija Leskovec.

G. dr. Sterbenec Jurij,
dekan, poverjenik.
Grivec Franc.
Šmid Anton.
Knabs Ivan.
Fettich-Frankheim Ant.
Vok Ivan.
Pavlič Damijan.
Pavlič Kozma.
Germ Ivan.
Dolinar Ivan.
Varl Tomaž.
Kutnar Ignacij.
Orehek Valentin.
Lavrič Matija.
Ogrin Peter.
Horvat Miha.
Gabrič Anton.
Lavrenčič Ivan.

10. Dekanija Trebnje.

G. Nagode Ivan, pov.
Avsec Franc.
Jarc Franc.
Ilovski Albin.
Koračin Ludovik.
Pelc Ivan.

Jereb Matej.
Mencinger Josip.
Gerčar Ivan.
Petek Andrej.
Hofer Karol.
Barbo Miha.
Virant Ivan.
Mervec Ivan.

11. Dekanija Žužemberk.

G. Tavčar Miha, dekan,
poverjenik.
Sinkovec Arguštin.
Zorc Jur.
Lavrič Josip.
Ključevšek Ignacij.
Kos Josip.
Bogolin Miha.
Zbašnik Franc.
Žagar Josip.

12. Dekanija Novomesto.

G. prošt Urh Peter, pov.
Vok Ivan.
Frank Rihard.
Hočevar Josip.
Zavodnik Feliks.
Dr. Marinko Josip.
Krajec Ivan.
Šmidovnik Anton.
Babnik Ivan.
Peterlin Anton.
Dovic Ivan.
Pfajfar Ivan.
Stamcar Ivan.
Gantar Lorenc.
Korbič Anton.
Borštuar Josip.
Žgur Anton.
Bergant Valentin.
Zaman Anton.
Kerčon Anton.
Krumpestar Franc.
Plevaneč Ivan.
Porenta Jakop.

13. Dekanija Ribnica.

G. Povše Martin, dek.,
poverjenik.
Zakrajšek Franc.
Fik Franc.
Klun Jakop.
Bobek Alojzija.
Bolha Marijana.
Pehani Alojzij.
Kosec Jernej.
Gruden Jakop.

Prijatelj Matija.
Čuk Julij.

Brence Ivan,
Oblak Franc,
Oblak Gregor,
Riglar Jernej,
Riglar Ivan,
Oblak Anton,
Riglar Janez,
Trhljan Jernej.
Riglar Ivan,

od sv. Gregorja.

14. Dekanija Kočevje.

G. Krese Josip, dekan,
poverjenik.
Jaklič Jurij.
Rott Gotthard.
Berčič Peter.
Andrejak Franc.
Samide Josip.
Gerzin Matija.
Porubski Josip.
Ožura Josip,
Volf Ivan, iz Osilnice.

15. Dekanija Semič.

G. Aleš Anton, dekan,
poverjenik.
Bulovec Miha.
Dovgan Franc.
Zakrajšek Ivan.
Zabukovec Ivan.
Klemenčič Miha.
Novak Matija.
Tome Martin.
Gasperin Viljem.
Kadunc Matija.
Schweiger Franc.
Sašelj Ivan.
Mohar Peter.
Režek Peter.

16. Dekanija Vrhnika.

G. Koprivnikar Ivan,
dekan, poverjenik.
Bohinjec Peter.
Jelovšek Gabrijel.
Vonča Anton.
Šega Ivan.
Oblak Ivan.
Podobnik Ignacij.
Dolinar Franc.
Belar Josip.
Sakser Ivan.

Bergant Lovro.
Škofic Josip.
Rozman Jurij.
Laznik Josip.
Gerjol Marija.

17. Dekanija Cirknica.

G. Kunstelj Franc, dek.,
poverjenik.
Hladnik Ivan.
Kaplenek Ivan.
Jan Simon.
Klemenc Franc.
Bernard Valentin.
Šafar Ivan.
Kušar Franc.
Podboj Ivan.
Čibašek Ivan.

18. Dekanija Trnovo.

G. Vesel Ivan, dekan,
poverjenik.
Lesar Ivan.
Bile Ivan.
Groznič Franc.
Križaj Nikolaj.
Ponikvar Anton.
Torkar Matija.

19. Dekanija Postojna.

G. Hofstetter Ivan, kan.,
poverjenik.
Scheber Rihard.
Puc Alojzij.
Mikš Ivan.
Sajovic Ivan.
Lesar Ivan.
Šitar Matej.
Lackmaier Franc.

20. Dekanija Vipava.

G. Erjavec Matija, dek.,
poverjenik.
Silvester Radoslav.
Demšar Ivan.
Uršič Anton.
Lenasi Anton.
Arko Miha.
Premrl Ivan.
Dejak Henrik.
Mavrič Ivan.
Nakus Josip.
Hladnik Ivan.
Primožič Jernej.

Klobus Valentin.
Lukanc Josip.

21. Dekanija Idrija.

G. Kogej Josip, dekan,
poverjenik.
Kogej Katarina.
Leskovec Ivana.
Jurjevčič Franciška.
Sčetec Alojzij.
Treven Valentin.
Didič Franc.
Vončina Anton.
Zazula Ivan.
Svetličič Franc.
Jazbar Anton.
Batič Josip.
Čerin Karol.
Goli Franc.
Murnik Roza.
Lebar Jakop.

22. V drugih deželah.

G. dr. A. Luka Rum-
pler, kan.
P. Gottfried Hlebec.
Meglič Josip.
Hribar Dragotin.
Eder Josipina.

Med letom so umrli:

Sušnik Jakop.
Fröhlich Matej.
Budnar Simon.
Toman Ivan.
Kapuz Ivan.
Klopčič Uršula.
Lorenz Josip.
Celigoj Gregor.
Hočevar Anton.
Katiš Uršula.
Zažnikar Terezija.
Škvarca Marija.
Košir Marija.
Strus Neža.
Bevc Terezija.
Marinko Marija.
Češnovar Marija.
Kregar Marija.
Stepič Johana.
Blaznik Franciška.
Hörmann Valentin.

Predsedništvo.

